



Дана БАЛА

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-АҚПАРАТТЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ



№4 (44)
2025



*Дана***БАЛА**

**РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-АҚПАРАТТЫҚ
ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ**

№ 4 (44), 2025

Құрметті оқырман!

Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту мазмұнын дамытуда айқындалған мақсат пен міндеттерді Балаларды ерте дамыту институтымен мектепке дейінгі сала ғалымдары, білім басқармалары мен білім бөлімдеріндегі жауапты мамандар, мектепке дейінгі ұйымдары мен осы сала педагогтерінің ықпалдастықта іске асырып, табысты нәтижелерге қол жеткізген тағы бір жыл тарих қойнауына енгелі тұр.

Институттың жоспарына сәйкес өткен жылы атқарылған ауқымды жұмыстар қатарында Республиканың 135 мектепке дейінгі ұйымында балалардың мемлекеттік тілді үйренуге деген қызығушылығын ояту, ауызша сөйлеудің қарапайым біліктері мен дағдыларын қалыптастыру мақсатында басқа тілде оқытатын мектепке дейінгі ұйымдарда қазақ тілін үйрету үшін «Тілге бойлау» пилоттық жобасы балалар мен педагогтердің және ата-аналардың ықпалдастығымен сәтті жүзеге асырылғанын, мақтанышпен айтуға болады. Жаңа оқу жылынан бастап, оқыту басқа тілде жүргізілетін мектепке дейінгі ұйымдарда бағдарлама жаппай енгізіліп, бүгінде нәтижелі іске асырылуда.

Жыл басында мектепке дейінгі білім беру саласы педагогтерінің мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу мен оқытудағы үздік тәжірибелерін насихаттау және тарату арқылы тәрбиеші мамандығының мәртебесін арттыру мақсатында Институтпен «Мамандығым – мақтанышым» тақырыбында подкаст-сұхбат жүргізу жоспарланған болатын. Мектепке дейінгі ұйымдар педагогтері арасынан барлығы 150 подкаст-сұхбат тіркелді. Подкастқа қатысушылар өздерінің таңдаған мамандықтарының артықшылықтарымен, баланы дамытуда алдымен оны меірімділікке бөлеу табысқа жетудің алтын кілті екенін ортаға салып жұмысты тиімді ұйымдастырудың қыр-сырымен бөлісті. Осы жылы қазан айында подкаст сұхбатқа қатысқан белсенді педагогтер мен жоғары оқу орындары мен колледж студенттерінің қатысуымен «Мамандығым-мақтанышым» жас педагогтердің республикалық форумы ұйымдастырылып, үш буынға бөлінген қатысушылар өзекті тақырыптар төңірегінде өз ойларын ортаға салып, пікірлерімен бөлісті.

Біріккен Ұлттар Ұйымының ЮНИСЕФ Балалар қоры және Қазақстан Республикасының Оқу-ағарту, Денсаулық сақтау және Еңбек және әлеуметтік қорғау министрлігі бірлесіп ұйымдастырған «Қазақстандағы әрбір бала үшін үздік бастама» тақырыбында халықаралық конференция өтті. Конференция мақсаты ерте жастағы балаларды дамытудың, тәрбиелеудің және олардың әлеуетін іске асырудың тиімді стратегияларын әзірлеу болды. Іс-шара нәтижесінде 2025-2027 жылдарға арналған «Сәтті бастау» ведомствоаралық кешенді жоспары мен Ұлттық үндеу қабылданды. Бұл құжаттар елдің білім беру жүйесін халықаралық деңгейге көтеруге, әр балаға өмірінің алғашқы күнінен бастап сапалы даму жағдайын жасауға бағытталған нақты тетіктерді айқындайды.

Жаңа оқу жылының негізгі ерекшеліктері мен өзгерістері бойынша, онлайн форматта Институт мамандары түсіндірме жұмыстарын жүргізді. Оған облыстық, қалалық және аудандық әдістемелік орталықтардың/ кабинеттердің әдіскерлері және мектепке дейінгі ұйым әдіскерлері мен педагогтері қатысты. Жыл басынан бастап, Институт мамандарымен «Мамандар кеңесі» подкаст сұхбат арқылы педагогтерге кеңес берілді. Ескі жыл тың жобаларды іске асыруда табысты нәтижелерге қол жеткізген көпшіліктің санасында ерекше естеліктерімен есте қалып, Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту сапасын жақсартуға мол мүмкіндік ұсынды. Осынау ауқымды ел игілігіне арналған жұмыстарды өздеріңізбен бірлесіп, белсенділікпен ұйымдастырғанымызға шын жүректен ыстық ықыласымды білдіремін!

Жаңа 2026 жыл игі бастамаларды сәтті іске асыруға жол ашатын табысты жыл болсын! Қаңтар айынан бастап балаларға ерте жастан өміріне қажетті дағдыларды игеруге мүмкіндік беретін, еңбексүйгіштікке, жауапкершілікке және жақсы, адал азамат болып қалыптасып, табысты болуға жетелейтін, республикадағы 100 мектепке дейінгі ұйымдар базасында «Ерте жастан еңбекке және кәсіпке баулу» пилоттық жобасы іске қосылатын болады.

Жаңа жыл қарсаңында әрбір игі істер мен жаңа бастамаларыңыз оңынан болып, кәсіби жолдарыңыз рухани үйлесімділік пен өркендеуге бастап, жаңа идеяларды іске асыруда, өзін-өзі дамытуда алар асуларыңыз мол болсын! Сіздерге зор денсаулық, отбасыларыңызға бақ пен береке балаларды тәрбиелеу мен дамытудағы ерен еңбектеріңізге толағай табыстар мен әрқашан сәттілік серігіңіз болсын деген жүрекжарды игі тілегімді білдіргім келеді.

Құрметпен,
«Балаларды ерте дамыту институты» директоры
Ерманова Мария Наятовна

Республикалық ғылыми-ақпараттық, әдістемелік журнал құрылтайшысы:
Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі
«Балаларды ерте дамыту институты» республикалық мемлекеттік мекемесі, Астана қаласы

Бас редактор *Ерманова Мария Наятовна*

ҚР Оқу-ағарту министрлігі «Балаларды ерте дамыту институты» РММ директоры

Редакция алқасы *Мукушева Гульнара Омарбековна*
Хаменова Мария Олжабаевна
Абдульдинова Айзель Алибековна
Рамазанова Дариға Шамилевна
Копбаева Нурсая Бакытовна
Уткелбаева Айгерим Еркінбековна
Убайдуллаева Гүлжан Жақсыбайқызы

Техникалық редакторлар *Полатов Берик Байдуллаевич,*
Кенжеахметов Олжас Сеитович

«Мониторинг және талдау» департаментінің мамандары

ДАНА БАЛА

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-АҚПАРАТТЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ

Қазақстан Республикасы
Ақпарат және Қоғамдық даму министрлігі
Ақпарат комитетінің мерзімді баспасөз басылымын,
ақпарат агенттігін және желілік басылымды қайта есепке қою туралы куәлігі.
Алғашқы есепке алу кезіндегі нөмірі мен мерзімі: 21.07.2014, 14471-Ж

МАЗМҰНЫ

Содержание

ҒЫЛЫМИ ІЗДЕНІС НАУЧНЫЙ ПОИСК

Үздіксіз даму – кәсіби құзыреттілік пен бала дамуының кепілі Ахметова Ж.Б.	8
--	---

ҚҰЗЫРЕТТІЛІК ОРТАЛЫҚТАРЫ ТӘЖІРИБЕСІ ПРАКТИКА ЦЕНТРОВ КОМПЕТЕНЦИЙ

Жаңартылған білім мазмұны жағдайында балабақшаны басқарудың заманауи тәсілдері Наренбаева М.Ж.	12
Развитие творческих способностей дошкольников через технологию творческих мастерских Заводовская Н.Б.	16
Балабақшада ерте кәсіптік бағдар: мамандықтар әлеміне алғашқы қадам Шангиреева А.Ж.	19
«Жасыл балабақша» желісін кеңейту – экологиялық білім беру және экологиялық мәдениетті қалыптастыру Тубаева Г.С.	24
Детское экспериментирование как средство познания Маметаева Н.В.	28

МАМАНДАР КЕҢЕС БЕРЕДІ СПЕЦИАЛИСТЫ СОВЕТУЮТ

Музыкалық ойын – баланың шығармашылық қабілетін дамытудың тиімді тәсілі Ермаганбетова З.Д.	33
Баланың тілін дамытуда санамақтарды қолдану әдістері Сарсенбекова С.Ш.	38
Мектеп жасына дейінгі балалардың физикалық қасиеттерін дамытуда ұлттық ойындардың ықпалы Бейсембаева М.Д.	41
Балабақшадағы педагогикалық ұжымда корпоративтік мәдениет пен команда рухын қалыптастыру жолдары Карашолакова Б.Р.	44
Ерте кәсіпке баулу: ойыннан – мамандыққа бастар жол Оспанова Г.А.	47

Музыка жетекшісі тәжірибесінен: тиімді музыкалық ойындар Искакова А.Б.	50
Использование средств наглядного моделирования в развитии связной речи дошкольников с общим недоразвитием речи I-II уровней Кушаева Ж.М.	53
Ұлттық айдентика аясында интеллектуалды ойындар арқылы мектеп жасына дейінгі ересек топтағы балалардың сөйлеу белсенділігін қалыптастыру Мукашева Ж.И. Қаженова Д.Б. Искалиева Д.Г.	58
Тәрбиеші мен ата-ананың цифрлық коммуникациясы Бақтыбаева А.Г.	61
Формирование коммуникативных навыков детей 4–5 лет с общим недоразвитием речи Урозбаева Г.А.	64
Мектеп жасына дейінгі балаларды ұлттық ойындар арқылы дамыту жолдары Нуралин А.Н.	68

ИННОВАЦИЯ ЖӘНЕ ТӘЖІРИБЕ ИННОВАЦИЯ И ОПЫТ

Steam технологиясын балабақшада қолданудың пайдасы Догоманова Т.Т.	71
Геймификация әдістері арқылы балалардың көшбасшылық қасиеттерін дамыту Ертлеуова Ж.С.	75
Steam-подход в детском саду: 3d-ручка как средство творческого развития Кравченко Т.В.	78
«Экспериментирование - как один из способов развития познавательных, коммуникативных навыков Агзамова А.С. Жумабаева А.Е.	81
Использование игровых технологий для изучения элементов казахского орнамента – как метод воспитания патриотических чувств Плужникова А.Ш.	85
Влияние гимнастики цыгун на развитие физических качеств детей дошкольного возраста Юрина И.Е.	88
Интерактивный пол: территория открытий и движения Алексеевкова Т.Ю.	91

Искусственный интеллект как качественный инструмент персонализированного обучения, автоматизации рутинных задач и улучшения взаимодействия с детьми дошкольного возраста	
<i>Михеева О.В.</i>	95
3d-ручка в образовательном процессе дошкольников: игра, творчество, развитие	
<i>Батырханова И.Е.</i>	100
«Baby tennis» - мектеп жасына дейінгі балалардың физикалық және тұлғалық жан-жақты дамуының инновациялық құралы	
<i>Софиева А.Е.</i>	
<i>Ермеков К.Е.</i>	102
Қозғалыс арқылы қазақ тілі: балабақшада ТРР әдісін қолдану тиімділігі	
<i>Адам Ю.Н.</i>	
<i>Лукпанова А.Ш.</i>	105
3d технология – голограмма: балабақшада қолдану жолдары	
<i>Қайырбаева Г.М.</i>	110

БІЗДІҢ БАЛАБАҚША: БІЗ ҰСЫНАМЫЗ НАШ ДЕТСКИЙ САД: МЫ ПРЕДЛАГАЕМ

Ерте кәсіптік бағдар беруді балабақшадан бастаудың маңыздылығы	
<i>Жолбарысова М.А.</i>	113
Мектепке дейінгі ұйымның имиджін қалыптастырудың маңыздылығы	
<i>Маржангүл Ж.</i>	119
Организация работы по изучению правил дорожного движения с детьми дошкольного возраста	
<i>Капарова М.А.</i>	
<i>Насырова Т.Н.</i>	
<i>Дывак Н.В.</i>	124
Балабақшада балалардың инженерлік ойлауы мен зерттеушілік дағдыларын ойын арқылы дамыту	
<i>Сарсебаева Ж.А.</i>	129
Мектеп жасына дейінгі балаларға қазақ тілін үйретудің тиімді әдіс-тәсілдері	
<i>Капарова В.С.</i>	134

ДАНА БАЛА

Негізгі тақырыптық бағыты

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту саласы бойынша озық идеялар мен тәжірибелерді тарату, педагогтер мен ата-ана қауымына ақпарат түрінде әдістемелік көмек көрсету

Основная тематическая направленность

Распространение передовых идей и опыта в области дошкольного воспитания и обучения, оказание методической помощи педагогической и родительской обществу в виде информационного материала

МАЗМҰНЫ

Содержание

ПЕДАГОГТЕР СІЗДЕР ҮШІН ДЛЯ ВАС ПЕДАГОГИ

Мектеп жасына дейінгі балалардың ұсақ қол моторикасын дамыту арқылы сөйлеу тілін жетілдіру <i>Танбаева Г.К.</i>	138
Мектеп жасына дейінгі балаларға еңбек тәрбиесінің маңызы <i>Әлменова Б.А.</i>	142
Тәрбиелеу-білім беру процесінде асық ойындары арқылы балалардың қызығушылығын арттыру <i>Кабей Ж.</i>	145
Қаржылық сауаттылықты қалыптастырудағы сюжеттік-рөлдік ойындардың маңызы <i>Абдуллина А.</i>	149
Мектеп жасына дейінгі балалардың ұсақ қол моторикасын дамытудың маңызы <i>Жаксылыкова С.Е.</i>	152
Мектеп жасына дейінгі баланың логикалық ойлауын жетілдірудегі ұлттық тәрбиенің маңызы <i>Мусаева Г.А.</i>	155
Су диірмені арқылы электр энергиясын өндіруді зерттеу <i>Суртаева Г.М.</i>	158
Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалармен дамыту жұмыстарын ұйымдастырудың тиімді әдіс-тәсілдері <i>Мухаметжанова А.М.</i>	161
«Кішкентай зерттеушілер» авторлық бағдарламасы арқылы балалардың танымдық және зерттеу әрекетін ұйымдастыру <i>Батырбаева А.Б.</i>	165
Балабақшадағы денсаулық әліппесі <i>Досимова Г.А.</i>	169
«Зелёный детский сад»: современные технологии и любовь к природе с детства <i>Радченко С.А.</i>	174
Ойын арқылы зерттеу – баланың әлемді тану тәсілі <i>Бугибаева М.Б.</i>	177
Мектепке дейінгі ұйымдарда ертегілерді пайдаланудың тиімділігі <i>Сариева А.Б.</i>	181
Экологиялық мәдениет пен еңбекті интеграциялау: мектепке дейінгі ұйымдардағы интеграцияланған тәрбие әдістемесі <i>Ермаханова А.Е.</i>	184

Проектная деятельность как инструмент формирования личности и раскрытия творческого потенциала дошкольников <i>Балюк О.С.</i>	188
Раннее развитие ребёнка: инструменты ознакомления с окружающим миром <i>Бритвина Е.В.</i>	192
Формирование нравственного воспитания дошкольника <i>Куршева А.П.</i>	196
Баланың ойыны – баланың болашағы <i>Сеитбекова Г.Ж.</i>	200
Мектеп жасына дейінгі балалардың зерттеушілік қабілеттерін экологиялық тәрбие арқылы дамыту <i>Белекова Г.М.</i>	203
Тәрбиеші мен педагогтерге әдістемелік көмек көрсету <i>Амерханова А.Н.</i>	206
Мектепке дейінгі ұйымда балаларға патриоттық тәрбие берудегі меңгерушінің басқарушылық ролі <i>Нұрлан Э.</i>	209
Балалардың тілін дамытуда ойын мен жаттығуларды қолданудың тиімділігі <i>Ратқұл Э.А.</i>	214
Мектепке дейінгі ұйымды басқарудың заманауи тәсілдері <i>Ихсанова Д.Х.</i>	219
Мектеп жасына дейінгі балаларға кәсіптік бағдар бере отырып қаржылық сауаттылықты қалыптастыру <i>Сулейманова Ж.К.</i>	222

АТА-АНАЛАРМЕН СЕРІКТЕСТІК СОТРУДНИЧЕСТВО С РОДИТЕЛЯМИ

Отбасы мен балабақша серіктестігі – баланың табысты дамуының кепілі <i>Құйқақалова Г.Қ.</i>	226
Балабақша мен ата-ананың серіктестігін нығайтудың заманауи жолдары <i>Даулетбаева Р.Ж.</i>	230
Мектеп жасына дейінгі балалардың ата-аналарымен жұмыс жасаудағы этнопедагогикалық тәсіл «аналар, әжелер мектебі» <i>Раисова Л.З.</i>	234

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР НАЦИОНАЛЬНЫЕ ЦЕННОСТИ

Жалпы адами және ұлттық құндылықтар негізінде балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту және патриотизмге баулу <i>Әбдірашова А.Т.</i>	237
Ұлттық ойындар арқылы бала тілін дамыту <i>Харитонова Г.Х.</i>	241
«Ulttyq kod» - ұлт болмысының бастауы <i>Ахметова М.К.</i>	245
Ұлттық тәрбие негізінде балалардың жан-жақты дамуына және адал азамат ретінде қалыптасуына қолайлы жағдай жасау <i>Алимбекова К.Б.</i>	249

ОЗЫҚ ТӘЖІРИБЕ ПЕРЕДОВОЙ ОПЫТ

«Мектепке дейінгі ұйымның жыл әдіскері» республикалық байқауының қорытындысы 252

ДАНА БАЛА

Негізгі тақырыптық бағыты

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту саласы бойынша озық идеялар мен тәжірибелерді тарату, педагогтер мен ата-ана қауымына ақпарат түрінде әдістемелік көмек көрсету

Основная тематическая направленность

Распространение передовых идей и опыта в области дошкольного воспитания и обучения, оказание методической помощи педагогической и родительской общественности в виде информационного материала



ҮЗДІКСІЗ ДАМУ – КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІК ПЕН БАЛА ДАМУЫНЫҢ КЕПІЛІ



Ахметова Жазира Батырбековна

ҚР Оқу-ағарту министрлігі,
Балаларды ерте дамыту институтының
ғылыми педагогикалық зерттеулер зертханасының
ғылыми қызметкері, біліктілік арттыру курстарын
ұйымдастырушы, жетекші

Балалық шақ – жеке тұлғаның негізі қаланатын кезең. Қазіргі Қазақстанның білім беру жүйесінде мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың сапасы басты назарда. Заманауи балабақша – тек қарапайым бақылау орны емес, баланың танымдық, әлеуметтік және эмоционалдық дамуын қамтамасыз ететін дамытушы орта. Бұл ортаның табысты болуы педагогтің кәсіби біліктілігіне тікелей байланысты [1].

Мектепке дейінгі педагогтердің біліктілігін арттыру курстары: сапалы білім мен кәсіби дамудың кепілі. Мектепке дейінгі білім беру жүйесі – баланың жеке тұлға болып қалыптасуының алғашқы әрі ең маңызды кезеңі. Осы кезеңнің сапасы тікелей педагогтердің кәсіби даярлығына байланысты. 2025 жылы мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының педагогтері үшін ұйымдастырылған ауқымды біліктілік арттыру курстары осы мақсаттағы маңызды қадам болып табылды.

Қазіргі заманда мектепке дейінгі тәрбие

мен оқыту жүйесіне қойылатын талаптар жылдан-жылға артып келеді. Баланың ерте жастағы дамуы – оның болашақ тұлғалық қалыптасуының іргетасы екені ғылыми тұрғыдан дәлелденген. Сондықтан балабақшадағы әрбір маманның: меңгерушінің, әдіскердің, тәрбиешінің – кәсіби құзыреттілігі мен үздіксіз дамуы ерекше маңызға ие. Осындай қажеттілікті өтеудің тиімді жолдарының бірі – біліктілікті арттыру курстары.

Бүгінгі педагог тек білім беруші ғана емес, ол – баланың дамуын бақылаушы, бағыттаушы, қолдаушы, сондай-ақ ата-анамен тығыз байланыс орнататын маман. Педагогтің рөлі бұрынғыдай тек бағдарламаны орындаушы емес. Ол – зерттеуші, жетекші және дамудың сәулетшісі [3].

Осыған орай, біліктілікті арттыру курстары мынадай бағыттарға ерекше мән береді:

- Ойын арқылы оқыту технологиялары: Баланы мәжбүрлеусіз, қызықты әрі табиғи



жолмен дамытуға мүмкіндік беретін заманауи ойын әдістемелерін меңгеруге және тиімді қолдануға мүмкіндік береді;

- Цифрлық құзыреттілік: Білім беру процесінде ақпараттық технологияларды тиімді пайдалануға және кіріктіруге жағдай жасайды;

Заманауи курстар педагогтерге:

- қауіпсіз орта қалыптастыру, ойын технологиялары сияқты өзекті бағыттарды жетік меңгеруге және тәжірибеде жүзеге асыруға көмектеседі;
- жаңа мемлекеттік стандарттар мен бағдарламалардың мазмұнын толық түсінуге және күнделікті жұмысқа енгізуге мүмкіндік береді;
- инновациялық әдіс-тәсілдерді іс-тәжірибеге жүйелі түрде енгізуге және жетілдіруге бағыт береді;
- баланың әлеуметтік-эмоционалдық, когнитивтік және шығармашылық даму ерекшеліктерін терең түсінуге және оны педагогикалық үдерісте тиімді ескеруге жағдай жасайды.

Бұл курстар педагогтің кәсіби сенімділігін арттырып қана қоймай, топтағы балалардың дамуына тікелей ықпал етеді.

Меңгерушілерге арналған бағыттар, мектепке дейінгі ұйым басшысы – бүкіл ұжымның стратегиялық дамуын айқындайтын жетекші тұлға. Біліктілік арттыру курстары меңгерушілерге төмендегі бағыттар бойынша жаңа мүмкіндіктер ашады:

- басқару және көшбасшылық дағдыларын дамыту;
- құжаттаманы жетілдіру, нормативтік-құқықтық актілерді дұрыс қолдану;
- ішкі бақылау жүйесін тиімді ұйымдастыру;
- педагогикалық процестің сапасын бақылау, даму мониторингін жүргізу;
- психологиялық жайлылық пен ұжымдағы

корпоративтік мәдениетті қалыптастыру.

Мұндай курстар мекеме басшысының басқарушылық шешімдерін ғылыми-тәжірибелік негізде қабылдауына ықпал етеді.

Әдіскер – балабақшадағы оқу-тәрбие процесінің жүрегі. Оның міндеті – педагогтерге әдістемелік көмек көрсету, ҰІӨ сапасын арттыру және инновацияны енгізу.

Курстар әдіскерлерге:

- заманауи оқу бағдарламаларын тиімді жоспарлау;
- әдістемелік материалдар әзірлеу және педагогтерге коучинг жүргізу;
- кәсіби қауымдастықтар арқылы тәжірибе алмасу;
- педагогтердің кәсіби өсу траекториясын құру;
- бағалау және мониторинг жүргізу әдістерін меңгеру сияқты практикалық бағыттарды тереңдетіп үйретеді [3].

Тәрбиеші – балаға ең жақын тұлға. Оның әрбір сөзі, іс-қимылы баланың дамуына тікелей әсер етеді.

Біліктілік арттыру курстары тәрбиешілерге:

- баланың жас және жеке ерекшеліктеріне сай тәрбиелеу білім беру процесін ұйымдастыру;
- ойын арқылы оқыту, сенсорлық даму, тілдік ортаны қалыптастыру;
- коммуникативтік дағдыларын, эмоционалдық интеллектін дамыту;
- ата-анамен тиімді жұмыс жүргізу сияқты дағдыларды кеңінен меңгеруге мүмкіндік береді.

Қазіргі курстар дәстүрлі теориялық дәрістермен шектелмейді. Олар:

- практикалық тренингтер, шеберлік сабақтары;



- коучинг пен менторинг элементтері;
- нақты жағдайларды талдау, жобалық жұмыстар;
- онлайн және офлайн аралас оқыту форматтары

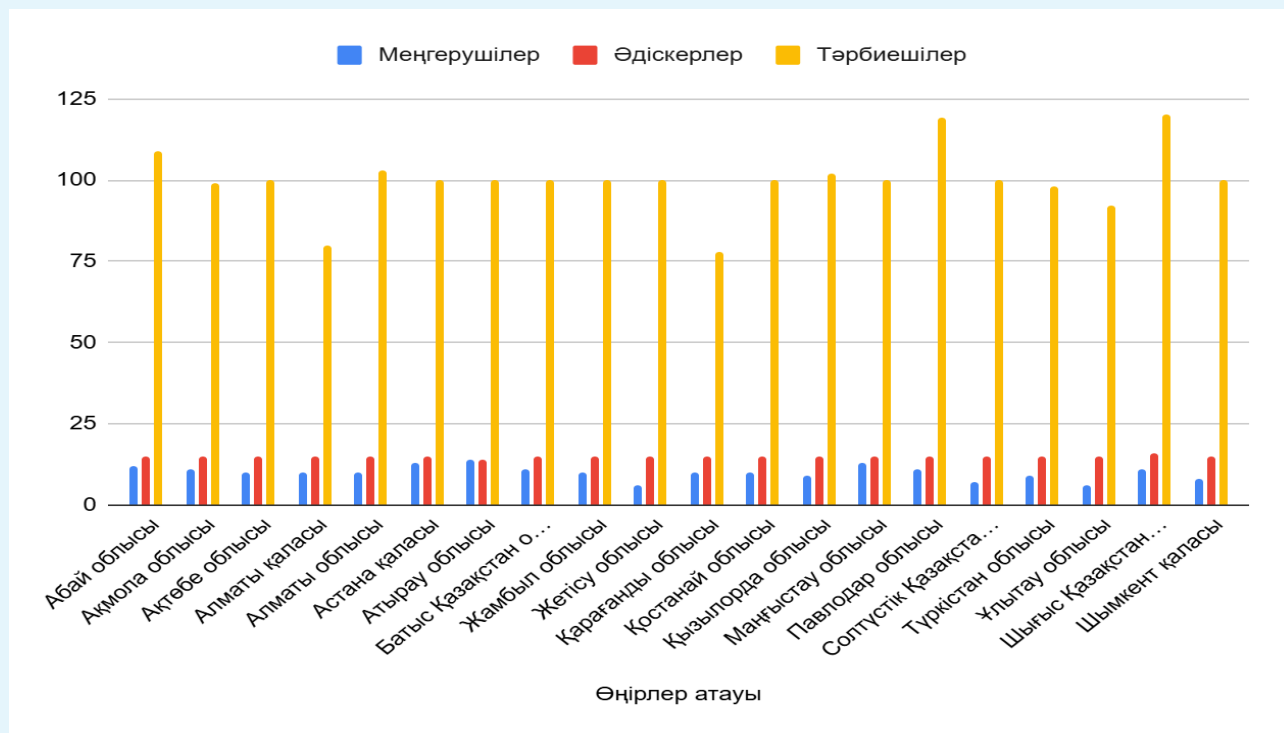
ҚР Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 28 қаңтардағы №95 бұйрығымен бекітілген педагогтердің біліктілігін арттыру курстарын, сондай-ақ педагог қызметін курстан кейін қолдауды ұйымдастыру және жүргізу қағидаларына сәйкес «Мектепке дейінгі ұйымдарда заттық-кеңістіктік дамытушы ортаны ұйымдастыру» тақырыбында 2024 жылы ұйымдастырылған педагогтердің біліктілігін арттыру курсынан өткен 20 өңірдің педагогтерлеріне курстан кейін сүйемелдеу ұйымдастырылды [1].

Қорытынды.

Мектепке дейінгі ұйымдағы барлық мамандардың біліктілігін арттыру курстарына қатысуы – білім беру сапасының артуына, баланың толыққанды дамуына және педагогтердің кәсіби беделінің нығаюына әсер ететін маңызды қадам. Үздіксіз дамуға ұмтылған педагог қана бүгінгі балаларға лайықты білім мен тәрбие бере алады. Сондықтан біліктілік арттыру курстары – кәсіби жаңару, жаңа мүмкіндіктер мен жоғары нәтижеге апарар жол [2].

2025 жылғы біліктілік арттыру курстары мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының педагогтерін жаңашыл басқару әдістеріне, кәсіби педагогикалық тәсілдерге және ойын арқылы сапалы оқытуды ұйымдастыруға үйретеді.

2025 жылы өңірлер бойынша курстан өткен педагогтердің саны

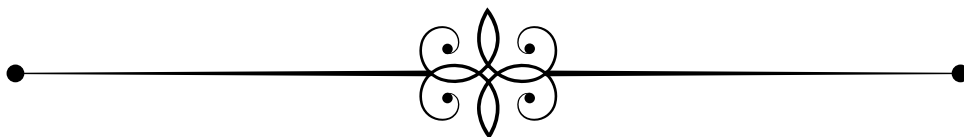


Курстың нәтижелері мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының жұмысын заманауи талаптарға сай жаңғыртуға және Қазақстан балаларына сапалы тәрбие мен білім беру-

ге негіз болады. Педагогтердің біліктілікті арттыруға деген жоғары ықыласы мектепке дейінгі білім беру жүйесінің болашағы жарқын екенін айғақтайды.

**Әдебиеттер:**

1. Педагогтердің біліктілігін арттыру курстарын ұйымдастыру және жүргізу, сондай-ақ педагогтің қызметін курстан кейінгі қолдау қағидаларын бекіту туралы (ҚР БҒМ 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 95 бұйрығы);
2. Жұмажанова О.С., Әлібекова Ж. Мектепке дейінгі ұйымдарда дамытушы ортаны ұйымдастыру. – Алматы: Рауан, 2020.
3. Ермекбаева А. Мектепке дейінгі педагогика. – Алматы: Дәуір, 2019.
4. Шинкаренко В. Современные технологии дошкольного образования. – М.: Сфера, 2022.





ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ МАЗМҰНЫ ЖАҒДАЙЫНДА БАЛАБАҚШАНЫ БАСҚАРУДЫҢ ЗАМАНАУИ ТӘСІЛДЕРІ



Наренбаева Махаббат Жумабековна

Жетісу облысы, Қаратал ауданы,
«Балбөбек» бөбекжай балабақшасының
меңгерушісі



Аңдатпа. Мақалада Қазақстандағы жаңартылған білім мазмұны жағдайында мектепке дейінгі ұйымдарды басқарудың заманауи тәсілдері қарастырылған. Автор балабақшаны басқарудағы дәстүрлі және инновациялық модельдерді салыстырып, стратегиялық, инновациялық және цифрлық менеджменттің өзара байланысын талдайды. Сонымен қатар, педагогикалық кадрлардың кәсіби дамуын ұйымдастыру, ата-аналармен серіктестік орнату және сапа менеджменті жүйесін енгізу жолдары көрсетіледі. Заманауи басқарудың басты мақсаты – баланың жан-жақты дамуына жағдай жасау және балабақшаны шығармашылық, дамытушы ортаға айналдыру. Мақалада нақты тәжірибелер мен ұсыныстар берілген.



Түйін сөздер: балабақша, жаңартылған білім мазмұны, басқару, инновациялық менеджмент, стратегиялық басқару, цифрлық трансформация, педагогикалық көшбасшылық, сапа менеджменті, ата-аналармен серіктестік.

Қазақстан Республикасында білім беру жүйесінің барлық деңгейінде жүргізіліп жатқан жаңартылған мазмұнға көшу үдерісі мектепке дейінгі ұйымдардың да қызметіне айтарлықтай ықпал етті.

Балабақша – тұлғаның қалыптасуының алғашқы баспалдағы, сол себепті басқару жүйесін заманауи талаптарға сай жетілдіру

стратегиялық мәнге ие.

Қазіргі таңда мектепке дейінгі ұйымдар басшысының міндеті тек әкімшілік-бақылау функцияларымен шектелмей, тәрбиелеу-білім беру процесінің көшбасшысы, жаңашыл идеялардың бастамашысы және педагогтер мен ата-аналар қауымдастығын біріктіретін ұйымдастырушы болуы тиіс деп



ойлаймын.

Осы мақала арқылы еліміздегі жаңартылған білім мазмұны жағдайында балабақшаны басқарудың заманауи тәсілдері, басқарудың теориялық негіздері, инновациялық модельдері, цифрландыру және көшбасшылық бағыттары, сондай-ақ, практикада іске асыру жолдарымен ой бөліскім келеді.

Мектепке дейінгі білім беру мазмұнын жаңартудың мәні мен мақсаты неде? 2022 жылдан бірқатар нормативтік құжаттарға өзгерістер енгізігені баршамызға мәлім. Демек, мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту мазмұнын жаңартылды. Жаңартылған білім мазмұны – бұл тұлғаның функционалдық сауаттылығын дамытуға бағытталған, құндылыққа негізделген, және келесі ұстанымдарға сүйенеді:

- баланың жеке тұлғалық дамуына бағдарлану;
- ойын арқылы оқыту және дамыту;

- интеграциялық тәсіл мен құндылыққа негізделген тәрбие;
- тілдік және коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыру;
- баланың әлеуметтенуін қамтамасыз ету.

Мұндай мазмұнды іске асыру үшін басқару жүйесі де икемді, заманауи, инновациялық бағытта болуы тиіс. Басқарудың ескі бюрократиялық үлгісі қазіргі жаңа жағдайға сай келмейді, өйткені, қазіргі мектепке дейінгі ұйымдар динамикалық, серіктестік пен жауапкершілікке негізделген құрылымға айналуда. Оған дәлел еліміздегі балабақшалардың құзыреттілік орталықтар қатарына енуінде. Мен басқарып отырған балабақша да республикалық құзыреттілік орталықтар қатарында.

Балабақшаны басқарудың дәстүрлі және заманауи модельдерінің салыстырмалы талдауына назар аудартқым келеді:

Көрсеткіш	Дәстүрлі басқару	Заманауи басқару (жаңартылған мазмұн аясында)
Басқару бағыты	Нұсқау, бақылау, есеп беру	Ынтымақтастық, көшбасшылық, серіктестік
Педагог рөлі	Орындаушы	Шығармашыл серіктес, зерттеуші
Басшы рөлі	Әкімші, бақылаушы	Көшбасшы, мотиватор, стратег
Коммуникация	Тік бағыттағы байланыс	Көлденең және ашық байланыс
Нәтиже өлшемі	Құжат, есеп	Баланың жетістігі мен даму динамикасы
Инновация	Сирек қолданылады	Тұрақты енгізіледі, жүйелі талданады

Осылайша, заманауи басқару жүйесі балабақшаны тек әкімшілік ұйым емес, кәсіби даму мен шығармашылық зертханаға айналдыруды көздейді.

Балабақшаны басқарудағы өз тәжірибемдегі заманауи тәсілдер:

Стратегиялық менеджмент. Стратегиялық басқару – ұйымның ұзақ мерзімді мақсаттарын анықтау, оларды іске асыру жолдарын жоспарлау және ресурстарды тиімді пайдалану жүйесі. Балабақша деңгейінде бұл ке-

лесідей бағыттарда көрініс табады:

- Балабақшаның даму стратегиясын әзірлеу;
- Миссиясы мен құндылықтарын айқындау;
- SWOT-талдау жүргізу арқылы ішкі және сыртқы факторларды бағалау;
- Педагогикалық ұжыммен бірлескен шешім қабылдау.



Мысалы, балабақшаның даму бағдарламасын құруда жергілікті ерекшеліктерді, ата-аналардың сұранысын, балалардың мәдени-әлеуметтік контекстін ескереміз.

Инновациялық менеджмент. Инновациялық басқару – тәрбиелеу-білім беру процесін ұйымдастыруда жаңа әдістер, тиімді технологиялар мен бағдарламаларды енгізу арқылы тиімділікті арттыруға бағытталған тәсіл. Өз тәжірибемде жаңартылған мазмұн аясында бұл келесі бағыттарды:

- STEAM білім беру технологиясының элементтерін мектеп жасына дейінгі балалардың даму кезеңіне бейімдеуді;
- Заттық-дамытушы орта мен цифрлық ресурстарды тиімді пайдалануды;
- Дамытушы бағдарламалар мен ойын арқылы оқыту тәсілін, балалардың түрлі әрекетін кіріктітуді;
- Педагогтердің инновациялық мәдениетін қалыптастыруды қамтуға және жүзеге асырылуын назарда ұстауға тырысымын.

Өйткені, қазіргі инновациялық басқаруда басшы тек бақылаушы емес, идеялар генераторы мен тәуекелге баруға дайын көшбасшы болуын қажет етеді.

Қазіргі таңда балабақшаны басқаруда цифрлық трансформация үрдісі белсенді жүріп жатыр. Бұл бағыттағы қолданып келе жатқан заманауи тәсілдерім:

- электронды құжат айналымы (e-zhetysu, ҰББДҚ, Ұстаз, т.б.);
- ата-аналармен онлайн коммуникация (мессенджерлер, платформалар);
- балалардың дамуын цифрлық мониторинг арқылы қадағалау;
- тәрбиелеу-білім беру процесін цифрлық ортада жоспарлау және талдау (STEAM кабинет).

Мысалы, педагогтер әр баланың жетістігін цифрлық портфолио түрінде жүргізіп, оның дамуын ай сайын сараптайды. Бұл деректер

негізінде жеке траекториялар жасалады.

Басшының көшбасшылық қабілеті – басқарудың сапасын анықтайтын негізгі факторлардың бірі. Заманауи көшбасшы келесі:

- Педагогикалық оптимизм және шабыттандыру қабілеті;
- Коммуникациялық және эмоционалды интеллект;
- Қиын жағдайда шешім қабылдай алу қабілеті;

Педагогтерді кәсіби қолдау және коучинг жүргізу дағдылары қалыптасқан қасиеттерге ие болуы қажет деп санаймын. Өйткені, басшы балабақшада сенім мен өзара қолдау атмосферасын қалыптастырады, әр педагогтің әлеуетін ашуға мүмкіндік береді. Біздің командалық басқару мәдениетіміз ұжымды ортақ мақсатқа біріктіреді.

Жаңартылған білім мазмұнының тағы бір басты қағидасы – ата-аналарды тәрбиелеу-білім беру процесінің белсенді серіктесіне айналдыру, олардың педагогикалық мәдениетін арттыру болып табылады. Өз балабақшамды басқаруда бұл келесілерді қамтимын:

- Ата-аналармен тұрақты кері байланыс орнатамын (сауалнама, жиналыс, онлайн-кеңес);
- Отбасылық жобалар мен шығармашылық іс-шараларды ұйымдастыру дәстүрге айналған;
- Баланың дамуын мамандар, ата-аналармен бірлесіп бақылау және талдау жасаймыз;
- Ата-аналарға арналған педагогикалық кеңестер мен тренингтер өткіземіз;
- «Әжелер мектебі», «Әкелер мектебі», «Аналар мектебі» жұмыс атқарады.

Мұндай серіктестік орнатып басқарудың нәтижесінде ата-ана, бала және педагог арасындағы өзара түсіністік пен сенім нығаяды, ынтымақтастық артады. Ата-ана тәрбиелеу-білім беру процесінің қатысушысына



айналып, педагогикалық мәдениеті артады. Әріптестік қарым-қатынас орнатылады.

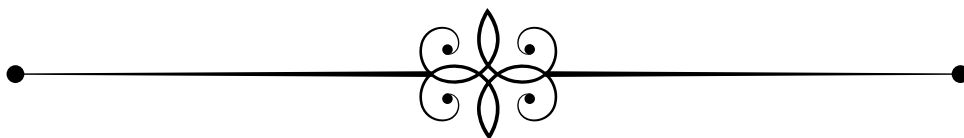
Осылайша, жаңартылған білім беру мазмұны жағдайында балабақшаны басқару – бұл тек ұйымдастырушылық міндет емес, ол – педагогикалық көшбасшылықтың, инновациялық ойлаудың және серіктестік мәдениеттің үйлесімді жүйесі. Заманауи басқару тәсілдері: стратегиялық және инновациялық менеджментті, цифрландыруды, педагог-

тердің кәсіби дамуын, ата-аналармен серіктестікті жүйелі, әрі түрлендіре отырып қамтуды қажет етеді.

Осындай кешенді тәсілдер арқылы ғана мектепке дейінгі ұйымдар баланың тұлғалық дамуын, ұлттық құндылықтар негізінде толыққанды дамуын үйлестіре отырып, сапалы тәрбиелеу-білім беру қызметін ұсына алатынымыз сөзсіз.

Әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты;
3. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы;
4. Әбдіғаппарова А.Ш. Мектепке дейінгі ұйымды басқарудың заманауи бағыттары. – Алматы, 2021.;
5. OECD. Early Childhood Education and Care Policy Review: Kazakhstan. – Paris, 2020.;
6. Құдайбергенова К.С. Білім берудегі инновациялық менеджмент. – Астана, 2022.;
7. Төленова Г. Балабақшадағы педагогикалық процесті басқарудың тиімді жолдары. – Шымкент, 2023.





РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ ДОШКОЛЬНИКОВ ЧЕРЕЗ ТЕХНОЛОГИЮ ТВОРЧЕСКИХ МАСТЕРСКИХ



Заводовская Наталья Борисовна

ГККП «Детский сад №42»

ГУ «Отдел образования по городу Талдыкорган

Управления образования области Жетісу»

Воспитатель



Аннотация. В данной статье рассматривается актуальность развития творческих способностей у детей дошкольного возраста в условиях внедрения новых технологий в дошкольное образование. Особое внимание уделяется технологии творческих мастерских как эффективному методу развития креативности, воображения и уверенности в себе. Автор делится практическим опытом применения этой технологии в работе с дошкольниками.



Ключевые слова: творческие способности, креативность, дошкольный возраст, творческие мастерские, инновационные методы.

Внедрение новых технологий в детские сады требует перестройки системы воспитания и обучения. Если рассматривать вопрос в этом контексте, то в силу меняющихся форм в системе дошкольного образования, необходимо уделять больше внимания развитию творческих способностей детей, и особенно актуально стоит вопрос о развитии креативности у подрастающего поколения.

Развитие творческих способностей у детей дошкольного возраста должно быть центральным вопросом в системе дошкольного образования, так как по исследованиям ученых большинство детей творческие от природы. 98% дошкольников проявляют дивергентное мышление в возрасте от 5 до 6 лет на самом высоком уровне.

В процессе развития творческих способностей и мышления у детей ключевую роль играет среда, в которой они развиваются, и разнообразный опыт, который они имеют возможность получить. Методики по развитию креативности у дошкольников могут

основываться на комплексном подходе, который включает игровые, творческие и интерактивные элементы.



В своей профессиональной деятельности я использую несколько проверенных на практике методов, которые эффективно способствуют развитию творческих, креативных способностей у детей. Сегодня я поделюсь опытом работы по использованию технологии творческих мастерских в учреждениях дошкольного образования.



«Технология творческих мастерских» — это инновационная методика, направленная на развитие креативности и дивергентного мышления у детей дошкольного возраста через активное участие в творческих процессах. Она была разработана с целью создания пространства, где дети могут свободно выражать свои идеи, экспериментировать с различными материалами и формами искусства. Основная идея заключается в том, что воспитание и обучение происходит через практическое взаимодействие с творческими задачами, что способствует развитию воображения, критического мышления и уверенности в себе.

Виды деятельности в творческой мастерской которые я использую:



- Мастерская игр и игрушек (мебель и игрушки из коробок, бросовый материал, оригами);
- Театральная (изготовление масок и элементов костюмов, пригласительных билетов, афиш, декораций);
- Художественная мастерская (включает в себя рисование, аппликацию, лепку, конструирование);
- Архитектурная мастерская (изготовление макетов домов, дорог, ландшафтных макетов – гор, вулканов);
- Сувенирная мастерская (изготовление поздравительных открыток, подарков для сотрудников детского сада, гостей, родителей);

- Академия мультимедиа (создание мультфильмов, видеоклипов, роликов и т.д. сюда можно включить все, что связано с новыми информационными технологиями).

Технология педагогических мастерских представляет собой универсальный подход к развитию, который может быть успешно использован как в рамках организованных деятельности с детьми дошкольного возраста, так и в свободное время.

В контексте воспитательно-образовательного процесса эта технология позволяет педагогам создавать увлекательные и интерактивные деятельности, которые способствуют развитию критического мышления, креативности и навыков взаимодействия у детей. Мастерские могут включать в себя различные формы работы: проектные группы, творческие задания, игровые методы, что делает их идеальными для применения в детских садах и образовательных учреждениях.

Примеры проектов творческой мастерской, реализованных с детьми старшей группы:

- Мир Фэнтези. Создаем костюмы персонажей из мультфильмов и кино из бросового материала.
- Проект: Объемные игрушки - Динозавры. Изготавливаем совместно с детьми динозавров, из больших коробок и подручных материалов.
- «Загадки космоса: Путешествие по планетам». Творческое моделирование в технике папье-маше.

Групповые проекты, совместные задания и взаимодействие со сверстниками стимулируют обмен идеями, учат идти на компромисс и развивают навыки сотрудничества. Дети учатся черпать вдохновение у других, а также делиться своими собственными идеями и опытом.

Поддерживая развитие творческих способностей у детей, мы даем им инструменты для того, чтобы они стали более открытыми, сопереживающими и инновационными



взрослыми. В детском саду такие мастерские — это не просто проект, где дети что-то делают по инструкции. Это пространство свободы, творчества и настоящего интереса. Здесь ребёнок не пассивный слушатель, а настоящий исследователь, создатель, автор. Он сам принимает решения, пробует, ошибается, находит решения и, что особенно важно, делает это вместе с другими.

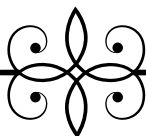
Педагог становится не руководителем, а партнёром: он поддерживает, подсказывает, вдохновляет, но не давит и не диктует. Благодаря такому подходу дети учатся не только новому, но и верить в себя, уважать чужое мнение, работать в команде и радоваться общему результату.

Мастерские помогают сделать воспитательно-образовательный процесс по-настоящему интересным, осмысленным и личным. И если мы хотим вырастить творческих, уверенных в себе и чувствительных к миру людей — начинать стоит именно с таких простых, но очень глубоких форм работы уже в детском саду.



Список использованных литератур

1. Типовая учебная программа дошкольного воспитания и обучения:
2. Богоявленская, Д.Б. Психология творческих способностей /Д.Б.Богоявленская. - М.: Издательский центр Академия, 2002. – 320 с.
3. Шашкова, З.В. Занятия по предшкольной подготовке: развитие творческого мышления (программы, игровые задания, стимульный материал): учеб-методич. пособие / З.В. Шашкова; под ред. Т.В. Черниковой. – М.: Глобус, 2007. -219 с
4. Яковлева, Е.Л. Эмоциональные механизмы личностного и творческого развития // Вопросы психологии. – 1997. - № 4. – С. 20.
5. Нуртазина Е.М., Развитие креативного мышления детей дошкольного возраста путем внедрения технологии ТРИЗ: методические рекомендации. – Усть-Каменогорск, 2015. – 57с.





БАЛАБАҚШАДА ЕРТЕ КӘСІПТІК БАҒДАР: МАМАНДЫҚТАР ӘЛЕМІНЕ АЛҒАШҚЫ ҚАДАМ



Шангреева Айнұр Жетесовна

Маңғыстау облысы, Мұнайлы ауданы,
№10 «Ақбота» бөбекжайы МКҚК
директоры



Аңдатпа. Бұл мақалада балабақшадағы ерте кәсіптік бағдар беру жұмыстарының мәні, маңызы және оны ұйымдастырудың тиімді жолдары қарастырылады. Ерте жастағы балалардың ойлау, қабылдау және қызығушылық ерекшеліктері негізінде мамандықтар әлемімен таныстырудың мазмұны мен әдістері сипатталады. Мақалада сюжеттік-рөлдік ойындар, сюжетке негізделген әрекеттер, дамытушы ойын ортасы, еңбекке баулу, STEAM элементтері және тәжірибеге негізделген тәсілдердің кәсіптік бағдарға ықпалы талданады. Балалардың болашақта өз қызығушылығы мен бейімділігін анықтауға алғашқы қадам жасауына ықпал ететін педагогикалық ұсыныстар ұсынылған. Мақала мектепке дейінгі ұйым педагогтеріне, әдіскерлерге және ата-аналарға арналған.



Түйін сөздер: ерте кәсіптік бағдар, мамандықтар әлемі, балабақша, мектепке дейінгі білім, кәсіби қызығушылық, сюжеттік-рөлдік ойындар, еңбек дағдылары, шығармашылық орта, кәсіптік бейімдеу, әлеуметтік тәжірибе, жобалық әрекет, STEAM элементтері, балалардың жас ерекшеліктері, ойын арқылы оқыту, кәсіби таныстыру.

Қазіргі таңда қоғамның қарқынды дамуы, жаңа технологиялардың енгізілуі, еңбек нарығындағы түрлі өзгерістер мамандық таңдаудың маңыздылығын бұрынғыдан да арттыра түсті. Жас ұрпақтың болашақта дұрыс бағыт таңдап, өзінің қызығушылығы мен қабілетіне сай кәсіби жолын анықтауы – мектепке дейінгі шақтан басталатын ұзақ процесс. Сондықтан балабақшада ерте кәсіптік бағдар беру – заман талабы. Баланың тұлғалық дамуының іргетасы қалау кезеңі де дәл осы мектепке дейінгі шақ болғандықтан, тәрбиешілер мен ата-аналардың басты міндеттерінің бірі – балаға мамандық әлемін түсінікті, қызықты әрі жас ерекшелігіне сай түрде таныстыру. Бұл мақалада балабақшадағы ерте кәсіптік бағдар берудің маңызы, міндеттері, әдіс-тәсілдері, ұйымдастыру формалары және балалардың жас ерекшеліктеріне сай мазмұны жан-жақты қарастырылады.

Ерте кәсіптік бағдар берудің маңызы

Мектепке дейінгі жастағы балалар мамандықты терең теориялық тұрғыда түсіне алмайды, бірақ олар болашақта кім болғысы келетінін қиял арқылы сезінеді. Бұл – кәсіби қызығушылықтың алғашқы ұшқыны. Ал сол ұшқынды дұрыс бағытқа бұра білу – педагогтар мен ата-аналардың міндеті.

Ерте кәсіптік бағдар берудің маңыздылығын төмендегі негізгі факторлар анықтайды:

1. Баланың қабілеті ерте жаста қалыптасады

3–6 жас аралығында баланың логикалық ойлауы, ұсақ моторикасы, тілдік қабілеті, елестету мен қиялдау қабілеті қарқынды дамиды. Бұл кезеңде берілген білім оның болашақ кәсіби қызығушылықтарына тікелей әсер етеді.

2. Мамандықтар әлемі туралы алғашқы түсінікті ойын арқылы қалыптастырады



Балалар кәсіптік әрекеттерді сюжеттік-рөлдік ойындарда, шығармашылық жұмыстарда, бақылау барысында меңгереді. «Дәрігер», «Құрылысшы», «Өрт сөндіруші», «Аспаз», «Мұғалім» сияқты ойындар мамандықтың мазмұнын сезіндіреді.

3. Қоғамдық еңбекті құрметтеуге тәрбиелеу

Кәсіптік бағдар тек мамандық туралы түсінік беру ғана емес, кез келген еңбек түрінің маңызын ұғындыру, еңбекқорлыққа, жауапкершілікке баулу.

4. Баланың өзін-өзі тануына көмектесу

Әр бала әртүрлі: бірі техникалық әрекетке қызықса, екіншісі өнерге бейім, үшіншісі адамдармен жұмыс істегенді ұнатады. Ерте кәсіптік бағдар осы айырмашылықтарды байқап, қабілетті қолдауға мүмкіндік береді.

Балалардың жас ерекшеліктері және кәсіптік бағдар мазмұны.

Балабақшада кәсіптік бағдар беруді тиімді ұйымдастыру үшін жас ерекшеліктерін міндетті түрде ескеру қажет.

2 жас (кіші топ)

Ерекшеліктері:

- Қоршаған әлемді қабылдауы анықталмаған, бірақ өте қызығушылық басым.
- Негізгі танымдық арна – ойын.
- Қарапайым әрекеттерді қайталау арқылы үйренеді.

Кәсіптік бағдар мазмұны:

- Ең қарапайым мамандықтармен таныстыру: дәрігер, тәрбиеші, сатушы, жүргізуші.
- Құралдарды көрсету: ойын рентгені, дәрі қобдишасы, асхана құралдары, құрылыс блоктары.
- Қысқа сюжеттік-рөлдік ойындар: «Дәрігер мен науқас», «Жүргізуші», «Аспаз».

3 жас (ортаңғы топ)

Ерекшеліктері:

- Қоршаған өмір туралы түсініктер тереңдейді.
- Сұрақ қою белсенділігі артады («Неге? Қалай?»).
- Қарапайым еңбек әрекеттерін орындауға дайын.

Кәсіптік бағдар мазмұны:

- Мамандықтар қызметін түсіндіру: «Дәрігер адамды емдейді», «Құрылысшы үй салады».
- Балаларды бақылауға тарту (асхана қызметкерлерінің жұмысымен танысу, аула тазалаушыны бақылау).
- Жай тәжірибе мен тапсырма: «Құрылыс материалдарын ажырат», «Қиып, жабыстыру».

4 жас және 5 жас (ересек, мектепалды топ)

Ерекшеліктері:

- Логикалық ойлау қалыптасады.
- Құбылыстар арасындағы байланысты түсінуге қабілетті.
- Қиялы мен жоспарлау дағдысы жақсы дамыған.

Кәсіптік бағдар мазмұны:

- Мамандық түрлері туралы кеңірек ақпарат беру.
- Құрастырушылық тапсырмалар: макет жасау, көпір құрастыру, дүкен ұйымдастыру.
- Мини-жобалар: «Менің болашақ мамандығым», «Қала мамандары».
- Ата-аналардың мамандығымен танысу бұрышы.

Балабақшада кәсіптік бағдар берудің міндеттері



1. Балаларды еңбек түрлерімен таныстыру.
2. Мамандықтар туралы алғашқы түсініктер қалыптастыру.
3. Әр мамандықтың қоғамдағы рөлін түсіндіру.
4. Баланың жеке қабілеттерін байқап, дамыту.
5. Әлеуметтік дағдыларға үйрету: жауапкершілік, өзара көмек, тәртіп.
6. Қоғамдық тәртіпті, адам еңбегін құрметтеуге тәрбиелеу.

Кәсіптік бағдар берудің негізгі әдістері

1) Ойын әдісі



Сюжеттік-рөлдік, сюжеттерге құрылған және дидактикалық ойындар кәсіптік әрекетті ең табиғи жолмен меңгертеді.

Мысалы:

- «Дәрігер қабылдауы»
- «Шаштараз»
- «Құрылыс алаңы»
- «Өрт сөндірушілер бөлімі»

2) Экскурсиялар мен бақылаулар

Балаларға шынайы кәсіп иелерін көрсету – ең тиімді тәсілдің бірі. Мысалы:

- асханаға экскурсия,

- балабақша медбикесінің жұмысын көру,
- ауладағы құрылыс жұмыстарын бақылау.

3) Әңгімелеу және көрнекілік

Суреттер, видеороликтер, құрал-жабдықтарды көрсету балалардың қызығушылығын оятады.

4) Шығармашылық жұмыстар

Сурет салу, мүсіндеу, жапсыру, макет жасау арқылы балалар өз қиялындағы маман бейнесін жасайды.

5) Жобалық жұмыс

«Болашақ маман иесі» жобасы балалардың кәсіби қызығушылықтарын тереңірек зерттеуге мүмкіндік береді.

Кәсіптік бағдар беру бағытындағы жұмыс түрлері



1. Мамандықтар апталығы

Аптаның әр күні бір мамандыққа арналады:



- Дүйсенбі – Дәрігер күні
- Сейсенбі – Құрылысшы күні
- Сәрсенбі – Өнер күні
- Бейсенбі – Техникалық мамандықтар
- Жұма – Ата-аналар мамандығы

2. «Мамандықтар әлемі» бұрышы

Онда:

- мамандыққа арналған құрал-макеттер,
- еңбек формалары,
- суреттер,
- «Әкемнің мамандығы», «Анамның мамандығы» тақтасы орналасады.

3. Театрландырылған қойылымдар

«Ауруханадағы бір күн», «Құрылыс алаңы», «Пошта қызметі» сияқты шағын қойылымдар мамандық мазмұнын нақты көрсетеді.

4. Мини-зертханалар

Ғалым, инженер, эколог мамандықтарымен таныстыруда өте тиімді.

6. Ата-анамен бірлескен жұмыс

Ата-аналар – баланың мамандық туралы негізгі ақпарат көзі. Балабақша мен отбасы бірлесе әрекет еткенде нәтижесі әлдеқайда жақсы болады.

Тиімді формалар:

- «Ата-анамның жұмысы» таныстыру сағаты
- Шеберлік сыныптары: ата-аналар мамандықтарына байланысты іс-әрекет көрсетеді
- Бірлескен жобалар
- Отбасылық сурет байқауы: «Менің мамандығым – менің мақтанышым»

Кәсіптік бағдар берудің бала дамуына әсері



Ерте кәсіптік бағдар:

Танымдық қабілеттерді дамытады

- зерттеу, бақылау, талдау,
- себеп-салдарлық байланыстарды түсіну.

Әлеуметтік дағдыларды қалыптастырады

- қарым-қатынас мәдениеті,
- ынтымақтастық,
- жауапкершілік.

Еңбекке деген құрметті арттырады

Балалар қоғамдағы әр мамандықтың маңызын түсінеді.

Шығармашылық және инженерлік ойлауды дамытады

Макет жасау, құрастыру, модельдеу сияқты әрекеттер арқылы бала өз қабілетін ашады.

Балабақшадағы ерте кәсіптік бағдар – баланың тұлғалық дамуы мен болашақ таңдауының маңызды қадамы. Баланың қызығушылығы мен қабілетін дер кезінде байқап, қолдау көрсету оның болашақ өміріне оң әсер етеді. Ойын, тәжірибе, бақылау, шығармашылық, модельдеу сияқты әдістер арқылы мамандықтар әлемінің алғашқы іргетасы қаланады.



Педагог пен ата-ананың бірлескен жұмысы нәтижесінде бала еңбекке құрметпен қарайтын, әртүрлі мамандыққа қызығушылық таныта алатын, өз болашағын елестете

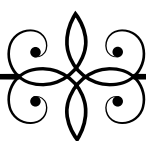
білетін тұлға болып қалыптасады.

Ерте кәсіптік бағдар – баланың үлкен өмір жолына ашылған алғашқы есік.



Әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. – Астана, 2023.
2. Қазақстан Республикасы Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік стандарты. – Астана, 2021.
3. Қазақстан Республикасы Мектепке дейінгі ұйымдарға арналған үлгілік оқу бағдарламасы. – Астана, 2022.
4. Әбілдина, Ж. Қ., Қалиева, Н. Т. Мектепке дейінгі педагогика. – Алматы: Фолиант, 2020.
5. Сардарова, Ж. Мектепке дейінгі жастағы балаларды кәсіптік бағдарлау әдістемесі. – Алматы, 2019





«ЖАСЫЛ БАЛАБАҚША» ЖЕЛІСІН КЕҢЕЙТУ – ЭКОЛОГИЯЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ ЖӘНЕ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ МӘДЕНИЕТТІ ҚАЛЫПТАСТЫРУ



Тубаева Гүлнара Салиевна

Жамбыл облысы, Тараз қаласы
№35 «Ер Төстік» бөбекжай-бақшасы,
меңгерушісі



Аңдатпа. «Жасыл балабақша» желісін кеңейту – балалардың экологиялық мәдениетін жүйелі қалыптастыруға бағытталған тиімді жолы. Экологиялық білім беру және экологиялық мәдениетті балабақша қабырғасында бала бойына қалыптастыру арқылы балалардың табиғатты бақылап, зерттеп, оның құндылығын сезініп өсуіне ықпал ету.



Түйін сөздер: жасыл балабақша, табиғатқа ұқыпты қарау, зерттеу, қоқысты ұқыпты сұрыптау, эко-апта, метеозона, табиғатқа сүйіспеншілік.

№35 «Ер Төстік» бөбекжай-бақшасы Қазақстан Республикасы оқу-ағарту министрлігі 2023 жыл 1 шілде №192 бұйрығы 2023 жылдың 1 шілдесі №192 бұйрығы негізінде құзіреттілік орталығы болыптабылады. Бүгінгі таңда жаһанда экологиялық мәселелердің күрделене түсуі – өскелең ұрпақты табиғатты қорғауға тәрбиелеу қажеттілігін күшейтті. Табиғи ресурстардың күннен күнге азаюы, климаттың өзгеруі, ауа мен судың ластануы – адам баласы, тіршілік үшін аса маңызды әрі өткір мәселе. Сондықтан баланың табиғатпен тікелей байланысын ерте жастан қалыптастыру мектепке дейінгі ұйымдардың негізгі міндеттерінің бірі болып отыр. Осы тұрғыда «Жасыл балабақша» желісін кеңейту – балалардың экологиялық мәдениетін жүйелі қалыптастыруға бағытталған тиімді жолы. Экологиялық білім беру және экологиялық мәдениетті балабақша қабырғасында бала бойына қалыптастыру арқылы балалардың табиғатты бақылап, зерттеп, оның құндылығын сезініп өсуіне ықпал етеміз.

Әрине, баланы мектепке дейінгі кезеңнен бастап экологиялық мәдениетке баулысақ, тәрбие жемісі нәтижелі болады. Өйткені дәл

осы кезеңде баланың дүниетанымы, эмоциялық сезімі, қоршаған ортаға қатынасы қалыптасады.

«Жасыл балабақша» желісін дамыту:

- табиғатқа ұқыпты қарау дағдысын қалыптастырады;
- экологиялық ойлау мен жауапкершілікті арттырады;
- баланың бақылағыштығы мен зерттеушілік қабілетін дамытады;
- қоршаған ортамен байланысын күшейтеді.

Мектепке дейінгі ұйымдардағы заман талабының бірі - баланың табиғатпен байланысын жүйелі ұйымдастыру — уақыт талабы. Өйткені табиғатқа қамқор болу – тәрбие бастауы. «Ағаш ексең – алақандай жерге алғыс егесің» деген нақыл сөздің түп тамырын түсініп, жас ұрпақтың санасында экологиялық құндылықтардың маңыздылығын арттыру біздің міндетіміз.

Табиғатпен таныстыру жұмыстары бірізді



түрде ұйымдастырылды:

- өсімдіктің сыртқы құрылымымен таныстыру;
- оның өсуіне қажетті жағдайларды көрсету;
- даму кезеңдерін бақылау;
- мезгілдік өзгерістерді салыстыру.

Маусымдық бақылаулар, күнделікті тәжірибелік әрекеттер тұрақты түрде жүргізіліп, балалар табиғат құбылыстарының себеп-салдарын анықтай алды.

Дамыта оқыту технологиясы арқылы балаға өз бетімен ізденуге, ойлануға, тәжірибе жасауға мүмкіндік берілді. Себебі олар үшін зерттеу — ойын, бақылау және тәжірибе арқылы әлемді тану қызық болды. Зерттеу әдістерін орындау *қарапайым, кезең-кезеңмен ұйымдастырылып жасалды.*

Жүргізілген тәжірибелер:

- «Су қайда кетеді?» – булану туралы тәжірибе;
- «Өсімдікке не қажет?», «Дән неге, қалай өседі?» – су құйылған және құйылмаған дәннің өсуін салыстыру;
- «Жел қалай соғады?» – ауа қозғалысын бақылау.

Нәтижесінде балалар ойлау, талдау, салыстыру, қорытынды жасау, ұсақ моторика, табиғатқа деген қызығушылық, жауапкершілік дағдыларын дамыта бастады.

Ойын технологиясы

Табиғатқа қатысты дидактикалық, сюжетті-рөлдік және қимылды ойындар жасалды.

- **Дидактикалық ойындар:** «Жыл мезгілін тап», «Өсімдікті жина», «Жануарларды тап».
- **Сюжетті-рөлдік ойындар:** «Бағбан», «Орман дәрігері», «Құстарға қамқорлық».
- **Қимылды ойындар:** «Жаңбыр жауды», «Күн мен бұлт».

Мысалы:

- **«Қоқысты сұрыпта».** Қағаз, пластик, әйнек қалдықтарын дұрыс бөлу.
- **«Жоғалған орман» пазлы.**

Жойылып бара жатқан жануарлар мен орман көріністерін құрастыру сияқты **экологиялық үстел ойындарын өткізу барысында балабақша баласы** қоқыс түрлерін ажыратып, сұрыптауды үйренді. Табиғаттағы экологиялық тепе-теңдіктің маңызын түсінді. Зейіні, қол моторикасы, логикалық ойлау қабілеті артты. Негізі балалар бойында табиғатқа сүйіспеншілік пен қамқорлық сезімі қалыптасты. Қоршаған ортаға жауапкершілік артты. Экологиялық мінез-құлық нормаларын балабақшада меңгерді.

Бөбекжай-бақшамызда балалар белсенді қатысқан бірнеше экологиялық жобалар жүзеге асырылды:

- **«Жасыл әлем»** – гүлдер мен ағаш отырғызу;
- **«Су – тіршілік көзі»** – суды үнемдеуге арналған тәжірибелер;
- **«Құстарға қамқор болайық»** – жем салғыштар жасау;
- **«Тазалық – денсаулық кепілі»** – ауладағы қоқысты жинау акциясы ұйымдастырылды.

Жобалар балалардың шығармашылық белсенділігі мен жауапкершілігін арттырды. Ұжыммен жұмыс істей алуына ықпал етті. Баланы табиғатқа сүйіспеншілікпен қарауды үйретуге зор үлес қосты.

Кіріктіру тәсілі арқылы табиғатпен таныстыру:

- **Тіл дамытуда:** табиғат туралы әңгімелер құрастырып, сөздік қоры байыды.
- **Көркем әдебиетте:** табиғатқа қатысты өлеңдерді жатқа айтып, ертегілер тыңдалды.
- **Бейнелеу өнерінде:** табиғи материалдармен аппликациялар жасалып, бала-



бақшада маусымдық суреттер салынды.

- **Музыкада:** «Жаңбыр тамшысы», «Жел үні» тақырыптарында музыка тыңдалып, қимылдық жаттығулар жасалды.
- **Математика негіздерінде:** жапырақ, гүл, құстарды санау, салыстыру жұмыстары орындалды.

Балабақшада экологияны ұйымдастырылған іс-әрекеттермен кіріктіру – табиғатты тану мен қорғау дағдыларын жан-жақты әрі тиімді қалыптастырудың заманауи тәсілі. Кіріктірілген ұйымдастырылған іс-әрекеттер мен ойындар арқылы балалар табиғат құбылыстарын танып қана қоймай, экологиялық мәдениет негіздері қалыптастырады.

«Жасыл балабақша» желісін кеңейту аясында экологиялық ертегілер мен комикстер құрастыру әдісі балабақша жұмысына енгізілді.

Балалар табиғат кейіпкерлерін таңдап, «Ағаштың сыры», «Суға шөліркеген гүл» сияқты ертегілер құрастырды. Бұл балалардың қиялын дамытып, табиғатқа жанашырлық сезімін күшейтті.

Комикстер жасау

Балалар балабақшада «Қоқысты жерге тастама», «Суды үнемдейік» тақырыптарында сурет-комикстер құрып, қысқа диалогтарға қатысты.

«Жасыл балабақша» желісін кеңейту - экологиялық білім беру және экологиялық мәдениетті қалыптастыру бойынша жүзеге асырылған іс-әрекеттердің бірі - метеозонаның ұйымдастырылуы балаларды табиғатпен күнделікті байланыста ұстап, қоршаған ортадағы өзгерістерді түсінуге, себеп-салдарлық байланыстарды анықтауға үйретуде.

Балабақшада «кішкентай метеостанция» жасалып, оған:

- ауа райы белгілері;
- жел бағытын анықтайтын флюгер;
- жаңбыр суын жинайтын ыдыс;

- балаларға арналған термометр орналастырылды.

Балалар күн сайын ауа райын белгілеп, өзгерістерді бақылауда. Метеозона – баланың табиғатты тек көруіне емес, **түсінуіне** және **сезінуіне** мүмкіндік беретін әмбебап дамытушы ортасы.

Сенсорлық бақ және мини-экобақша жасалды. Балабақшада сенсорлық бақ пен мини-экобақша ұйымдастырылғаннан кейін балалар жүйелі түрде түрлі тәжірибелік, бақылау және еңбек әрекеттерін орындады. Топ ішінде гүлдер мен көкөністер отырғызылды. Балалар:

- топырақ дайындауға,
- дән егуге,
- су құюға,
- жапырақтарды сүртуге қатысты.

Өсімдіктердің өсуін күнделікті бақылау балалардың қызығушылығын арттырды. Балабақшадағы жұмыс олардың табиғатқа қызығушылығын арттырып, өсімдіктерді күту дағдысын қалыптастырды.

Балабақшада «Эко-апта» аты ата-аналармен бірлескен іс-шаралар өткізілді

- 1-күн: ағаш және гүл отырғызу — «Менің ағашым» акциясы.
- 2-күн: «Қоқысты – байлыққа!» шеберлік сабағы.
- 3-күн: экологиялық ойындар — «Эко-спорт», «Орманды қорға».
- 4-күн: экологиялық ертегілер мен комикстер құрастыру.
- 5-күн: «Жас достар клубы» атты қорытынды кеш.

Ата-аналардың белсенді қатысуы экологиялық мәдениетті отбасыда да жалғастыруға ықпал етті.

Күнделікті тәрбиелеу-білім беру процесінде практикалық түрде жүйелі қолданылды:



- таңертеңгілік табиғат бақылаулары;
- апталық тәжірибе бұрышы;
- табиғат мүйісін толықтыру;
- серуен кезіндегі экологиялық тапсырмалар;
- қоқыс жинау акциялары;
- табиғат туралы балаларға көркем әдебиет оқып беру;
- метеозонадағы бақылауларды жүргізу.

Балабақшада жүзеге асырылған іс-шаралар нәтижесінде:

- балалардың табиғатқа деген сүйіспеншілігі күшейді;
- алғашқы экологиялық ұғымдары қалыптасты;
- зерттеушілік дағдылары, логикалық ойлауы дамыды;
- сөйлеу мәдениеті, ұсақ моторикасы жетілді;

- табиғатқа қамқорлық көрсетуге деген жауапкершілік артты;
- ата-анамен балабақша арасындағы серіктестік нығайды.

«Жасыл балабақша» желісін кеңейту – мектепке дейінгі ұйымдарда экологиялық мәдениет қалыптастырудың тиімді және қажетті бағыты.

Сондықтан біздің балабақша ұжымы, тәрбиешілер әр атқарылған іс-шара барысында табиғатпен байланыс орнату, экологиялық дағдыларды тәжірибе арқылы меңгерту, ата-аналарды балабақшаға тарту, инновациялық әдістерді қолдану – балалардың табиғатты аялауға деген көзқарасын қалыптастыратын ең тиімді жол бағытында нәтижелі жұмысты ұдайы жүзеге асыруда..

Балалар табиғаттың тек көркем әрі әсем орта ғана емес, оны қорғауды қажет ететін құндылық екенін түсіне бастады. **Қазақтың ұлы ақыны Абай Құнанбайұлының «Бала көңілі таза болса, табиғатты да сүйеді» деген нақыл сөздері арқылы** балабақшадағы тәрбие баланың ішкі тазалығы мен табиғатқа деген мейірімі бірге өсіп, экологиялық мәдениетті қалыптастыруға жағдай жасайтын орта екенінің бір дәлелі.

Әдебиеттер

1. «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығы
2. «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 14 қазандағы № 422 бұйрығы
3. А.Е. Абдуллина – «Экологиялық мәдениетті қалыптастырудың педагогикалық негіздері» Оқушылардың табиғатқа жауапкершілік қатынасын дамыту жолдары.
4. Г.Т. Жолдасбекова – «Экологиялық білім мен тәрбиенің мазмұны» Білім беру жүйесінде экологиялық тәрбиенің рөлі.
5. М. Есбаева – «Бастауыш сынып оқушыларына экологиялық тәрбие беру» Бастауышта табиғатқа қызығушылықты дамыту әдістері.
6. Экологиялық тәрбие және жасыл ойлау — журнал Мектеп (2025) Балалар мен жасөспірімдерде «жасыл ойлау» (экологиялық сана) қалыптастыру мәселелері мен мектептегі тәжірибелік әдістер туралы. Mektepzhurn



ДЕТСКОЕ ЭКСПЕРИМЕНТИРОВАНИЕ КАК СРЕДСТВО ПОЗНАНИЯ



Маметаева Нина Васильевна
Жетысуская область, г.Талдыкорган
ГККП «Детский сад №42»
Воспитатель

 **Аннотация.** В статье определена значимость детского экспериментирования как вид деятельности, который является одним из методов познания окружающего мира. Показано как детское экспериментирование влияет на психические процессы ребенка, его развитие.

 **Ключевые слова:** развитие детей, наблюдение, экскурсии, экспериментальная деятельность, природный материал, художественное слово, загадки, приметы, среда обитания, природные факторы, объекты живой и неживой природы.

«... люди, научившиеся наблюдениям и опытам, Приобретают способность сами ставить вопросы и получать на них ответы, оказываясь на более высоком умственном и нравственном уровне, в сравнении с тем, кто такой школы не проделал».

К.М.Тимирязев

Восточная мудрость гласит: «Ребенок – это не сосуд, который надо наполнить, а огонь, который надо зажечь». С первых лет жизни малыш знакомится с бесконечными, постоянно изменяющимися явлениями. Явления и объекты природы привлекают детей красотой, яркостью красок, разнообразием. Наблюдая за ними, ребенок обогащает свой чувственный опыт, на котором и основывается его дальнейшее творчество.

Чем глубже ребенок познает таинства окружающего мира, тем больше у него возникает вопросов. Основная задача взрослого состоит в том, чтобы помочь ребенку самостоятельно найти ответы на эти вопросы, либо с помощью взрослого.

Выдающийся педагог Василий Александрович Сухомлинский, открывая «Школу радости» для дошкольников, на основе непосредственного общения с природой, справедливо считал, «что необходимо вво-

дить малышей в окружающий мир так, чтобы они каждый день открывали для себя что-то новое, чтобы каждый шаг детей был «путешествием к истокам мышления и речи – к чудесной красоте природы, чтобы каждый ребенок рос «мудрым мыслителем и исследователем, чтобы каждый шаг познания обогащал сердце и закалял волю».

Наблюдая окружающий мир, они делают свои выводы, умозаключения, устанавливая причинно-следственные связи. Развитием элементарной поисковой деятельности и экспериментированием с детьми мы начали заниматься со средней группы. Дети от природы очень наблюдательны, поэтому, наблюдая за окружающим миром, они стали делать элементарные выводы, которые способствуют и обогащают ребенка знаниями, учат его самоанализировать, раздумывать, размышлять над тем, что он узнает, оказывает благоприятное воздействие на мировоззрение ребенка, развитие его челове-



ских, социальных чувств.

Всему этому способствует организованные деятельности с детьми по ознакомлению с природой, наблюдения, экскурсии, опыты. Дети подмечают многое: особенности строения предметов, растений, животных, их поведение, настроение людей и т.д. Способность наблюдать окружающий мир – очень важное преимущество детства.

Для накопления определенных навыков и применения их в практической деятельности, мы начали свою работу через наблюдения в природе. В процессе наблюдений мы опирались на любознательность детей. Дети хотят все знать. Их многочисленные вопросы к взрослым – лучшее проявление этой особенности. С возрастом характер вопросов у детей значительно менялся, если в три года они задавали вопрос: «Что это?», то в четыре уже появились «Почему?», «Зачем?».

Дети любят ходить на прогулки вокруг детского сада, на своем участке, наблюдая за трудом взрослых, сверстников, так как все это расширяет их кругозор.

Например, в случае с одуванчиками. В один из пасмурных дней во время прогулки стою и горестно вздыхаю, глядя на закрытые головки цветов. «Бедные, вам солнышка не хватает». Вокруг заинтересованно собралась вся группа детей. Я показала на закрытые цветы, объяснила, в чем дело, почему когда пасмурно, бутон закрыт, а при солнышке раскрывается? Затем рассказала из чего он состоит, каковы его функции (цветет, растет, пахнет, гибнет, размножается и т.д.), какой он на ощупь влажный, мягкий, шершавый). Дети ждали появления солнышка. Когда оно выглянуло из-за тучки, нужно было видеть реакцию детей. Дети с восхищением бежали со всех сторон ко мне, чтобы показать раскрывшиеся пушистые головки одуванчиков.

Впоследствии день за днем они наблюдали за одуванчиками и не пропустили момент превращения их в пушистые белые шарики. Вместе мы придумали сказку о путешествии семечка одуванчика и зарисовали ее. Также, я считаю полезными и интересными для детей выходы на природу. Организо-

вываю экскурсии с детьми в разное время года, от которых у детей остается много впечатлений.

Например, во время прогулки в парк, я предложила детям описать своё любимое дерево, но так, чтобы оно всем понравилось. Приведу некоторые ответы: «Я люблю тополь, у него большой ствол - даже руками обхватить нельзя». «Какая печальная ива, её веточки почти касаются земли». «Берёзка стройная, ветки у неё спускаются вниз и растут вместе, как подружки». Рассказываю детям, как трудно вырастить большое дерево, сколько опасностей подстерегает молодой росточек: и затоптать его могут, и сломать.

Одним из направлений детской экспериментальной деятельности, которые я активно использую, это - опыты. Их провожу как на организованных мероприятиях, так и в свободной самостоятельной деятельности. Дети с огромным удовольствием проводят опыты с объектами неживой природы: песком, глиной, снегом, бумагой, сахаром, магнитом и др.

Например, предлагаю слепить фигурку из мокрого и сухого песка. Дети рассуждают, какой песок лепится, почему. Рассматривая песок через лупу, обнаруживают, что он состоит из мелких кристалликов — песчинок, этим объясняется свойство сухого песка — сыпучесть. По теме: «Волшебница Вода» проводили опыты: «Наливаем – выливаем», «Снежинка на ладошке», «Превращение воды в лёд» и др.

В процессе проведения опыта «Превращение воды в лёд», мы использовали детьми формочки и делали разноцветный лёд. Зимой из таких разноцветных «кирпичиков» строили домик на нашем участке, а цветными кубиками мы рисовали. Чтобы рисовать руками, при изготовлении льда сделали им «ручки» из спичек. Получается очень красиво. Цветные потоки начинают таять и перемешиваются в произвольном порядке.

Например, на прогулке зимой, дети пробовали кушать снег. На мой запрет не есть снег, дети говорили: «А почему нельзя есть снег?». Бесполезно было объяснять, что снег холодный и можно заболеть, утверждать, что снег грязный. «Но он такой белый, чистый,



сверкающий» - сказал Максим.

Но эту проблему я решила путем постановки опыта: поместив снег в белую миску, предложила посмотреть, что с ним будет после обеда. Дети увидели, что снег тает и образуется грязная вода. Так я использую кратковременные наблюдения для установления свойств различных объектов.

Такие опыты чем-то напоминают ребятам фокусы, они необычны, а главное — ребята всё проделывают сами. Организованные наблюдения за природой обогащали практический опыт детей и побуждали к практической исследовательской деятельности. Так наблюдая за дождем, дети определяли, что дождь – это капельки воды, они мокрые, подвижные, стекают струйками по окну, по водосточным трубам в большие лужи. У детей появилось желание сделать такой же дождь у себя в группе, используя для этого любые предметы: лейку, капельницу или просто свои ладошки. На практическом опыте дети убеждались, что намоченные водой предметы также изменяются, как на улице после дождя.

В средней группе, работу по поисковой деятельности, мы начали с построения предметно-окружающей среды. Создали исследовательскую лабораторию, выбрали природный и бросовый материал, а также приборы-помощники (увеличительные стекла, весы, магниты, часы и т.д.). Большую помощь при этом оказали родители нашей группы: принесли нам деревянные опилки и металлическую стружку, разнообразные красивые ракушки, дополнили коллекцию камней. Совместно с родителями собрали небольшую библиотечку познавательной литературы: «Все обо всем» (А.Ликум), «Сто тысяч почему» (М.Ильин), рассказы, экологические сказки, пословицы, загадки, игры познавательного характера.

Большое значение в развитии познавательной активности ребенка имеет семейное воспитание. Мы организуем вечера вопросов и ответов, в приемной оборудовали специальный стенд, где помещается ежедневная информация о нашей деятельности с детьми, предложения и советы родителям, рекомендации по организации домашнего чтения, рассказывания, рисования, совмест-

ных экскурсий и прогулок с детьми.

Также, вместе с детьми и родителями заготавливаем природный материал. Это различные корни, веточки, шишки, желуди, семена растений и многое др. Каждый год к празднику «Золотая осень» дети совместно с родителями делают поделки из природного материала. Природный материал-кладовая для развития фантазии, творчества, воображения. Создание поделок из природного материала дает возможность взглянуть на мир глазами созидателя. Так у нас появились забавный змей из сухой ветки, Баба яга и избушка на курьих ножках.

Воспитательно-образовательный процесс по поисковой деятельности начали проводить со знакомства детей с лабораторией, ее хозяйкой-Знайкой, оборудованием, вместе с детьми сформулировали правила поведения в лаборатории. В гости в лабораторию к ребятам приходят разные герои: Незнайка, Почемучка, вместе с детьми они принимают участие в опытах, которые проводятся в игровой форме.

После таких игр у детей возникает множество вопросов, в основе которых лежат познавательные мотивы, детей интересует все: и как выглядит микроб, из чего состоят предметы, отчего бывает ветер и многое другое. Мы не всегда торопимся дать детям готовый ответ, а способствуем тому, чтобы дети нашли ответ самостоятельно, т.к. в ходе поиска дети получают возможность удовлетворить присущую им любознательность, почувствовать себя ученым, исследователем.

При этом, стараемся быть не педагогом-наставником, а равноправным партнером, соучастником деятельности, что позволяет ребенку проявить собственную исследовательскую активность. Большую радость, удивление, восторг дети испытывают от своих маленьких и больших «открытий», которые вызывают у них чувство удовлетворения от проделанной работы.

Например, в процессе приготовления сока, предложила очистить мандарин от кожуры и задала вопрос, что при этом происходит? Дамели сказала, что кожура душистая, даже хочется есть. А, Лия сказала, что капельки разлетаются в разные стороны. Потом я



предложила отделить дольки друг от друга. И здесь дети проявили свою наблюдательность, что долек много, они как большая семья. Когда дети выжили сок из дольки

мандарина, Арсен сказал: «Оказывается, сок прячется в дольках мандарина». «И в кожуре тоже»-добавила Ева.



А на одном из деятельности, по ознакомлению с окружающим миром по теме: «Мыло-фокусник» дети познакомились со свойствами и назначением мыла. Я предложила детям рассмотреть сухое мыло. Они его потрогали, понюхали. Потом я спросила: «Ребята, что вы можете сказать о мыле, какое оно?» Аурика сказала, что оно гладкое. А, Артур сказал, что оно хорошо пахнет. Затем дети погрузили кусок мыла в воду, взяли его в руки. Что происходит? Каким оно стало? Дети сказали, что мыло стало скользкое. А, Санжар добавил, что оно выскальзывает из рук. Потом я намылила мокрую губку мылом, погрузили ее в воду и отжали. Дети заметили, что вода изменила цвет, в ней появилась пена. Ребята захотели поиграть с пеной: они делали ладони трубочкой, набирали мыльной воды и дули. В воде появлялись большие пузыри. Также, дети дули в трубочки: один конец погрузили в воду и дули в нее.

Дети с большим удовольствием наблюдали, как на поверхности появляется много мыльных пузырей. Вместе с детьми сделали зарисовки и подвели итоги о свойствах мыла, о том, что мыльная пена вызывает жжение-глаза надо беречь.

Очень понравилось детям воспитательно-об-

разовательный процесс по исследовательской деятельности с магнитом. На котором они показали свои знания о предметах, из какого материала они сделаны (из пластмассы, дерева, резины, металла). Узнали в чем секрет волшебной рукавички, что она притягивает только металлические предметы. Другие предметы падают. Рукавица перестает быть волшебной. Почему? Вместе с детьми рассмотрели рукавичку. Оказалось, что внутри ее находится магнит. А, Роберт сказал: «Оказывается это магнит волшебный, а не рукавичка».

Также, дети узнали, что магнит не только притягивает металлические предметы, но еще умеет «рисовать». Когда показали детям на бумаге железные опилки и положили на магнит, то они повторили форму магнита. Илая с удивлением сказала: «Действительно, он рисует!». С помощью магнита, который находился вместо крючка на удочке, дети очистили водоем от мусора (шуропов, гаек). Сделали доброе дело. От проделанной работы они получили удовольствие. Проводя опыт со скрепкой, которая находилась в банке с водой, нужно было достать скрепку из банки, не замочив рук. Первый догадался Артур. Он прислонил магнит к стеклу и скрепка прилипла к нему. Легко достал ее



из банки и сказал: «А я уже достал». Дети поняли, что магнит еще действует через стекло и воду. После этого исследовательской деятельности дети целый день говорили о свойствах «волшебного» магнита.

В дальнейшем мы запланировали продолжить воспитательно-образовательный процесс по экспериментированию на темы: «Поможем Винни-Пуху», «Волшебница вода», «О чем говорят камни», «Чудо дерево» и другие, на которых дети познакомятся с понятием «воздух», узнают о чем говорят рисунки на камнях, кольцам на дереве, а также

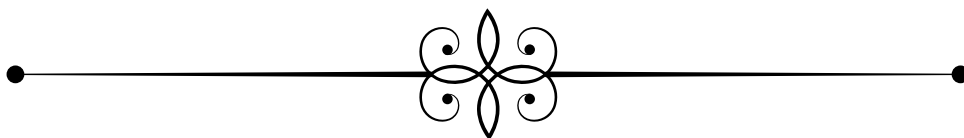
узнают о свойствах воды и многое другое.

Изготовить макет русла реки, по которому дети смогут совершать путешествие вместе с Капелькой, Царевной Лядинкой, Злючкой-грязнучкой от родника до огромного моря.

В завершении хотелось бы напомнить одну древнюю китайскую пословицу: «Расскажи - и я забуду, покажи - и я запомню, дай попробовать - и я пойму». Только через действие ребёнок сможет познать многообразие окружающего мира и определить собственное место в нём.

Список использованных литератур:

1. Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения;
2. Типовая учебная программа дошкольного воститания и обучения;
3. Васильева А. И. Учите детей наблюдать природу – М. 2009;
4. Дыбина О. В. Неизведанное рядом: занимательные опыты и эксперименты для дошкольников. М., 2005.;
5. Иванова А.И. «Методика организации экологических наблюдений и экспериментов в детском саду».





МАМАНДАР КЕҢЕС БЕРЕДІ СПЕЦИАЛИСТЫ СОВЕТУЮТ

МУЗЫКАЛЫҚ ОЙЫН – БАЛАНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТІН ДАМУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛІ



Ермаганбетова Загира Дуйсебаевна

Шымкент қаласы

№122 «Ақ көгершін» бөбекжай –
бақшасының музыка жетекшісі



Аңдатпа. Бұл мақалада музыкалық ойынның мектепке дейінгі жастағы балалардың шығармашылық қабілетін дамытудағы орны мен маңызы қарастырылады. Музыкалық ойындар бала тұлғасының эмоциялық-эстетикалық дамуына, музыкалық есту қабілетінің жетілуіне, ырғақ сезімін қалыптастыруға, қиял мен ойлау қабілетін жетілдіруге тиімді құрал болып табылады. Мақалада музыкалық ойындардың түрлері, оларды ұйымдастыру жолдары, педагогтің жетекшілік рөлі, әдіс-тәсілдер, сондай-ақ тәжірибеде қолдануға болатын нақты ойын үлгілері көрсетілген. Зерттеу нәтижелері музыка арқылы оқыту мен ойын технологиясының бірлігі баланың шығармашылық әлеуетін ашудың тиімді тәсілі екенін дәлелдейді.



Түйін сөздер: музыкалық ойын, шығармашылық қабілет, музыка тәрбиесі, ырғақ, мектепке дейінгі тәрбие, эстетикалық даму, ойын технологиясы

Музыка – баланың ішкі әлемін, эмоциялық сезімін, қиялын және шығармашылық қабілетін дамытуға бағытталған әмбебап өнер түрі. Мектепке дейінгі шақ – баланың музыкалық қабылдауы, ырғақ сезімі, есту қабілеті ерекше қарқынмен дамидын кезең. Осы кезеңде музыкалық ойындарды мақсатты әрі жүйелі қолдану шығармашылық қабілеттің табиғи түрде ашылуына мүмкіндік береді.

Музыкалық ойын педагог пен баланың бірлескен әрекетін ұйымдастыратын, балалардың қызығушылығын арттыратын, музыкалық дағдыларды бекітуге арналған тиімді әдіс. Бұл ойындар эмоциялық серпіліс тудырып, музыкалық әрекеттерді (тыңдау, айту, қимылдау, импровизация) белсенді түрде меңгертуге бағытталады.

Музыкалық ойынның теориялық негіздері



және Музыкалық ойынның педагогикалық мәні болып бөлінеді.

Музыкалық ойын – бұл музыка мен қимыл, ырғақ пен эмоцияның, қиял мен әрекеттің үйлесімі. Ол баланың:

- ырғақ сезімін;
- музыкалық есту қабілетін;
- моторикасын;
- эмоциялық тұрақтылығын;
- шығармашылық қиялын;
- өзін еркін сезінуін дамытады.

Музыкалық ойын өзінің табиғаты бойынша сезімдік-эмоциялық тәжірибе арқылы оқытуды жүзеге асырады. Бұл Л. С. Выготский мен Э. Жак-Далькроз, К. Орф сияқты ғалымдардың еңбектерінде көрініс тапқан.

Музыкалық қабілеттің дамуы мен ойынның байланысы

Баланың шығармашылық қабілетін дамыту үшін музыкадағы импровизация, екпін, динамика, тембр, ырғақ сияқты компоненттерін ойын түрінде ұсыну тиімді. Сондықтан балалардың қандай музыка тыңдап жүргеніне, қандай ән орындап жүргеніне баса назар аударуымыз қажет. Тәрбиенің алғашқы іргетасы қаланатын мектепке дейінгі кезеңде балаларды классикалық шығармалар мен заманауи шығармалардың сапалы бөлігін тыңдауға және өз ұлтының музыка мұрасына қызығушылығы мен сүйіспеншілікке бағыттауымыз керек. Балабақшадағы музыка ұйымдастырылған іс-әрекетінің әрбір кезеңінде балаға түсінікті, жас ерекшелігіне сай, орындауына жеңіл, жағымды эмоция тудыратын, жақсылыққа, адамгершілікке, еңбекқорлыққа, тазалыққа, бауырмалдылыққа т.б. тәрбиелейтін шығармаларды таңдату маңызды.

Мысалы:

- дауыспен импровизация жасау;
- дыбыстарды ажырату;

- музыкалық аспаптарда еркін ойнау;
- әнді қозғалыспен үйлестіру;
- эмоциялық жаттығулар орындау.

Мұндай ойындар когнитивтік, эмоциялық және моторлық дағдылардың интеграциясын қамтамасыз етеді.

Музыкалық ойындарды ұйымдастырудың тиімді тәсілдері

Жас ерекшелігіне сай ойын таңдау:

- 3 жас: қарапайым қимыл ойындары, дыбыстарды ажырату, жай ырғақ соғу.
- 4 жас: аспаптармен танысу, қысқа музыкалық фразаларға жауап қимылдары.
- 5 жас: импровизация, күрделі ырғақтық ойындар, топтық музыка құрастыру.

Балабақшадағы түрлі іс-шараларды әкімшілік немесе ата-ана үшін емес, бала үшін ұйымдастыруды басты назарда ұстап, балалармен бірге қуана білсек жұмысымыз нәтижелі болады. Қазіргі алдымызда отырған кішкентай бала ертеңгі жеке тұлға, сондықтан біз олардың жан-дүниесін рухани байлықпен толтыра алсақ, келешегінің жарқын боларының кепілдігіне сене аламыз.

Музыкалық орта құру:

- балалардың қолжетімді жерінде шағын музыкалық аспаптар болуы;
- дыбысты іздеу, тыңдау және салыстыруға арналған жабдықтар;
- еркін қимыл жасауға арналған кең алаң;
- дыбыстық экспериментке мүмкіндік беретін құралдар (шулар, қоңыраулар, металлофон, барабан т.б.). Көзге көрініп, қолға ұсталмағанымен, музыканың тікелей бала психикасына, жан дүниесіне әсер ету күші зор болғандықтан балалардың жан-жақты қалыптасуына, жеке дара қабілеттерінің дамуына, өзіне сенімділіктерінің артуына ықпалы ерекше. Музыканың терапиялық күші сан ғасырлар



бұрын-ақ ғалымдармен дәлелденіп қойған. Балабақшадағы музыкалық іс-әрекеттер арқылы бала психикасында жағымсыз бейнелер болса жойылады, қимыл-қозғалыс еркіндігі, белсенділігі қалыптасады, өзін қоршаған әлемге эстетикалық көзқарасы дамиды, тіпті таза сөйлеу мүмкіндіктері артады.

Музыкалық ойын барысында педагогтің рөлі:

- ойын желісін ұйымдастырады;
- балалардың эмоциялық күйін реттейді;
- импровизацияға жағдай жасайды;
- қимыл және дыбыстық әрекеттерге дұрыс бағыт береді;
- балалардың шығармашылық бастамаларын қолдайды.

Педагог баланың ойын кезінде еркін болуына, өз идеясын ұсынуына және дыбыспен тәжірибе жасауына мүмкіндік беруі тиіс. Балабақшадағы музыка ұйымдастырылған іс-әрекетінің әрбір кезеңінде балаға түсінікті, жас ерекшелігіне сай, орындауына жеңіл, жағымды эмоция тудыратын, жақсылыққа, адамгершілікке, еңбекқорлыққа, тазалыққа, бауырмалдылыққа т.б. тәрбиелейтін шығармаларды таңдату маңызды. Балаға ұсынылған шығарма бала үшін қиындық тудырмауы, қайта қызықтырып өз әлеміне алып кете алатындай әсерлі, мағыналы, жарқын, меңгеруге жеңіл болғаны абзал.

Ұйымдастырылған іс әрекет барысында музыка мен қимылды біріктіру

Музыкалық ойынның тиімділігі көбіне қимыл-әрекетпен бірге орындалғанда артады:

- би элементтері;
- дене қимылы;
- мимика;
- қимылды образға келтіру.

Мысалы, «жел», «жаңбыр», «құстар» сияқты

бейнелерді қимылмен көрсету.

Музыкалық ойын түрлері: Қимыл-ырғақ ойындары

- «Шырша айналып билейміз»
- «Барабаншының ырғағы»
- «Кім тез қайталайды?» (ырғақтық жауап)

Бұл ойындар моторика мен ырғақты сезінуді дамытады.

Сазды дыбыстық ойындарды да ұйымдастыруға болады.

- «Дыбысты тап!»
- «Тембрді айыр!»
- «Қай аспап ойнады?»

Есту қабілетін және аналитикалық ойлауды жетілдіреді.

Әндік-импровизациялық ойындар

- «Бір әуен ойлап тап»
- «Сәлем әнімен»
- «Жануарлар қалай ән салады?»

Баланың қиялын, импровизацияны дамытуға бағытталған.

Аспаптық ойындар

- балалар ансамблі
- шумовой оркестр
- «Кім дирижер?»

Бұл ойындар топтық жұмыс пен үйлесімділік сезімін қалыптастырады.

Музыкалық ойындардың шығармашылық қабілетті дамытудағы тиімділігі

Музыкалық ойын балада келесі қабілеттерді дамытады:

1. Импровизациялық ойлау – өздігінен жаңа әуен, қимыл немесе ырғақ құрасты-



ру.

2. Эмоциялық сезімталдық – музыканы тыңдап, оны көңіл-күймен байланыстыра білу.
3. Қиял мен бейнелеу қабілеті – музыкалық дыбыстарды көрініс, образ күйінде қабылдау.
4. Сахналық еркіндік – өз идеясын музыка арқылы жеткізу.
5. Коммуникативтік дағды – топта ойнап, музыкалық әрекетті келісіммен жүргізу.

Музыкалық ойын шығармашылық қабілеттің табиғи түрде ашылуына жағдай жасайды. Балалар музыка арқылы өз эмоциясын білдіреді, жаңа шешімдер іздейді және ойлау әрекеттері белсенді дамиды.

Осы орайда өз практикамен бөліскім келіп тұр музыкалық ойын «Сиқырлы орман әуені» 5 жастағы балаларға арналған

Мақсаты: балалардың қиялын, импровизациясын және ырғақ сезімін дамыту.

Материалдар: металлофон, барабан, сылдырмақ, қоңырау.

Барысы: Педагог баяу әуен қосып, «орманға саяхат» сюжеті бойынша әрекет бастайды. Балалар қимылмен өзін жануар, құс немесе жел ретінде көрсетеді. Әр балаға аспап беріліп, өз бейнесіне сай дыбыс ойлап табады. Барлық балалар бірге импровизациялық орман оркестрін құрайды. Қорытындыда әр бала өз дыбысының мәнін түсіндіреді.

Күтілетін нәтиже: балалардың импровизациясы, эмоциялық бейнелеуі, музыкалық естуі артады.

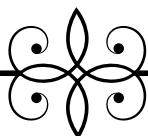
Қорытындылай келе Музыкалық ойын – баланың шығармашылық қабілетін дамытудың ең белсенді, табиғи және тиімді тәсілдерінің бірі. Музыкалық орта, ойын технологиялары, ырғақ пен қимылдың үйлесуі баланың жеке тұлғалық және эстетикалық дамуына оң ықпал етеді. Музыкалық ойындар баланың өзін еркін көрсетуіне, эмоциялық сезімталдығын арттыруға, шығармашылық ойлауын дамытуға мүмкіндік береді. Сондықтан мектепке дейінгі ұйымдарда музыка ұйымдастырылған іс-әрекетінде ғана емес, күн тәртібіндегі барлық белсенділік кезеңдерінде музыкалық ойындарды қолдану маңызды.





Әдебиеттер

1. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. – М., 1991.
2. Құрманова Қ. Музыкалық ойындар жинағы. – Алматы, 2018.
3. Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту стандарты (МЖМБС-2022).
4. Михайлова А. К. Музыкалық тәрбие негіздері. – Алматы, 2014.
5. Бәйтенова Г. Мектепке дейінгі музыкалық тәрбие әдістемесі. – Астана, 2020.





БАЛАНЫҢ ТІЛІН ДАМУДА САНАМАҚТАРДЫ ҚОЛДАНУ ӘДІСТЕРІ



Сарсенбекова Самал Шарамазанқызы

Павлодар облысы, Екібастұз қаласы
Екібастұз қаласы білім беру бөлімінің
№16 коммуналдық мемлекеттік қазыналық кәсіпорны
Қазақ тілі педагогі



Аңдатпа. Мақалада мектеп жасына дейінгі балалардың тілін дамытуда халық ауыз әдебиетінің шағын жанры – санамақтарды қолданудың әдістемелік қырлары қарастырылған. Санамақтың танымдық, тілдік, тәрбиелік және эстетикалық маңызы жан-жақты талданады. Автор балалардың сөздік қорын байыту, дыбыстық мәдениетін қалыптастыру, ойлау қабілетін жетілдіру, сөйлеу дағдысын дамыту мақсатында санамақты тиімді пайдаланудың жолдарын ұсынады. Сонымен қатар педагогтің жұмыс бағыттары мен санамақтарды тәрбиелеу-білім беру процесінде қолданылатын көрнекілік әдістердің тиімділігі сипатталады. Зерттеу нәтижелері мектепке дейінгі ұйымдардағы тіл дамыту жұмыстарының мазмұнын жетілдіруге, ұлттық құндылықтарды баланың бойына сіңіруге ықпал ететінін көрсетеді.



Түйін сөздер: санамақ, баланың тілін дамыту, халық ауыз әдебиеті, мектепке дейінгі тәрбие, сөздік қор, дыбыстық мәдениет, ұлттық педагогика, ойын әдісі.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту жүйесінде баланың тілін дамыту – басты бағыттардың бірі. Өйткені тіл – ойды жеткізудің құралы ғана емес, сонымен қатар тұлғаның қалыптасуы мен әлеуметтік ортаға бейімделуінің негізгі көрсеткіші. Баланың ана тілін меңгеруі – оның рухани дамуының, ұлттық дүниетанымының, мәдени құндылықтарды игеруінің басты алғышарты. Халық ауыз әдебиетінің ішінде баланың сөйлеу қабілетін жетілдіруде ерекше орын алатын үлгілердің бірі – санамақ. Санамақ – қазақ халқының балаларға арналған поэтикалық шығармашылығының шағын да ықшам жанры. Ол ойын кезінде кімнің бірінші, кімнің кейін шығатынын анықтау үшін қолданылумен қатар, балаға сандарды үйрету, сөйлеу мәдениетін қалыптастыру, сөздік қорын байыту, ойлау қабілетін дамыту сияқты тәрбиелік маңызға ие. Осы мақалада баланың тілін дамытуда санамақты қолдану әдістері қарастырылып, педагогикалық тәжірибеде тиімділігін арттыру жолдары ұсынылады.

Санамақтың педагогикалық және тілдік мәні

Санамақ – ұйқасқа, ырғаққа құрылып айтылатын өлең түріндегі шағын мәтін. Оның тәрбиелік және тілдік мәнін бірнеше қырынан көрсетуге болады:

- Танымдық мәні – баланы санауға, рет-ретімен ой қорытуға баулиды;
- Тілдік мәні – сөздік қорды байытады, сөйлем құрылымын меңгертуге ықпал етеді;
- Дыбыстық мәдениет қалыптастыру – әр дыбысты дұрыс айтуға жаттықтырады;
- Әлеуметтік-психологиялық мәні – балаларды ойын арқылы біріктіреді, ұжымдасып әрекет етуге баулиды;
- Эстетикалық мәні – ырғақ пен әуенді сезінуге, тіл әуезділігін тануға мүмкіндік береді.

Мәселен, келесі санамақта «Бір дегенім – білеу, екі дегенім – егеу» деп келетін сана-



мақта сандарды меңгерту ғана емес, тұрмыстық заттардың атауын үйрету, дыбысты дұрыс айту дағдысы, поэтикалық сөз өрнегін қабылдау қабілеті қалыптасады.

Санамақты қолдану әдістері

1. Тілдік жаттығу ретінде

Санамақтарда қайталанатын дыбыстар (аллитерация, ассонанс) арқылы бала дыбысты дұрыс айтуға жаттығады. Санамақтарда дыбыстардың қайталануы, әуезділік, ырғақ сақталады. Мұндай қайталаулар балаға дыбысты дұрыс айтуға, артикуляциялық мүшелерін жаттықтыруға мүмкіндік береді. Мысалы, «Бір дегенім — білеу, Екі дегенім — егеу...» сияқты жолдарда /б/, /е/ дыбыстары қайталанып, баланың дыбысты анық айту дағдысы дамиды. Санамақтар логопедиялық жаттығулардың табиғи әрі қызықты түрі ретінде қызмет етеді.

2. Сөздік қорды дамыту құралы ретінде

Санамақта қолданылатын тұрмыстық бұйымдар, жануарлар, табиғат құбылыстарының атауы балаларға жаңа сөздерді меңгертеді. Санамақтарда тұрмыстық заттар, жануарлар, тағам атаулары, табиғат құбылыстары жиі кездеседі. Бұл арқылы бала жаңа сөздермен танысып, мағынасын түсінеді. Мысалы, «Қасқыр, түлкі, қоян...» сияқты санамақтар жануарлардың атын үйретеді. Педагог балалардан осы сөздерді суреттер арқылы табуды, сөйлем құрауды сұрай отырып сөздік қорды молайтады.

3. Ойлау қабілетін жетілдіруде

Санамақ баланы ретпен ойлауға, санды сөзбен байланыстыруға, есте сақтауға үйретеді. Санамақтың негізгі мәні — санды ретпен айтуға үйрету. Бұл баланың логикалық ойлауын, есте сақтау қабілетін дамытады. Мәселен, «бірден онға дейін» немесе «оннан бірге дейін» кері санау түрінде қолдану есте сақтауын шыңдайды. Сондай-ақ, санамақтарды аяқтауды немесе жалғастыруды сұрау баланың ойлау белсенділігін арттырады.

4. Ұжымдық ойындарда қолдану

Балабақшада ойындарды ұйымдастыруда санамақ әділ бөлудің құралы қызметін атқарады.

Балабақшадағы ойындарды бастарда немесе балаларды екі топқа бөлу қажет болғанда санамақ қолданылады. Бұл балаларды әділдікке, ережеге бағынуға үйретеді. Мысалы, «Ақ серек, көк серек», «Соқыртеке» сияқты ұлттық ойындардың алдында санамақ айту дәстүрлі рөл бөлудің тәсілі болып табылады. Осы арқылы балалардың қарым-қатынас мәдениеті, топтық ойынға бейімделуі артады.

5. Көрнекілікпен ұштастыру

Педагог санамақтарды үйреткенде суреттер, карточкалар, ойыншықтар қолданса, бала есте сақтау процесін жеңілдетеді. Педагог санамақты үйреткенде суреттерді, ойыншықтарды, карточкаларды қолданса, бала сөзді тез жаттайды әрі есте сақтайды. Мысалы, «бір қасық, екі кітап, үш доп...» деп айтқанда педагог суретті көрсетіп отырады. Бұл әдіс балаға абстрактілі санды нақты затпен байланыстырып қабылдауға көмектеседі.

6. Музыкалық-ырғақтық әдіс

Санамақты әндетіп айту, шапалақ соғу немесе қимыл-қозғалыспен көрсету балалардың есту қабілетін, ырғақ сезімін дамытады. Санамақтың өзіндік әуені, ырғағы бар. Егер педагог санамақты шапалақпен, дабылмен немесе әуенмен сүйемелдесе, балалар оны жеңіл қабылдайды. Музыкалық ырғақ арқылы баланың есту қабілеті, әуенді сезінуі, сөйлеу интонациясы дамиды. Әсіресе, музыка жетекшісімен бірігіп өткізілетін ұйымдастырылған іс-әрекеттерде санамақтарды әндетіп айту баланың сөйлеу мен музыканы үйлестіріп қабылдауына ықпал етеді.

Педагог жұмысының негізгі бағыттары

1. Жас ерекшелігіне сәйкес санамақ үлгілерін таңдау;
2. Санамақты ырғақпен, қимыл-қозғалыспен байланыстыра үйрету;
3. Балаларды жатқа айтуға, қайталауға ынталандыру;
4. Санамақ арқылы жаңа ұғымдарды түсіндіру;
5. Баланың сөйлеуін, дыбыстауын жүйелі түрде бақылап отыру.



1. Жас ерекшелігіне сәйкес санамақ үлгілерін таңдау

Балабақшада әр жас кезеңіне байланысты балалардың қабылдау деңгейі әртүрлі болады. Мысалы, 4 жастағы балалар үшін қысқа әрі қарапайым санамақтар тиімді, өйткені олар санаудың бастапқы дағдыларын меңгереді. Ал 5 жастағы балаларға күрделірек, бірнеше тармақтан тұратын, санды ұғымды кеңейтіп беретін санамақтар қолдануға болады. Педагог балалардың жас ерекшелігіне сәйкес материалды дұрыс таңдаса, тәрбиелеу-білім беру процесі жеңіл әрі қызықты өтеді.

2. Санамақты ырғақпен, қимыл-қозғалыспен байланыстыра үйрету

Санамақ айту барысында балалардың қимыл әрекеттерін қосу – олардың есте сақтауын жеңілдететін тәсіл. Мысалы, санды саусақпен көрсету, допты лақтыру, шапалақ соғу, шеңбер бойымен жүру сияқты қимылдарды қосу арқылы санамақ жаттау ойын түрінде өтеді. Бұл әдіс балалардың тіл дамуына ғана емес, дене қимылының үйлесімділігін жетілдіруге де әсер етеді.

3. Балаларды жатқа айтуға, қайталауға ынталандыру

Баланың тілін дамытудың бір жолы – есте сақтап, жатқа айтуға үйрету. Педагог балаларды санамақты қайталап айтуға, топ болып бірге айтуға, кейде жекелей айтуға бағыттайды. Мұндай жұмыс балалардың есте сақтау қабілетін, сөйлеу дағдыларын жетілдіріп, топ алдында еркін сөйлеуге үйретеді. Баланың белсенділігін арттыру үшін педагог ойын түріндегі жарыстарды қолда-

на алады.

4. Санамақ арқылы жаңа ұғымдарды түсіндіру

Санамақтар тек санауды үйретіп қана қоймай, заттар мен құбылыстардың атауларын, олардың қасиеттерін таныстыруға мүмкіндік береді. Мысалы, «Бір дегенім – білеу, Екі дегенім – егеу» деген санамақ арқылы балалар тек санды ғана емес, сонымен қатар тұрмыста қолданылатын құралдардың атауларын үйренеді. Педагог әрбір жаңа сөздің мағынасын түсіндіріп, оны сөйлем ішінде қолдануға бағыттайды.

5. Баланың сөйлеуін, дыбыстауын жүйелі түрде бақылап отыру

Санамақ айту барысында бала кейбір дыбыстарды бұрмалап айтуы мүмкін. Педагог баланың әрбір дыбыстауын қадағалап, қажет жағдайда түзету жұмыстарын жүргізуі тиіс. Бұл ретте логопедиялық әдістерді, артикуляциялық жаттығуларды, қайталау тәсілін қолдануға болады. Жүйелі бақылау баланың сөйлеу мәдениетін қалыптастырып, дыбысты анық айтуына жағдай жасайды.

Қорыта айтқанда, санамақ – қазақ халқының балаларға арналған асыл мұрасы ғана емес, тіл дамыту жұмыстарының әдістемелік тұрғыдан тиімді құралы. Ол баланың сөздік қорын байытып, сөйлеу мәдениетін қалыптастырады, логикалық ойлауын жетілдіреді, дыбыстық мәдениетін дамытады. Мектепке дейінгі ұйымдарда санамақты жүйелі қолдану – баланың тілдік дамуының сапасын арттырады және ұлттық мәдени құндылықтарға баулиды.

Әдебиеттер

1. Метербаева К., Исакова А. Мектеп жасына дейінгі балалардың тілін дамыту әдістемесі: Оқу құралы. 2017.
2. Бақраденова А. Мектеп жасына дейінгі балалар тілін дамыту әдістемесі. Оқу құралы. 2018.
3. С.Қасқабасов. Ойөріс. – Алматы: Жібек жолы, 2009.
4. Әуезов М. Әдебиет тарихы. – Алматы, 1927.
5. Г.Құлжабаева. «Саанамақ». Оқу-әдістемелік құралы- Алматы. 2010
6. Тұрғынбаева Б. Баланың тілін дамытудағы халықтық педагогика элементтері. – Алматы, 2015.



МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ФИЗИКАЛЫҚ ҚАСИЕТТЕРІН ДАМУДА ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАРДЫҢ ЫҚПАЛЫ



Бейсембаева Мадина Дуйсембековна

Павлодар қаласы
№ 8 сәбилер бақшасының
дене шынықтыру нұсқаушысы



Аңдатпа. Бұл мақалада мектеп жасына дейінгі балалардың физикалық қасиеттерін қалыптастыруда қазақтың ұлттық ойындарының рөлі мен педагогикалық маңызы қарастырылған. Ұлттық ойындардың баланың қимыл-қозғалыс дағдыларын жетілдіру, тепе-теңдігін сақтау, ептілік, шапшаңдық, күш, төзімділік сияқты негізгі моторикалық қабілеттерді дамытудағы ықпалы жан-жақты талданады. Мақалада ұлттық ойындарды балабақшадағы дене тәрбиесі ұйымдастырылған іс-әрекетінде, серуен барысында және еркін ойында жүйелі енгізудің тиімді жолдары көрсетілген.



Түйін сөздер: ұлттық ойындар, дене дамуы, мектеп жасына дейінгі балалар, қимыл-қозғалыс, ептілік, төзімділік, шапшаңдық.

Мектеп жасына дейінгі кезең – баланың дене тәрбиесі мен қимыл белсенділігінің қарқынды дамитын ерекше кезеңі. Бұл жаста балалардың сүйек-қимыл аппараты, бұлшық ет жүйесі, тепе-теңдікті сақтау қабілеті, қозғалысты үйлестіру мүмкіндіктері белсенді дамиды. Сондықтан қозғалыс түрлерін дұрыс ұйымдастыру бала денсаулығының нығаюына, ойлау қабілетінің жетілуіне және мектепке дайындығына ықпал етеді.

Біздің балабақшада ұлттық мәдениетке негізделген тәрбиенің маңызы артып келеді. Әсіресе, қазақтың ұлттық ойындарын – балалардың физикалық дамуын табиғи жолмен қолдайтын аса құнды педагогикалық құралдардың бірі деп санаймыз.

Ұлттық ойындарда Үлгілік бағдарлама мазмұнында қарастырылған қимыл-қозғалыстың сан түрлі элементтері бар: жүгіру, секіру, лақтыру, иілу, тепе-теңдік сақтау, дәлдік пен шапшаңдық көрсететін әрекеттер. Осылардың барлығы бала ағзасының жас ерекшелігіне сай келеді және оны дамыта түседі.

Ұлттық ойындар – тек қимыл белсенділігі

емес, сонымен қатар баланың ұлттық болмысын, мәдениетін, мінез-құлқын қалыптастыратын халықтық педагогиканың маңызды бөлігі. Сондықтан қозғалыс белсенділігін ұлттық ойындар арқылы дамыту – дене тәрбиесі мен рухани тәрбиенің үйлесімді ұйымдастырылуы болып табылады.

Алдыма келетін 3–6 жас аралығындағы балалар қимыл-қозғалысқа өте белсенді келеді. Өйткені, бұл жаста:

- дененің негізгі қозғалыс компоненттері қалыптасады;
- ірі моторика мен ұсақ моторика жетіледі;
- кеңістікті бағдарлау дағдылары пайда болады;
- бұлшық ет күші артады;
- қимыл дәлдігі, үйлесімділігі жетіле түседі.

Ұлттық ойындардың тәрбиелік және дамытушылық маңызы өте басым. Мәселен, қимыл-қозғалыстарды дамытудағы рөліне тоқталсам:



Ұлттық ойындар халық тәжірибесінен туғандықтан, балалардың жас ерекшеліктеріне толықтай сәйкес келеді. Әр ойын дененің белгілі бір қасиетін жетілдіреді. Өзіміз күнделікті ойнатып жүрген «Ақсерек-көксерек» - жүгіру, бағыт өзгерту, ептіліктерін, «Қуыр-қуыр, қуырмаш» - қол-белсенділігін арттырып, ұсақ моториканы дамытады, «Тақия тастамақ» - шапшаңдық, зейінін, «Сақина салу» - назарды шоғырландыру, қимыл үйлесімділігін, «Арқан тарту» - күш, топпен әрекет етуге, «Асық ойындары» - дәлдік, көз-қол үйлесімділігін, «Ұшты-ұшты» - реакция жылдамдығы, «Орамал тастау» - жылдам қимыл, қашу және қуу элементтерін қалыптастырады.

Бұл ойындардың барлығы табиғи қимыл әрекеттерін қамтып, баланың дене бітімі мен қозғалыс қабілетін кешенді дамытады.

Физикалық қасиеттерін дамытудан бөлек танымдық дағдыларын дамытуға да пайдасы бар. Сонымен қатар, ойлау жылдамдығын, қанағаттану мен эмоционалдық тұрақтылықты, шешім қабылдау қабілетін, есте сақтау мен зейінді де дамытады. Мысалы, «Сақина тастау» ойынында балалар сақинаны кімнің тастағанын табу үшін зейінін толық жұмсайды. «Тақия тастамақ» ойынында баланың реакциясы мен байқампаздығы артады.

Әлеуметтік және моральдық тәрбиедегі рөлі де айырықша. Ұлттық ойындар ұйымшылдық, достық, жауапкершілік, тәртіп, өзара көмек көрсету

сияқты тұлғалық қасиеттерді тәрбиелейді. Командалық ойындарда балалар бір-бірімен тез тіл табысады, эмоциялық қарым-қатынасы нығаяды.

Ендігі кезекте ұлттық ойындардың физикалық қасиеттерге әсеріне тоқталайын. Мысалы:

Шапшаңдықты дамытады: «Ақсерек-көксерек», «Тақия тастамақ», «Ұшты-ұшты» ойындары тез әрекет етуді талап етеді. Балалар допты көтеру, тез қашу немесе бағыт өзгерту арқылы шапшаңдық қасиетін дамытады.

Ептілік және үйлесімділікті дамытады: «Асық ату», «Сақина салу», «Алтыбақан» ойындары

қолдың, аяқтың және дененің координациясын талап етеді. Бала денесін басқарып, қимыл реттілігін сақтай білуге үйренеді.

Төзімділікті дамытады: жүгіруді, секіруді, қимылды көп қажет ететін ойындар баланың дене төзімділігін жоғарылатады. Әсіресе, «Қуаласпақ» және т.б. ойындар ұзақ қозғалысты талап етеді.

Күшті дамытады: «Арқан тарту», «Күш сынасу» сияқты ойындар бұлшық еттің жұмысын арттырады. Бұл ойындар әсіресе, қол, иық, арқа бұлшық еттерін дамытады.

Иілгіштікті дамытады: «Айгөлек», «Сақина салу» сияқты ойындарда еңкею, бұрылу, қол созу элементтері көп. Бұл буындардың қозғалыс көлемін ұлғайтады.

Кеңістікті бағдарлауды үйретеді: «Алтын қақпа», «Соқыр теке» балалардың кеңістікте дұрыс бағыт-бағдар алуына көмектеседі.

Дене тәрбиесі ұйымдастырылған іс-әрекетінде ұлттық ойындарды ұйымдастырудың әдістемесіне сүйенемін. Яғни, үш кезеңде енгізуге ұйымдастырамын:

1. Дайындық кезеңі – жеңіл қозғалыстар, ырғағы бар шағын ойындар;
2. Негізгі кезең – қозғалысы күрделі ойындар (жүгіру, секіру, арқан тарту);
3. Қорытынды кезең – тыныштық ойындары, баяу қимылды әрекеттер.

Әрине, жас ерекшеліктерін ескеру, қауіпсіздік талаптарды сақтауды үнемі назарымда ұстаймын. Яғни, аланды алдын ала тексеремін, балаларды топқа тең бөлемін, артық жүктеме, күш жұмсатпаймын, ойынның ережесін анық түсіндіремін, бақылау жасаймын.

Балалардың физикалық қасиеттерін дамытуда ата-аналарды қатыстыру да біздің бақшада дәстүрге айналған. Ата-аналармен бірге өткізілетін ұлттық ойындар (мерекелерде, спорттық шараларда, «Әкелер мектебі» және т.б.) отбасылық байланысты нығайтып, балалардың қызығушылығын арттырады.

Ұлттық ойындар – мектеп жасына дейінгі ба-



лалардың физикалық дамуына ықпал ететін ең табиғи әрі тиімді әдістердің бірі. Олар баланың қозғалыс белсенділігін арттырып қана қоймай, дене қасиеттерінің кешенді дамуына (шапшаңдық, ептілік, күш, төзімділік, тепе-теңдік) мүмкіндік береді.

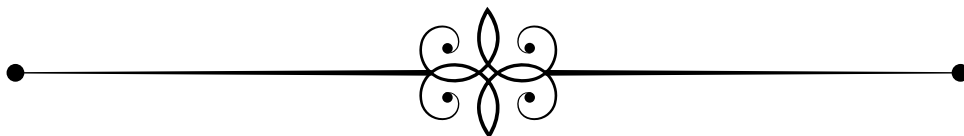
Сонымен қатар, ұлттық ойындар балалардың ой-өрісін кеңейтіп, әлеуметтік қарым-қатынасын дамытуға, ұлттық құндылықтарды сезінуге тәрбиелейді.

Өз тәжірибемде ұлттық ойындарды жүйелі қолдану арқылы дене тәрбиесі ұйымдастырылған іс-әрекетінің мазмұнын байытып, баланың жан-жақты дамуына жағдай жасап келемін.

Сондықтан менің әріптестерім және ата-аналар ұлттық ойындарды күнделікті режимдік сәттерге тиімді енгізіп, балалардың денсаулығын нығайтып, қимыл-қозғалыс қабілетін жақсартып, ұлттық мәдениетке деген қызығушылығын арттырып келеді.

Әдебиеттер:

1. Үлгілік оқу бағдарламасы;
2. Әл-Фараби. Қайырымды қала тұрғындарының көзқарастары. – Алматы, 1975;
3. Жарықбаев Қ. Психология. – Алматы: Білім, 1993;
4. Төтенаев Б. Қазақтың ұлттық ойындары. – Алматы: Рауан, 1994;
5. Қасымбаев Ж. Дене тәрбиесі және мектеп жасына дейінгі балалар. – Алматы, 2012.





БАЛАБАҚШАДАҒЫ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҰЖЫМДА КОРПОРАТИВТІК МӘДЕНИЕТ ПЕН КОМАНДА РУХЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ



Карашолакова Бахыт Рыскуловна

Қарағанды облысы, Қарағанды қаласы
«Ақбөпе» бөбекжайының
директоры



Аңдатпа. Бұл мақалада балабақшадағы педагогикалық ұжымда корпоративтік мәдениет пен команда рухын қалыптастырудың теориялық негіздері мен практикалық тетіктері қарастырылады. Автор корпоративтік мәдениеттің мектепке дейінгі ұйымның дамуына, педагогтердің кәсіби ынтымақтастығы мен шығармашылық әлеуетін арттыруға тигізетін әсерін сипаттайды.

Сондай-ақ, команда рухының ұжымдағы психологиялық ахуалға, тәрбиелеу-білім беру процесінің сапасына және баланың дамуына жанама әсер ететіні талданады. Мақалада ұжымдық дәстүрлер, мотивациялық іс-шаралар, көшбасшылық рөлі, әдіскер мен басшының қолдауы, сондай-ақ заманауи цифрлық коммуникация құралдарын қолдану арқылы корпоративтік мәдениетті дамытудың нақты бағыттары көрсетілген. Автор педагогикалық ұжымда сенімге, құрметке және ортақ мақсатқа негізделген ынтымақтастық атмосферасын құрудың маңыздылығын атап өтеді.



Түйін сөздер: корпоративтік мәдениет, команда рухы, педагогикалық ұжым, балабақша, кәсіби ынтымақтастық, ұйымдық даму, психологиялық климат, көшбасшылық, әдіскер рөлі, инновациялық орта.

Қазіргі таңда білім беру жүйесінің басты талабы – сапалы тәрбиелеу-білім беру процесімен қатар, ұжымдағы тиімді қарым-қатынас пен кәсіби ынтымақтастықты дамыту болып отыр. Педагогикалық ұжымның бірлігі мен корпоративтік мәдениет деңгейі тікелей тәрбиелеу-білім беру процесінің нәтижесіне әсер етеді.

Бүгінгі балабақша – бұл тек балаларды дамыту орталығы емес, сонымен қатар, тұлғалық кәсіби, мәдени өсу кеңістігі саналады. Ал мұндай кеңістік тек сенімге, өзара құрметке және ортақ мақсатқа негізделген команданың рухы арқылы қалыптасады.

Корпоративтік мәдениеттің мәні және оның мектепке дейінгі ұйымдардағы рөлі қандай? Корпоративтік мәдениет ұғымы алғаш рет бизнес саласында пайда болғанымен, бүгінде білім беру ұйымдарында да кеңінен

қолданылады. Ол ұйымның ішкі ахуалын, қызметкерлер арасындағы өзара әрекеттесу нормалары мен құндылықтарын сипаттайды.

Балабақшадағы корпоративтік мәдениет – бұл:

- педагогтер мен әкімшіліктің ортақ мақсатқа бағытталуы;
- ұйымдағы рухани-психологиялық климаттың қолайлығы;
- ішкі және сыртқы имидждің қалыптасуы;
- әр қызметкердің өзін ұйымның маңызды бөлігі ретінде сезінуі болып табылады. Мұндай мәдениет ұжым мүшелерінің шығармашылық әлеуетін ашады, балалармен және ата-аналармен жұмыс



стың сапасын арттырады, кәсіби қанағат сезімін тудырады.

Команда рухы – бұл тек ұжымдық жұмыс дағдысы емес, ол – ортақ идея мен мақсаттың айналасына бірігу деп түсінемін. Егер педагогтер өз миссиясын сезінсе, бірін-бірі қолдай білсе, олардың кәсіби қызметі әлдеқайда нәтижелі болатыны сөзсіз.

Мен басқаратын балабақшаның команда рухының көріністерін:

1. Ұжымда ашық және сенімді коммуникацияның болуынан;
2. Әркімнің пікірін тыңдау және бағалаудан;
3. Ортақ жетістікке қуана білуден;
4. Кәсіби және жеке деңгейде бір-біріне қолдау көрсетуден;
5. «Біз» ұстанымының басым болуынан байқаймын.

Демек, педагогикалық команда тек әкімшілік басшылығымен емес, эмоциялық бірлік, өзара көмек немесе қолдау және жеке жауапкершілік арқылы қалыптасады.

Байқауымша, корпоративтік мәдениет өздігінен пайда болмайды екен. Ол жүйелі түрде қалыптастырылатын ұзақ мерзімді процесс екенін түсіндім. Біздің балабақшада оны дамыту мына негізгі бағыттар арқылы іске асады:

Миссия мен құндылықтарды айқындау. Әр балабақшаның өзіндік миссиясы мен даму стратегиясы болуы тиіс. Миссия ұжымға бағыт береді, ал құндылықтар – күнделікті жұмыстың рухани өзегі. Мысалы, құндылықтар ретінде:

- баланың тұлғалық дамуы;
- отбасы мен балабақша ынтымақтастығы;
- кәсібилік пен жаңашылдық;
- өзара құрмет және сенім алына алады. Бұл құндылықтар тек құжаттарда емес, нақты әрекеттерде, күнделікті қарым-қа-

тынаста көрінуі маңызды.

Ұжымдық дәстүрлер мен ортақ рәсімдерді дамыту. Корпоративтік мәдениеттің көрінісі – ұйымның дәстүрлері мен мерекелері. Мысалы:

«Ұстаздар күні» мен «Балаларды қорғау күні» аясында ұжымдық жобалар ұйымдастырамыз;

«Жыл тәрбиешісі», «Үздік педагог» және т.б. ішкі байқаулар ұйымдастырамыз;

«Шығармашылық апта» немесе «Бір идея – бір команда» ұжымдық бастамалар өткіземіз. Мұндай шаралар қызметкерлердің бір-бірін жақынырақ тануына, өзара сенім орнатуына ықпал етеді.

Психологиялық қолдау және ұжымдық ахуалды жақсарту. Ұжымдық климатты нығайту үшін басшы мен әдіскердің психологиялық мәдениеті өте маңызды. Қолданатын негізгі тәсілдерім:

- ұжым ішіндегі жанжалдарды дер кезінде шешу;
- позитивті кері байланыс мәдениетін енгізу;
- эмоционалдық демалыс күндерін ұйымдастыру;
- мотивациялық тренингтер мен тимбилдингтер өткізу. Мысалы, бізде аптаның бір күні «Кофе және комплимент күні» деп белгіленген. Бұл тәсіл өз кезегінде ұжымдағы жылы атмосфераны сақтауға көмектеседі.

Басшы – корпоративтік мәдениеттің үлгісі. Оның сөзі мен ісі, қарым-қатынасы мен әділдігі ұжым мәдениетінің деңгейін анықтайды. Осы орайда, басшының міндеті – бақылау емес, шабыттандыру деп ойлаймын. Ол әр педагогтің жеке әлеуетін аша білуі керек. Жайлы басшы:

- команданың күшті жақтарын айқындайды;
- ауапкершілікті әділ бөледі;



- жетістіктерді мойындайды және марапаттайды;
- жаңа идеяларды қолдайды.

Мен басқаратын балабақшаның тәжірибесінде корпоративтік мәдениетті дамыту бойынша тиімді әдістер:

1. «Команда апталығы» жобасы – әр күнге арналған ұжымдық әрекеттер: ұжымдық таңғы жаттығу, кәсіби фишкалармен алмасу, тимбилдинг ойындары;
2. «Бір мақсат – бір нәтиже» стенді – ай сайын ортақ жетістіктер мен позитивті пікірлер жазылатын бұрыш;
3. Пікірталас клубы – әр айда бір тақырыпты (мысалы, «Заманауи тәрбиеші образы») талқылау арқылы кәсіби ой алмасу мен пікір мәдениетін дамыту;

4. «Ізгілік тізбегі» акциясы – әр қызметкер бір жақсы іс жасап, оны келесі әріптеске жолдайды. Осындай форматтағы шаралар ұжымның эмоционалды тұтастығын арттырады, шығармашылық серпін береді.

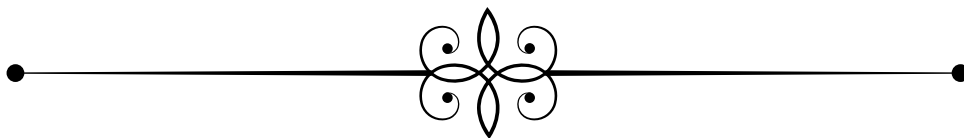
Балабақшадағы педагогикалық ұжымның басты күші – адамдық қатынас пен рухани бірлік. Корпоративтік мәдениет пен команда рухы тек жұмыс тиімділігін арттырып қана қоймай, ұжымдағы әрбір тұлғаның ішкі әлеуетін ашады.

Бұл – біздің балабақшаның басты миссиясы, яғни, баланың бақытты, сенімді, рухы мықты тұлға болып қалыптасуының кепілі.

Корпоративтік мәдениет – ұйымның жүрегі болса, команда рухы – оның демі. Ал, бұл екеуінің үйлесімі ғана нағыз шығармашылық өміршең ұжымды тудырады.

Әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы;
2. «Педагог мәртебесі» Заңы;
3. Әбдіғаппарова А.Ш. Мектепке дейінгі ұйымды басқарудың заманауи бағыттары. – Алматы, 2021.;
4. Құдайбергенова К.С. Білім берудегі инновациялық менеджмент. – Астана, 2022.;
5. Әдіскердің және педагогтың кәсіби этикасы жөніндегі нұсқаулық материалдары;
6. Педагогикалық психология және ұжым мәдениеті бойынша заманауи зерттеулер.





ЕРТЕ КӘСІПКЕ БАУЛУ: ОЙЫННАН – МАМАНДЫҚҚА БАСТАР ЖОЛ



Оспанова Гүлсім Амангелдіқызы
Павлодар облысы, Екібастұз қаласы
«№ 28 сәбилер бақшасы» КМҚК
әдіскері



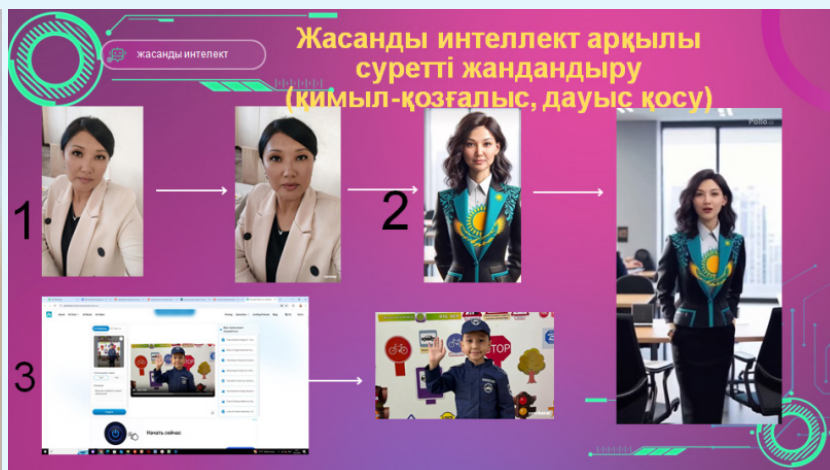
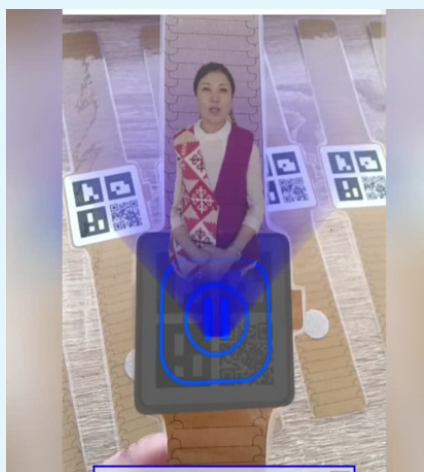
Аңдатпа. Бұл мақалада мектепке дейінгі ұйымдардағы ерте кәсіптік бағдар берудің маңызы мен ерекшеліктері қарастырылады. Балалардың қызығушылығын ойын арқылы дамыту, ата-анамен бірлесе жұмыс істеу, ұлттық құндылықтарды еңбекке баулумен ұштастыру жолдары сипатталады. Сонымен қатар, жасанды интеллект (ЖИ), 3D модельдеу және кванториумдар мүмкіндіктерін енгізу тәжірибесі баяндалады. Жұмысшы мамандықтар кванториумы, экологтар кванториумы және «Лего шеберлері» кванториумы мысалында балалардың шығармашылық әлеуетін, инженерлік ойлауын және экологиялық мәдениетін дамыту жолдары талданады.



Түйін сөздер: ерте кәсіптік бағдар, ойын технологиясы, жасанды интеллект, 3D модельдеу, кванториум, ата-ана серіктестігі, еңбекке баулу, ұлттық құндылық.

Бүгінгі қоғамда баланы ерте жастан кәсіпке баулу мәселесі күн тәртібіндегі өзекті тақырыптардың бірі болып отыр. Балабақша – тек ойын мен тәрбие орны ғана емес, болашақ азаматтың алғашқы өмірлік қадамдары басталатын орта. Егер осы кезеңде баланың қызығушылығы мен бейімділігін дұрыс байқап, бағыт берсек, ол болашақ мамандығын таңдауда саналы әрі сенімді шешім қабылдай алады. Мектепке дейінгі ұйымдардағы кәсіптік бағдардың басты ерекшелігі – оның ойын арқылы жүзеге асуында. Ойын – баланың негізгі әрекеті, ал рөлдік ойындар арқылы ол түрлі мамандықтардың қыр-сырын еркін меңгереді. «Дәрігер», «Құрылысшы», «Тәрбиеші» сияқты дәстүрлі мамандықтармен қатар, «Бағдарламалаушы», «Робототехник», «Эколог» сияқты заманауи салалар да балалардың танымына ойын барысында енгізіледі. Бұл тәсіл олардың ой-өрісін кеңейтіп, болашаққа ерте қадам жасауына мүмкіндік береді.

Заманауи білім беру жүйесінде кәсіпке баулуды ұйымдастыруда инновациялық технологиялардың орны ерекше. Соның ішінде жасанды интеллекттің мүмкіндіктері педагогикалық тәжірибеге жаңа серпін беруде. ЖИ арқылы балаларға мамандық әлемін тартымды әрі түсінікті қылып жеткізуге болады. Мысалы, әртүрлі мамандық иелерінің бейнесін мультфильм стилінде жасап, қысқаметражды анимациялар құру арқылы балалардың қызығушылығын арттыру тиімді болды. Әдіскер мен педагогтер ЖИ құралдарын пайдаланып, иллюстрациялар, тапсырмалар мен карточкалар дайындады, ал педагогтарға арналған шеберлік сыныптарында олар бұл құралдарды іс жүзінде қолданып көрді. Педагогикалық кеңестер мен семинарларда ЖИ арқылы дайындалған бейнематериалдар ұсынылып, бұл тәжірибе тәрбиешілердің кәсіби дамуына ықпал етті.



Сонымен бірге, балалардың шығармашылық әлеуетін дамытуда 3D модельдеу әдісі ерекше орын алды. Балалар қарапайым ғимараттардың үлгісін құрастырып, инженер еңбегімен танысты немесе адам ағзасының жеңілдетілген модельдерін қарастырып, дәрігер мамандығына қызығушылық танытты. Бұл олардың кеңістік ойлауын дамытып, ұсақ моторикасын жетілдіріп қана қоймай, мамандық әлеміне қызығушылығын арттырды.

Балабақша базасында балалардың қызығушылығы мен бейімділігін дамыту мақсатында арнайы кванториумдар құрылды. Жұмысшы мамандықтар кванториумында балалар шеберлікке үйреніп, құрылыс алаңын ойын түрінде бейнелеп, балға, бұрауыш, кірпіш сияқты қарапайым құралдарды

пайдаланды. Бұл тәжірибе олардың еңбекке қызығушылығын арттырып қана қоймай, нағыз шебер мамандарға деген құрметін қалыптастырды. Экологтар кванториумында балалар гүл отырғызып, оны күтіп-баптауды, қоқысты сұрыптауды үйреніп, табиғатты қорғау мәдениетін бойына сіңірді. Шағын тәжірибелер барысында судың, топырақтың тазалығын сақтау, ағаш отырғызудың маңызы талқыланып, экологиялық ой-сананы қалыптастыруға жол ашылды.

3D модельдеу элементтерін пайдалана отырып, ойыншық машиналар, көпірлер мен үйлердің үлгілерін жасап көрді. Бұл олардың инженерлік ойлауын дамытып, заманауи мамандықтарға деген қызығушылығын оятты.





Ал «Лего шеберлері» кванториумында балалар түрлі құрылымдар құрастырып қана қоймай, ЖИ көмегімен өз салған суреттерін жандандырып, қысқа анимацияларға айналдырды. (<https://www.instagram.com/share/BAMjdHR9Uc>)

Ерте кәсіпке баулу жұмыстарының нәтижелі болуы үшін отбасы мен балабақшаның серіктестігі шешуші рөл атқарады. Жиналыстарда ата-аналарға үй жағдайында кәсіптік ойындар ойнау, баламен бірге шағын тапсырмаларды орындау, мамандықтар туралы әңгімелесу ұсынылды. Кейбір ата-аналар ЖИ құралдарын пайдаланып, өз мамандықтарын балаға қызықты етіп көрсетуге мүмкіндік алды. Отбасылық жобаларда ұлттық дәстүрлерді кәсіптік бағдармен ұштастыруға басымдық берілді. Мысалы, қолөнер арқылы еңбекке баулу, ертегі кейіпкерлері арқылы адалдық пен жауапкершілікті насихаттау, табиғатты қорғау дәстүрін экологиялық мамандықтармен байланыстыру – осындай тәжірибелердің нәтижесінде балалардың ұлттық құндылықтарға негізделген кәсіби қызығушылығы қалыптасты.

Кәсіптік бағдар беру еңбекке баулумен

тығыз байланысты. «Гүлді суару сенің міндетің», «ойыншықтарды жинау сенің қолыңнан келеді» деген сияқты қарапайым тапсырмалар арқылы балаларда жауапкершілік, еңбекқорлық және адалдық дағдылары қалыптасты. Бұл әдеттер уақыт өте келе үлкен өмірлік дағдыларға айналып, болашақ мамандықты саналы таңдауға негіз қалайды. Кванториумдарда алған алғашқы тәжірибе мен үйде орындалған қарапайым еңбек тапсырмалары өзара үйлесіп, балалардың тұлғалық қалыптасуына ықпал етті.

Қорыта айтқанда, ерте кәсіптік бағдар беру – тек мамандықпен таныстыру емес, ол баланың тұлғалық дамуына, еңбекке құрметпен қарауына, шығармашылық әлеуетін ашуына бағытталған кешенді жұмыс. Дәстүрлі ойын технологиялары мен ұлттық тәрбиені жасанды интеллект, 3D модельдеу және кванториумдар сияқты заманауи әдістермен ұштастыру кәсіптік бағдарды жаңа деңгейге көтеріп отыр. Мұндай тәжірибе балалардың мамандық әлемін ерте танып, өз қабілеттерін саналы түрде дамытуына жол ашады. Балабақшадағы әрбір ойын, әрбір жоба мен әрбір ата-ананың қолдауы – болашаққа жасалған сенімді қадам.

Әдебиеттер

Кітаптар:

1. Әбдіғаппарова А. Мектепке дейінгі педагогика. – Алматы: Қазақ университеті, 2020.
2. Жұмабекова Ф. Балабақшадағы инновациялық әдістер. – Нұр-Сұлтан: Фолиант, 2021.

Әдістемелік құралдармен ұсынымдар:

1. ҚР Оқу-ағарту министрлігі. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы. – Астана, 2021.

Мерзімді басылымдар мен журнал мақалалары:

1. Құрманғазина А. Балабақшадағы кәсіптік бағдардың жаңа қырлары. // «Педагогика және инновация» журналы. – №3, 2022.
2. Төлегенова С. Мектепке дейінгі білімде ойын технологиясын қолдану. // «Мектепке дейінгі тәрбие» журналы. – №5, 2023.

Қашықтықтан қолжетімді электронды қор:

1. 1. Институт стратегии развития образования РАО. Современные подходы к ранней профориентации детей. – <https://www.instrao.ru>



МУЗЫКА ЖЕТЕКШІСІ ТӘЖІРИБЕСІНЕН: ТИІМДІ МУЗЫКАЛЫҚ ОЙЫНДАР



Искакова Ақгүл Бекеновна

Ақмола облысы, Қажымұқан ауылы,
«Қошақан» бөбекжайы МКҚК
Музыка жетекшісі



Аңдатпа. Мақалада мектепке дейінгі ұйымдардағы музыка жетекшісінің тәжірибесінен алынған тиімді музыкалық ойын түрлері қарастырылған. Музыкалық ойындардың бала дамуына тигізетін ықпалы, олардың эмоциялық, шығармашылық және эстетикалық сезімін қалыптастырудағы рөлі талданады. Автор өз тәжірибесінде қолданатын жаңашыл, қызықты ойындар үлгісін ұсына отырып, олардың педагогикалық тиімділігін дәлелдейді. Музыкалық ойындардың баланың есту, ырғақ сезімін дамыту, қимыл-қозғалысын жетілдіру, ұжыммен әрекет ету дағдыларын қалыптастырудағы маңызы ашылады.



Түйін сөздер: музыкалық ойын, музыка жетекшісі, мектепке дейінгі тәрбие, ырғақ, шығармашылық, есту қабілеті, эмоциялық даму.

Музыкалық тәрбиенің басты мақсаты – баланың ішкі рухани әлемін байытып, эстетикалық талғамын қалыптастыру, өнерге деген сүйіспеншілігін арттыру болып табылады. Музыка арқылы бала әсемдік пен сұлулықты сезінеді, өзінің эмоциялық күйін, көңіл-күйін, қуанышын, ренішін дыбыс, ырғақ, қимыл арқылы білдіруге үйренеді. Бұл — тұлғаның рухани дамуының, жан-жақты жетілуінің маңызды алғышарты.

Балабақшадағы музыка жетекшісінің рөлі – осы жоғары мақсаттарға жетудің негізгі тетігі. Музыка жетекшісі тек ән үйретіп, би ұйымдастырып қана қоймай, әр баланың бойындағы табиғи қабілетті байқап, оны дамытудың жолдарын табады. Музыкалық іс-әрекет барысында бала өз қиялын еркін жеткізеді, эмоциясын білдіреді, айналасындағы әлемді әуен арқылы таниды. Музыкалық іс-әрекет түрлері – тыңдау, ән айту, би билеу, аспапта ойнау және музыкалық ойындар – баланың танымдық қабілеттерін, зейінін, есте сақтауын, есту мен ырғақ сезімін дамытады. Әрбір әрекетте бала музыка ырғағына сәйкес қозғалып, әуеннің мінезін, көңіл-күйін сезіне отырып, өз қимылын бейімдейді. Бұл процесс тек эстетикалық тәрбие емес, сонымен бірге баланың психологиялық, моторикалық және сөйлеу дамуына оң әсер етеді.

Музыкалық ойындар – бала мен музыка арасындағы табиғи көпір іспетті. Олар арқылы бала музыкалық бейнелерді еркін қабылдайды, өзін шығармашылық тұрғыда еркін көрсетеді. Мұндай ойындарда баланың ынтасы артып, топтық әрекетке бейімделуі, ережелерді сақтауы, тыңдай білу және серіктесімен үйлесімді жұмыс істеу дағдылары қалыптасады. Сондықтан музыка жетекшісі әр ұйымдастырылған іс-әрекетін баланың қызығушылығын арттыратын, эмоциялық әсер қалдыратын ойын түрлерімен байытып отыруы қажет. Музыкалық тәрбиенің нәтижелілігі – тәрбиешінің кәсіби шеберлігіне, балалармен эмоционалды байланыс орната білуіне және шығармашылық көзқарасына тікелей байланысты.

Музыкалық ойын – баланың эмоциялық және психикалық дамуын қамтамасыз ететін көркем-педагогикалық құрал. Ойын барысында бала музыканы тыңдауға, ырғақпен қозғалып, өз сезімін қимыл арқылы білдіру-



ге үйренеді. Ойындар арқылы балалар:

- Музыканы тыңдап, ажырата білу қабілетін дамытады;
- Қимыл және ырғақ үйлесімін меңгереді;
- Бірлескен әрекетке бейімделеді;
- Эстетикалық талғамы қалыптасады;
- Шығармашылық қабілеті ашылады.

Музыкалық ойынның басты ерекшелігі – оның баланы еркіндікке, өз ойын ашық жеткізуге тәрбиелеуі. Бала ойын кезінде қимылдап, ән айтып, билеу арқылы өзін-өзі көрсетеді, яғни шығармашылық еркіндік сезімін бастан кешіреді.

Тиімді музыкалық ойын түрлері (тәжірибе-ден) ұсынамын.

Музыка жетекшісінің тәжірибесінде қолдануға болатын бірнеше тиімді ойын түрлері төмендегідей:

1. «Сиқырлы қорапша» ойыны

Мақсаты: Балалардың музыкалық аспаптар дыбысын ажырату қабілетін дамыту. Барысы: Қорапшаның ішінде әртүрлі аспаптар (триол, барабан, сылдырмақ) жасырылады. Музыка жетекшісі дыбыс шығарып, балалар қай аспап екенін табады.

2. «Кімнің үні?» ойыны

Мақсаты: Есту қабілетін, зейінін арттыру.

Барысы: Әртүрлі жануарлардың, табиғат құбылыстарының немесе көлік дыбыстары естіледі. Балалар қандай дыбыс екенін айтады және сол дыбысқа сәйкес қимыл жасайды.

3. «Ырғақты тап!» ойыны

Мақсаты: Баланың ырғақ сезімін дамыту.

Барысы: Музыка жетекшісі әртүрлі ырғақта қол шапалақтайды немесе барабан қағады, ал балалар оны дәл қайталайды. Кейін өздері жаңа ырғақ ойлап табады.

4. «Би билейік!» ойыны

Мақсаты: Қимыл координациясын жетілдіру.

Барысы: Музыка қосылғанда балалар еркін билейді, ал музыка тоқтағанда белгілі бір қалыпта «қатып» қалады.

5. «Музыкалық эстафета» ойыны

Мақсаты: Ұжымдық әрекетті, ұйымшылдықты қалыптастыру.

Барысы: Балалар топтарға бөлінеді. Әр топ музыкалық фраза аяқталғанша белгілі бір қимылды орындайды да, кезекпен келесі топқа «эстафетаны» береді.

Музыка жетекшісі — баланың эстетикалық сезімін оятып, оның рухани әлемін байытатын тұлға. Оның кәсіби шеберлігі мен шығармашылық көзқарасы баланың өнерге деген қызығушылығын арттырып, музыкалық қабілеттерінің дамуына жол ашады. Музыка жетекшісінің жұмысы тек ән үйрету немесе би қозғалыстарын көрсету ғана емес, ол — баланың сезімін, ойлауын, қиялын, эмоциялық интеллектін қалыптастыратын нәзік педагогикалық процесс.

Музыка жетекшісінің рөлі – балаларды өнер әлеміне жетелейтін бағыттаушы, шабыт беруші, сенімді серік болу.

Музыкалық ойындар – балабақшадағы музыка ұйымдастырылған іс-әрекеттерінің мазмұнын байытатын, баланың ішкі әлемін ашатын, шығармашылық әлеуетін арттыратын тиімді әдіс. Музыка жетекшісінің кәсіби шеберлігі мен әдістемелік ізденісі арқылы бұл ойындар тәрбиелік мәнге ие қуатты құралға айналады.

Музыка арқылы бала тек әуен мен ырғақты сезініп қана қоймай, өз эмоциясын, мінезін, ой-пікірін шығармашылық жолмен білдіруге үйренеді. Музыкалық ойындар баланың есту қабілетін, есте сақтауын, қиялын, топпен әрекеттесу дағдыларын жетілдіреді. Сондай-ақ олар баланың өзін еркін сезінуіне, сенімді болуына және өнерге деген сүйіспеншілігінің тұрақтануына ықпал етеді.

Музыка жетекшісінің міндеті – осы мүмкіндіктерді шебер пайдаланып, әр баланың

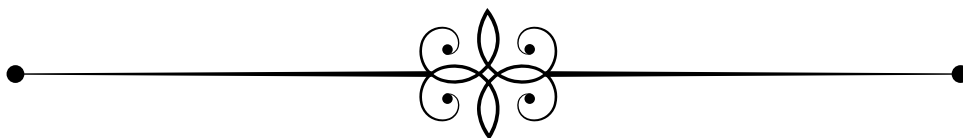


бойындағы табиғи дарынын ояту. Тиімді ұйымдастырылған музыкалық ойындар нәтижесінде бала музыка әлемін жүрегімен сезініп, әсемдік пен сұлулықты қабылдауға тәрбиеленеді.

Музыка – баланың жүрегіне жол табудың ең әдемі тілі. Сондықтан әр музыка жетекшісі өз тәжірибесінде тиімді ойын түрлерін пайдаланып, балаларды өнер мен сұлулық әлеміне жетелеуі тиіс. Музыка арқылы бала өмірдің әсемдігін таниды, ал музыка жетекшісі – сол әсемдікке бастайтын жолбасшы.

Әдебиеттер

1. Жұмабекова, Ф.Ш. Мектепке дейінгі балалардың музыкалық тәрбиесі. – Алматы: Білім, 2018.
2. Мухамбетжанова, С.А. Музыкалық іс-әрекет арқылы балалардың шығармашылық қабілетін дамыту. – Астана: Фолиант, 2020.
3. Жарықпаева, С. Мектепке дейінгі педагогика. – Алматы: Қазақ университеті, 2019.
4. Назарова, Т.С. Музыка және баланың дамуы. – Алматы: Рауан, 2017.
5. Әбдіразақова, Г.Қ. Музыкалық ойындар арқылы мектепке дейінгі жастағы балалардың эстетикалық тәрбиесін қалыптастыру. – Шымкент: Педагогикалық ізденіс, 2021.





ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СРЕДСТВ НАГЛЯДНОГО МОДЕЛИРОВАНИЯ В РАЗВИТИИ СВЯЗНОЙ РЕЧИ ДОШКОЛЬНИКОВ С ОБЩИМ НЕДОРАЗВИТИЕМ РЕЧИ I-II УРОВНЕЙ



Кушаева Жанна Муратовна

город Караганда
КГКП я/с «Бәйтерек»
Логопед



Аннотация. Использование наглядных моделей помогает детям с общим недоразвитием речи I-II уровней в построении фраз и связных высказываний, а также в развитии навыков саморегуляции и планирования. Дети учатся замещать реальные объекты или явления их схематичными изображениями, знаками или символами.



Ключевые слова: связная речь, наглядное моделирование, общее недоразвитие речи, планирование высказывания, саморегуляция.

Как известно, связная речь является показателем всестороннего развития ребенка и оказывает влияние на все психическое развитие ребенка и на формирование его личности. Согласно «Типовой учебной программе дошкольного воспитания и обучения» в старшей группе для детей с тяжелыми нарушениями речи (ТНР), одной из задач развития связной речи является обучение использованию самостоятельной фразовой речи. Как известно, особенности речи детей с ТНР могут иметь следующие аспекты: трудности в понимании обращенной речи, ограниченный словарный запас, нарушение грамматической структуры, недостаточная развитость синтаксической структуры, нарушение звукопроизношения, ограниченные навыки коммуникации, саморегуляции и планирования собственного высказывания. Поэтому поиск эффективных методов обучения привел нас к использованию метода наглядного моделирования.

«Наглядное моделирование» - это воспроизведение существенных свойств изучаемого объекта, создание его заместителя и работа с ним. В основе метода наглядного моделирования, лежит принцип замеще-

ния: реальный предмет ребёнок замещает другим предметом, его изображением, каким – либо условным знаком.

В современной научно- педагогической литературе моделирование рассматривается как процесс применения наглядных моделей (Венгер Л. А., Дьяченко О. М. и др.). В. А. Штофф определяет модель как «средство отображения, воспроизведения той или иной части действительности с целью ее более глубокого познания от наблюдений и эксперимента к различным формам теоретических обобщений».

Мы считаем, что использование наглядного моделирования является эффективным у данной категории детей по следующим причинам.

Во-первых, использование наглядного моделирования может помочь им лучше понять и запомнить правила построения связных высказываний.

Во-вторых, наглядное моделирование способствует визуальному представлению информации.

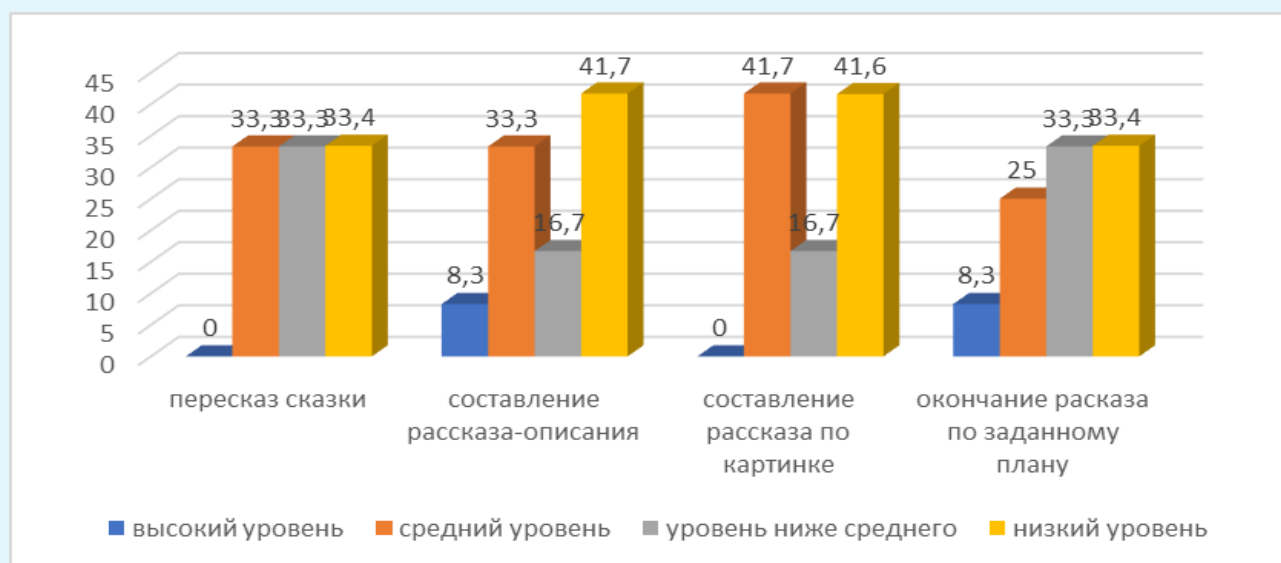


В-третьих, наглядное моделирование может помочь детям с общим недоразвитием речи I-II уровней развить навыки саморегуляции и планирования.

Для выявления уровня развития связной речи нами была применена адаптированная методика В. П. Глухова. Мониторинг проходил на базе КГКП ясли-сада «Бәйтерек»

города Караганды, в старшей группе. В обследовании участвовали 12 детей в возрасте 4 лет с общим недоразвитием речи I-II уровней.

Диаграмма уровня сформированности связной речи у детей группы «Балауса», сентябрь 2024 г.



Данные диаграммы свидетельствуют о преобладании низкого уровня развития связной речи у воспитанников по всем параметрам. Многие дети испытывали значительные трудности в формулировании и построении фразы и простых предложений, отмечался ограниченный словарный запас, у многих детей наблюдались аграмматизмы, а также отмечалось непонимание предложенного задания, ограниченные навыки коммуникации и неспособность планирования собственного высказывания.

Поэтому разработка комплекса средств наглядного моделирования, направленного на развитие связной речи дошкольников с общим недоразвитием I-II уровней является актуальным.

Хотим представить вашему вниманию несколько игр с использованием метода наглядного моделирования.

Фразовый конструктор «Начинаю говорить» (альбом на липучках)

Цель: запуск речи у детей на этапе становления фразы, формирование и закрепление навыка составления модели фразы.

Образовательные задачи: обучать детей умению моделировать одно-, двух-, трехсловную фразу по образцу с помощью опорных схем; формировать умение использовать при составлении фразы пиктограммы и карточки-символы; формировать и закреплять навык составления и произношения одно- и двухсловной фразы.

Коррекционные задачи: развивать связную речь, распространять двухсловную фразу дополнением в форме косвенных падежей, отвечать на вопрос простым нераспространенным предложением, опираясь на схему, совершенствовать лексико-грамматический строй (усвоение предложно-падежных



конструкций, согласование прилагательных с существительными); обогащать номинативный, атрибутивный, предикативный словарь, расширять семантические поля слов; развивать зрительное восприятие, мелкую моторику рук, память, ассоциативное мышление.

Воспитательные задачи: воспитывать доброжелательность, самостоятельность.

Оборудование: альбом из карточек на липучках.

Ход игры:

Начинаем с первой схемы, работая со словом «это». Прикрепляем на основу картинки с изображением членов семьи, животных,

транспорта, продуктов питания и т.д. Разговорная речь должна быть такой: Э-ТО МА-МА, Э-ТО ПА-ПА.

Следующая схема усложняется, мы добавляем к существительному глагол: идет/сидит/спит/едет/ест/пьет. Можно работать с пиктограммами.

Работа с альбомом может идти по нескольким направлениям:

- выбор изображения к заданной фразе;
- подбор слова к заданным изображениям;
- работа с деформированной фразой (игра «Исправь ошибку»).



Напольно-настольная игра «Говорить весело»

Цель: формирование навыка моделирования и составления двух- и трехсловной

фразы посредством использования карточек-символов.

Образовательные задачи: обучать детей моделировать и составлять двух- и трехслов-



ную фразу с опорой на карточки-символы; формировать навык работы с пиктограммами; закреплять навык составления фразы с одновременным выполнением движения (прыжки по карточкам-символам).

Коррекционные задачи: развивать фразовую речь; активизировать словарь по темам «Моя семья», «Домашние животные», «Продукты питания»; развивать зрительное восприятие и зрительную память, ассоциативное мышление; развивать общую и мелкую моторику, пространственную и зрительно-моторную координацию.

Воспитательные задачи: воспитывать умение активно и доброжелательно взаимодействовать с педагогом и сверстниками в

решении игровых и познавательных задач.

Оборудование: набор больших карточек-символов круглой и прямоугольной формы для моделирования и составления фраз на полу и на столе.

Ход игры:

Ребенку предлагаются картинки (пиктограммы), согласно изучаемой тематике. Шаг за шагом, ребенок произносит слово и кладет перед собой карточку (можно на пол или на стол).

На начальном этапе работы слова произносятся медленно, затем темп постепенно ускоряется.



«Мнемодорожки» –тренажер для составления двух- и трехсловной фразы

Цель: формирование фразовой речи посредством использования мнемодорожек.

Образовательные задачи: опираясь на схемы, учить формулировать и произносить двух- и трехсловную фразу; формировать навык работы с пиктограммами.

Коррекционные задачи: обогащать номинативный, атрибутивный, предикативный словарь, расширять семантические поля слов. Развивать зрительное восприятие и зри-

тельную память, ассоциативное мышление.

Воспитательные задачи: воспитывать самоконтроль при построении собственных высказываний.

Оборудование: набор карточек - мнемодорожек.

Ход игры:

В начале рассматриваем таблицы и делаем разбор того, что на ней изображено. Далее, преобразовываем абстрактные символы и рисунки в слова, моделируем фразу.



Обязательными условиями при работе с данным комплексом наглядностей является вопросно-ответная форма, составление фраз с опорой на непосредственные действия с картинками, пиктограммами, моделями, карточками, использование приемов отраженной и сопряженной речи.

Ценность данных игр с использованием наглядных моделей состоит в том, что дети учатся не только повторять фразы за логопедом, но и самостоятельно вовлекаются в деятельность по моделированию фраз. Причем данная деятельность для детей носит игровой увлекательный характер.

Список использованных литератур

Книги:

1. Жукова Н.С. Логопедия. Преодоление общего недоразвития речи у дошкольников/Н.С. Жукова, Е.М. Мастюкова, Т.Б. Филичева.-Екатеринбург: АРД ЛТД, 1998
2. Байкова, С.В. Развитие связной речи посредством моделирования. Пособие для воспитателя / С.В. Байкова. – СПб.: КАРО, 2005. – 146 с.

Статьи из журналов и периодических изданий:

1. Зотова И.В., Литвиненко С. Л. Особенности развития связной речи детей старшего дошкольного возраста средствами наглядного моделирования // Наука и образование сегодня. - 2017. - № 5 (16). - с. 49-52.
2. Омельченко Л.В. Использование приёмов мнемотехники в развитии связной речи // Логопед. -2008. - №4. - С.102 -115.

Электронный ресурс удаленного доступа (Internet):

1. Типовая учебная программа дошкольного воспитания и обучения. – Режим доступа: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1600014235>



ҰЛТТЫҚ АЙДЕНТИКА АЯСЫНДА ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫ ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ ЕРЕСЕК ТОПТАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ СӨЙЛЕУ БЕЛСЕНДІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ



Мукашева Жанар Изтолеуовна

Астана қаласы
«№89 «Қыз Жібек» бөбекжайының
меңгерушісі



Қаженова Дамира Бибитовна

Астана қаласы»№89 «Қыз Жібек» бөбекжайының
әдіскері



Искалиева Дина Гайнуллиевна

Астана қаласы»№89 «Қыз Жібек» бөбекжайының
тәрбиешісі



Аңдатпа. Мақалада мектеп жасына дейінгі ересек тобындағы балалардың сөйлеуін дамытуда - тиімді құрал ретінде ұлттық айдентика аясындағы интеллектуалды ойындарды қолданудың теориялық және практикалық аспектілері қарастырылады. Мұндай ойындар тілдік және коммуникативті дағдыларды қалыптастыруға ғана емес, сонымен қатар баланың ойлау, танымдық белсенділігі мен мәдени сана-сезімін дамытуға ықпал ететіні көрсетілген.



Түйін сөздер: сөйлеуді дамыту, мектепке дейінгі білім беру, интеллектуалды ойындар, ұлттық, мәдени-тарихи тәсіл, этнопедагогика.

Мектепке дейінгі жастағы сөйлеуді дамыту баланың танымдық және жеке қабілеттерін қалыптастырудың негізгі шарты болып табылады. Сөйлеу тек қарым-қатынас құралы ғана емес, сонымен қатар ойлау, эмоционалды көрініс және мәдени өзін-өзі анықтау құралы ретінде қызмет етеді. Бұл тұрғыда ұлттық сәйкестік тәрбиенің маңызды ресурсына айналады, ол ана тілін оқыту процесін мағынамен толтырады, баланы өз халқы-

ның тарихымен, дәстүрлерімен және құндылықтарымен байланыстырады.

Абай Құнанбаев тілді меңгеруді тұлғаның адамгершілік және зияткерлік дамуымен байланыстыра отырып, «Сөз - ақылдың негізі» екенін атап өтті. Ол тілді адамның рухани әлемін қалыптастырудың маңызды құралы, ұлттық мәдениет пен адамгершілікті жетілдірудің қайнар көзі ретінде қарастыр-



ды. Көрнекті қазақ ағартушысы Ыбырай Алтынсарин осындай көзқарастарды халықтың салт - дәстүрлерімен, әдет-ғұрыптарымен және рухани құндылықтарымен тығыз байланыстыра отырып ана тілінде оқыту мен тәрбиелеу қажеттілігін талап еткен. Білім балаларға түсінікті және жандарына жақын болуы керек, олардың ұлттық ортасының ерекшеліктерін көрсетуі керек деп есептеді. К.Д.Ушинский ана тілін оқыту халықтың мәдени ортасынан тыс жерде мүмкін еместігін, ал сөз - «халық рухының тірі тынысы» екенін атап өтті.

Осы идеялардың барлығы Қазақстанның мектепке дейінгі білім берудегі заманауи тәсілдерін толық көрсетеді, мұнда ұлттық айдентика мен ана тілінің құндылықтарына негізделген мәдени-тұлғалық дамытушы тәрбие басым болып табылады.

Қазіргі жағдайда балалардың сөйлеу қабілетінің нашарлауы өзекті мәселе болып қала береді. Ақпараттың шамадан тыс жүктелуі, қарым-қатынастың төмендеуі, гаджеттерге деген шамадан тыс тәуелділік –балалардың бай, бейнелі, мәнерлі сөйлеуді аз қолдануына әкеледі. Бұл тенденцияны жеңу үшін педагог іс – әрекетте, эмоцияда, бірлескен іздеуде белсенді сөйлеуді өзара әрекеттесу жағдайларын қалыптастыру керек. Ойын – балалар іс-әрекетінің табиғи, қуанышты, ынталандырушы түрі ретінде үлкен ықпал етеді.

Ұлттық айдентикадағы интеллектуалды ойындар оқыту мен тәрбиені, тіл мен мәдениетті, ойлау мен шығармашылықты біріктіруге мүмкіндік береді. Олар баланың тыңдау және сөйлеу, пайымдау және қорытынды жасау, салыстыру және жіктеу, өз пікірін білдіру қабілетін қалыптастырады. Қазақ мәдениетінің элементтерін мақал-мәтелдер, жаңылтпаштар, жұмбақтар, халықтық сюжеттер мен рәміздер ретінде пайдалану сөйлеу әрекетін дамытып қана қоймай, тәрбиелік мәніне де ықпал етеді.

«Сөз жарысы» «Кім тапқыр?», «Тапқыр балапан» және тағы басқа ойындар белсенді сөздікті қалыптастырады, логикалық ойла-

уды, зейінді және реакция жылдамдығын дамытады. Ойынға қатысу процесінде бала сөздерді айтып қана қоймай, олардың мағынасын түсінеді, ең дәл өрнектерді таңдайды, дәйекті сөз тіркестерін құруды және өз пікірін дәлелдеуді үйренеді. Осылайша, ойлау мен мәдени тәжірибемен бірлікте сөйлеудің табиғи дамуы жүреді.

Тәрбиешінің педагогикалық рөлі – қолайлы сөйлеу ортасын құру және баланың шығармашылық бастамасын қолдау. Педагог ойынды ұйымдастырып қана қоймай, баланың белсенділігін сөйлеу бағытына бағыттауын серіктес ретінде қатысушымен теңдей әрекет етеді. Педагогтың өзі бай, эмоционалды экспрессивті тілді қолдануы, сөзге, фольклорға, дәстүрлі бейнелер мен ұлттық айдентикаға байланысты ұғымдарға құрмет көрсетуі маңызды.

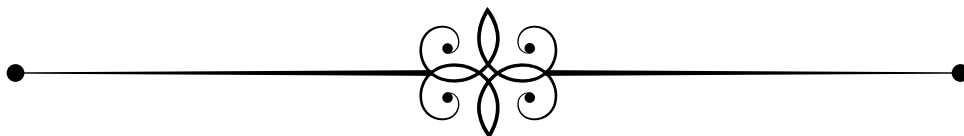
Ұлттық айдентика аясындағы интеллектуалды ойындарды сөйлеуді дамыту бойынша арнайы ұйымдастырылған іс-әрекеттерден бастап күнделікті қарым-қатынасқа, театрландырылған және танымдық жағдайларға дейінгі білім беру іс-әрекетінің барлық түрлеріне қосқан жөн. Олардың мазмұны балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келуі, эмоционалды түрде қанық болуы және қазақ мәдениетінің құндылықтарын көрсетуі тиіс. Мұндай ойындарды қолдану сөйлеуді дамытуға ғана емес, сонымен бірге рухани-адамгершілік, мәдени саналы тұлғаны қалыптастыруға да ықпал етеді: ойын арқылы бала өз халқының тілін, оның мәні мен құндылықтарын меңгереді, ұлттық мәдениет аясында ойлауға және сөйлеуге үйренеді.

Интеллектуалды ойындар арқылы дамыған сөйлеу тек қарым – қатынас құралына айналмайды, ол әлемді тану, өзін және оның халыққа, мәдениетке қатыстылығын сезіну құралына айналады. Сондықтан сөйлеуді дамыту бойынша педагогикалық жұмыс оқыту, тәрбиелеу және мәдениетті біртұтас даму кеңістігіне біріктіре отырып, ұлттық айдентикамен ажырамас байланыста құрылуы керек.



Әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 249 қаулысы.
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта және жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Білім Министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 Бұйрығы. <https://adilet.zan.kaz/docs/V2200029031>
3. Абай, (Ибрагим Құнанбаев). Қара сөздер / Қаз. С. Санбаева. - Алматы: Жалын, 2022. - 160 Б..
4. Ы Алтынсарин . Таңдаулы педагогикалық шығармалар. - Алматы: Рауан, 1991
5. Выготский Л. С. Лекции по психологии. Мышление и речь. М. : Издательство Юрайт, 2016. 459 с.
6. Ушинский К.Д. Родное слово: избранные педагогические труды. – М.: Педагогика, 1988.
7. Jerger S., Markus F. Damian, Rachel P. McAlpine, Herve Abdi. Visual speech alters the discrimination and identification of nonintact auditory speech in children with hearing loss. // International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology. 2017. № 9. P. 127-137..





ТӘРБИЕШІ МЕН АТА-АНАНЫҢ ЦИФРЛЫҚ КОММУНИКАЦИЯСЫ



Бақтыбаева Айман Галиевна

Ұлытау облысы, Жаңаарқа ауданы
«Балдырған» бөбекжайы КМКҚ
Тәрбиешісі



Аңдатпа. Мақалада қазіргі ақпараттық қоғамдағы тәрбиеші мен ата-ана арасындағы цифрлық коммуникацияның рөлі мен маңызы талқыланады. Балабақша мен отбасы арасындағы «алтын көпір» бүгінде WhatsApp, Telegram мессенджерлері мен арнайы платформалар арқылы жаңа деңгейге көтерілді. Бұл үдерістің тиімді жақтары (ақпарат алмасу жылдамдығы, ашықтық) мен қатар, туындайтын қатерлер (цифрлық этикеттің бұзылуы, жеке кеңістік шекарасы) талданады. Мақала тәрбиешіге осы заманауи коммуникацияны тиімді, кәсіби және қауіпсіз ұйымдастырудың практикалық жолдарын ұсынады.



Түйін сөздер: цифрлық коммуникация, ата-анамен жұмыс, тәрбиеші, мессенджердегі этикет, цифрлық сауаттылық, кері байланыс, «алтын көпір».

XXI ғасыр – ақпараттық технологиялар ғасыры. Біздің өміріміздің барлық саласы, соның ішінде білім беру үдерісі де цифрлық әлеммен біте қайнасып кетті. Педагогикадағы ежелден келе жатқан «отбасы мен балабақша ынтымақтастығы» немесе «алтын көпір» ұғымы бүгінде жаңа мазмұнға ие болды. Бұрын ата-аналар жиналысы, хабарландыру тақтасы, жеке әңгімелесу дәстүрлі қарым-қатынас құралы болса, қазір олардың орнын WhatsApp топтары, Telegram арналары және арнайы білім беру платформалары басқалы тұр.

Тәрбиеші үшін бұл – бір жағынан, орасан зор мүмкіндік, екінші жағынан, үлкен кәсіби жауапкершілік. Цифрлық коммуникацияны дұрыс пайдалана білу – бүгінгі педагогтың маңызды құзыреттілігі.

Цифрлық көпірдің артықшылықтары

Заманауи технологиялар тәрбиеші мен ата-ана арасындағы байланысты бұрын-соңды болмаған деңгейге көтерді.

1. Жеделдік пен ашықтық. Кез келген шұғыл хабарландыруды (мысалы, ауа райына

байланысты серуеннің болмайтыны, жиналыс уақыты) бір сәтте бүкіл топқа жеткізуге болады. Ата-аналар баласының балабақшадағы бір күнінен фото және видео есептер алып, баланың даму процесіне тікелей куә болады. Бұл балабақшаға деген сенімді арттырады.

2. Тиімді кері байланыс. Ата-аналар өздерін толғандырған сұрақтарды тәрбиешіге жылдам қоя алады, ал тәрбиеші өз кезегінде баланың жетістіктері немесе туындаған мәселелер туралы жеке хабарлама жібере алады.
3. Бірыңғай педагогикалық кеңістік. Тәрбиеші ата-аналарға тәрбие мен дамыту туралы пайдалы мақалалардың сілтемелерін, ойын түрлерін, апталық жоспарды жіберу арқылы үйде де балабақшадағы жұмыстың жалғасуына ықпал етеді. Бұл – бала тәрбиесінде отбасы мен балабақшаның «бір жағадан бас, бір жеңнен қол шығаруына» септігін тигізеді.

Цифрлық қарым-қатынастың ерекшеліктері.



Алайда, осы тиімді құралды дұрыс пайдаланбау бірқатар күрделі мәселелерге әкеп соғуы мүмкін. Тәрбиеші бұл қатерлерді біліп, олардың алдын алуы тиіс.

1. Шекараның бұзылуы. Ең басты мәселе – тәрбиешінің жеке уақытының бұзылуы. Кейбір ата-аналар тәрбиеші тәулік бойы байланыста болуы керек деп санап, түнде немесе демалыс күндері хабарлама жазуы мүмкін. Бұл педагогтың эмоционалдық шаршауына (burnout) әкеледі.
2. «Ақпараттық шу». Ата-аналар тобының негізгі мақсаты ұмытылып, чат құттықтауларға, жарнамаларға, тақырыпқа қатысы жоқ әңгімелерге толып кетуі мүмкін. Салдарынан маңызды ақпарат сол «шудың» астында қалып қояды.
3. Эмоцияның жоғалуы және түсініспеушілік. Мәтін ешқашан дауыс ырғағын, мейірімді көзқарасты жеткізе алмайды. Қарапайым «Жарайды» деген сөзді ата-ана дәрежелік деп қабылдауы мүмкін. Осыдан келіп ұсақ реніштер үлкен дауға ұласуы ықтимал.
4. Құпиялылық мәселесі. Топқа жіберілген суретте бір баланың жетістігін көрсетпек болып, байқаусызда басқа балалардың бейнесін таратып алу қаупі бар. Бұл – дербес деректерді қорғау заңнамасын бұзу болып саналады.

«Цифрлық Этикет»: Тиімді коммуникацияның алтын ережелері

Тәрбиеші осы цифрлық көпірдің сәулетшісі әрі модераторы ретінде басынан бастап нақты ережелерді бекітуі керек.

1. **«Ойын ережесін» келісу.** Оқу жылының басындағы алғашқы жиналыста ата-аналармен чаттың мақсаты мен ережелерін (цифрлық этикет) талқылау қажет. Мысалы:

- Чаттың жұмыс уақыты (мысалы, жұмыс күндері сағат 8:00-ден 19:00-ге дейін).
 - Чаттың мақсаты (тек маңызды хабарландырулар, тәрбие үдерісі туралы ақпарат).
 - Чатта тыйым салынған нәрселер (жарнама, діни немесе саяси талқылаулар, бір-бірін сынау, құттықтаулар – егер көпшілік қарсы болса).
 - Жеке мәселелер (баланың денсаулығы, мінез-құлқы) тек жеке хабарламада немесе телефон арқылы талқыланатыны ескертілуі тиіс.
2. **Кәсіби ұстаным.** Тәрбиеші чатта кез келген жағдайда сабырлы, сыпайы және кәсіби болуы керек. Ата-аналар арасындағы дауға араласпай, оны сындарлы арнаға бұруы қажет. Хабарламалар сауатты, анық және қысқа жазылуы тиіс.
 3. **Құпиялылық – бірінші орында.** Балалардың суретін топқа салмас бұрын, ата-аналардан жазбаша рұқсат алу қажет. Суретке түсіргенде, бір балаға фокус жасап, артқы фондағы басқа балалардың анық көрінбеуін қадағалаған жөн.
 4. **Технология – құрал ғана.** Ең басты ереже – цифрлық коммуникация ешқашан тірі, жылы қарым-қатынасты алмастырмауы керек. Тәрбиеші ата-аналарды балабақшаға шақырудан, таңертең және кешке қысқаша жүзбе-жүз тілдесуден бас тартпауы тиіс.

Қорыта айтқанда, цифрлық коммуникация – бұл тәрбиешінің қолындағы тиімді құрал. Оны дұрыс пайдалана білсек, отбасы мен балабақша арасындағы ынтымақтастықты бұрын-соңды болмаған биікке көтере аламыз. Ең бастысы – осы «цифрлық көпірді» кәсібилік, өзара құрмет және этикет негізінде құру.

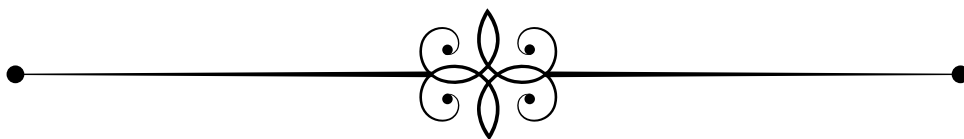
Әдебиеттер

1. Кравцова Е.Е. Педагог и семья: Психология взаимодействия в цифровую эпоху. М.: Просвещение, 2021. 220 с.
2. Балабақшадағы ата-аналармен жұмыстың жаңа формалары: әдістемелік құрал / құраст. Б.К. Әлім-



бетова, С.Н. Ильясова. Алматы: Orda publishing, 2022. 58 б.

3. Нұрғалиева А.Ж. Тәрбиеші мен ата-ана арасындағы коммуникативтік құзыреттілікті дамытудағы мессенджерлердің рөлі // Қазақстанның заманауи білім беруі. 2023. Т. 70. № 2. Б. 45-51.
4. Зайцева О. В. Цифровой этикет в коммуникации «педагог-родитель» // Дошкольное воспитание. 2022. № 5. С. 14-19.
5. Ата-аналармен тиімді қарым-қатынас орнату жолдары / Bilim-all: электрон. портал. 2023. URL: <http://bilim-all.kz/article/ata-ana-kommunikaciya> (жүгіну күні: 15.10.2025).





ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ ДЕТЕЙ 4–5 ЛЕТ С ОБЩИМ НЕДОРАЗВИТИЕМ РЕЧИ



Урозбаева Галия Аслкановна

г.Астана

«Специальный детский сад № 64 «Асыл бөбек»

педагог-психолог



Аннотация. В статье рассматриваются особенности формирования коммуникативных навыков у детей 4–5 лет с общим недоразвитием речи (ОНР). Показана актуальность развития речи и коммуникации в раннем возрасте, предложены современные педагогические методы и игровые технологии, направленные на коррекцию речевых нарушений и развитие социальных навыков. Представлены практические рекомендации для воспитателей, включая дидактические игры, сюжетно-ролевые упражнения и интерактивные методы обучения. Рассмотрены инновационные подходы к организации речевой среды и индивидуализации занятий для детей с ОНР. Статья предназначена для педагогов дошкольных учреждений и специалистов по логопедии.



Ключевые слова: дети 4–5 лет, общее недоразвитие речи, коммуникативные навыки, игровые методы, воспитатель, педагогическая практика, коррекционная работа.

Формирование коммуникативных навыков у детей раннего возраста является одной из важнейших задач дошкольного образования. Особенно актуально это для детей 4–5 лет с общим недоразвитием речи (ОНР), так как у данной категории наблюдаются трудности в построении высказываний, ограниченность словарного запаса, сложности в грамматическом оформлении речи и в организации диалогического взаимодействия. Коммуникативные навыки включают в себя умение слушать собеседника, поддерживать диалог, выражать свои мысли и чувства, участвовать в коллективных играх, что является неотъемлемой частью социальной адаптации ребенка.

В возрасте 4–5 лет наблюдается активное развитие речи, формируются первые навыки монологического и диалогического общения, расширяется словарный запас, развивается фонетическая сторона речи. Для детей с ОНР характерны: фонетические ошибки, недостаточная связность высказы-

ваний, ограниченный активный словарный запас, затруднения в употреблении грамматических форм. Все это негативно влияет на коммуникативные навыки и социальное взаимодействие, поэтому необходимо системное педагогическое сопровождение.

Современная педагогическая практика показывает, что наиболее эффективны комплексные подходы, сочетающие речевую и игровую деятельность. Игровые методы позволяют мотивировать детей к общению, формируют эмоциональное благополучие и уверенность в себе, создают условия для закрепления лексико-грамматических навыков. Дидактические игры, пальчиковые упражнения, музыкальные и театрализованные занятия способствуют развитию артикуляции, памяти, внимания и навыков совместной деятельности.

Особое внимание уделяется индивидуализации работы: воспитатель анализирует уровень речевого развития каждого ре-



бенка, подбирает задания с учетом особенностей и интересов, создает позитивную и безопасную коммуникативную среду. Важной составляющей является включение родителей в коррекционную работу, что обеспечивает преемственность и закрепление навыков в домашних условиях.

Инновационные подходы включают использование визуальных пособий, карточек с изображениями, интерактивных материалов и мультимедийных игр. Такой подход способствует активизации познавательной активности детей, развитию фонематического слуха, способности к подражанию и диалогическому взаимодействию. Важной задачей воспитателя является формирование не только речевых, но и социальных компетенций: умения слушать, договариваться, сотрудничать, проявлять эмпатию и эмоциональную отзывчивость.

Таким образом, формирование коммуникативных навыков у детей 4–5 лет с ОНР требует системного и комплексного подхода, включающего коррекционную работу, игровые методы, индивидуализацию занятий, использование инновационных педагогических технологий и активное взаимодействие с родителями.

Цель исследования

Целью исследования является разработка и апробация эффективной системы формирования коммуникативных навыков у детей 4–5 лет с общим недоразвитием речи через игровые и коррекционные методы обучения.

Задачи исследования

1. Изучить особенности речевого развития детей с ОНР в возрасте 4–5 лет.
2. Определить основные трудности в формировании коммуникативных навыков у данной группы детей.
3. Разработать комплекс педагогических методов и игр для развития речи и коммуникации.
4. Оценить эффективность предложенных методов в образовательной практике дошкольного учреждения.

школьного учреждения.

Научная новизна

Научная новизна исследования заключается в интеграции традиционных логопедических методов с игровыми и интерактивными технологиями, что позволяет одновременно развивать речь, социальные навыки и эмоциональное благополучие детей с ОНР. Предлагаемый подход учитывает индивидуальные особенности развития и создает условия для успешной социализации ребенка.

Воспитательная идея

Основная воспитательная идея состоит в создании среды, способствующей развитию уверенности, коммуникативной инициативы и эмоциональной отзывчивости детей. Формирование коммуникативных навыков через игру и совместную деятельность позволяет развивать социальные компетенции и готовит ребенка к успешной адаптации в коллективе.

Практика: методы и приемы формирования коммуникативных навыков

1. Игровые методы

Игровые методы являются основой формирования коммуникативных навыков у детей 4–5 лет с общим недоразвитием речи (ОНР). Именно через игру ребенок овладевает речью в естественной, мотивированной и эмоционально насыщенной среде.

Сюжетно-ролевые игры (например, «Семья», «Магазин», «Ветеринарная клиника») направлены на развитие диалогической речи, активизацию словарного запаса и закрепление правил вежливого общения. В ходе таких игр дети получают возможность моделировать реальные социальные ситуации, учатся строить диалог, задавать вопросы, правильно реагировать на высказывания других участников. Воспитатель выполняет функцию наблюдателя, корректируя ошибки, подсказывая нужные фразы и стимулируя использование новых слов и грамматических конструкций. Например, в игре «Магазин» ребенок, исполняющий



роль покупателя, должен спросить: «Сколько стоит эта игрушка?» или «Можно ли купить эту куклу?», а продавец отвечает готовыми речевыми формами, тем самым отрабатывая навыки диалогического общения. Такой подход не только расширяет словарный запас, но и формирует умение поддерживать беседу и адекватно реагировать на реплики собеседника.

Дидактические игры с карточками включают подбор пар слов, название предметов, составление простых и расширенных предложений. Использование карточек с изображениями предметов, животных или действий позволяет ребенку визуально ориентироваться и связывать слово с объектом, что особенно важно для детей с ОНР, у которых наблюдается недостаток активного словаря. Например, педагог предлагает ребенку карточку с изображением яблока и просит составить предложение: «Я ем яблоко». Дети постепенно переходят от простых слов к связным фразам, развивая структурированность речи и логическую последовательность высказываний.

Пальчиковые игры и ритмика способствуют развитию мелкой моторики, артикуляции и фонематического слуха. Выполнение ритмических движений руками и пальцами синхронно с проговариванием слов или коротких фраз активизирует речевой аппарат, улучшает произношение и внимание к звукам. Например, игра «Ладушки» или стишки с движениями помогают детям запоминать последовательность слов, интонацию и правильное произношение, одновременно развивая координацию и эмоциональный контакт с педагогом и сверстниками.

2. Методы активного слушания

Методы активного слушания формируют у ребенка умение воспринимать речь, понимать смысл и отвечать на вопросы, что является важной составляющей коммуникативных навыков.

«Повтори за мной» — это упражнение, в котором воспитатель произносит слово или фразу, а ребенок повторяет их с точностью. Такая техника способствует развитию памяти, фонетического слуха, артикуляции и понимания слов. Постепенно сложность

упражнений увеличивается: от отдельных слов до коротких предложений и небольших рассказов.

Сказкотерапия является эффективным средством формирования монологической и диалогической речи, а также эмоциональной отзывчивости. Воспитатель читает детям короткие сказки или истории, а затем задает вопросы о содержании, мотивах действий персонажей, их эмоциях и поступках. Дети учатся выражать свое мнение, аргументировать ответы, обсуждать события и взаимодействовать с другими участниками. Такой метод развивает навыки критического мышления, учит строить логические рассуждения и обогащает словарный запас.

3. Интерактивные методы

Интерактивные методы предполагают использование современных технологий и мультимедийных материалов для стимуляции речевой активности.

Использование планшетов с обучающими играми позволяет детям самостоятельно выбирать задания, наблюдать за результатом своих действий и получать мгновенную обратную связь. Это повышает мотивацию, развивает самостоятельность и стимулирует активное использование речи в диалогах с педагогом и сверстниками.

Аудиовизуальные материалы (песни, мультфильмы, видеоролики с речевыми заданиями) создают наглядную и эмоционально насыщенную среду, в которой ребенок воспринимает речь в контексте действий, эмоций и ситуаций. Педагог сопровождает просмотр обсуждением сюжета, уточнением значений слов, составлением предложений или пересказом, что способствует развитию памяти, внимательности и навыков коммуникации.

Выводы и рекомендации

1. Комплексное применение игровых, дидактических и интерактивных методов обеспечивает эффективное формирование коммуникативных навыков у детей 4–5 лет с ОНР.
2. Индивидуализация занятий с учетом



особенностей каждого ребенка повышает результативность коррекционной работы и способствует более быстрому освоению речевых навыков.

3. Регулярное вовлечение родителей в образовательный процесс и организация преемственности между домашней и дошкольной деятельностью укрепляет достигнутые результаты.
4. Игровая форма обучения создает мотивационную среду, способствующую социальной адаптации, развитию уверенности и эмоциональной отзывчивости.
5. Рекомендовано регулярно использовать сюжетно-ролевые игры, дидактические карточки, пальчиковые и ритмические упражнения, мультимедийные и интерактивные материалы для поддержания речевой активности и повышения интереса детей к коммуникации.

Формирование коммуникативных навыков у детей 4–5 лет с общим недоразвитием речи является сложным, многогранным процессом, который требует системного, индивидуализированного и комплексного подхода со стороны воспитателя. Проведенный анализ методов и практических упражнений показал, что наибольшую эф-

фективность дают игровые и интерактивные технологии, включающие сюжетно-ролевые игры, дидактические упражнения с визуальными материалами, пальчиковые и ритмические игры, а также сказкотерапию и методы активного слушания.

Игровые методы создают мотивированную и безопасную среду, в которой дети активно используют речь, овладевают новыми словами и грамматическими конструкциями, учатся строить диалог и сотрудничать с сверстниками. Интерактивные технологии и аудиовизуальные материалы способствуют повышению интереса к речевой деятельности, развитию внимания, памяти и способности к подражанию, а также стимулируют эмоциональную отзывчивость и социальную адаптацию.

Практические занятия, такие как «Магазин» или «Сказочный театр», демонстрируют возможность эффективной интеграции различных методов: они развивают диалогическую и монологическую речь, обогащают словарный запас, формируют навыки эмоциональной выразительности и социального взаимодействия. Индивидуализация занятий позволяет учитывать уровень речевого развития каждого ребенка и обеспечивать максимальную эффективность коррекционной работы.

Список использованных литератур:

1. Иванова А.С. Психолингвистические особенности развития речи ребенка // Современная начальная школа. 2019. № 2.
2. Е. А. Петрова, Д., А. Донцов, Р., В. Козьяков Психологическая коррекция самопрезентации старших дошкольников имеющих речевые нарушения // Современное дошкольное образование.
3. Рябова Е.В. Развитие коммуникативных навыков у младших школьников с нарушениями речи в условиях инклюзивной среды.
4. Сидорова, Е.Н. Игровые технологии в развитии коммуникативных навыков. — Казань, 2017. — С. 56–89.
5. Логопедия и дефектология: учебное пособие / Под ред. А.Б. Смирнова. — М., 2020. — С. 213–245.
6. Фролова, И.П. Развитие социально-коммуникативных навыков детей с речевыми нарушениями. — СПб., 2019. — С. 33–65.



МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ ДАМУ ЖОЛДАРЫ



Нуралин Алмаз Нагметоллович

Астана қаласы

№9 «Нұршашу» балабақшасының дене шынықтыру нұсқаушысы



Аңдатпа. Бұл мақалада мектеп жасына дейінгі балалардың дене, ақыл-ой және тұлғалық дамуын қамтамасыз етудегі ұлттық ойындардың педагогикалық маңызы қарастырылады. Ұлттық ойындарды балабақшадағы тәрбиелеу-білім беру процесінде қолданудың теориялық негіздері мен практикалық әдіс-тәсілдері сипатталады. Ұлттық ойындарды жүйелі қолдану балалардың қимыл-қозғалыс дағдыларын дамытуға, денсаулығын нығайтуға, ұлттық сана-сезімін қалыптастыруға ықпал ететіні ғылыми тұрғыда талданады.



Түйін сөздер: Мектеп жасына дейінгі балалар, ұлттық ойындар, ойын әрекеті, дене шынықтыру, халық педагогикасы, ұлттық тәрбие.

Мектеп жасына дейінгі кезең – баланың жеке тұлға ретінде қалыптасуының негізі қаланатын маңызды даму сатысы. Бұл жаста бала қоршаған ортаны тануды, әлеуметтік тәжірибені меңгеруді, қимыл-қозғалыс дағдыларын дамытуды ойын әрекеті арқылы жүзеге асырады.

Сондықтан мектепке дейінгі ұйымдарда тәрбиелеу-білім беру процесін ұйымдастыруда ойын технологияларын, соның ішінде ұлттық ойындарды қолдану ерекше өзектілікке ие.

Ұлттық ойындар – қазақ халқының ғасырлар бойы жинақтаған рухани-мәдени мұрасы. Олар баланың денсаулығын нығайтып қана қоймай, адамгершілікке, ұйымшылдыққа, батылдыққа, отансүйгіштікке тәрбиелейді. Ұлттық ойындар арқылы бала өз халқының салт-дәстүрін, мәдениетін, ұлттық дүниетанымын бойына сіңіреді.

Ұлттық ойындардың мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеудегі орны жан-жақты қарастырылып, оларды тәрбиелеу-білім беру процесіне тиімді енгізудің әдістемелік

жолдары ұсынылған. Осы мақалада аталған әдістемелік құрал негізінде ұлттық ойындардың педагогикалық маңызы мен тәжірибелік қолдану ерекшеліктері талданады.

Ойын – мектеп жасына дейінгі балалардың жетекші іс-әрекеті. Ойын барысында бала қоршаған ортаны бейнелейді, ересектердің іс-әрекетіне еліктейді, өз тәжірибесін байытады. Ғалымдар ойынның баланың ақыл-ойын, тілін, қиялын, эмоциялық әлемін дамытудағы маңызын ерекше атап көрсетеді. Бала ойын арқылы қоғамдық қарым-қатынасты меңгереді, өз орнын түсінеді, ережеге бағынуға үйренеді. Ұлттық ойындар баланың ерік-жігерін шыңдап, шыдамдылық пен батылдық қасиеттерін қалыптастырады.

Ұлттық ойындардың құрылымдық элементтері – ойынның түпкі ниеті, мазмұны, сюжеті, ойын әрекеттері, рөлдері мен ережелері – баланың ойлау қабілетін дамытып, өз әрекетін саналы түрде жоспарлауға үйретеді. Бұл элементтердің өзара байланысы ойынның тәрбиелік және дамытушылық мүмкіндіктерін арттыра түседі.



Ұлттық ойындарды балалардың жас ерекшеліктеріне сай іріктеу қажеттілігі ескеру керекпіз. Ойындарды ұйымдастыру барысында баланың дене мүмкіндігі, психологиялық жағдайы және қызығушылығының ескерілуі үнемі назарымда.

Мысалы, тәжірибемдегі қимыл-қозғалыс белсенділігін арттыруға арналған «Асау көк», «Көтермек», «Ақ серек – көк серек» сияқты ұлттық ойындар балалардың ептілігін, шапшаңдығын, төзімділігін дамытуға бағытталған. Ал, ойнатып жүрген дидактикалық ойындар бағдарлама мазмұндағы баланың ойлау қабілетін, тілін, танымдық белсенділігін арттыруға мүмкіндік береді.

Ойын барысында біздің, яғни, педагогтің рөлі ерекше. Педагог ойын шартын түсіндіріп қана қоймай, балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз етіп, олардың белсенді қатысуына жағдай жасауымыз керек. Әдістемелік тұрғыдан дұрыс ұйымдастырылған ойын балалардың қызығушылығын арттырып, тәрбиелік әсерін күшейтеді.

Ұлттық ойындар балалардың дене дамуын қамтамасыз етумен қатар, олардың адамгершілік қасиеттерін қалыптастыруға ықпал етеді. Ойын барысында балалар өзара көмектесуге, ұйымшылдыққа, әділдікке, ережені сақтауға үйренеді.

Сонымен бірге, ұлттық ойындар баланың ана тілінде сөйлеу дағдысын жетілдіріп, сөздік қорын байытады. Ойын мазмұнында кездесетін ұлттық ұғымдар мен атаулар баланың ұлттық дүниетанымын кеңейтеді. Демек, сөздің миниумды да қамтуға ықпал етеді десем артық болмас.

Жалпы, дене тәрбиесі ұйымдастырылған іс-әрекетін өткізуде байқағыным, ұлттық ойындарды жүйелі қолдану балалардың қозғалыс дағдыларының даму деңгейін арттыратынын көрсетеді. Бұл ұлттық ойындардың мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытудағы ғылыми және практикалық маңызын дәлелдейді.

Үлгілік бағдарламада әр жасқа физикалық қасиеттерді дамыту бойынша мазмұн берілген ғой. Міне, сол мазмұнды іске асыруда ұлттық ойындардың пайдасы зор. Тек, физикалық қасиеттерін дамытып қана қоймай,

коммуникативтік, танымдық және т.б. дағдыларын дамытуға ықпалы зор. Әрине, ұлттық ойындарды ойнатуға қажетті ойын түрлері, материалдары тәрбиеленушілеріме жеткілікті. Қауіпсіз, жайлы етіп дене тәрбиесі ұйымдастырылған іс-әрекетін өткізетін орын да қарастырылған.

Сондай-ақ, бағдарламаға нұсқаулықта да ұлттық ойындар берілген. Соны және басқа да ұлттық ойындарды да қолданамын. Өйткені, ұлттық ойындар балаларды:

- ептілікке, шапшаңдыққа, төзімділікке;
- ұйымшылдыққа, достыққа, өзара сыйластыққа;
- ұлттық салт-дәстүрді құрметтеуге;
- ойлау қабілетін, зейінін, есте сақтауын дамытуға баулиды. Сонымен қатар, ұлттық ойындар арқылы балалар өз халқының мәдениетін танып, ұлттық сана-сезімі қалыптасады. Ал, бұл міндеттер бағдарламада көзделген.

Мектеп жасына дейінгі балаларды ұлттық ойындар арқылы тиімді дамыту үшін төмендегі практикалық ұсыныстарды әріптестеріме ұсынғым келеді:

Жас ерекшелігін ескеру. Ұлттық ойындарды таңдауда балалардың жас ерекшелігі мен даму деңгейін ескеру өте маңызды деп білемін. Мысалы:

2, 3 жастағы балаларға: «Қуыр-қуыр, қуыр-маш», «Соқыртеке»;

3, 4 жастағы балаларға: «Тақия тастамақ», «Ақ серек – көк серек»;

4, 5 жастағы балаларға: «Арқан тарту», «Асық ойындары»;

Ойындарды жүйелі жоспарлау. Ұлттық ойындарды күнделікті ұйымдастырылған іс-әрекетіне, сергіту сәттеріне, таңертеңгі жаттығуларға және серуен кезінде жоспарлы түрде енгізу өз пайдасын тигізеді.

Қауіпсіз орта қалыптастыру. Ойын барысында балалардың денсаулығы мен қауіпсіздігіне ерекше назар аудару керек:



- ойын алаңының кең әрі таза болуы;
- құрал-жабдықтардың (арқан, асық т.б.) қауіпсіздігі;
- ойын ережелерін алдын ала түсіндіру.
- ойын арқылы тіл дамыту.

Сондай-ақ, ұлттық ойындар кезінде тақпақ, жаңылтпаш, санамақтарды қолдану балалардың сөздік қорын байытып, сөйлеу дағдыларын жетілдіреді.

Ұлттық құндылықтарды түсіндіру. Әр ойынан кейін оның шығу тарихы мен маңызын қысқаша түсіндіру арқылы балалардың ұлттық сана-сезімін қалыптастыруға болады.

Ата-анамен бірлескен жұмыс. Ата-аналарды ұлттық ойындарға тарту:

- отбасылық ұлттық ойын күндерін ұйымдастыру;
- үйде ойнауға арналған ұлттық ойындарды ұсыну;

- ата-аналар жиналыстарында ұлттық ойындардың тәрбиелік мәнін түсіндіру.

Шығармашылықпен кіріктіру. Ұлттық ойындарды сурет салу, ән айту, би элементтерімен байланыстыра отырып өткізу балалардың шығармашылық қабілетін арттырады.

Балалардың жетістігін бағалау. Ойын соңында балалардың белсенділігін, ептілігін, ұйымшылдығын мадақтау арқылы олардың өзіне деген сенімін нығайту қажет.

Міне, осыларды ескерек отырып, ұлттық ойындарды тәжірибемде қолнып жүрген жайым бар. Байқағаным, ұсынылған тәсілдерді жүйелі қолдану мектеп жасына дейінгі балалардың дене дамуын, тіл байлығын, ойлау қабілетін және ұлттық мәдениетке деген қызығушылығын арттырады екен.

Ойымды қорытындылай келе, ұлттық ойындарды мектеп жасына дейінгі балалармен жұмыс барысында тиімді пайдалануға мүмкіндік береді. Ұлттық ойындар баланың дене, ақыл-ой және рухани дамуын қамтамасыз етіп, ұлттық сана-сезімі жоғары тұлға қалыптастыруға ықпал етеді.

Әдебиеттер:

1. Үлгілік оқу бағдарламасы;
2. Бағдарламаға нұсқаулық;
3. Баймұратова Б. Мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу әдістемесі. – Алматы: Рауан, 2015;
4. Смаилова К. С. Қазақтың ұлттық ойындары. – Алматы: Ана тілі, 2012;
5. Тәжібаев Т. Жалпы психология. – Алматы: Қазақ университеті, 2010;
6. Жарықбаев Қ. Б., Қалиев С. Қ. Қазақ тәлім-тәрбиесінің тарихы. – Алматы: Рауан, 1995;
7. Қалиев С. Қазақ этнопедагогикасы. – Алматы: Рауан, 2001;
8. Аймауытов Ж. Тәрбиеге жетекші. – Алматы: Мектеп, 2007;
9. Әлімқұлов Б. Ұлттық ойындар – халық мұрасы. – Алматы: Өлке, 2014.



ИННОВАЦИЯ ЖӘНЕ ТӘЖІРИБЕ ИННОВАЦИЯ И ОПЫТ

STEAM ТЕХНОЛОГИЯСЫН БАЛАБАҚШАДА ҚОЛДАНУДЫҢ ПАЙДАСЫ



Догоманова Тогжан Тилеубековна
Талдықорған қаласы
ЖШС «Алтын бесік» ясли бақша
әдіскері



Аңдатпа. Мақалада автор STEAM технологиясын тәрбиелеу-білім беру процесінде қолдануда баланың зерттеу, бақылау, модельдеу, талдау дағдыларын қалыптастыруға, ойлау қабілетін дамытуға тиімді екендігі туралы ойымен бөлісіп отыр.



Түйін сөздер: STEAM технологиясы, ойлау қабілеті, шығармашылық, танымдық және зерттеушілік дағдылары, кіріктіру.

Қазіргі қоғамда балалардың жан-жақты дамуына бағытталған білім беру жүйесі басты орын алуда. Осы орайда, мектепке дейінгі ұйымдарда мазмұнды жаңғыртуда жаңа технологиялар мен инновациялық әдіс-тәсілдерді қолдану өзекті мәселе болып отыр. Соның ішінде соңғы жылдары кеңінен таралған және тиімділігін дәлелдеген бағыттардың бірі - STEAM технологиясы.

STEAM – бұл ғылым (Science), технология (Technology), инженерия (Engineering), өнер (Art), және математиканы (Mathematics) кіріктіру жүйесі.

Бұл әдіс балалардың ойлау қабілетін, шығармашылығын, танымдық және зерттеу-

ушілік дағдыларын дамытуға бағытталған. Балабақшада бұл технологияны қолдану арқылы балалардың логикалық ойлауы, мәселелерді шешу дағдысы, командада жұмыс істей білуі және өзіндік шығармашылық қабілеті артады.

Біз өз балабақшамызда STEAM технологиясын тәжірибеге енгізіп, ұзақ мерзімді жоба ретінде жүзеге асырудамыз. Жобаның мақсаты мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық, логикалық және сын тұрғысынан ойлау қабілеттерін дамыту, оларды қоршаған ортаға ғылыми-танымдық қызығушылықпен қарауға тәрбиелеу болып табылады.



Міндеттері:

- баланың зерттеу, бақылау, модельдеу, талдау дағдыларын қалыптастыру;
- балалардың ойлау қабілетін дамыту;
- балаларға өз идеяларын ұсынуға, сынап көруге және іске асыруға жағдай жасау;
- топпен жұмыс істеу, пікір алмасу және өз ойын дәлелдеп үйрену дағдыларын дамыту;
- шығармашылық және техникалық қабілеттерін ұштау міндеттерін қарастырып отырмыз.

Балабақшамызға STEAM технологиясын енгізудің маңыздылығы неде болды, соған тоқтала кетейін.

Мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық процестері – ойын, бақылау, тәжірибе арқылы дамидынын бәріміз білеміз. Осыған байланысты, STEAM технологиясы баланың табиғи қызығушылығын арттырып, жаңа ақпаратты тәжірибе арқылы меңгеруге мүмкіндік береді. Мысалы, ғылым бағыты арқылы балалар судың қасиеттерін, өсімдіктердің өсуі, ауа-райы құбылыстары жайында тәжірибе жасап үйренеді.

Технология мен инженерия элементтері балаларға құрылыс салуға, қарапайым механизмдер мен құралдарды жасауға, робототехникамен танысуға мүмкіндік береді.

Өнер арқылы балалар өз жобаларын көркемдеуді үйреніп, шығармашылық қабілеттерін дамытады.

Математика көмегімен өлшеу, салыстыру, геометриялық фигураларды танып, олармен жұмыс істеу сияқты дағдылар қалыптасады.

Сонымен қатар, STEAM технологиясын балабақшада қолданудың негізгі пайдасын да ескердік:

1. Баланың ерте зерттеушілік дағдыларын қалыптастырады. STEAM әрекеттері табиғи құбылыстарды бақылау, тәжірибе жасау, себеп-салдар байланыстарын түсіну сияқты зерттеушілік дағдылар-

ды дамытады. Балалар «Неліктен?», «Қалай?» деген сұрақтарға өзі жауап іздейді. Бұл міндетер бағдарлама мазмұнында айқындалған.

2. Логикалық және сыни ойлауды дамытады. Математикалық, инженерлік және технологиялық элементтер балаларға логикалық ойлау, ойды жүйелеу, шешім қабылдау дағдыларын бойына сіңіреді. Олар күрделі тапсырмаларды қадаммен орындауға дағдыланады. Мектепалды топтардың педагогтері өз тәжірибелерінде іске асырып келеді.
3. Шығармашылық қабілеттерді арттырады. STEAM моделіндегі «Art» – тек сурет салу емес, кез келген шығармашылық ойлау түрін қамтиды. Балалар жаңа идеяларды ойлап табуға, ерекше тәсілдерді қолдануға үйренеді. Қарапайым материалдардан макет құрастыру, модель жасау – креативтілікті дамытады. Режимдік сәттерде дербес әрекеттерде балалар аса зор қызығушылық танытады.
4. Ұсақ моторика мен практикалық әрекетке үйретеді. Пайда болған тапсырмалар: құрылыс материалдарымен жұмыс, робототехника элементтері, қолөнер бұйымдарын жасау – қолдың икемділігін, көз-қол координациясын және моторикалық дағдыларды жетілдіреді.
5. Командалық жұмыс дағдыларын қалыптастырады. STEAM-де топтық жобалар көп қолданылады. Балалардың бір-бірімен келісуі, рөлдерді бөлуі, жауапкершілікті сезінуі, бірлесіп нәтиже шығару – әлеуметтік дағдыларын дамытады.
6. Коммуникативтік дағдыларды дамытады. Эксперимент немесе жобаны түсіндіру, өз идеяларын жеткізу, нәтижені сипаттау – баланың сөздік қорын байытып, сөйлеу мәдениетін қалыптастырады.
7. Цифрлық сауаттылық негіздерін қалыптастыру. Қарапайым робототехника, интерактивті технологиялар, цифрлық құралдарды қолдану – балаларды заманауи технологиямен ерте таныстырады. Бұл болашақта мамандық таңдауға да қызығушылық оятады.



Балабақшада педагогтеріміз STEAM технологиясын қолдану келесі жұмыс формаларында жүзеге асыруда:

Жобалық жұмыс: Мұнда балалар нақты бір мәселе немесе тақырып бойынша өз бетімен шешім табуға тырысады. Мысалы: «Робот жасайық», «Қыста құстарға қалай көмектесеміз?», «Көпір салайық» жобаларын қазір сәтті жүзеге асырып жатырмыз.

Тәжірибе жасау: Су, құм, ауа, жарық сияқты табиғи құбылыстармен тәжірибелер жүргізу арқылы баланың ғылыми түсінігі қалыптасады.

Кіріктірілген әрекеттер: Бірнеше ұйымдастырылған іс-әрекеттерде балалардың түрлі әрекетін кіріктіре отырып өткіземіз. Мысалы, математика негіздері + сурет салу + музыка және т.б.

Құрылымдық ойындар: Құрастыру, конструкторлармен жұмыс, техникалық ойыншықтар арқылы инженерлік дағдылар дамиды.

Ендігі кезекте педагогтердің тәжірибесінен STEAM элементтерін қолдануға мысалдар келтерейін:

Ғылым: «Су булана ма?», «Магнит не тартады?», «Өсімдіктің өсуіне не қажет?».

Технология: Балалардың планшет, интерактивті тақта, ойын бағдарламаларын қолданады.

Инженерия: Лего, конструкторлар арқылы көпір, үй, көлік модельдерін құрастырады.

Өнер: Табиғи материалдардан жапсыру, түрлі мүсіндер мен макеттер жасайды.

Математика: Санап үйренеді, пішіндермен танысады, салмақ, көлем, ұзындықты өлшейді.

Тәрбиешілеріміз STEAM технологиясы аясында:

- балаларға бағыт беруші, жобалаушы және кеңесші қызметін атқарады;
- баланың бастамасын қолдай отырып,

оларды зерттеуге, сынауға, байқауға итермелейді;

- топтық және жеке жұмысты тиімді ұйымдастырады;
- әрбір баланың жеке қабілетіне қарай тапсырмаларды таңдайды;
- қауіпсіздік ережелерін сақтай отырып тәжірибелік жұмыстарды жүргізеді.

Сондай-ақ:

- * Су және ауа тәжірибелері;
- * Көпір, үй, көлік макеттерін жасау;
- * Қарапайым робот немесе қозғалысқа келетін модель құрастыру;
- * Табиғи материалдардан шығармашылық жұмыстар;
- * Математикалық логикалық тапсырмалар;
- * Проблемалық жағдаяттарды шешу (мысалы, «Қалайша жұмыртқа сынбайды?», «Кеме неге батпайды?» т.б.) жұмыстарын балалармен бірлесе атқарады. Нәтижесінде:
 - баланың шығармашылығын оятады;
 - танымдық қызығушылығын арттырады;
 - коммуникативтік дағдыларын дамытады;
 - өзбетімен шешім қабылдауға үйретеді;
 - қызықты әрі әсерлі тәрбиелеу-білім беру процесін қамтамасыз етеді.

STEAM технологиясы - болашаққа бағытталған, заманауи талаптарға сай балабақшада қолдануға болатын тиімді әдістемелік бағыт. Ол балалардың бойындағы шығармашылық, логикалық және техникалық қабілеттерді дамытуға жол ашады. Мектепке дейінгі кезеңнен бастап түрлі әрекеттерді кіріктіріп, оның жан-жақты дамуына, ғылым мен өнерге деген қызығушылығын оятуға мүмкіндік береді.

STEAM – болашаққа жасалған инвестиция десем артық болмас. Ерте жастан алған

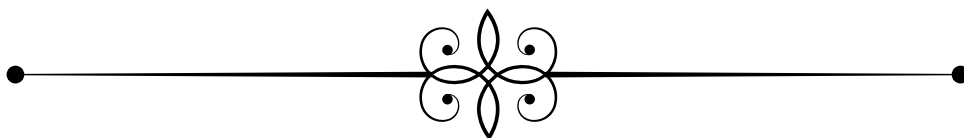


осындай ақпарат мен қалыптастырылған дағдылар балаға мектепте де, өмірде де, болашақта мамандығын таңдауда да зор мүмкіндік береді.

Сондықтан тәрбиешілерге, ата-аналарға және әріптестеріме осы әдісті дұрыс қолданып, баланың әлеуетін толықтай ашуға мүмкіндік беру – бүгінгі күннің басты талабы дегім келеді.

Әдебиеттер:

1. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты;
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы;
3. Г.Ахметова, А.Мурзалинова «Преимущества и перспективы STEAM-образования»;
4. Мұқанова Б. Инновациялық педагогикалық технологиялар. – Алматы: Рауан, 2021;
5. Жұмаділдаева Г. Баланың танымдық қабілеттерін дамытуда STEAM технологиясының рөлі. Алматы: Қазақ университеті, 2020.





ГЕЙМИФИКАЦИЯ ӘДІСТЕРІ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ КӨШБАСШЫЛЫҚ ҚАСИЕТТЕРІН ДАМУЫ



Ертлеуова Жумазия Сайлауовна

Ақтөбе облысы, Қобда ауылы
«Нұрлы болашақ» балабақшасының
меңгерушісі



Аңдатпа. Бұл мақалада мектеп жасына дейінгі балалардың, сондай-ақ педагогтердің де көшбасшылық қасиеттерін дамытудағы геймификация әдістерінің принциптері, тиімділігі және оның балалардың дамуына әсері қарастырылады.



Түйін сөздер: геймификация, көшбасшылық, педагогтер, мектеп жасына дейінгі балалар, ойын арқылы оқыту, тәрбиелеу-білім беру процесі.

Бүгінгі таңда баланың жеке тұлғасын жан-жақты дамыту, білім беру жүйесінің басты мақсаты. Әсіресе, мектепке дейінгі кезең баланың мінез-құлқы, қарым-қатынас дағдылары қалыптасатын маңызды саты.

Сондықтан жас ерекшеліктерін ескере отырып, тәрбиелеу-білім беру процесінде инновациялық тиімді әдістерді пайдалану, педагог алдында тұрған маңызды міндеттердің бірі.

Соның ішінде геймификация әдісі - ойын элементтерін қолдана отырып, баланың қызығушылығын арттырудың, белсенді әрекетке тартудың, сондай-ақ, педагогтерімізбен ақылдаса келе, мектеп жасына дейінгі балалардың көшбасшылық қасиеттерін дамыудың заманауи әрі тиімді әдісі деп таныдық.

Көшбасшылық дегеніміз – балабақшадағы тәрбиелеу-білім беру процесінің сапасын арттыруға, ұжымның әлеуетін ашуға, баланың тұлғалық дамуын қолдауға бағытталған маңызды әлеуметтік және кәсіби құбылыс. Көшбасшылық – мектепке дейінгі ұйымның дамуының негізгі факторы деп те айтуға болады.

Бұл педагогтің немесе басшысының өзге-

лерге әсер ету, оларды ортақ мақсатқа жұмылдыру, өзгерістер жасау қабілеті, ұжым мен баланың дамуына әсер ететін күш және ұйымды дамытуға бағытталған кәсіби әрекетінің маңызды көрінісі деп айтуға да болады.

Сондықтан көшбасшылық қасиеті бар педагог пен басшының рөлі өте маңызды. Ал, көшбасшылық қасиеттерді дамытуға арналған түрлі геймификациялық тәжірибелерді қолдану, балалардың болашақта табысты тұлға болып қалыптасуына септігін тигізетіні сөзсіз.

Геймификация – тек ойын емес, ол – тәрбиелеу мен оқыту әдісі. Балабақшадағы тәрбиелеу-білім беру процесін тиімді, заманауи және бала үшін қызығушылық тудыратын тиімді құрал болып табылады. Бұл әдіс бағдарламаның мазмұнында айқындалған балалардың әлеуметтік-эмоционалдық дағдыларын, көшбасшылық қабілеттерін және командада жұмыс істеу дағдыларын дамытуда маңызды рөлі бар. Бұл әдістерді қолдану барысында балалар тапсырмаларды қызығушылықпен орындап, белсенділік танытып, жауапкершілік қабілеттерін жетілдіруге зор мүмкіндік алады, ал бұл қасиеттер төмендегідей көрініс табады:



- Өз пікірін еркін жеткізу;
- Ойын ұйымдастыра білу;
- Командада белсенділік таныту;
- Шешім қабылдай білу;
- Басқаларға көмек көрсету, бағыт беру;
- Қолдау көрсету дағдылары;
- Сөйлеу мәдениетін ұстану.

Бұл қабілеттер баланың өз-өзіне сенімді болуына, өз орнын табуына, қоғамдық өмірге бейімделуіне ықпал етеді.

Алайда, геймификацияны педагогтер тәжірибеде тиімді қолдану үшін оның негізгі принциптерін білу қажет:

- мотивация;
- белсенділік;
- еркіндік;
- кері байланыс;
- жеңілден күрделіге қарай;
- топпен және жеке жұмыс;
- қателіктер арқылы үйрену принциптері.

Бұл принциптерді сақтай отырып, біздің тәрбиешілер баланың жаңа ақпаратты білуге деген сүйіспеншілігін оятып, тәрбиелеу-білім беру процесін шынайы қуаныш пен жетістікке айналдыра алады және баланың тұлғалық дамуын қамтамасыз ететін маңызды негіздер бола алады.

Сонымен қатар, бұл әдістерді тәрбиелеу-білім беру үдерісіне енгізу арқылы балалардың қызығушылығын арттыруға, белсенділігін және олардың бойында қажетті дағдыларды қалыптастыруға болады.

Балаларға нақты және қолжетімді мақсаттар қою арқылы жетістіктерін бағалау және ынталандыру үшін басқа да визуалды элементтерді қолдану, дағдыларын дамытуға, бәсекелестікке рухын оятуға, олардың пікірлерін

тыңдау арқылы қызығушылығын арттыруға болады.

Сондай-ақ, күні бойы ойын арқылы режимдік сәттерді ұйымдастыру арқылы онап отырған ойындарындағы проблемаларды шешуде яғни, қиындықтар туындағанда балалардың логикалық ойлауын, талдау қабілетін және креативтілігін дамытады. Өзін-өзі реттей отырып, мақсаттарға жету үшін балалар өз әрекеттерін жоспарлауға, уақытты тиімді пайдалануға және өз эмоцияларын басқаруға үйренеді.

Осыған орай, тәрбиешілер мен педагогтер ойын технологияларын шығармашылықпен қолдана отырып, әр баланың әлеуетін ашу үстінде. Яғни, балаға қызықты, тартымды ойын арқылы тәрбие мен білім беруде. Балабақшада геймификациялық әдістерді кеңінен қолдану үшін педагогтерді геймификация әдістеріне оқыту және олардың кәсіби біліктілігін арттыру оң жолға қойылып және тиімділігін бағалау үшін түрлі шаралар үнемі өткізіліп, жоспарланып отырады. Өйткені, заманауи педагог көшбасшы ретінде әрекет ете отырып, балабақшаның дамуына ғана емес, бүкіл қоғамның болашағына үлес қосады. Көшбасшы педагогтің негізгі құзыреттері, ол педагогтің тәрбиелеу-білім беру процесін ұйымдастырудағы жаңашылдығы, үздіксіз кәсіби дамуға ұмтылысы, әріптерсіне үлгі бола отырып, жаңа әдіс-тәсілдерді енгізуі болып табылады.

Өзім басқаратын балабақшада педагогтердің көшбасшылықтарын дамыту мақсатында «Жас тәрбиешілер мектебі» жобасын іске қостық. Бұл жоба жас мамандардың кәсіби бейімделуіне және көшбасшылық қасиеттерін дамытуға оң әсер етіп келеді.

Сонымен қатар, балабақшамызда педагогтің интеллектуалдық-шығармашылық әлеуетін ашу үшін мынандай міндеттерді қамтып отырмыз:

1. Педагогикалық ұжымды белсенді шығармашылық жұмысқа ынталандыру жүйесін қалыптастыру және инновациялық режимде жұмыс жасауға дайындау;
2. Шығармашылықтарын арттыруда тиімді, тұтас, жүйелі, кіріктіру, сабақтастықты қамтамасыз ететін технологиялары мен



механизмдерін анықтау;

3. Педагогтердің интеллектуалды – шығармашылық даму сферасындағы кәсіби құзіреттіліктерін қалыптастыруда ықпал ететін интерактивті тәсілдерді қолдану.

Осы міндеттерді шешу аясында балабақшаішілік шаралар да жоспарланып, жүзеге асырылады: «Жаңа бала-жаңа бағыт-жаңа тәрбиеші» тақырыбында пікірталас, «Логопедтік идея» аукционы, тірек сигналдары: «Іскерлік ойын», Озық тәжірибе: «Мозартика технологиясы», «Роботты техника-балабақшада» апталықтары (іс-тәжірибемен бөлісу) т.б.

Педагогтерімнің жаңа заман талабына сай әдістерді қолданып жұмыстануы, олардың кәсіби шеберліктерінің жоғарылауына, балалармен жұмыс жүргізу барысында жаңа

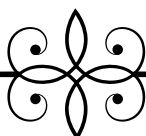
тәсілдер таңдауға, зерттеу және шығармашылық потенциалдарын анықтауға мүмкіндік туғызды, ал, ең маңыздысы өздігімен кәсіби деңгейлерін жоғарылатып, мамандықтарына деген қызығушылықтарын арттырып келе жатқандығын сипаттайды.

Оқу жылының соңында педагогтердің өздерін дамыту құзіреттілігіне арнайы дайындалған критерийлер бойынша мониторинг жүргізіліп және келесі жылға әдістемелік жұмысты жоспарлауға бағыт-бағдар анықталады.

Ұжымдағы әрбір педагог пен басшы көшбасшылық қасиеттерін дамыта отырып, ұйымның ішкі мәдениетін қалыптастырып, ойын арқылы оқытуды түрлендірі, жалпы, балалардың бақытты балалық шағын қамтамасыз ете алады.

Әдебиеттер:

1. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты;
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы;
3. Ахметова А. М. (2023). Мектепке дейінгі ұйымдарда ойын технологияларын қолданудың тиімділігі. – Алматы: Білім баспасы;
4. Баймұратова Б. Ж. (2022). Балабақшада инновациялық оқыту әдістері. – Нұр-Сұлтан: Ұлттық білім академиясы;
5. Құрманғазина Л. Т. (2021). Ойын арқылы оқыту – мектепке дейінгі тәрбиенің негізі. – «Педагогика және психология» журналы, №3, 42–47.;
6. Омарова Д. С. (2023). Мектепке дейінгі жастағы балалардың оқу іс-әрекетінде геймификация элементтерін қолдану тәжірибесі. – Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университетінің хабаршысы, №2, 33–39.;
7. Популях Е. А. (2024). Білім берудегі геймификация әдістері және олардың тиімділігі. – Батыс Қазақстан университетінің хабаршысы, №1, 85–91.;
8. Төлеубекова Р. К. (2020). Мектепке дейінгі педагогика. – Алматы: Дарын баспасы.





STEAM-ПОДХОД В ДЕТСКОМ САДУ: 3D-РУЧКА КАК СРЕДСТВО ТВОРЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ



Кравченко Татьяна Владимировна
Павлодарская область, город Аксу
КГКП «Ясли - сад №24 города Аксу»
воспитатель

 **Аннотация.** Творческое развитие дошкольников является важным аспектом их всестороннего воспитания. В последнее время 3D-ручка, являющаяся инновационным инструментом для создания объемных объектов, становится все более популярной в образовательной практике. Данная статья рассматривает возможности использования 3D-ручки в дошкольном воспитании как способа развития креативности, пространственного мышления и мелкой моторики у детей. Также в статье представлены различные подходы к обучению детей работе с 3D-ручкой, начиная с простых и доступных для восприятия задач и заканчивая более сложными проектами, которые способствуют развитию у детей навыков работы с технологическими инструментами.

 **Ключевые слова:** 3D-ручка, творческое развитие, дошкольники, креативность, пространственное мышление, мелкая моторика, инновационные технологии.

Современный мир стремительно меняется под влиянием цифровых технологий, и система образования неизбежно адаптируется к этим изменениям. Уже сегодня дошкольное образование становится площадкой, где инновации начинают работать на благо детей. Использование современных технических средств в воспитательном процессе перестало быть данью моде — это продуманная стратегия, направленная на подготовку детей к жизни в условиях высокотехнологического общества. Одним из наиболее ярких примеров подобных инноваций выступает 3D-ручка. На первый взгляд — простое устройство, которое плавит пластиковую нить и позволяет «рисовать» в воздухе, — на деле становится мощным инструментом развития ребёнка, раскрытия его творческого потенциала и формирования навыков будущего.

Чтобы использование 3D-ручки было не просто развлечением, а полноценным образовательным инструментом, важно грамотно выстраивать методику работы. Педагог должен учитывать возрастные особенности

детей, их уровень готовности к новым видам деятельности, а также сочетать игру, эксперимент и творчество.

На первом этапе воспитатели знакомят детей с принципом работы устройства. Простые упражнения — линии, круги, квадраты, зигзаги — позволяют освоить механику: регулировать давление, контролировать скорость, следить за точностью движений. Эти навыки напрямую связаны с подготовкой к письму и рисованию, ведь ребёнок тренирует руку, укрепляет мышцы кисти и формирует зрительно-двигательную координацию.

Постепенно задания усложняются. На втором этапе малыши пробуют создавать предметы из нескольких деталей: домики, деревья, животных, буквы и цифры. Педагог акцентирует внимание на том, как из простых элементов можно собрать объёмный объект. Для ребёнка это серьёзный когнитивный шаг: переход от плоского изображения к пространственной модели формирует основы инженерного и математического



мышления.

Работа с 3D-ручкой не должна ограничиваться повторением образцов. Важно дать детям возможность придумывать собственные проекты. Так, один ребёнок может придумать необычный дизайн машины, другой — создать фантастического персонажа или целый выдуманный мир. Такая свобода творчества формирует инновационное мышление, помогает находить нестандартные решения и развивает самостоятельность.

Не менее важно то, что 3D-ручка способствует формированию критического мышления. В процессе работы дети неизбежно сталкиваются с ошибками: фигура оказывается неустойчивой, элементы плохо соединяются или форма искажается. Вместо того чтобы воспринимать это как неудачу, ребёнок учится анализировать причину, искать пути исправления и пробовать новые варианты. Такой опыт воспитывает терпение, настойчивость и умение работать над результатом.

Отдельного внимания заслуживают коллективные задания. Групповая работа с 3D-ручкой позволяет детям почувствовать себя частью команды, где каждый вносит свой вклад в общее дело. Вместе они могут создать макет деревни, модель животного мира Казахстана, фрагменты национальных орнаментов или даже целый сказочный город.

Подобные проекты не только развивают творческие способности, но и учат детей слушать друг друга, распределять роли, договариваться и принимать решения сообща.

Такие навыки крайне важны для будущего, ведь именно умение работать в команде является одной из ключевых компетенций XXI века.

В ряде детских садов Казахстана уже есть положительные примеры применения 3D-ручек в рамках STEAM-подхода. Педагоги используют их для интеграции с занятиями по математике, изобразительному искусству и ознакомлению с окружающим миром. Так, дети создают объёмные модели юрт, животных Красной книги Казахстана, элементы казахского орнамента. Такая работа одновременно решает несколько задач: закрепляет национально-культурные ценности, развивает мелкую моторику, стимулирует воображение и формирует у ребёнка интерес к родной культуре.

Таким образом, 3D-ручка в дошкольном образовании — это не просто технологическая новинка, а многофункциональный педагогический инструмент, который объединяет игру, обучение и творчество. Она помогает развивать у ребёнка мелкую моторику, пространственное мышление, креативность и критическое мышление, формирует навыки взаимодействия и самостоятельности.

В руках грамотного педагога 3D-ручка превращается в средство раскрытия индивидуальности каждого ребёнка. Использование этого устройства позволяет готовить дошкольников к будущему, где успех будет зависеть не только от знаний, но и от умения мыслить нестандартно, работать в команде и уверенно пользоваться современными технологиями.

Список использованных литератур

Книги:

1. Мухамбетова А. С. Инновационные подходы в дошкольном образовании Республики Казахстан. – Нур-Султан: Фолиант, 2020. – 198 с.
2. Журинский А. Н. Современные образовательные технологии в дошкольном воспитании. – Алматы: Казах университеті, 2021. – 256 с.

Методические рекомендации и пособия:

1. Министерство просвещения Республики Казахстан. Методические рекомендации по внедрению



STEAM-подхода в организациях дошкольного образования. – Астана, 2023. – 72 с.

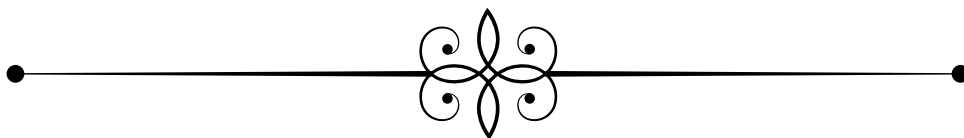
2. Смагулова Б. К. STEAM-образование в дошкольной практике: казахстанский опыт. – Алматы: Қазақ университеті, 2022. – 156 с.

Статьи из журналов и периодических изданий:

1. Тулегенова Ж. С. Использование 3D-ручки в развитии мелкой моторики и пространственного мышления дошкольников. // Вестник дошкольного образования Казахстана. – 2023. – №2. – С. 15–21.
2. Калдыбаева Н. Ж. Развитие креативного мышления у детей дошкольного возраста средствами инновационных технологий. // Педагогика и психология. – 2021. – №3. – С. 42–48.

Электронный ресурс удаленного доступа (Internet):

1. Институт развития образования «Дана бала». Инновационные технологии в дошкольном воспитании





«ЭКСПЕРИМЕНТИРОВАНИЕ - КАК ОДИН ИЗ СПОСОБОВ РАЗВИТИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ, КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ



Агзамова Адия Сакеновна
ВКО, город Усть-Каменогорск
КГКП «Детский – сад №1 «Балапан»
Воспитатель



Жумабаева Айнаш Ерланкызы
ВКО, город Усть-Каменогорск
КГКП «Детский – сад №1 «Балапан»
Воспитатель



Аннотация. В данной статье говорится о том, какую роль детское экспериментирование играет в развитии познавательной и речевой активности дошкольников. Обобщается практический опыт использования экспериментирования в детском саду. Педагог как координатор оказывает помощь и поддержку в развитии познавательных и коммуникативных навыков не только с детским садом, но и родителям.



Ключевые слова: познавательные и коммуникативные навыки, мыслительные процессы, обобщение, эксперимент.

Дети в современном мире очень любопытны и любознательны. Они в день задают много вопросов, требуя ответы.

Интерес детей растет с каждым днем к окружающему миру, желание освоить все новое нарастает. На протяжении всего детства наряду с игровой деятельностью огромное значение в развитии личности ребенка имеет познавательная деятельность, как процесс усвоения знаний, умений, навыков. Одним из ведущих видов деятельности является детское экспериментирование.

Главное достоинство экспериментирования заключается в том, что оно дает детям реальные представления о различных сторонах изучаемого объекта. В процессе эксперимента идет обогащение памяти ребенка, активизируются его мыслительные процессы, так как думают, решают, сравнивают и обоб-

щают.

Необходимость давать отчет об увиденном, формулировать обнаруженные закономерности и выводы стимулирует развитие речи.

Роль педагога – заключается в том, чтобы дети учились через активные действия и практику, которые должны прививать навыки коммуникации, поэтому организованная деятельность должна проводиться только в игровой форме.

Исходя от роли педагога мы поставили цель: развивать познавательные и коммуникативные навыки детей посредством проведения экспериментирования.

В нашем детском саду есть кабинет для экспериментирования, которые наполнены различным оборудованием, проводятся



игры по познавательной – исследовательской деятельности, который обновляется в зависимости времени года. Если в каждом детском саду будут такие кабинеты, или уголки экспериментирования, при условии, что дети будут систематически там проводить время с пользой, под руководством педагога, то результаты будут высокие.

Во время совместного экспериментирования мы с детьми ставили цель, совместно с ними определяли этапы работы, делали выводы. В ходе деятельности учили детей выделять последовательность действий, отражать их в речи при ответе на вопросы типа: «Что мы делали? Что мы получили? Почему?» Фиксировали предположения детей, помогали им схематически отразить ход и результаты опыта. Делая вывод, дети делятся впечатлениями, прослеживается четкая работа по развитию коммуникативных навыков.

Дети активно участвовали в предложенных экспериментах, охотно самостоятельно действовали с предметами, выявляя их особенности. Они проявили желание экспериментировать дома: исследовать различные предметы быта, их действие, что выяснялось в беседах с родителями и детьми. Некоторые дети совместно с родителями дома проводили опыты, и делились с нами видео и фотоотчетом. Затем, дети приходя в садик делились своими эмоциями, которые получили во время проведения опытов, вместе со всеми детьми обсуждали их работы.

Таким образом, работа показала, что при использовании целенаправленного систематического применения экспериментов в процессе обучения позволяет ребенку моделировать в своем сознании картину мира, основанную на собственных наблюдениях, ответах, установлении взаимосвязей, закономерностей.



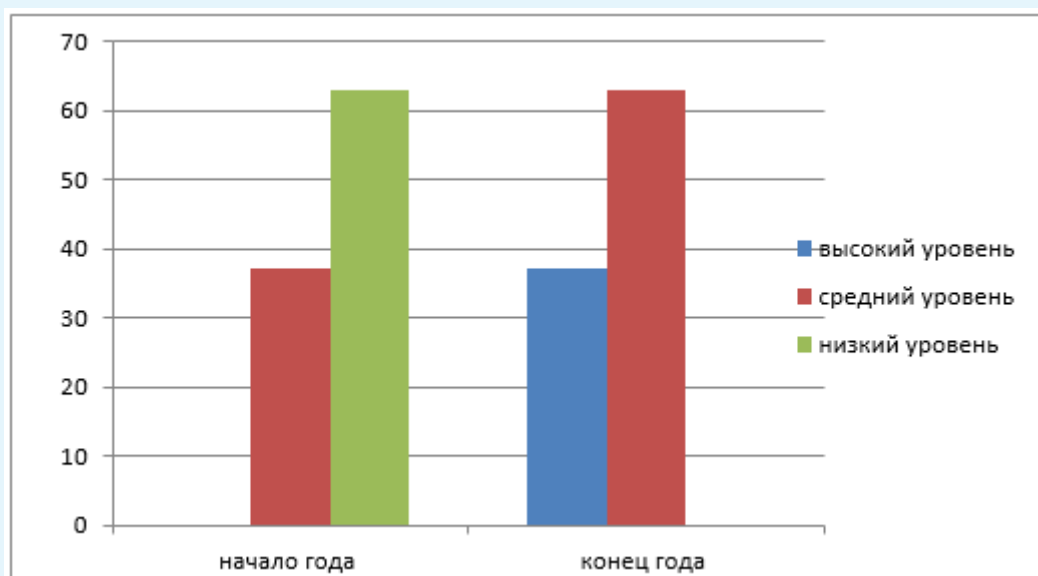
Мы составили перспективный план и разработку игр по экспериментированию в соответствии с задачами типовой программы обучения и воспитания. Проводили игры с экспериментированием в соответствии с временами года. Осень: «Природные красители», «Ветер, ветер, ты могуч», «Воздух есть внутри пустых предметов», «Как согреть

руки?»... Зима: «Удивительный снег», «Свойства воды: лед, пар», «Разноцветный лед», «Искусственный снег». Весна: «Можно ли пить талую воду?», «Росток», «Выращивание растения из морковных, картофельных верхушек», «Фонтанчики», «Для чего корешки?», «Волшебные стеклышки».



Провели мониторинг знаний, полученных детьми при исследовании предпочитаемых материалов в процессе экспериментиро-

вания по методике «Маленький исследователь» Л.Н. Прохоровой в начале года. Составили сравнительную диаграмму



Показатели уровня овладения детьми экспериментальной деятельностью дает такой результат: Дети проявляют активный познавательный интерес, и это необходимо

поддерживать с помощью игр, наблюдении и труда. Видеть проблему самостоятельно, принимать решение и добиваться поставленной цели.



В нашей группе участвовали 19 детей в течении учебного года, для улучшения овладения экспериментальной деятельности и коммуникативных навыков вне детского сада, были привлечены родители, поручали домашние задания с условием видеосъемки и фотографии о проделанной работе.



Наша разработанное методическое пособие было представлено городскому КЭС, и прошла апробацию в нескольких детских садах города и района, таких как «Жемчужинка», детский сад № 100, районный детский сад «Айжулдыз». В основном наше методическое пособие представлено для молодых педагогов.

Таким образом, поставленная перед нами цель исследования, теоретически обоснована и практически проверена эффективностью использования экспериментирования - как один из способов развития познавательных, коммуникативных навыков средства развития познавательного интереса у детей к окружающей природе.

Необходимо систематически и последовательно использовать экспериментальную деятельность детей, то это будет способствовать повышению познавательного и комму-

никативного навыков.



Список использованных литератур:

1. Типовая учебная программа дошкольного воспитания и обучения. Приказ Министра просвещения от 14 декабря 2022 года N422
2. Прохорова Л.Н. Организация экспериментальной деятельности дошкольников. Методические рекомендации. АРКТИ, 2005.
3. Локтионова З.А., Варыгина В.В. Поисково – познавательная работа в детском саду // Методист. 2006. №8.
4. Юркевич, В.С. Развитие начальных уровней познавательной потребности у детей [Текст] / В. С. Юркевич. // Вопросы психологии. 2008 №2.



ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИГРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ ИЗУЧЕНИЯ ЭЛЕМЕНТОВ КАЗАХСКОГО ОРНАМЕНТА – КАК МЕТОД ВОСПИТАНИЯ ПАТРИОТИЧЕСКИХ ЧУВСТВ



Плужникова Анна Шамилевна

Северо-Казахстанская область,
г.Петропавловск,
ГККП «Ясли-сад «Гулливвер»
Воспитатель



Аннотация. Казахский орнамент – это важная часть национального декоративного искусства, отражающая мировоззрение, духовные ценности и историко-культурные традиции народа. Каждый элемент несет в себе определенный символ и смысл. «Казахские национальные орнаменты многообразны, и каждый из них имеет свое название.



Ключевые слова: игровые технологии, патриотическое воспитание, элементы казахского орнамента.

Формирование патриотизма у дошкольников является важной задачей современного образования, поскольку именно в раннем возрасте закладываются основы национального самосознания, уважения к культурному наследию и любви к Родине. В условиях глобализации и цифровизации, особенно важно использовать эффективные методики, позволяющие детям естественным образом усваивать национальную культуру. Одним из таких методов является использование игровых технологий, что соответствует современным требованиям образования, ориентированного на развитие личности через вовлечение, творчество и интерактивность.

Одним из актуальных способов формирования патриотизма у дошкольников является изучение казахского орнамента. Казахский орнамент — это не просто украшение, а целая система символов, в которых зашифрована история, традиции и мировоззрение народа. Через знакомство с орнаментами ребенок получает не только эстетическое удовольствие, но и осознает себя частью

великого наследия. В современных реалиях, когда дети больше времени проводят в виртуальной среде, необходимо адаптировать традиционные культурные ценности к новым форматам обучения. Игровые технологии позволяют сделать это наиболее органично: настольные и подвижные игры, мозаики, интерактивные приложения и дополненная реальность могут стать не просто инструментами развлечения, но и мощным средством воспитания патриотизма.

Изучение дошкольниками элементов казахского орнамента особенно значимо, так как помогает детям не только развивать художественный вкус, но и будит их воображение и повышает мыслительные способности.

В начале учебного года мною была проведена диагностика детей дошкольной группы, чтобы лучше понять уровень усвоения изучения элементов казахского орнамента; уровень сформированности патриотических чувств; наличие умений применять полученные навыки в различных видах деятельности.



Исследование показало: простого знакомства с орнаментами недостаточно для полноценного усвоения их значения и применения в творческой деятельности. Дети запомнили лишь некоторые названия орнаментов, но не могли объяснить их значение и не применяли элементы казахского орнамента в своих работах, как в организованной деятельности, так и в самостоятельном творчестве. Дети воспринимают орнаменты, как отдельные элементы, не осознавая их взаимосвязи с традициями, историей и искусством казахского народа.

Это говорит о том, что процесс ознакомления детей с казахским орнаментом должен быть более глубоким и системным. Недостаточно просто заучивать названия и формы – важно включать детей в активное изучение истории возникновения орнаментов, их значений и способов использования. Без этого орнамент остается для детей абстрактным и непонятным набором фигур, а не частью их культурной идентичности.

Чтобы изменить ситуацию, я решила применить интегрированный подход: связали изучение орнамента с народными сказаниями, традиционными ремеслами, художественной деятельностью и даже повседневной жизнью, для этого подключили практические задания с использованием раскрасок, трафаретов, обведения по линиям.

Логичным решением в обучении детей казахским орнаментам стало применение игровых технологий. В своей работе с детьми я использую различные игры, такие как «Бейнені тап» («Найди отражение»), «Қазақ оюының элементін тап» («Найди элементы казахского орнамента»), «Үлгіге қарай бөл» («Распредели по видам») и другие. Эти игры помогают детям различать, классифицировать и запоминать элементы казахского орнамента, связывая их с образами животных и предметов. Дети с удовольствием играют в дидактические игры «Ұстап ал да атын ата» («Схвати и назови»), музыкальные игры «Қазақ ою-өрнектерінің элементтері» («Элементы казахского орнамента») и подвижные игры, например, «Бүркіттің ұясы» («Гнездо беркута»). Также в обучении задействованы логические игры, такие как «Пазлы», «Домино» и другие.

Особый восторг у детей вызывают двигательные игры, такие как «Орнаментная дорожка» и «Живые узоры», где они собственными телами воссоздают элементы орнаментов. Мы с детьми также проводим мини-экскурсии, на которых знакомимся с орнаментами в предметах быта, книгах и одежде. Художественные образы глубже раскрываются через мультфильмы и сказки. Одной из любимых у детей историй стала «Легенда о происхождении юрты» и «Легенда о Байтереке» — они с удовольствием смотрели и слушали эти сказания, погружаясь в мир традиций. Праздничные мероприятия мы делаем особенными: вместе с детьми украшаем пространство, создаём фотозоны, где ребята и родители могут запечатлеть памятные моменты. Родители активные участники нашего образовательного процесса — для них мы организуем интеллектуальные игры, беседы и консультации. Одним из значимых событий стал конкурс «Лучший семейный орнамент», где каждая семья создавала свой уникальный символ, отражающий её историю и традиции.

Такие формы работы помогают детям не только изучать казахские орнаменты, но и чувствовать их красоту, понимать их значение, развивать творческое мышление и воображение.

Следовательно, использование игровых технологий делает процесс изучения элементов казахских орнаментов увлекательным и доступным, способствует развитию внимания, логического мышления и творческих способностей у детей. Более того, через знакомство с национальными орнаментами осуществляется связь с культурным наследием, что ведёт к воспитанию и укреплению патриотических чувств.

Применение игровых технологий в изучении казахских орнаментов показали хорошие результаты. Дети стали проявлять больший интерес к теме, что способствовало их активному вовлечению в процесс обучения. Их знания о названиях и значении элементов орнамента значительно расширились, а осознание их культурной ценности стало более глубоким. Кроме того, повысился уровень творческой активности – дети стали чаще использовать изученные орнаменты в своих работах, осмысленно применяя

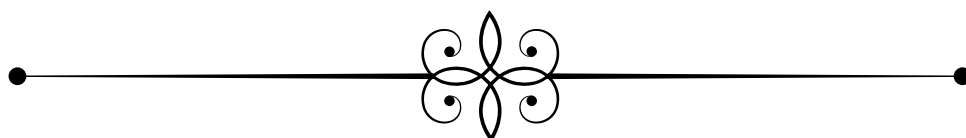


их в художественной и декоративной деятельности. Игровой подход способствовал не только лучшему запоминанию материала, но и более глубокому пониманию культурного наследия, а также формированию уважительного отношения к традициям. В целом данный метод продемонстрировал высокую эффективность в образовательном процессе и в воспитании патриотических чувств.

Использование игровых технологий для изучения элементов казахского орнамента и как один из методов воспитания патриотических чувств дошкольников — это наше сегодня, оно создает прочную базу для формирования национального самосознания, что в будущем поможет детям стать носителями и продолжателями культурного наследия Казахстана.

Список использованных литератур

1. «Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения» от 3 августа 2022 г. – Приказ МП РК № 348. – г. Нур-Султан.
2. «Игровые технологии в образовании» Е. А. Казанцева; - Курган: Изд-во Курганского гос. ун-та, 2021. - 111 с. Электронный ресурс: <https://viewer.rsl.ru/ru/rsl07000458983>
3. Нурланова, К. Э. Методика ознакомления детей с казахским орнаментом через игру/ К.Э. Нурланова//Актуальные проблемы дошкольного образования. – 2019.– № 2. – С. 78-84.
4. «Способы создания казахского орнамента» Толенбаев С., Омербекова М. – Алма-Ата: «Кағанат ЛТД» «Казахстан» 1993 год - 48 стр.
5. «Казахский орнамент как средство патриотического воспитания дошкольников» /А.Б. Оспанова// Наука и образование: проблемы и перспективы. 2022. № 3.– С. 101-107.





ВЛИЯНИЕ ГИМНАСТИКИ ЦИГУН НА РАЗВИТИЕ ФИЗИЧЕСКИХ КАЧЕСТВ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА



Юрина Ирина Евгеньевна

город Рудный, ТОО «Фиалка 2018»

Дошкольный мини-центр «Фиалка»

Инструктор по физической культуре



Аннотация. Термин «Цигун» состоит из двух слов: «Ци», что с китайского переводится как энергия, воздух, дыхание, и «Гун» – достижение, власть, сила. Вместе они дословно означают – «возвращение, обретение энергии» или «работу с энергией». Включение элементов Цигун в физкультурные занятия и режим дня позволяет разнообразить формы физической активности, создать положительный эмоциональный фон и сформировать у детей устойчивую мотивацию к здоровому образу жизни.



Ключевые слова: гимнастика Цигун, дошкольный возраст, физическое развитие, физические качества, здоровьесбережение.

Укрепление здоровья детей является одной из самых важных проблем дошкольного образования. Ведь это залог успешного развития ребенка, возможности его самореализации в любых направлениях деятельности. Каждый родитель больше всего хочет, чтоб его ребенок был здоров. Но на сегодняшний день, несмотря на разнообразие методической литературы, проблема очень актуальна. Поэтому сохранение здоровья в образовательном процессе можно рассматривать как государственную, общественную и личностную ценность.

Современное дошкольное образование уделяет большое внимание воспитанию физически здорового ребенка, формируя у него осознанное отношение к своему здоровью. Осуществить это можно с помощью закаливания организма, развития основных движений с применением здоровьесберегающих технологий.

Гимнастика Цигун – это древняя китайская система упражнений, направленная на гармонизацию тела, дыхания и сознания, которую я использую на занятиях физического воспитания.

Для дошкольников – это упражнения, которые выполняются в игровой форме, с элементами имитации животных, природных явлений или сказочных персонажей. Например:

Тигр точит когти.

И.п.: ноги на ширине плеч, кисти рук собраны в мягкие кулаки на уровне пояса. В.: 1 – на резком коротком вдохе поднять руки вверх и представить, как тигр выпускает когти и вонзает их в дерево. Максимально напрячь все мышцы. Замереть с задержкой дыхания на 1-2 сек. 2 – медленный выдох, опуская руки вниз, расслабиться, вернуться в и.п.



Столкновение рогами

И.п.: ноги на ширине плеч, кисти рук собраны в мягкие кулаки, опущены вдоль туловища. В.: 1 – плавно на вдохе сделать шаг левой ногой вперед, наклон вперед с разворотом влево, плавно растягивая мышцы спины. Правая рука поднимается над головой, локоть левой прижимается к пояснице, кисти рук изображают рога оленя. Посмотреть назад. Замереть с задержкой дыхания на 1-2



Летающий журавль.

И.п.: ноги на ширине плеч, колени слегка согнуты, руки опущены, тело расслабленно. 1 – грациозно поднимаем руки-крылья через стороны на уровень плеч одновременно поднимая левую ногу, согнутую в колене. Дыхание естественное, без задержек. 2 – медленный выдох, опуская руки через

сек. 2 – медленный выдох, вернуться в и.п. То же повторить правой ногой.

Медведь вращает туловищем

И.п.: ноги на ширине плеч, руки собраны в мягкие кулаки и прижаты к низу живота, спина округлена. В.: 1 – 2 – 3 – 4 – медленно вращаем туловищем влево так, чтобы кисти рук совершали круг по животу. Дыхание естественное, напряжены только мышцы талии и спины. Представляем, как медведь гладит живот лапами. То же повторить право.

Обезьяна собирает фрукты.

И.п.: ноги на ширине плеч, колени слегка согнуты, кисти рук собраны в щепотки (лапки обезьяны) на уровне пояса. В.: 1 – на вдохе сделайте шаг влево, перенесите вес тела влево, вытяните руку влево, как будто вы срываете с дерева фрукт, посмотрите назад. 2 – медленный выдох, опуская руки вниз, расслабиться, вернуться в и.п. Повторить в правую сторону.



стороны вниз, вернуться в и.п. Повторить с правой ногой.

Регулярное выполнение упражнений Цигун помогает:

- улучшить осанку и координацию движений;

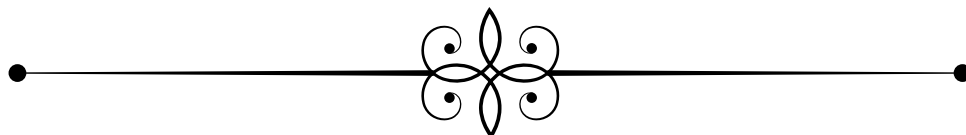


- укрепить мышцы спины, ног и рук;
- развить гибкость и выносливость;
- улучшить работу дыхательной системы за счёт специальных дыхательных упражнений;
- повысить иммунитет и сопротивляемость организма простудным заболеваниям.

Таким образом, помимо физического эффекта, данная гимнастика, оказывает психорегулирующее воздействие: снижает уровень тревожности, формирует внутреннее спокойствие, улучшает внимание и способность к саморегуляции. Это особенно важно для эмоционально чувствительных и подвижных детей.

Список использованных литератур:

1. Антонов Ю.Е., Кузнецова М.Н., Саулин Т.Ф. «Здоровый дошкольник 21 века», Москва, 2000г.
2. Белова, Л.Б. Золотые рецепты цигун / Л.Б. Белова. - М.: АСТ, 2010.
3. Исмагамбетова Л.Ж. О проблеме здоровьесберегающей среды. // «12-летнее образование». 2006. № 6.
4. Коновалова Н.Г., Бурчик Л.К. Обследование и коррекция осанки у детей дошкольного возраста, сб. Физическое воспитание детей дошкольного возраста. - Новокузнецк, 1998.
5. Цзюньмин, Ян Корни китайского цигун. Секреты успешной практики / Ян Цзюньмин. - М.: София, 2014.





ИНТЕРАКТИВНЫЙ ПОЛ: ТЕРРИТОРИЯ ОТКРЫТИЙ И ДВИЖЕНИЯ



Алексеевкова Татьяна Юрьевна
Абайская область, город Семей
КГДУ «Детский сад №15»
воспитатель



Аннотация. В статье рассматриваются инновационные подходы к обучению в движении, которые акцентируют внимание на активном участии детей старшего дошкольного возраста в воспитательно-образовательном процессе через физическую активность. Особое внимание уделяется использованию интерактивного пола как инновационной технологии для общения, сотрудничества и креативного развития детей старшего дошкольного возраста в контексте современной системы дошкольного образования Республики Казахстан.



Ключевые слова: интерактивный пол, обучение в движении, игровые технологии, физическая активность.

Современное дошкольное образование в республике Казахстан переживает период активной модернизации, направленной на внедрение инновационных технологий и методов обучения. Одной из наиболее перспективных инноваций в области дошкольного образования являются напольные игры, которые отражают современные подходы к организации развивающей предметно-пространственной среды в детском саду, ориентированной на поддержку индивидуальности и субъектности ребенка с акцентом на интерактивные формы образовательной деятельности[1]. Использование напольных игр как части организованной деятельности позволяет обеспечить комплексное развитие детей старшего дошкольного возраста. Содействует социализации и формированию ключевых компетенций с учетом их возрастных и индивидуальных особенностей. Данная игровая технология открывает новые горизонты для реализации принципа обучения через движение, что особенно актуально для детей дошкольного возраста, характеризующихся высокой двигательной активностью и потребностью в физическом взаимодействии с окружающим миром.

Теоретические основы обучения в движении.

Концепция обучения в движении базируется на фундаментальных принципах возрастной психологии и педагогики. Исследования показывают, что дети старшего дошкольного возраста наиболее эффективно усваивают информацию через активное физическое взаимодействие с образовательной средой. Движение стимулирует работу различных отделов мозга, способствуя формированию нейронных связей и улучшению когнитивных функций.

Интерактивный пол как образовательная технология объединяет в себе несколько ключевых принципов:

1. принцип активности – дети становятся активными участниками воспитательно-образовательного процесса, а не пассивными наблюдателями.
2. принцип наглядности – используем большое количество схем, символов, моделируя разнообразные проекции на полу цветной изолентой и оракалом.



Такие визуальные и тактильные стимулы создают много сенсорную развивающую образовательную среду для воспитанников.

3. принцип игровой деятельности – ведущей деятельностью в воспитании и развитии детей является игра [2]. Обучение в движении происходит в естественной для дошкольников форме игры. Для того, чтобы дети были заинтересованы, чтобы они знали, что и на полу можно многое узнать, придумываем увлекательные сюжеты, которые дополняем играми, суждениями детей, что приводит к эффективному результату развития ребенка.
4. принцип социального взаимодействия – взаимодействие посредством диалога, способствует развитию коммуникативных навыков и умения работать в команде в различных видах детской деятельности.

В работе с детьми использовали различные модели напольных игр и интерактивных заданий:

- блок игр на развитие коммуникативных навыков и двигательной активности, что способствует расширению словарного запаса и развитию речевых навыков на двух языках в увлекательной форме;
- блок игр на развитие познавательных и интеллектуальных навыков и двигательной активности, где во время интерактивных игр на полу воспитанники учатся основам математики через физическое взаимодействие с числами, геометрическими фигурами и математическими операциями.
- блок игр на развитие социально-эмоциональных навыков и двигательной активности, которые прошли апробацию в практической деятельности педагогов и направлены на развитие у детей инициативности, самостоятельности, способности к сотрудничеству и самовыражению.

Практические примеры использования интерактивного пола.

Игра «Умный мяч» (Рисунок 1)

Данная игра направлена на развитие речи на двух языках, ритма, координации. На полу лежит пособие – «Умный мяч», выполненное из баннера, разделённое на 8 секторов. Дети рассказывают стихотворение под ритмичную музыку выполняя разные движения с мячами: ударяют мяч о пол, подкидывают мяч вверх, передают мяч соседу. Игра развивает чувство ритма через движение, координацию «рука-глаз-речь» и командное взаимодействие.

Съемный интерактивный пол «Умный мяч», подойдет под любые темы и педагогические задачи. Очень легко пользоваться, раскладывая в любом уголке группы, и даже на прогулке. Дети сами придумывают множество способов применения «умного мяча» в игре.



Рисунок 1

Игра «Умняша (Рисунок 2), 3*2.1 (размер клетки 30 см), интерактивный пол используем в разных вариантах.

Воспитатель предлагает выбрать детям любой столбик в «Умняше», где в клетках в каждом столбике разложены: 1 кубик, 2 круга, 3 конуса, 1 книга, 4 машины и т.д. В другой стороне в большом обруче собраны: кубики, круги, конусы, книги, машины и т.д., далее предлагает детям взять из множества свои предметы, посчитать их, положить цифру,



соответствующую количеству вначале столбика (рисунок 2).

Усложнение: далее можно отрабатывать на-

вык вычитания, под цифрами, кладут еще карточку с цифрой, дети переворачивают цифры, убирают данное количество предметов, кладут цифру с полученным ответом.



Рисунок 2

Игра «Технология спасения жизни»

Пол превращается в «Центр безопасности» (Рисунок 3). Технология спасения предоставляет те навыки, которые помогают сохранить жизнь и способствуют дальнейшему развитию ребенка на пути к взрослой жизни. Каждая зона имеет свое назначение: красная зона - опасность, желтая зона

- внимание, зеленая зона - безопасность, синяя зона - помощь. Дети могут закрепить алгоритм действий при пожаре, правилах дорожного движения, при землетрясении, опасных жизненных ситуациях. У детей развивается быстрота реакции и принятие решений, формируются навыки безопасного поведения через движение.



Рисунок 3



Практические результаты:

- воспитанники демонстрировали умение классифицировать объекты, решать логические задачи и применять базовые математические понятия в игровых условиях;
- дети проявляли любознательность и активное участие в играх;
- отмечался значительный прогресс в развитии критического мышления (анализ игровых ситуаций, проектирование стратегий), креативности (модификация игр, нестандартные решения), коммуникативных навыков (ведение диалога, управление конфликтами) и социально-эмоциональной зрелости (эмпатия, ответственность);
- возросла двигательная активность в освоении новых видов деятельности;
- через мастер-классы, консультации, родительские собрания, рекомендации, наблюдался активный интерес роди-

телей в организации развивающих напольных игр в домашних условиях.

Заключение.

Интерактивный пол представляет собой инновационную образовательную технологию, которая открывает новые возможности для развития детей старшего дошкольного возраста. Сочетание физической активности, игровой, познавательной деятельности и цифровых технологий создает уникальную образовательную среду, способствующую всестороннему развитию ребенка. Интерактивный пол не заменяет традиционные методы обучения, а дополняет их, создавая более богатую и разнообразную образовательную среду. При правильном использовании данная технология может значительно повысить эффективность дошкольного образования и подготовить детей к жизни в цифровом обществе, где радость игры сочетается с глубоким освоением навыков будущего. Реализация данной технологии — не просто методический шаг, но вклад в формирование поколения, готового к вызовам стремительно меняющегося мира.

Список использованных литератур

1. Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения (приказ МП РК от 3 августа 2022 года №348)
2. Инструктивно-методическое письмо по организации воспитательно-образовательного процесса в дошкольных организациях и предшкольных классах школ, лицей, гимназий Республики Казахстан на 2025-2026 учебный год Астана 2025
3. Выготский, Л.С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка / Л.С. Выготский // Психология развития ребенка. – М.: Эксмо, 2019. – С. 201-225.
4. Коменский, Я.А. Великая дидактика / Я.А. Коменский; пер. с лат. А. Красновского. – М.: Педагогика-Пресс, 2018. – 416 с.
5. Новые технологии в дошкольном образовании: интерактивные методы обучения / под ред. И.В. Петровой. – СПб.: Питер, 2020. – 288 с.
6. Урунтаева, Г.А. Дошкольная психология: учебное пособие / Г.А. Урунтаева. – 5-е изд., стер. – М.: Академия, 2019. – 336 с.
7. Цифровые технологии в образовании: опыт и перспективы / под ред. А.Н. Сергеева. – М.: Просвещение, 2020. – 224 с.



ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК КАЧЕСТВЕННЫЙ ИНСТРУМЕНТ ПЕРСОНАЛИЗИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ, АВТОМАТИЗАЦИИ РУТИННЫХ ЗАДАЧ И УЛУЧШЕНИЯ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ С ДЕТЬМИ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА



Михеева Ольга Валерьевна

ВКО, город Усть-Каменогорск
КГКП «Детский сад-ясли №7 «Радуга»
Директор



Аннотация. В современном образовательном процессе всё большую роль играет искусственный интеллект (ИИ), особенно в сфере дошкольного образования. В докладе рассматриваются возможности использования ИИ как инструмента персонализированного обучения, позволяющего адаптировать образовательные программы под индивидуальные особенности и темп развития каждого ребёнка. Также подчёркивается значимость автоматизации рутинных задач педагогов, таких как ведение документации и мониторинг развития, что позволяет уделять больше внимания непосредственному взаимодействию с детьми. Особое внимание уделено тому, как ИИ может способствовать улучшению коммуникации между воспитателем и ребёнком, а также между педагогами и родителями, создавая условия для более глубокого понимания потребностей дошкольников и повышения качества образовательного процесса.



Ключевые слова: Искусственный интеллект, дошкольное образование, персонализированное обучение, автоматизация, взаимодействие с детьми, цифровые технологии, педагогика будущего.

*«Искусственный интеллект не заменит учителя.
Но учитель, умеющий работать с ИИ, заменит того, кто не умеет.»*

— **Андреас Шляйхер,**
директор Директората по образованию OECD

Сегодня перед системой дошкольного образования стоят новые вызовы: повышение качества образования, индивидуализация подхода к каждому ребёнку, эффективное взаимодействие с родителями и педагогами, а также необходимость оптимизации рутинных процессов. В ответ на эти вызовы всё чаще звучит одно решение — внедрение искусственного интеллекта (ИИ) в образовательный процесс. Он не просто облегчает работу педагога, но и меняет саму парадигму взаимодействия с ребёнком.

Персонализированное обучение с помощью ИИ

ИИ помогает адаптировать занятия под индивидуальные особенности каждого ребёнка — особенно важно в группах с детьми разного уровня развития. По данным Global Education Monitoring Report (UNESCO), персонализированное обучение повышает вовлечённость дошкольников на до 40%. Программы на базе ИИ учитывают: уровень развития речи, эмоциональное состояние, предпочтения в стиле обучения (визуаль-



ный, аудиальный и т. д.)

Пример из практики:

Мы использовали приложение Speech Blubs для ребёнка с речевыми трудностями. ИИ предлагал упражнения на звукопроизношение, адаптируя их к уровню сложности. Через 2 месяца — улучшение по логопедическому заключению.

Одним из практических примеров использования ИИ является разработка различных программ для адаптации учебных материалов. Автоматизированные системы могут анализировать прогресс детей и предлагать материалы, наилучшим образом соответствующие их уровню усвоения. Это существенно облегчает работу воспитателей, позволяя им уделять больше внимания индивидуальным потребностям детей. Кроме того, технологии ИИ могут помочь в организации взаимодействия между педагогами и детьми, создавая более удобную и эффективную образовательную среду.

Педагоги могут задействовать голосовые помощники для быстрого получения информации и планирования уроков. Это позволяет сократить время, затрачиваемое на подготовку, и сосредоточиться на самом процессе обучения. Применение ИИ может значительно упростить коммуникацию в учебном процессе, обеспечивая воспитателям возможность легко отслеживать успехи и сложности каждого ребенка.

Автоматизация рутинных задач педагога

ИИ значительно снижает административную нагрузку и экономит время.

Задача	Ручной труд	С ИИ	Экономия времени
Составление плана занятий	30–60 мин	5–10 мин	до 85%
Подготовка карточек, игр, дидактики	2–3 часа в нед.	20 мин	до 90%
Ведение ИОП/наблюдений	1–2 часа в нед.	15–20 мин	до 80%

Пример из практики:

Можно использовали робота-компаньона Kiki — ребёнок с РАС начнет проявлять эмоциональный отклик именно в игре с робо-

Несмотря на явные преимущества, существует необходимость учитывать этические аспекты использования ИИ. Взаимодействие между воспитателями и детьми не должно заменяться машинами; наоборот, технологии должны служить инструментом, поддерживающим этот процесс. Настоящее живое общение остается основой успешного обучения и развития, и технологии должны быть направлены на то, чтобы облегчить, а не заменить этот важный аспект.

ИИ также может применяться для создания новых методик раннего обучения, которые будут учитывать интересы и способности детей. Например, адаптивные системы могут предлагать различные сценарии взаимодействия, что делает процесс обучения более интересным и увлекательным. Это доказывает, что технологии способны обогащать образовательный процесс, внося в него элементы игровой деятельности и творчества.

Таким образом, применение ИИ в детских садах предоставляет воспитателям широкие возможности для улучшения образовательного процесса. Однако необходимо учитывать, что внедрение таких технологий требует тщательного планирования и атмосферы доверия. Успех во многом будет зависеть от того, как педагоги обучатся использовать новые инструменты и как они интегрируются в привычный образовательный процесс.

том, а не с людьми. Это станет важным переходом к социализации.

Другие формы взаимодействия:



Голосовые ассистенты читают сказки, задают вопросы

Виртуальные «друзья» реагируют на эмоции ребёнка

ИИ-игры развивают логическое мышление и речь

Вызовы и риски внедрения ИИ в детском саду

Внедрение искусственного интеллекта в образовательные процессы дошкольного возраста несет в себе множество вызовов и рисков, на которые следует обращать внимание при проектировании и реализации таких систем. Это особенно актуально в контексте детского сада, где важен щадящий подход к детям и сохранение их психологического комфорта.

Системы на основе ИИ, работающие с аналитикой данных, могут совершать ошибки. Негативные последствия ошибок алгоритмов могут касаться как образовательного процесса, так и здоровья детей. Например, неверные выводы о способности ребенка

или его потребностях могут привести к неправильному обучению, а также к психологическим травмам.

Отдельно стоит рассмотреть вопрос правомерности принимаемых решений системой ИИ. В детском саду особенно важно учитывать индивидуальные особенности каждого ребенка. Однако технические решения зачастую базируются на обобщенных данных, что может приводить к стереотипному или неточному восприятию. Если ИИ предлагает определенные методы обучения на основе анализа данных, основанных на упрощенном подходе, это потенциально может усугубить ситуацию и привести к обесцениванию уникальности каждого ребенка.

Интеграция ИИ в детском саду требует также готовности педагогов к новым форматам работы. Не все сотрудники могут быть готовы к внедрению современных технологий. Недостаток подготовки к использованию ИИ может привести к сопротивлению со стороны педагогов, что, в свою очередь, скажется на степени успешности интеграции технологий в образовательный процесс.

Этические аспекты и безопасность

Вопрос	Комментарий
Безопасность данных	Использовать ИИ только с обезличенными данными
Эмоциональное развитие детей	ИИ — дополнение, но не замена живому общению
Контроль контента	Вся информация, генерируемая ИИ, должна проверяться педагогом

«Главное – помнить, что технологии не заменяют тепло рук и сердца воспитателя»

Методы повышения эффективности применения ИИ в обучении

Внедрение искусственного интеллекта (ИИ) в образование предоставляет множество возможностей для повышения эффективности учебного процесса в детских садах. Рассмотрим несколько методов, способствующих успешному применению ИИ в обучении детей дошкольного возраста.

Первый метод заключается в использовании адаптивных образовательных платформ. Эти платформы анализируют индивидуальные характеристики каждого ребенка, его уровень знаний и предпочтения, создавая персонализированные образовательные траектории. Благодаря этому подходу возможно учесть уникальные потребности и скорости усвоения материала каждым ребенком, что повышает уровень вовлеченности и способствует лучшему пониманию изучаемого материала.

Второй способ — это внедрение нейросе-



тевых технологий. Их использование позволяет разрабатывать приложения, которые помогают детям развивать навыки в игровой форме. Например, игры на основе ИИ могут предлагать разнообразные задания, адаптируясь к успехам ребенка, что делает обучение более интерактивным и увлекательным. Так, нейросети способны быть помощниками в изучении азбуки или математических основ, проявляя индивидуальный подход к каждому ребенку.

Третий метод связан с автоматизацией процессов управления образованием. Системы на основе ИИ способны анализировать данные о ходе обучения, автоматизируя рутинные задачи, такие как составление расписания или оценка успеваемости. Это освобождает время педагогов для более креативной и продуктивной работы с учащимися. Такой подход способствует улучшению качества образования и позволяет воспитателям сосредоточиться на более важных аспектах обучения, таких как социализация и эмоциональное развитие детей.

Четвертый метод основан на использовании ИИ в обществе для развития мягких навыков у детей. Искусственный интеллект может помогать в организации совместных игр и проектов, что способствует развитию командного взаимодействия среди детей. Системы, поддерживающие групповые задачи, могут адаптироваться к внутренним динамикам группы, помогая формировать здоровую атмосферу сотрудничества и взаимопонимания.

Кроме того, важное место занимает использование ИИ для мониторинга эмоционального состояния детей. Современные технологии могут не только отслеживать уровень

успехов, но и анализировать эмоциональные реакции на различные образовательные стимулы. Это позволяет воспитателям лучше понимать эмоциональное состояние детей и подстраивать процесс обучения в соответствии с их потребностями и настроением.

Реализация этих методов в практике требует не только внедрения соответствующих технологий, но и предварительной подготовки педагогического состава. Воспитатели должны быть обучены использовать ИИ-инструменты и понимать, как интегрировать их в учебный процесс. Ключевыми аспектами здесь являются как функциональная грамотность в области ИИ, так и навыки критического мышления, позволяющие эффективно применять полученные данные.

В итоге, использование искусственного интеллекта в детских садах может значительно повысить качество образовательного процесса за счет персонифицированного подхода к каждому ребенку, улучшения взаимодействия между детьми и педагогами, а также за счет оптимизации работы воспитателей. Развитие технологий в этой сфере продолжает расширять горизонты возможного, и при правильной реализации они смогут кардинально изменить облик дошкольного образования

ИИ — это инструмент повышения качества образования, если использовать его осознанно: личный подход к каждому ребёнку, снижение нагрузки на педагога, более продуктивная работа с родителями и документацией, развитие новых навыков у педагогов: цифровая грамотность, работа с ИИ.

Что можно внедрить уже сейчас?

Инструмент / платформа	Что даёт
ChatGPT https://chat.openai.com	Быстрая генерация заданий, планов, сказок
Canva + ИИ-дизайн, https://www.canva.com	Создание карточек, стендов, презентаций
Khan Academy Kids https://www.khanacademy.org	Персонализированное обучение для дошкольников
Трансформеры текста (Text-to-Speech)	Озвучивание текстов и сказок
Quizizz / Wordwall / TinyTap https://www.wordwall.net	Создание интерактивных игр и тестов



ИИ не заменит живое слово, но:

«Он может освободить время для самого главного — настоящего общения с ребёнком»

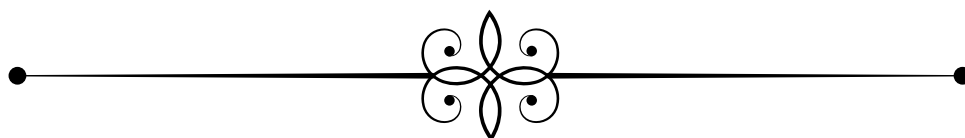
Давайте будем открыты к технологиям, чтобы стать ещё ближе к каждому ребёнку.

Таким образом, искусственный интеллект в образовании, особенно в детских садах, представляет собой мощный инструмент,

который может значительно улучшить качество обучения и развития детей. Однако для успешного внедрения этих технологий необходимо учитывать множество факторов, включая этические аспекты, индивидуальные потребности детей и готовность педагогов к работе с новыми инструментами. Только при комплексном подходе к внедрению ИИ можно достичь желаемых результатов и создать безопасную, эффективную и вдохновляющую образовательную среду для будущих поколений.

Список использованных литератур

1. Использование искусственного интеллекта в работе... - Маам.ру [Электронный ресурс] // www.maam.ru - Режим доступа: <https://www.maam.ru/detskijasad/ispolzovanie-iskustvennogo-intellekta-v-rabote-pedagogov-detskogo-sada.html>, свободный. - Загл. с экрана
2. Нейросеть для детского сада: 15... - Neuroscribe - ИИ-ассистент [Электронный ресурс] // neuroscribe.ru - Режим доступа: <https://neuroscribe.ru/blog/209/nejroset-dlya-detskogo-sada-15-sposobov-primeneniya>, свободный. - Загл. с экрана
3. Искусственный интеллект в работе воспитателя доу [Электронный ресурс] // nsportal.ru - Режим доступа: <https://nsportal.ru/detskiy-sad/raznoe/2024/03/14/iskusstvennyy-intellekt-v-rabote-vospitatelya-dou>, свободный. - Загл. с экрана
4. Искусственный интеллект в ДОУ: как использовать воспитателю [Электронный ресурс] // www.resobr.ru - Режим доступа: <https://www.resobr.ru/article/64334-ispolzovanie-iskustvennogo-intellekta-v-dou>, свободный. - Загл. с экрана
5. Искусственный интеллект в ДОУ: как современные технологии... [Электронный ресурс] // www.o-detstve.ru - Режим доступа: <https://www.o-detstve.ru/forteachers/kindergarten/methodology/174973-iskusstvennyj-intellekt-v-dou.html>, свободный. - Загл. с экрана
6. Искусственный интеллект в образовании: Польза или вред [Электронный ресурс] // school-science.ru - Режим доступа: <https://school-science.ru/21/4/57317>, свободный. - Загл. с экрана
7. В чем важность искусственного интеллекта в образовании? [Электронный ресурс] // smodin.io - Режим доступа: <https://smodin.io/blog/ru/importance-of-ai-in-education-top-benefits-and-practices/>, свободный.





3D-РУЧКА В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ ДОШКОЛЬНИКОВ: ИГРА, ТВОРЧЕСТВО, РАЗВИТИЕ



Батырханова Индира Ерлановна

Павлодарская область, город Аксу
КГКП «Ясли - сад №24»
воспитатель



Аннотация. В статье рассматривается применение 3D-ручки в образовательной практике дошкольных учреждений. Особое внимание уделено её роли в развитии мелкой моторики у детей 4–6 лет. Описаны основные преимущества использования данного инструмента, предложены практические рекомендации для воспитателей и представлены примеры упражнений. Анализируется влияние занятий с 3D-ручкой на когнитивное и творческое развитие дошкольников.



Ключевые слова: 3D-ручка, дошкольное образование, мелкая моторика, творчество, развитие ребенка, технологии в детском саду.

Современный этап развития образования характеризуется активным внедрением цифровых и инновационных технологий в работу с детьми разного возраста. Особенно заметно это проявляется в дошкольной педагогике, где инновационные средства становятся не только инструментами обучения, но и важным фактором всестороннего развития ребёнка. Одним из таких современных устройств является 3D-ручка — компактный прибор, позволяющий создавать объёмные объекты из специального пластика. Для дошкольников работа с ней становится не просто увлекательной деятельностью, но и ценным образовательным опытом, стимулирующим развитие мелкой моторики, воображения, пространственного мышления и навыков коммуникации.

Мелкая моторика традиционно рассматривается как ключевой показатель успешного психофизического развития ребёнка. Развитие точных движений пальцев и кистей напрямую связано с формированием речи, когнитивных функций и готовности к школьному обучению. В дошкольном возрасте дети должны не только научиться уверенно держать карандаш или кисточку, но и уметь

выполнять действия, требующие координации и аккуратности. Педагоги отмечают, что именно игровые формы деятельности способствуют наиболее естественному и эффективному развитию этих навыков.

Использование 3D-ручки органично сочетает игру, творчество и обучение. В отличие от привычных карандашей и красок, работа с данным устройством требует концентрации, последовательности и точности. Ребёнок учится удерживать внимание, планировать свои действия, контролировать движения кисти и пальцев. В результате происходит укрепление мышц руки, совершенствуется зрительно-двигательная координация, развивается пространственное восприятие.

Создание объёмных моделей с помощью 3D-ручки помогает детям лучше понимать такие абстрактные категории, как форма, объём, пропорции. Эти знания становятся основой для дальнейшего освоения математики, изобразительного искусства, технологии. Кроме того, сам процесс построения фигур учит детей разделять задачу на этапы — сначала прорисовать контуры, затем заполнить детали, а после соединить эле-



менты в единую конструкцию. Такой подход формирует последовательное мышление и воспитывает усидчивость.

Воспитатели могут использовать 3D-ручку как универсальное средство на различных занятиях. На первых этапах детям предлагаются простейшие задания: рисование прямых и волнистых линий, геометрических фигур. Далее задания усложняются: создание букв, цифр, простых предметов (цветов, животных, домиков). На старших дошкольных этапах возможно выполнение коллективных проектов: создание макета аула, сказочного замка или макета зоопарка. Такой формат способствует развитию у детей не только моторики и креативности, но и коммуникативных навыков, ведь они учатся договариваться, распределять роли и достигать общей цели.

Интересным является опыт некоторых детских садов Казахстана, где 3D-ручки применяются в STEAM-образовании. Например, педагоги объединяют задания по изобразительному искусству и элементам конструи-

рования: дети создают модели юрт, национальных орнаментов, животных из Красной книги Казахстана. Это не только способствует развитию пространственного мышления, но и формирует чувство национальной идентичности, интерес к культуре и природе родного края.

3D-ручка — это не просто современная игрушка, а многофункциональный педагогический инструмент, который значительно расширяет возможности дошкольного образования. Она помогает воспитателям сделать занятия более интересными и насыщенными, а детям — развить важные навыки, которые станут фундаментом для успешного обучения в школе. Опыт интеграции 3D-ручек в практику дошкольных учреждений Казахстана показывает, что данный инструмент гармонично сочетает в себе игру, творчество и обучение, создавая условия для формирования у ребёнка познавательной активности, уверенности в собственных силах и готовности к дальнейшему развитию.

Список использованных литератур

Книги:

1. Журинский А. Н. Современные образовательные технологии в дошкольном воспитании. – Алматы: Қазақ университеті, 2021. – 256 с.
2. Мухамбетова А. С. Инновационные подходы в дошкольном образовании Республики Казахстан. – Нур-Султан: Фолиант, 2020. – 198 с.

Методические рекомендации и пособия:

1. Министерство просвещения Республики Казахстан. Методические рекомендации по внедрению STEAM-подхода в организациях дошкольного образования. – Астана, 2023. – 72 с.
2. Смагулова Б. К. STEAM-образование в дошкольной практике: казахстанский опыт. – Алматы: Қазақ университеті, 2022. – 156 с.

Статьи из журналов и периодических изданий:

1. Тулегенова Ж. С. Использование 3D-ручки в развитии мелкой моторики и пространственного мышления дошкольников. // Вестник дошкольного образования Казахстана. – 2023. – №2. – С. 15–21.
2. Калдыбаева Н. Ж. Развитие креативного мышления у детей дошкольного возраста средствами инновационных технологий. // Педагогика и психология. – 2021. – №3. – С. 42–48.



«BABY TENNIS» - МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ФИЗИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ТҰЛҒАЛЫҚ ЖАН-ЖАҚТЫ ДАМУЫНЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ҚҰРАЛЫ



Софиева Айгүл Ерсайнқызы

Астана қаласы,
№88 «Баян Сұлу» балабақшасының
меңгерушісі



Ермеков Куаныш Ерланович

Астана қаласы,
№88 «Баян Сұлу» балабақшасының дене шынықтыру
нұсқаушысы



Аңдатпа. Мақалада мектепке дейінгі білім беру жүйесіндегі дене тәрбиесінің өзекті мәселелері талданады және оларды шешудің инновациялық тәсілі ретінде «Baby Tennis» әдістемелік кешені ұсынылады. Қазіргі заманғы талаптар дәстүрлі дене тәрбиесі тәжірибесіндегі шектеулерді айқындайды: күрделі үйлесімді әрекеттерді дамытуға арналған мамандандырылған бағдарламалардың жетіспеушілігі; балалардың гиподинамия мен артық салмақ проблемасының өсуі; цифрлық технологиялардың таралуына байланысты қозғалыс белсенділігінің жалпы төмендеуі; сондай-ақ ата-аналардың балаларды қауіпсіз, ойын формасында әртүрлі спорт түрлерімен таныстыруға деген әлеуметтік сұранысы. «Baby Tennis» бағдарламасы теннистің әлемдік танымал спорт түрі ретіндегі артықшылықтарын пайдаланып, оны 3-5 жас аралығындағы балаларға ойын әдістері мен арнайы жеңілдетілген жабдықтар арқылы бейімдейді. Бағдарлама Стандарт талаптарына сәйкес, дене дамуын тәрбиелеу-білім берудің танымдық, коммуникативтік, әлеуметтік-эмоционалдық дағдыларымен үйлестіреді. Мақалада бағдарламаның негізгі принциптері (ойынға негізделген тәсіл, кезеңділік, жекелендіру, интеграция), оны іске асыру әдістемесі және тәжірибелік тиімділігінің нәтижелері келтірілген. «Baby Tennis» мектепке дейінгі ұйымдар үшін балалардың денсаулығын нығайтуға, моториканы дамытуға және болашақ мектепке дайындықты қамтамасыз етуге бағытталған заманауи, жоғары мотивациялық құрал ретінде ұсынылады.



Түйін сөздер: Baby Tennis, инновациялық технология, жасәулдік теннис, дене шынықтыру, үйлесімді әрекет, көру-қолдың үйлестігі, ойын әдісі, дифференциация, интеграция.

Заманауи білім беру жүйесінің негізгі міндеттерінің бірі – балалардың денсаулығын нығайту, оларда белсенді өмір салтын қалыптастыру. Бұл бағыт Стандартта да нақты көрініс тапқан. Алайда, тәжірибеде дене тәрбиесі ұйымдастырылған іс-әрекеттері

көбінесе дәстүрлі жаттығулар мен ойындарға негізделеді, бұл кейде балалардың қызығушылығын жоғалтуға әкеледі, әсіресе күрделі үйлесімді әрекеттерді (мысалы, көру-қолдың үйлестігі) дамыту жеткіліксіз болып қалады. Жаңа тәжірибелер мен тех-



нологияларды енгізудің баяулығы балалардың танымдық қызығушылығын қанағаттандыра алмайды, бұл олардың қозғалысқа деген құштарлығын төмендетеді.

Соңғы зерттеулер гаджеттерге тәуелділіктің артуы балалардың жалпы қозғалыс белсенділігінің төмендеуіне әкеліп, гиподинамия мен артық салмақ проблемасын туғызатынын көрсетеді. Бұл жағдай тек денсаулыққа ғана емес, сонымен қатар психикалық және эмоционалдық дамуға да теріс әсер етеді. Осыған қоса, қазіргі ата-аналардың өз балаларын спорттың әртүрлі түрлерімен жұмсақ, қауіпсіз, психикаға зиян тигізбейтін, кәсіби дайындық мақсатын көздемейтін ойын формасында таныстыруға деген әлеуметтік сұранысы өсуде.

Осы мәселелерді шешуге бағытталған тиімді құралдардың бірі ретінде біз «Baby Tennis» әдістемелік құралын ұсынамыз. Бұл бағдарлама теннистің әлемдік танымал және престижді спорт түрі ретіндегі артықшылықтарын пайдалана отырып, оны мектепке дейінгі жастағы балаларға ойын түрінде жеңілдетіп бейімдейді.

«Baby Tennis» бағдарламасының негізгі артықшылығы – оның кешенді әсері. Ол тек дене дамуына ғана емес, баланың тұтас тұлғасының қалыптасуына ықпал етеді:

1. Денсаулық және дене дамуына:

Жүрек-қан тамырлары және тыныс алу жүйелерін нығайтады. Көру-қолдың үйлестігін, дәлдікті, реакция жылдамдығын, ептілікті айтарлықтай жақсартыды. Бұлшықет корсетін нығайтып, дұрыс тұрып-тұруды қалыптастырады, гиподинамияға қарсы тиімді құрал болып табылады.

2. Танымдық: Танымдық белсенділікті, назарды белсендіреді. Кеңістікте бағдарлауын (қашықтықты, доптың траекториясын бағалау) дамытады, ойын жағдайын тез талдап, қозғалыс шешімдерін қабылдауға үйретеді. Практикалық тәжірибе арқылы элементар математикалық ұғымдарды (санау, салыстыру) мен табиғи-ғылыми түсініктерді (инерция, серпімділік) меңгеруге мүмкіндік береді.

3. Әлеуметтік-тұлғалық және эмоционал-

ды-еріктік: Дағдыларды (коммуникация, жұпта және шағын топта ынтымақтастық, ережелерді сақтау) қалыптастырады. Табандылықты, тәртіптілікті, сәтсіздіктерді жеңу дағдысын тәрбиелейді. Серіктес пен қарсыласқа құрметпен қарауға, жеңіс пен жеңілісті лайықты қабылдауға үйретеді, эмоционалды интеллект пен өзін-өзі реттеуді дамытады.

Бағдарлама 3-5 жас аралығындағы балаларға арналған және олардың жасына лайықты арнайы жеңілдетілген жабдықтарды (жеңіл ракеткалар, жұмсақ, төмен секіруі бар доптар) пайдалануға негізделеді.

Ұйымдастырылған іс-әрекеттердің ұзақтығы мен қарқындылығы жастан жасқа есептеліп, денсаулықты сақтау талаптарына қатаң сәйкес келеді, бұл жүктемелердің бала ағзасына сәйкес дозалануын қамтамасыз етеді.

Біз әзірлеген «Baby Tennis» әдістемесі келесі негізгі педагогикалық принциптерге негізделген:

Ойынға негізделген тәсіл: Барлық техникалық элементтер (ракетканы ұстау тәсілі, негізгі тұрыс, соққылар) баланың табиғи қызығушылығы – ойын арқылы меңгеріледі. Мысалы, «Күллі кісі» ойыны ракеткадағы допты сақтап жүруді үйретеді, ал «Допты нысанаға тигіз» дәлдікті дамытады. Сюжеттік-рөлдік ойындар («Теннис сафари», «Ғарыш станциясы») жаттығуларды қызықты сапарға айналдырады.

Кезеңділік пен жүйелілік: Тәрбиелеу-білім беру «қарапайымнан күрделіге» қарай жүреді. Үш негізгі кезеңге бөлінеді:

1) **Бейімделу-танысу** (3-4 жас): құралдармен танысу, қарапайым манипуляциялар;

2) **Негізгі техникалық** (4-5 жас): негізгі тұрыс, қозғалыстар, соққылардың қарапайым түрлері;

3) **Жетілдіру** (5 жас): дағдыларды бекіту, ойын практикасы, ішкі жарыстар.

Дифференциалды және жеке тәсіл: Әр баланың жеке қабілеттері, даму жылдамдығы және физикалық дайындығы ескеріледі. Көп деңгейлі тапсырмалар жүйесі (базалық



қиындатылған) және жеке дағдылар траекториялары қолданылады. Тапсырмалардың қиындық деңгейі реттеліп, әр баланың табысын қамтамасыз етуге баса назар аударылады.

Басқа ұйымдастырылған іс-әрекеттермен интеграция: Теннис элементтері санау (есептеу), кеңістікте бағытталу (оң, сол, алды, арты), түстерді білу, әлеуметтік дағдыларды (келісу, кезекте тұру) қалыптастыруға қызмет етеді. Танымдық тапсырмалар мен тіл дамыту ойын контекстінде табиғи түрде жүзеге асырылады.

Әдістемелік нұсқаулықтың құрылымы мен практикалық маңызы. «Baby Tennis» әдістемелік нұсқаулығы мектепке дейінгі ұйымдардың жағдайында теннис бойынша ұйымдастырылған іс-әрекеттер толық ұйымдастырылып-әдістемелік сүйемелдеуін қамтамасыз етеді. Оның құрылымы мынадай негізгі бөлімдерден тұрады:

1. **Теориялық-әдістемелік негіз:** Бағдарламаның нормативтік-құқықтық негіздемесі, психологиялық-педагогикалық түсіндірмелер, жастаралық ерекшеліктерге талдау.
2. **Мазмұндық-бағдарламалық кешен:** Жылдық перспективалық жоспарлау, әр кезеңге арналған ҰІӘ үлгілерінің кешені, дифференциалданған жаттығулар жинағы.
3. **Диагностикалық-бақылау блогы:** Бастапқы, аралық және қорытынды диагностика әдістері, жеке даму картасының үлгісі, бақылау жаттығуларының протоколдары. Бұл жүйе әр баланың прогрессін объективті бағалауға және бағдарламаны түзетуге мүмкіндік береді.

Әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы;
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты;
3. Үлгілік оқу бағдарламасы;
4. Мектепке дейінгі ұйымдар қызметінің үлгілік қағидалары;
5. Жасөспірімдер психологиясы мен физиологиясы негіздері.

4. Практикалық құралдар: Жылжымалы ойындар мен эстафеталардың әдістемелік картотекасы, ата-аналармен жұмыс жоспары, қауіпсіздік бойынша нұсқаулар, материалдық-техникалық базаны құру талаптары.

Нұсқаулық тәрбиешілер мен дене шынықтыру нұсқаушылары үшін қолайлы, әр қадамдық нұсқаулармен толықтырылған, оны тәжірибеге тікелей енгізуге дайын.

«Baby Tennis» технологиясының болашақ перспективалары қандай? Біздің тәжірибелік жұмысымыз «Baby Tennis» бағдарламасының тиімділігін растады. Балалар ҰІӘ жоғары ынтамен қатысып, олардың қозғалыс координациясы, көру-қол үйлестігі, реакция жылдамдығы айтарлықтай жақсарды. Ата-аналардан алынған оң кері байланыс бағдарламаның әлеуметтік сұранысқа ие екенін және отбасы мен МДҰ арасындағы серіктестікті нығайқандығын көрсетті.

«Baby Tennis» технологиясы мектепке дейінгі ұйымдарының дене тәрбиесі жүйесіне инновациялық көзқарасты енгізуге, Стандарт талаптарын орындауға және балалардың денсаулығын нығайтуға, оларды белсенді өмір салтына баулуға мүмкіндік береді.

Бұл тек спорттық дағдыларды дамыту емес, сонымен қатар, болашақ оқушының табысты әлеуметтенуі мен тұлғалық дамуының іргетасын қалайтын кешенді педагогикалық шешім болып табылады.

Бағдарламаны одан әрі тарату және жетілдіру перспективалары ретінде цифрлық ресурстарды (интерактивті қосымшалар, т.б.) әзірлеу, даму ерекшеліктері әртүрлі балаларға бейімделген модульдерді құру, сонымен қатар, бағдарламаның ұзақ мерзімді әсерін салыстырмалы педагогикалық зерттеулер жүргізу болып отыр.



ҚОЗҒАЛЫС АРҚЫЛЫ ҚАЗАҚ ТІЛІ: БАЛАБАҚШАДА TPR ӘДІСІН ҚОЛДАНУ ТИІМДІЛІГІ



Адам Юлия Николаевна

Қарағанды облысы, Қарағанды қаласы
«Ақниет» бөбекжайы КМҚК
директоры



Лукпанова Асел Шарипкановна

Қарағанды облысы, Қарағанды қаласы
«Ақниет» бөбекжайы КМҚК
қазақ тілі педагогі



Аңдатпа. Қазіргі мектепке дейінгі білім беру жүйесінде балаларды қазақ тіліне үйретудің тиімді әдістерін іздеу өзекті мәселе болып отыр. Солардың бірі - TPR (Total Physical Response - толық физикалық әрекет) әдісі. Бұл әдіс балалардың қимыл-қозғалысы арқылы тіл үйренуіне негізделеді. Балалар жаңа сөздерді қозғалыс арқылы тез меңгереді, түсінігі артады, тыңдау және сөйлеу дағдылары дамиды. Мақалада TPR әдісінің мәні, ерекшеліктері мен артықшылықтары, мектепке дейінгі ұйымдарда қолдану жолдары педагогтерге арналған нақты ұсыныстар қарастырылған.



Түйін сөздер: қазақ тілі, TPR әдісі, қимыл-қозғалыс, мектепке дейінгі тәрбие, тіл дамыту, ойын, тыңдалым, сөйлеу.

Қазақ тілін үйретудің тиімді жолдарын іздеу - қазіргі балабақша педагогтарының басты мақсаты. Ойын, қозғалыс, ән мен қимыл арқылы тілді үйрену - бала бойына тілді сіңірудің табиғи жолы. Осы тұрғыда TPR әдісі - мектеп жасына дейінгі балалар үшін оңтайлы шешімдердің бірі болып табылады. Бұл әдіс балалардың тілге деген қызығушылығын арттырып, сөздік қорын дамытады, есте сақтау қабілетін күшейтеді.

TPR (Total Physical Response) әдісі - бұл есту, түсіну және дене қимылын қатар қолдануға негізделген тиімді тәсіл. Бұл әдісті алғаш рет тіл маманы Джеймс Ашер ұсынған және оның мақсаты - баланың тілді табиғи қабылдауын қамтамасыз ету. Әсіресе мектеп жасына дейінгі балалар үшін тіл үйрену - ойын, әрекет, көру және қимыл арқылы жүзеге асатыны дәлелденген [1].

TPR әдісінің мәні (мағынасы):

TPR (Total Physical Response) әдісі - тіл үйретуде тыңдалым мен қозғалысты біріктіре отырып, сөйлеу дағдысын табиғи жолмен қалыптастыруға бағытталған әдіс. Бұл әдістің мәні - бала тыңдаған сөзді бірден дене қимылы арқылы көрсету арқылы тілдік материалды терең әрі берік меңгереді. Яғни, бала сөзді естиді, түсінеді, әрекет арқылы жауап береді [2].

TPR әдісінің басты ерекшелігі:

- қимыл арқылы есте сақтау қабілетін арттырады;
- тіл үйрену процесін стрессіз, ойын түрінде ұйымдастырады;



- тыңдалған ақпаратты қозғалыс арқылы мидың екі жарты шары да қабылдайды (есту және моторлық жадыны қатар дамытады).

TPR әдісі әсіресе мектеп жасына дейінгі балалар үшін өте тиімді, өйткені бұл жастағы балалар белсенді, қозғалыс арқылы жақсы үйренеді және ойынға бейім болады.

TPR әдісі арқылы қазақ тілін үйретудің бірнеше негізгі артықшылықтары бар:

1. Тіл мен қозғалысты біріктіру.

Балалар берілген нұсқаулықтар мен тапсырмаларды қимыл арқылы орындай отырып, сөздердің мағынасын нақты қабылдайды.

2. Баланы шаршатпайтын әдіс

Ұйымдастырылған іс-әрекеттің барысы ойын түрінде өтетіндіктен, балалар бұл тапсырмаларды қызығушылықпен орындайды. Қимылмен ұйымдастырылған іс-әрекетті жүргізу арқылы олардың зейіні тұрақталып, шаршау деңгейі төмендейді.



Бұл әдіс баланың сөйлеу тілін дамытуда өте тиімді және қызықты формада жүзеге асады. Мысалы, «Сенің атың кім?», «Сен неше жастасың?», «Балабақшаның атауы қалай аталады?», «Тобың қалай аталады?» деген сұрақтарды балаға доп лақтыру арқылы қою

3. Қазақ тіліндегі сөздік қорды кеңейту

Қимыл мен сөз қатар жүретіндіктен, бала сөздерді ұзақ уақыт есінде сақтайды. Бұл әдіс әсіресе сөзді қабылдау, есте сақтау, байланыстырып сөйлеу қабілеттерін дамытады.

TPR әдісін мектепке дейінгі ұйымдарда қолдану жолдары:

TPR әдісін балабақшада жүйелі әрі тиімді қолдану үшін келесі тәсілдерді пайдалануға болады:

Мен күнделікті ұйымдастырылған іс-әрекет барысында балалармен алдымен амандасу, балабақша мен топтың атауын, өз есімдерін, жас ерекшеліктерін айту, қоштасу сияқты тілдік үлгілерді дене қимылдарымен ұштастырып жүргіздім. Бұл тәсіл балалардың тілді жеңіл меңгеруіне, сөздерді іс-әрекет арқылы есте сақтауына ықпал етті. Қимылмен қатар айту - олардың қызығушылығын арттырып, белсенді қатысуына мүмкіндік берді[3].



- баланы ойын арқылы тілдік әрекетке тартудың тиімді жолы.

Бала допты қағып алып, сұраққа жауап беруге тырысады. Бұл тәсіл балалардың белсенділігін арттырып, еркін сөйлеуіне, өз ойын



жеткізуіне мүмкіндік береді. Сонымен қатар, бала сұрақты есту, оны түсіну, жауабын ойлау және айту сияқты бірқатар танымдық әрекеттерді бір уақытта орындайды.

Мұндай ойын түріндегі қайталаулар күнделікті қолданылған жағдайда, баланың есте сақтау қабілетін дамытады, сөздік қорын кеңейтеді және сұраққа толық жауап беру дағдысын қалыптастырады. Бұл әдіс балаларға тілді механикалық түрде емес, табиғи жолмен, әрекет арқылы үйренуге жағдай жасайды.



Сөздік минимумды жүргізу барысында «Дене мүшелері» тақырыбына қимыл-қозғалыс арқылы үйрету тиімді әдіс болды. Мысалы, «Дене мүшелерін көрсет!» ойыны арқылы балалар дене мүшелерінің атауын қимылмен байланыстыра отырып меңгерді. Мен балаларға дене мүшелерді атап айтқанда, балалар сол мүшелерді көрсетіп, оны қазақ тілінде дауыстап айтуға жаттықты. Бұл әдіс балалардың есту, көру, есте сақтау қабілеттерін арттырып, белсенділігін жоғарылатты. Қимыл арқылы меңгеру тілдік материалдың баланың санасында тез, әрі ұзақ уақыт сақталуына ықпал етті. Сонымен қатар, бұл тәсіл балалардың қазақ тіліне деген қызығушылығын арттырып, танымдық қабілеттерін дамытуда маңызды рөл атқарды.



Жаңа сөздерді үйрету барысында сөзді қимылмен қатар көрсету балаларға материалды жеңіл әрі қызықты меңгеруге көмектесті. Мысалы, үй жануарлары тақырыбында балалар жануарлардың дауысын тыңдап, қай жануар екенін дауысынан танып, оның қимылын салып, секіріп, атын қазақ тілінде атайды. Мұндай жаттығулар балалардың есту, сөйлеу, қимыл және ойлау қабілеттерін қатар дамытып, сөздік қорын кеңейтуге септігін тигізді.



Қимылды ойындар арқылы тіл үйрету - мектепке дейінгі жастағы балалар үшін ең тиімді тәсілдердің бірі. «Кім жылдам?» ойыны - сол әдістердің бірі ретінде жабайы аңдардың атауларын меңгертуде жиі қолданылады. Ойынның шарты: 4-5 бала бір қатарда тұрады. Мұғалім жабайы аңның атауын (мысалы: аю, қасқыр, түлкі) айтады. Педагог айтқан аңның атауына байланысты балалар сол аңға



секіру қимылын жасайды. Мысалы: «Аю!» дегенде - аю сияқты ауыр жүріспен секіреді, «Түлкі!» десе - жеңіл қимылмен секіреді, «Қасқыр!» десе - жылдамдықпен секіреді. Егер бір бала қимылды дұрыс көрсетпей қалса немесе кешігіп жасаса, ол ойыннан шығады. Ойын осылай жалғаса береді. Ең соңында дұрыс әрі шапшаң орындаған бала жеңімпаз болады. Бұл ойын балаларға өте қызықты. Тіл үйренумен қатар, балалардың ойлау, тыңдау, қимыл арқылы есте сақтау қабілеттері дамиды.



Қимылды сергіту сәтінде: Сергіту сәті барысында балалар педагогтің көрсеткен қимылдарын тыңдай отырып, дәл қайталап орындайды. Педагог сөзбен айтып, өзі көрсетеді, ал балалар сол қимылдарды қозғалыс арқылы жүзеге асырады. Мысалы, педагог: «Қолымызды жоғары көтерейік», «Аяғымызды түзу ұстайық», «Оңға, солға бұрылайық», «Орнымызда секірейік», «Қолымызды шапалақтайық!» - деп айтып, іс-әрекетін көрсетеді.

Бұл сәтте балалардың денелері қозғалыста болып, тілдік материалды естіп, қайталап айту арқылы тілі дамиды. Қимылды сергіту сәті балалардың зейінін шоғырландырып, шаршағанын басып, әрі тілді қимылмен ұштастыруға үлкен мүмкіндік береді.



TPR әдісі мектепке дейінгі балалардың қазақ тілін тез әрі қызығушылықпен меңгеруіне оң әсерін берді. Мониторинг нәтижесі бойынша әдіс тиімді деп танылып, күнделікті оқу үдерісінде қолдануға ұсынылады.

Осы тақырып бойынша педагогтерге ұсынар едім: TPR әдісін күнделікті ұйымдастырылған

іс-әрекетте жүйелі түрде қолдану балалардың қазақ тілін жеңіл әрі қызығушылықпен меңгеруіне мүмкіндік береді. Жаңа сөздерді қимыл-қозғалыс арқылы бекіту, ойын түрінде қайталау, сергіту сәттерін қазақ тіліндегі нұсқаулықтармен орындау балалардың тілдік қорын кеңейтіп, сөйлеу дағдысын дамытады. Сонымен қатар, жеке, жұптық және



топтық жұмыстар арқылы баланың белсенділігін арттыруды ұсынамын.

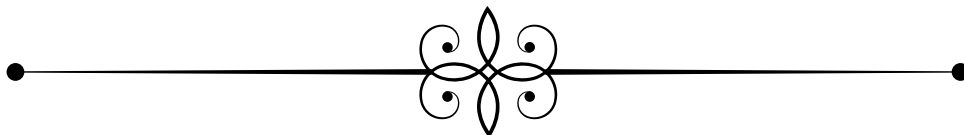
«Қозғалыс арқылы қазақ тілі: Балабақшада TPR әдісін қолдану тиімділігі» атты мақалада Total Physical Response (TPR) әдісінің мектепке дейінгі ұйымдарда қазақ тілін үйретуде қаншалықты тиімді екені қарастырылды. Бұл әдіс - әсіресе орыс тілді топтарда қазақ тілін

екінші тіл ретінде үйреніп жатқан балалар үшін өте тиімді құрал.

Қорыта келе, TPR әдісі - баланың жас ерекшелігіне сай, ойын арқылы тіл үйретуді көздейтін, тиімділігі жоғары заманауи әдістердің бірі. Сондықтан бұл тәсілді балабақшада қазақ тілін оқыту тәжірибесінде кеңінен қолдануды ұсынамыз.

Әдебиеттер:

1. А.Ж.Асқарбаева «Мектепке дейінгі ұйымдарда қазақ тілін үйретудің тиімді әдіс-тәсілдері». - Алматы: Рауан, 2019.
2. М.Сейсенбаева «Мектеп жасына дейінгі балалардың қазақ тілінде сөйлеу дағдысын дамыту». - Педагогика журналы, №4, 2021.
3. М.С.Жиенбаева «Қазақ тілін екінші тіл ретінде оқытудағы инновациялық әдістер». - Нұр-Сұлтан, 2020.
4. ҚР Мәдениет және спорт министрлігі. «Қазақ тілін оқыту әдістемесі: мектепке дейінгі кезең». - Нұр-Сұлтан, 2021.





«3D ТЕХНОЛОГИЯ – ГОЛОГРАММА: БАЛАБАҚШАДА ҚОЛДАНУ ЖОЛДАРЫ»



Қайырбаева Гүлдана Мемлетханқызы

ШҚО, Өскемен қаласы

«№3 «Балбөбек» балабақша-бөбекжайы» КМҚК

Әдіскері



Аңдатпа. Қазіргі таңда білім беру жүйесінде инновациялық технологияларды қолдану – тәрбиелеу-білім беру процесін қызықты ұйымдастырудың маңызды бағыттарының бірі. Солардың бірі – 3D голограмма технологиясы, ол мектепке дейінгі ұйымдарда балалардың қызығушылығын арттыруға, ойлау қабілетін дамытуға және көрнекі қабылдауын жетілдіруге мүмкіндік береді.



Түйін сөздер: 3D технология, голограмма, балабақша, инновациялық әдіс, танымдық даму, STEAM, көрнекілік, шығармашылық, білім беру үдерісі.

Голограмма дегеніміз не?

Голограмма дегеніміз — жарық сәулесінің интерференциясы мен дифракциясы принципіне негізделіп жасалған үш өлшемді (3D) бейне. Бұл технология арқылы кез келген объектіні кеңістікте нақты, көлемді түрде көруге болады — яғни бейне әдеттегі экранда емес, әуеде «қалқып» тұрғандай көрінеді.

Қарапайым тілмен айтқанда:

Голограмма – бұл кеңістікте «тірі» бейне жасайтын ерекше проекция. Мысалы, арыстанның голограммасын көрген бала оны экраннан емес, нақты тірі жануарды көргендей әсер алады.

Голограмманы балабақшада қолдану артықшылығы

Көрнекілік және визуалды әсер: Балалар көру арқылы жақсы қабылдайды. 3D голограммалар – оқытуды қызықты, әсерлі етеді. Мысалы: жануарлар, көлік түрлері, табиғат құбылыстары шынайы қозғалып тұрғандай көрінеді.

Танымдық қабілеттерді дамыту: Балалар абстракт ұғымдарды нақты бейнелер

арқылы жақсы түсінеді. Мысалы: ғарыш, су айналымы сияқты күрделі тақырыптарды визуализациялау оңайырақ.

Сөйлеу мен ойлау дағдыларын жетілдіру:

Голограмма арқылы баланың бір нәрсе туралы әңгімелеуге, сипаттауға ынтасы артады. Сұрақ-жауап, әңгімелеу жаттығуларына өте тиімді.

Интерактивтілік және белсенділік: Голографиялық құрылғылар қозғалысқа жауап беруі мүмкін (gesture control, т.б.). Бұл баланың әрекетке қосылуына мүмкіндік береді, ҰІӘ белсенді қатысады.

Қиял мен шығармашылықты дамыту: Голограммалар баланың қиялын шарықтатып, ертегілер мен фантастикалық әлемдерге «еніп кетуге» мүмкіндік береді. Шығармашылық ойындар, сахналау, сторителлингте таптырмас құрал.

Мектепке дейінгі STEAM бағытындағы білімге қадам: Ғылым, технология, инженерия, өнер және математика элементтерін ойын арқылы беруге болады.

Кезкелгентехнологияныңартықшылығымен қатар, кейбір кемшіліктері де болады. Ба-



лабақшада голограмма қолданудың негізгі кемшіліктері мыналар:

- **Техникалық қиындықтар:** құрылғыларды орнату, жөндеу, қолдану үшін арнайы білім керек. Педагогтердің барлығы бірдей техникаға жақын бола бермейді.
- **Тікелей қарым-қатынасты азайту қаупі:** экранға, құрылғыға көп үңілу – баланың нақты адаммен, табиғатпен, затпен байланысын азайтуы мүмкін. Әлеуметтік, эмоциялық даму жағына кері әсер етуі ықтимал.
- **Шамадан тыс визуалды жүктеме:** голограмма – визуалды тұрғыдан өте әсерлі. Бірақ, шамадан тыс ақпарат көзді шаршатады, зейіннің шашырауына себеп болуы мүмкін.
- **Тек ойын-сауыққа айналып кету қаупі:** егер педагог дұрыс мақсат қоймаса, голограмма тек «эффект үшін» қолданылып, тәрбиелеу – білім беру процесі мақсатына жетпей қалуы мүмкін.

Голограмма ойындары мен дидактикалық ойындардың айырмашылығы:

Голограммалық ойындар – технологияға негізделген: Голограмма – бұл үшөлшемді (3D) бейнені көрсету әдісі, ол кеңістікте «қалқып жүргендей» көрінеді.

Визуалды эффект: Балалар үшін өте қызықты, себебі олар заттарды экраннан тыс кеңістікте көріп, шынайы әсер алады.

Қиял мен шығармашылықты дамытады: Балалар 3D бейнелермен әрекеттесу арқылы елестету, армандау, қиялдау қабілеттерін дамытады.

Интерактивтілік: Кейбір голограммалық құрылғылар қимылға немесе дауысқа жауап береді. Құны жоғары: Арнайы құрылғылар қажет болуы мүмкін (голограмма проекторы, планшет, смартфон).

Дидактикалық ойындар – педагогикалық мақсатқа негізделген: Мақсат – баланың ойлау, есте сақтау, сөйлеу, моторика, санау дағдыларын дамыту.

Қарапайым құралдармен жүзеге асады: Карточкалар, ойыншықтар, фетрден жасалған құралдар, кубиктер т.б.

Тікелей қарым-қатынас: Тәрбиеші мен бала арасында сөздік байланыс маңызды рөл атқарады.

Бейне мен дыбыс аз: Визуалды және аудиалды әсер голограмма сияқты күшті емес.

Арзан әрі кең таралған: Әр балабақшада қолдануға ыңғайлы.

3D технология голограмманы қолданып балабақшада ойнауға болатын ойын түрлері:

1. «Үшіншісі артық»

Мақсаты: Балалардың сөздік қорын кеңейту, ұқсастық пен айырмашылықты анықтау дағдысын дамыту.

Қажет құралдар:

Голограмма проекторы немесе смартфон экранына арналған 3D проектор үлгісі.

Тапсырма:

1. Голограмма арқылы балаларға 3 заттың бейнесін көрсетіңіз (мысалы: алма, банан, шар).
2. Бала олардың ішінен ұқсас 2-еуін таңдайды және неге ұқсас екенін түсіндіреді.
3. Кейін неге үшіншісі артық екенін түсіндіреді.

2. «Түсті әлем»

Мақсаты: Балалардың түстерді ажырата білу дағдысын дамыту.

Қажет құралдар: Түрлі түсті заттар бейнеленген голограмма (мысалы: қызыл алма, сары лимон, көк шар). Түсті карточкалар.

Тапсырма:

1. Голограммада бейнеленген затты көрсетіңіз.



2. Бала сәйкес түсті карточканы табуы керек.
3. Сол түспен затты бояу немесе сол түсті топтан табу тапсырмасы беріледі.

3. «Ғажайып ертегі әлемі»

Мақсаты: Шығармашылық ойлауын дамыту, ертегі мазмұнын есте сақтау және ауызекі сөйлеуін жетілдіру.

Шарты: Балаларға голограмма арқылы ертегі кейіпкерлері (мысалы: Бауырсақ, Қызыл телпек, Қасқыр) көрсетіледі. Осы кейіпкерлер арқылы тәрбиеші кішігірім сахналық көрініс немесе ертегіні әңгімелеу ұйымдастырады. Балалар ертегі бойынша кейіпкерді таниды, ретін анықтайды, жалғастырып айтады.

4. «Пішіндер, денелер әлемі»

Мақсаты: Балалардың геометриялық пішіндер туралы түсінігін дамыту, көру арқылы тану және салыстыру қабілетін арттыру.

Шарты: Голограммада түрлі пішіндер (шеңбер, үшбұрыш, шаршы) бірінен соң бірі көрсетіледі.

Балалар: Атын атап айтуы керек. Түстерін, көлемін салыстырып сипаттау керек. Өз орнындағы нақты пішінді таңдау керек.

Қазіргі заманғы білім беру жүйесінде ақпараттық технологияларды, соның ішінде 3D голографиялық технологияны қолдану – білім алушылардың танымдық қызығушылығын арттырудың тиімді жолдарының бірі. Балабақша деңгейінде голограмма қолдану арқылы балалардың көру, есту, сөйлеу қабілеттері кешенді түрде дамиды.

Голографиялық ойындар балалардың қиялын, шығармашылық қабілетін кеңейтіп, білімді көрнекі түрде меңгеруге жағдай жасайды. Бұл технология арқылы балалар күнделікті көріністерді жаңа ракурстан қабылдайды, өз ойын еркін жеткізуге үйренеді. Сонымен қатар, тәрбиешіге ҰІӘ қызықты әрі инновациялық түрде өткізуге мүмкіндік береді.

Осылайша, голограмма – балабақшада жаңа буын технологияларын тиімді пайдалану арқылы сапалы білім беруге, баланың жан-жақты дамуына үлес қосатын маңызды құрал.

Әдебиеттер

1. Жолдасбекова С. «Мектепке дейінгі білім беру әдістемесі». – Алматы: «Білім», 2020.
2. Ахметова Ж. «Инновациялық технологиялар – тәрбие мен оқытуда». – Нұр-Сұлтан: «Фолиант», 2021.
3. YouTube бейнематериалдары:
 - <https://www.youtube.com/watch?v=G1OAJDj0848>
 - <https://www.youtube.com/watch?v=MqaOgdIkqmo>
4. Инстаграм ресурсы: @riza_kornekilik (https://www.instagram.com/riza_kornekilik)
5. Botana.biz – Балабақша тәрбиешілеріне арналған әдістемелік материалдар: <https://botana.biz/prepod/doshkolniki>



**БІЗДІҢ БАЛАБАҚША: БІЗ ҰСЫНАМЫЗ
НАШ ДЕТСКИЙ САД: МЫ ПРЕДЛАГАЕМ**

ЕРТЕ КӘСІПТІК БАҒДАР БЕРУДІ БАЛАБАҚШАДАН БАСТАУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ



Жолбарысова Молдир Айткалиевна

Астана қаласы
№5 «Ақбота» балабақшасының
меңгерушісі



Аңдатпа. Бұл мақалада балабақша кезеңінен бастап ерте кәсіптік бағдар берудің маңыздылығы, оның баланың дамуына, қызығушылықтарының қалыптасуына, еңбек мәдениетін сіңіруге әсері қарастырылады. Заманауи білім беру жүйесінде ерте жастан кәсіптік бағыт беру – баланың әлеуетін дер кезінде анықтауға, болашақ мамандыққа деген бастапқы бейімділігін дамытуға мүмкіндік беретін маңызды процесс. Мақалада ерте кәсіптік бағдардың психологиялық-педагогикалық негіздері мен оны іске асырудағы тиімді әдістер талданады.



Түйін сөздер: ерте кәсіптік бағдар, балабақша, мамандық, қызығушылық, кәсіби құзыреттілік, еңбек тәрбиесі.

Қазіргі заманда қоғамның әлеуметтік-экономикалық дамуы, еңбек нарығындағы бәсекелестіктің артуы мен мамандықтар әлемінің күрделенуі жеке тұлғаның өмірлік және кәсіби жолын ерте кезеңнен саналы түрде айқындауын қажет етеді. Жаңа мамандықтардың пайда болуы балаларды мектеп жасына дейінгі балалардан бастап кәсіпке бейімдеу мәселесін өзектендіріп отыр.

Ерте кәсіптік бағдар беру – тұлғаның әлеуметтенуінің, өзін-өзі тануының және болашақ кәсібін дұрыс таңдауының маңызды

алғышарты болып табылады.

Кәсіптік бағдар беру жүйесін тек мектеп кезеңінен бастау жеткіліксіз, себебі, баланың тұлғалық және танымдық дамуының негізі мектепке дейінгі кезеңде, яғни жаста қалыптасады.

Сондықтан кәсіптік бағдар берудің алғашқы элементтерін балабақша қабырғасынан бастап енгізу – бүгінгі мектепке дейінгі білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі. Ол Үлгілік оқу бағдарламасының мазмұнында



қарастырылған.

Ерте кәсіптік бағдар беру – бұл баланың жас ерекшелігіне сай оның еңбекке, әртүрлі мамандықтарға деген қызығушылығын оятып, болашақ кәсіби өзіндік санасын қалыптастыруға бағытталған педагогикалық және психологиялық процесс. Бұл процесс тек мамандықтар туралы қарапайым ақпарат берумен шектелмейді, ол сонымен қатар баланың:

- өзін-өзі тану қабілетін дамытуға;
- еңбекке деген оң көзқарасын қалыптастыруға;
- шығармашылық ойлау мен қиялын жетілдіруге;
- командада әрекет ету, жауапкершілік пен табандылық сияқты қасиеттерін нығайтуға бағытталады.

Баланың тұлғалық дамуының іргетасы – мектепке дейінгі кезеңде қаланатынын баршамыз білеміз. Бұл уақытта баланың дүниетанымы қалыптасып, қоршаған ортаға деген алғашқы танымдық және эмоционалдық қатынасы пайда болады. Психологтардың (Л.С.Выготский, Ж.Пиаже, Э.Эриксон және т.б.) зерттеулеріне сәйкес, мектепке дейінгі жаста бала ойын, еліктеу, бейнелеу және тәжірибелік әрекет арқылы әлемді таниды.

Демек, кәсіптік бағдар беруді ойын арқылы жүзеге асыру ең тиімді тәсіл болып табылады. Себебі, мектеп жасына дейінгі баланың жетекші әрекеті-ойын екені сөзсіз. Осы орайда, біздің №5 «Ақбота» балабақшасында балалардың кәсіптік бағдарын ерте қалыптастыру, еңбекке деген құрмет пен қызығушылықты дамыту, әлеуметтік рөлдермен таныстыру мақсатында «Мамандықтар қалашығы» кабинеті ашылды. Ол жерде кәсіптік бағдар берудің мазмұны:

1. Әртүрлі мамандықтармен түрлі және мамандық иелерінің еңбегімен танысады («Дәрігер», «Құрылысшы», «Аспаз», «Тігінші», «Банк», «Өрт сөндіруші», «Полиция», т.б.);
2. Еңбек әрекетіне қызығушылық қалыптастыру (ойын арқылы еңбек әрекетін ұй-

ымдастыру);

3. Қоғамдағы еңбектің мәнін түсіндіру;
4. Баланың қабілеттері мен бейімдерін байқау және қолдау жүзеге асырылады.

Өз тәжірибемізден ерте жастан кәсіптік бағдар берудің бірнеше маңызды артықшылықтарын да байқадық. Олар:

Тұлғаның өзін-өзі тануына ықпал етеді. Өйткені, балалар өздерінің ұнататын істерін, қызығушылықтары мен бейімдерін ойын, шығармашылық, еңбек әрекеттері арқылы байқайды. Бұл болашақта кәсіби бағыт таңдауда шешуші рөл атқарады.

Еңбекке құрмет пен жауапкершілікті тәрбиелейді. Еңбек әрекеті арқылы балалар өздері ересектердің рөлдерін сомдау арқылы «Еңбек – өмірдің негізі» екенін түсінеді. Бұл өз кезегінде әр мамандықтың қоғамдағы рөлін ұғыну оның әлеуметтік жауапкершілігін арттырады.

Қиялы мен шығармашылықты дамытады. Ойын арқылы бала жаңа жағдайларға бейімделуді, шешім қабылдауды, бастамашыл болуды үйренеді. Бұл қасиеттер болашақ кәсіби табыстың алғышарты деп түсінемін.

Мамандық әлемімен ерте танысуға мүмкіндік береді. Өйткені, балаға түрлі кәсіптер туралы ерте жастан дұрыс және нақты ақпарат беру арқылы кәсіби бағдардың сапасын арттырамыз. Бұл – кәсіби адасушылықтың алдын алады деп санаймын.

Отбасы мен балабақша ынтымақтастығын нығайтады. Кәсіптік бағдар тек педагогтің міндеті емес, ол ата-анамен бірлесе атқарылатын процесс. Баланың үйдегі тәрбие мен балабақшадағы іс-әрекет үйлесімді болса, нәтижесі де жоғары болатыны сөзсіз. Осылайша, Модельде көзделген ата-ана мен балабақшаның күш-жігерін біріктіруге, оларды тәрбиелеу-білім беру процесіне тартуға мүмкіндік туғызамыз. «Менің ата-анамның мамандығы», «Мамандықтар әлемі», «Мен болашақта кім боламын?» және т.б. тақырыптарда «Әкелер мектебі», «Аналар мектебінің» жұмыстарын да тиімді, әрі жүйелі ұйымдастырып отырамыз.



Демек, сюжетті-рөлдік ойындар - баланың әлеуметтену процесін жеңілдетеді, өзіндік мақсат қою дағдыларын дамытады, еңбекке құрмет сезімін қалыптастырады.

Ерте кәсіптік бағдар беруде негізгі жетекші тұлға – тәрбиеші. Оның кәсіби құзыреттілігі, шығармашылық қабілеті және бала психологиясын терең түсінуі аса маңызды. Ойын, еңбек, шығармашылық әрекеттерін ұйымдастырудағы тәрбиешінің міндеттері:

- балалардың қызығушылығын байқау және оны дамытуға жағдай жасау;
- мамандықтар туралы ақпаратты жас ерекшелігіне сай жеткізу;
- ата-анамен тығыз қарым-қатынас орнату;
- кәсіптік бағдар беру ісін ойын, сахналау, әңгіме, бейнежазба, экскурсия сияқты түрлі тәсілдермен байыту болып табылады.

Сондай-ақ тәрбиеші өз кәсіби біліктілігін үнемі арттырып, заманауи білім беру технологияларын (STEAM, жобалау әдісі, интерактивті оқыту) тиімді қолдануы қажет деп есептеймін.

Осы орайда, біздің педагогтер кәсіпке ерте бағдарлауды жасанды интеллекттің көмегімен ұйымдастыруды жөн көріп отыр. Ол тәрбиелеу-білім беру процесін тереңдетіп, дараланған, тиімді бағытқа бұрады деген ой түйіп отыр.

Жасанды интеллект (ЖИ) - 4–5 жастағы балаларды кәсіпке бағдарлауда тиімді құрал ғана емес, заманауи педагогиканың жаңа көкжиегі. Ол баланы танып, түсініп, дамытуға бағытталған цифрлық серіктес ретінде тәрбие мен оқытудың сапасын арттырады.

Біріншіден, диагностика жасауда баланың қызығушылықтарын, когнитивтік ерекшеліктерін анықтау үшін адаптивті тесттер мен ойындар қолдануға болады. Адаптивті тесттер түрлері: интерес-карталар (қызығушылық картасы). Балаға түрлі қызмет түрлерінің суреттері немесе бейнелері ұсынылады (мысалы, жануарларға күтім жасау, құрылыс жасау, сурет салу). ЖИ баланың таңдауларына қарай қай салаға бейім

екенін анықтайды (гуманитарлық, техникалық, шығармашылық және т.б.).

KOGNITEST (когнитивті қабілетті бағалау тесті): назар аудару, есте сақтау, логикалық ойлау сияқты қабілеттерді бағалайды. ЖИ тапсырма деңгейін автоматты түрде баланың нәтижесіне қарай бейімдейді.

MI Mapping (Көп қырлы интеллект тесті): Говард Гарднердің 8 интеллект түріне негізделіп жасалады (музыкалық, кеңістіктік, дене-кинетикалық, тілдік, логикалық, тұлғалық және т.б.). ЖИ жүйесі қай салада бала мықты екенін көрсетіп, кәсіби бейімделуге ұсыныс береді.

Мысалы, диагностика жасауда пайдаланылатын ойын түрлері: «Кәсіп әлемі» симуляциялық ойыны. Әртүрлі кәсіп өкілдерінің (дәрігер, аспаз, құрылысшы, инженер, дизайнер) рөлдері ұсынылады. Бұл балабақшамызда жабдықталған «Мамандықтар қалашығында» іске асырылады.

Бала қай мамандықтарды таңдайды, қандай тапсырмаларды ұнатады - ЖИ соны тіркеп, қызығушылықты саралайды. «Мен не істей аламын?» интерактивті ойыны: Қарапайым тапсырмалар: сурет салу, санау, әуенді тану, лабиринт шешу. Нәтижесі бойынша баланың шығармашылық, аналитикалық, кеңістіктік немесе тілдік қабілеті анықталады.

«Ойын арқылы таңдау» жүйесі (gamified choice AI): Балаға бірізді шешім қабылдайтын ситуациялар беріледі (мысалы, кімге көмектесесің, қандай құрал таңдайсың). Таңдаулары негізінде кәсіпке бейімділік байқалады (мысалы, медицина - көмек көрсетуге бейімділік; IT - құралдармен жұмысқа қызығу).

Екіншіден, жеке даму траекториясын құру тәсілдері: алғашқы диагностика нәтижесіне сүйене отырып ЖИ баланың қызығушылығы мен когнитивтік ерекшеліктерін анықтайтын бастапқы тесттер мен ойындар арқылы мәліметтер жинайды (мысалы, логикалық ойлау, тіл байлығы, қабылдау деңгейі).

Профиль жасау: жүйе баланың «цифрлық портретін» құрайды: қай салаға бейім (шығармашылық, техникалық, тілдік), қай



дағдыны дамыту қажет, қабылдау стилі қандай (визуалды, аудиалды, кинестетикалық). Контентті автоматты таңдау: ЖИ баланың деңгейіне және қызығушылығына сай бейімделген тапсырмалар, ойындар, бейнесабактар ұсынады. Мысалы: бала суретке бейім болса – оған дизайн мен графика элементтері енгізілген ойындар ұсынады.

Үшіншіден, даму мониторингін жүргізу жолдары қарастырылды. Мұнда үздіксіз деректер жинақталады. ЖИ баланың тапсырмаларды орындау уақытын, қателер санын, қай бағытта кідіргенін тіркейді.

Мінез-құлық (зейіннің тұрақтылығы, табандылық) та есепке алынады. Автоматтандырылған талдау: жүйе график түрінде дамуды көрсетеді (апта сайынғы/ай сайынғы ілгерілеу). Кәсіби бейімділік бағыты динамикасын көрсетеді.

Мысалы, баланың біртіндеп техникалық қабілетке бет бұруы. ЖИ жүйесі педагог пен ата-анаға арналған түсінікті есеп дайындайды: қай бағытта бала өсті, қай салада қолдау қажет. Жеке ұсыныстар береді: қандай жаттығулар, үй тапсырмалары пайдалы болады.

Осылайша, «Мамандықтар қалашығында» ойын әрекетін ұйымдастыруда жасанды интеллект (ЖИ) интерактивті нұсқаушы рөлін атқарады. ЖИ көмекшісі (аудио-визуалды ассистент) әр кәсіптің рөліне еніп, балалармен сөйлесіп, тапсырма береді, бағыттайды. Ары қарай, педогогтердің тәжірибелерін мысалдар келтіре кетейін:

«Аспаз» ойыны.

Шығармашылық шеберханасында жасанды интеллектті (ЖИ) тиімді түрде пайдаланылған. Бұл балалардың қызығушылығын арттырып, тамақ дайындау процесін интерактивті, әрі танымдық етуге мүмкіндік берді. Төменде ЖИ-дің нақты қолдану жолдары көрсетілген:

Мақсаты: Тамақ әзірлеу процесімен таныстыру, еңбек сүйгіштікке баулу.

Мазмұны: балалар фартук тағып, ұн мен тұздан қамыр илеп, нан, бауырсақ, самса бейнесінде ойыншық тағам жасайды.

Құралдар: Жасанды тағам үлгілері, қамыр, тақтайша, қалыптар.

1. Виртуалды ЖИ-аспаз көмекші

Мақсаты: Балаларға қандай тағам дайындайтынын, қандай қадамдар жасалатынын интерактивті түрде үйрету.

Қолдану түрі: планшет немесе интерактивті тақтадағы ЖИ-дауыстық көмекші.

Мысалы: ЖИ: «Бүгін бауырсақ пісіреміз. Алдымен не қажет?»

- Бала: «Ұн!» – ЖИ: «Дұрыс! Ал енді не қосамыз?»

2. Тамақ дайындау бойынша AR/VR ойыны

Қолдану түрі: AR (қосымша шындық) арқылы балалар тағам құрамын экранда көреді. Олар нақты әрекеттер жасап, тағам дайындау процесін экранда орындай алады.

Мысалы: ЖИ «қамыр илеу» сатысын көрсетеді, бала оған еліктейді.

- Экранда дайын тағам макеті пайда болады.

3. ЖИ арқылы тағам атауларын, түстерін, пішіндерін үйрену

Қолдану түрі: интерактивті викторина немесе диалогтық режим.

Мысалы: ЖИ: «Сары, жұмсақ, майлы тағам қалай аталады?»

- Бала: «Сары май» – ЖИ: «Жарайсың! Ал енді қызыл, дөңгелек жеміс қайсы?» «Алма!»

4. Балалардың жасаған тағамдарын суретке түсіріп, ЖИ арқылы талдау

ЖИ балалардың «ойыннан жасалған» тағамдарын сканерлеп, оның ұқсастығын (пішін, түс, құрам) бағалайды.

Мысалы: «Бұл тағам бауырсаққа ұқсайды. Сенің пішінің дөңгелек, дұрыс таңдадың!»

5. «Ас мәзірін құрастыру» арқылы шешім



қабылдауға үйрету

ЖИ балаларға мәзір нұсқаларын ұсынып, қайсысын бірінші дайындау керегін сұрайды. Балалар тағам түрлерін таңдап, дәм үйлесімділігін үйренеді: «Қымызбен не ішуге болады?», «Шәйге не қосамыз?» т.б.

Қорытынды: ЖИ аспаз шеберханасында балалардың сөйлеу, есте сақтау, ойлау, салыстыру, реттік әрекеттерді түсіну қабілеттерін ойын арқылы дамытады. Сонымен қатар, балалар заманауи технологияны қызығушылықпен қабылдай бастайды.

«Шаштараз» ойыны.

Мақсаты: Әдемілікке ұмтылу, ұқыптылық дағдысын қалыптастыру.

Мазмұны: қуыршақтарға шаш үлгісін жасап, тарақ, шаш қыстырғыш, айна қолданады. Өзара «Шаштараз» мен «Клиент» рөлін бөліседі.

Құралдар: Шаш тарақтар, айна, ойыншық шаш кептіргіш, бантик.

«Шаштараз» орталығында жасанды интеллектті (ЖИ) пайдалануға болады және бұл балалардың шығармашылық қабілетін, сөйлеу тілін, эстетикалық талғамын дамытуға ерекше мүмкіндік береді. Төменде ЖИ қолданудың нақты тәсілдері берілген:

1. Виртуалды шаштараз ЖИ-көмекші

Қолдану түрі: планшет немесе интерактивті тақтада сөйлейтін ЖИ-модель.

Мақсаты: Балаларға шаш үлгісі жасау қадамдарын үйрету.

Мысалы: ЖИ: «Қуыршақтың шашын тарайық. Енді бантик тағайық. Қандай түс жақсы болады?». Бала: «Қызыл!». ЖИ: «Керемет таңдау!»

2. Шаш үлгісін жобалау арқылы эстетикалық талғамды дамыту

ЖИ баланың таңдаған түстері мен аксессуарларына сәйкес виртуалды қуыршаққа автоматты түрде шаш үлгісін жасап көрсетеді. Балалар өз таңдауларын экранда көріп, са-

лыстыра алады. Қосымша: «Қайсысы жарасады?» ойыны арқылы талдау жүргізу.

Диалогтық жаттығу – клиент пен шаштараз сөйлесуі. ЖИ «Клиент» рөлін атқарады:

- «Сәлеметсіз бе! Бүгін шашымды қысқартқым келеді. Қай түрін ұсынасыз?»
- Бала: «Сізге толқынды шаш жақсы жарасады!»
- ЖИ: «Керемет кеңес, рақмет!». Бұл сөйлеу тілін, қарым-қатынас мәдениетін дамытады.

4. «Қуыршаққа шаш сәнін жаса» - ЖИ-мен фототану

- Баланың жасаған нақты шаш үлгісін суретке түсіріп, ЖИ ұқсас сән үлгілерін табады.
- Мысалы: «Бұл – дәстүрлі өрім. Сенің жұмысын қазақи стильге келеді».
- Осылайша, бала ұлттық және заманауи стильді таниды.

5. Шаш бояу және күтім ойыны. Балалар экранда шаштың түрін, түсін, ұзындығын өзгерте отырып, өз дизайнын қалыптастырады. ЖИ қауіпсіздік туралы ескертеді: «Шашты боямас бұрын не істеу керек?». Бұл шешім қабылдау, ретпен ойлау қабілетін дамытады.

ЖИ «Шаштараз» орталығын шынайы шеберханаға айналдырады. Балалар тек ойнап қоймай, жеке стиль, талғам, диалог жүргізу, сұлулыққа баулу дағдыларын қалыптастырады. Сонымен қатар, ұлттық элементтермен үйлестіру (мысалы, қос өрім, сәукеле үлгісі) де қолдануға болады.

«Мамандықтар қалашығында» өткізілетін ұйымдыстырылған іс-әрекеттерді бақылау барысында педагогтерімізге:

- Баланың қызығушылығын ескеріп таңдау жасауына мүмкіндік беру;
- Топтық жұмыс пен өзара көмекті мадақтауда ЖИ кеңінен пайдалану;
- Әр кәсіптің қоғам үшін маңызын түсін-



діруде адамгершілік, еңбекқорлық құндылықтарына басымдық беруде ЖИ көмегіне сүйену және т.б. ұсыныстар да жасалады.

Алдағы уақытта ұлттық кәсіп түрлерін де («Ұста», «Шопан», «Зергер» және т.б.) қосып, этномәдени танымды дамытуға арналған ойындарды да ЖИ қолдану арқылы жүзеге асыруды жоспарлап отырмыз.

Қорыта келгенде, ерте кәсіптік бағдар беру баланың болашақ өмірлік жолын саналы түрде таңдауға дайындықтың алғашқы баспалдағы. Балабақшадан бастап жүргізілетін мақсатты, жүйелі кәсіптік бағдар жұмысы:

- баланың қызығушылығы мен қабілет-

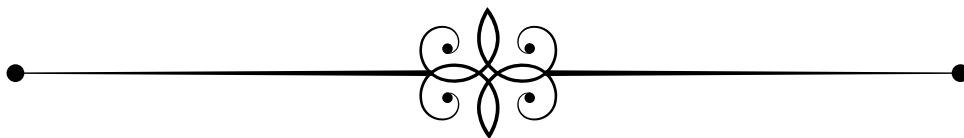
терін дамытады;

- еңбекке құрмет сезімін қалыптастырады;
- тұлғаның өзін-өзі тануына мүмкіндік береді;
- қоғамның кәсіби әлеуетін арттыруға үлес қосады.

Қазіргі таңда мектепке дейінгі ұйымдарда кәсіптік бағдар беру тек қосымша бағыт емес, тәрбиелеу-білім беру мазмұнының маңызды құрамдас бөлігіне айналған. Баланың кішкентайынан «Мен кім болам?» деген сұраққа ойлана бастауы – оның саналы, мақсатты тұлға болып қалыптасуының бастамасы.

Әдебиеттер:

1. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты;
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы;
3. Үлгілік оқу бағдарламасына нұсқаулық;
4. Әбенбаев С. «Тәрбие теориясы мен әдістемесі». – Алматы: Дарын, 2019.
5. Байтанаева Г.Қ. Мектепке дейінгі педагогика. – Алматы: Білім, 2020.
6. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. – М., 2018.
7. Жұмабаева Ә. «Мектепке дейінгі білім беру үрдісіндегі кәсіптік бағдар беру ерекшеліктері» // Педагогика және психология журналы, №3, 2022.





МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМНЫҢ ИМИДЖІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ



Маржангүл Жетпісқызы

Павлодар қаласы
№10 сәбилер бақшасы «ZAMANSTAR»
білім беру дамыту орталығы ҚМҚК
басшысы



Аңдатпа. Бұл мақалада мектепке дейінгі ұйымның имиджі және оны қалыптастырудың маңыздылығы жан-жақты қарастырылған. Қазіргі білім беру кеңістігінде мектепке дейінгі ұйымның беделі оның бәсекеге қабілеттілігін, ата-аналар сенімін, кәсіби беделін және педагогикалық қызметтің сапасын анықтайтын негізгі фактор ретінде танылады. Ұйым имиджін құрайтын ішкі және сыртқы элементтер, оларды қалыптастыру жолдары, педагог пен басшының рөлі, заманауи коммуникация құралдарының әсері, сондай-ақ позитивті имидждің балалардың дамуына, ата-анамен өзара іс-қатынасқа және қоғамдағы беделге ықпалы талданады. Мақала мектепке дейінгі ұйым басшыларына, педагогтерге, психологтарға және имидж менеджментімен айналысатын мамандарға пайдасы тиер.



Түйін сөздер: имидж, мектепке дейінгі ұйым, бедел, корпоративтік мәдениет, ата-аналармен жұмыс, педагог имиджі, коммуникация, тәрбиелеу-білім процесінің сапасы.

Жаһандану, ақпараттық қоғамның дамуы және бәсекеге қабілеттілік үдерісі білім беру мекемелеріне, соның ішінде мектепке дейінгі ұйымдарға да жаңа талаптар қойып отыр. Бұрын балабақша қоғамда тек тәрбие беру орны ретінде қарастырылған болса, бүгінде ол – баланың алғашқы әлеуметтену кеңістігі, тұлға болып қалыптасуының іргетасы, педагогикалық мәдениеттің көрсеткіші. Сондықтан мектепке дейінгі ұйымның имиджін қалыптастыру аса маңызды мәселеге айналды.

Имидж – бұл мекеме туралы қоғамда қалыптасқан жалпы көзқарас, эмоционалды бағалау, әсерлер жиынтығы. Ол тек сыртқы сән-салтанаттан тұрмайды, керісінше, мекеменің нақты педагогикалық қызметінің сапасы, ұйымдастырушылық мәдениеті, ата-аналармен қарым-қатынасы, педагогтердің кәсіби деңгейі сияқты нақты көрсеткіштердің көрінісі болып табылады. Жақсы қалыптасқан имидж мекеменің дамуына, балалар контингентінің тұрақтылығына,

кадрлардың сапалы іріктелуіне және материалдық базаның жаңартылуына тікелей ықпал етеді.

Имидж – сыртқы көрініс пен ішкі мазмұнның үйлесуінен тұратын күрделі әлеуметтік-психологиялық феномен. Білім беру саласындағы имидж – мекеме туралы ата-аналар, педагогтер, қоғам мүшелері және басқарушы органдардың пікірлері мен эмоциялық көзқарастарының жиынтығы. Мектепке дейінгі ұйым имиджі екі үлкен құрылымға бөлінеді:

1. Ішкі имидж. Бұл мекеме ішінде қалыптасатын, педагогикалық және басқарушылық мәдениетті көрсететін факторлар. Ішкі имиджге мыналар жатады:

- педагогтердің кәсіби құзыреттілігі;
- басшының басқару стилі;
- тәрбиелеу-білім беру процесінің сапасы;



- ұйымдағы корпоративтік мәдениет;
- материалдық-техникалық база;
- гигиеналық, санитарлық жағдай;
- топ бөлмелерінің эстетикалық безендірілуі;
- педагогтер мен балалар арасындағы қарым-қатынас;
- ата-аналармен диалог мәдениеті.

Ішкі имидж – сыртқы имидждің іргетасы. Егер ұйым ішінде жұмыс жүйелі, салауатты және сапалы жүргізілсе, бұл міндетті түрде сыртқа оң әсер береді.

2. Сыртқы имидж. Бұл қоғамның мектепке дейінгі ұйымға қатысты қабылдауы, ата-аналардың пікірлері, БАҚ-та және әлеуметтік желілерде таралған ақпараттар, серіктестік байланыстар және т.б. Сыртқы имиджге:

- мекеме атауы, логотипі;
- ресми сайт, әлеуметтік желілердегі имидждік жазбалар;
- ата-аналардың пікірлері мен кері байланысы;
- ұжымның қоғамдық іс-шараларға қатысуы;
- серіктес ұйымдармен байланыс;
- әкімшілікпен және жергілікті қоғамдастықпен қарым-қатынас әсер ететін факторлар болып табылады.

Ал, сыртқы имидж – ұйымның қоғам алдындағы «визит карточкасы» десек те артық болмас, өйткені, ол оның танымалдық деңгейін анықтайды.

Имидж - тек эстетикалық мәнге ие емес, ол ұйымның стратегиялық дамуын айқындайтын, қоғамдағы орны мен беделін көрсететін маңызды категория.

Соның бірі - ата-аналар сенімін арттыру. Жалпы, ата-аналармен балабақшаның күш-жігерін біріктіріп, олардың педагогикалық мәдениетін арттыру мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту Моделінде де айқындалған. Бүгінде ата-аналар балабақшаны таңдауда бірнеше критерийге назар аударатынын жақсы білеміз. Олар:

калық мәдениетін арттыру мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды дамыту Моделінде де айқындалған. Бүгінде ата-аналар балабақшаны таңдауда бірнеше критерийге назар аударатынын жақсы білеміз. Олар:

- педагогтердің кәсібилігі;
- жарық, таза, қауіпсіз дамытушы орта;
- әр педагогтің баламен қарым-қатынас стилі;
- педагогтердің тәрбиелеу-білім беру процесінде қолданатын әдістерінің заманауилығы;
- психологиялық жайлылық. Осы факторлардың барлығы ата-ананың сенімін қалыптастырады, ал сенім – ұйым беделінің басты көрсеткіші болады.

Осы уақытқа дейінгі басқарушылық қызметтегі тәжірибемнің көрсеткені жақсы имиджге ие балабақшада педагогтер ынталы және кәсіби, материалдық база заманауи, психологиялық климат қолайлы, балалардың шығармашылық, тілдік, әлеуметтік дамуына жағдай жасалады екен. Осы ескере отырып, өзім басқаратын бақшада жақсы имидж қалыптастыруға тырысамын. Себебі, мұндай ортада әр бала өзін қауіпсіз, еркін сезінеді, оның жеке тұлғалық қабілеттері жақсы ашылады.

Сондай-ақ, педагогтердің кәсіби өсуіне ықпал етуді де жөн санаймын. Себебі, жоғары беделді ұйым:

- үздік мамандарды тартады;
- педагогтердің кәсіби дамуына жағдай жасайды;
- инновациялық технологияларды енгізеді;
- әдістемелік қолдауды күшейтеді екен.

Сонымен қатар, позитивті имидж педагогтің өз қызметін жоғары бағалауына да әсер етеді.

Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту нарығында мектепке дейінгі ұйымдар арасын-



дағы бәсеке жыл сайын күшейіп келеді. Ал, мен қалыптастыруға тырысып жүрген жоғары имидж – мекеменің тұрақты дамуына, контингенттің сақталуына, қосымша қаржы тартуға мүмкіндік береді.

Мектепке дейінгі ұйым имиджін қалыптастыруда басшы мен педагогтердің рөлі маңызды. Олай дейтінім, басшы – ұйым имиджін қалыптастырудағы негізгі тұлға болып саналады. Оның міндеттері:

- стратегиялық жоспар құру
- корпоративтік мәдениет орнату
- педагогтарды қолдау және ынталандыру
- ата-аналармен әрекеттестік жүргізу
- сыртқы байланыстарды дамыту
- инновация енгізу
- ашықтық пен сенімділік қағидаларын ұстану болып табылады. Позитивті имиджі бар басшы – ұйымның дамуына серпін береді. Оны өзіміздің әлеуметтік парақшаларымыздан көріп отырған боларсыздар.

Ал, балабақшадағы педагогтер – балабақша имиджінің бет-бейнесі деп түсінемін. Олардың баламен қарым-қатынасы, ата-анамен диалогы, ұйымдастырылған іс-әрекеттерді өткізу әдістері, мәдениеті мен этикасы барлығы ұйымның беделіне тікелей әсер етеді. Педагогтің жеке имиджі - ұйымның жалпы имиджі десем артық болмас.

Мен басқаратын мектепке дейінгі ұйымның имиджін қалыптастырудағы негізгі бағыттарыма тоқталайын.

Корпоративтік мәдениет қалыптастыру. Корпоративтік мәдениет - ұйымның ортақ құндылықтар жүйесі, ұжымның психологиялық климаты, қызметкерлердің өзін-өзі ұстау нормалары. Оған педагогикалық этика, өзара құрмет, бір-бірін қолдау, дәстүрлер (мерекелер, ашық есік күндері), ішкі коммуникацияларды жатқызамын. Жоғары корпоративтік мәдениет – жоғары, әрі сапалы тәрбие мен білім берудің кепілі.

Материалдық-техникалық базаны дамыту. Бұл әрбір педагог, ата-ана үшін маңызды деп білемін. Өйткені, материалдық-техникалық базасы мықты жұмыс орнына қызығушылық та, сұраныс та қашан да жоғары болып тұраы. Имиджге әсер ететін маңызды элементтер:

- топ бөлмелерінің эстетикасы;
- қауіпсіз, әрі жайлы ойын алаңдары;
- көрнекіліктер;
- заманауи құралдар;
- ақпараттық және цифрлық технологиялардың кеңінен қолданылуы және т.б. Бұлар өз кезегінде ата-ананың алғашқы әсерін қалыптастырады.

Қазіргі таңда ата-аналармен тиімді коммуникация орнату маңызды рөл атқарады. Осы орайда, балабақшадағы педагогтеріміз ата-анамен қарым-қатынастың тиімді формаларын қолдануға тырысамыз. Олар:

- ашық есік күндері (балабақшаның жылдық жоспарына сәйкес);
- ата-аналар жиналыстары (жоспарға сәйкес);
- тренингтер (психологтің, тәрбиешілердің ұйымдастыруымен);
- психологиялық кеңестер;
- мессенджер топтары;
- «Әжелер мектебі», «Әкелер мектебі», «Аналар мектебінің» жұмыстарын ұйымдастыру;
- онлайн ресурстар. Ата-аналардың баласы баратын балабақшасына сенім білдірсе, оның имиджі жоғарылайды.

Цифрлық технологиялардың қарқынды дамыған заманында ақпараттық кеңістіктегі имидж де үлкен сұранысқа ие. Бүгінгі күнде, яғни заманауи жағдайларда ұйым имиджі интернет арқылы қалыптасады. Біздің бақшада:



- ресми веб-сайт қолжетімді (24/7);
- әлеуметтік (Facebook, Instagram, TikTok) желілерде белсенді түрде жарияланымдар жасап отырамыз;
- фото және бейнематериалдар ата-аналардың топтарына жолданып, кері байланыс орнатылып отырады;
- онлайн марапаттар;
- блог жүргізу арқылы қоғамға мекемездің ашықтығын көрсетіп отырамыз.

Кеңістіктегі имидждіміздің жоғарылауына педагогтеріміздің тәрбиелеу-білім беру процесінде қолданып жатқан педагогикалық инновациялары да әсер етуде. Бұл да өз кезегінде инновациялар имиджді нығайтады. Олар:

- Монтессори технологиясы
- STEAM технологиясы;
- жобалық әдістер;
- қызығушылықтар орталықтары
- педагогтердің дамытушы бағдарламалары және т.б. Демек, Жаңашылдық - заманауи балабақшаның айқын белгісі.

Қалыптастыруға тырысып келе жатқан жағымды имидің нәтижелері көрініс беруде. Алдағы уақытта да жақсы, әрі жоғары деңгейде қалыптасқан имидж бұдан да биік нәтижелерге жеткізеді деген ойдамын.

Мекеме ішіндегі психологиялық жайлылық; мейірімді атмосфера, өзара сыйластық, сенім, қауіпсіздік орнатылды. Бұл - баланың,

педагогтің және ата-ананың эмоционалдық әл-ауқатының көрсеткіші;

Балалардың позитивті ортада дамуының жоғары деңгейі еркін ойлайды, тілдік және шығармашылық қабілеттері артуда, әлеуметтенуге ынталануда;

Ата-аналар тарапынан қолдау. Ата-аналар ұйым туралы оң пікір қалыптастырып, тәрбиелеу-білім беру процесіне белсенді қатысады, серіктеске айналды;

Кадрлық тұрақтылық. Жақсы имиджге ие мекемеде педагогтер ұзақ мерзім жұмыс істейді, кадрдың ауысуының азаюына әкеледі;

Ұйымның тұрақты дамуы. Имидж - дамудың ресурстары демеушілерді тарту, гранттық жобалар, серіктестік келісімдер, дамытушы бағдарламалар әзірлеп, тәжірибеге енгізу.

Мектепке дейінгі ұйымның имиджі - бұл тек сыртқы көрініс емес, ол тәрбиелеу-білім беру процесінің сапасын, ұжым мәдениетін, басшы мен педагогтердің кәсіби құзыреттілігін, ата-аналармен серіктестікті көрсететін күрделі әлеуметтік феномен.

Жақсы имидж балаға сапалы тәрбие мен білім беру жағдайын қамтамасыз етіп қана қоймай, ата-аналар сенімін нығайтады, педагогтердің кәсіби дамуына мүмкіндік береді, ұйымның бәсекеге қабілеттілігін арттырады.

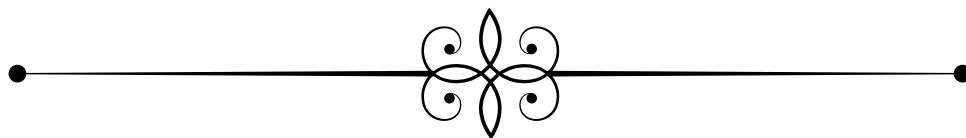
Ендеше, имидж қалыптастыру - мектепке дейінгі ұйымның стратегиялық міндеті, яғни менің басшы ретіндегі міндетім. Ол тұтас жүйені қамтитын үдеріс және нәтижесінде ұжымның, ата-аналар қауымдастығының және балалардың мүддесін біріктіретін маңызды фактор.

Әдебиеттер

1. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты;
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы;
3. Выготский Л.С. Педагогическая психология. М.: Педагогика, 2005;
4. Қоянбаев Ж.Б., Қоянбаев Р.М. Педагогика. Алматы, 2016;



5. Аймақбаева Ә. Мектепке дейінгі педагогика. А., 2019;
6. Қоянбаев Ж.М. Білім беру менеджменті. Алматы, 2020;
7. Назарова Т.С. Педагогический менеджмент в дошкольной организации. М., 2017;
8. Қалиев С., Бейсенбаева А. Тәрбие теориясы. Алматы, 2015;
9. Ермағанбетова М. Мектепке дейінгі ұйымдардағы инновациялық технологиялар. Астана, 2021.
10. Әбілдаев Қ. Білім беру ұйымдарының имиджін басқару мәселелері. Алматы, 2020;
11. Кенжебекова Г., Мектепке дейінгі ұйымдардағы корпоративтік мәдениет. Шымкент, 2019.





ОРГАНИЗАЦИЯ РАБОТЫ ПО ИЗУЧЕНИЮ ПРАВИЛ ДОРОЖНОГО ДВИЖЕНИЯ С ДЕТЬМИ ПРЕДШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА



Капарова Марина Адамовна

город Петропавловск
ГККП «Ясли-сад «Болашақ»
воспитатель



Насырова Татьяна Николаевна

город Петропавловск
ГККП «Ясли-сад «Болашақ»
заведующая я/с, дефектолог



Дывак Наталья Владимировна

город Петропавловск
ГККП «Ясли-сад «Болашақ»
методист, воспитатель



Аннотация. В статье рассматривается роль системного подхода в формировании основ безопасного поведения дошкольников на дороге и изучении правил дорожного движения в целях снижения детского травматизма. Представлены эффективные формы, методы и приемы организации деятельности по ПДД из опыта работы.



Ключевые слова: Основы безопасного поведения, правила дорожного движения, формы, методы, приемы.

Формирование у детей дошкольного возраста основ безопасного поведения на улице - одна из приоритетных задач дошкольного образования. В условиях активного развития транспортной инфраструктуры и роста числа дорожно-транспортных происшествий особое значение приобретает раннее обучение правилам дорожного движения [1].

Безопасность детей - важнейшая задача общества. Современный ритм жизни, интенсивное движение транспорта на улицах

требует от дошкольников начальных знаний о правилах дорожного движения. Формирование ответственного поведения на дороге - это основа будущей безопасности ребёнка. Раннее приобщение детей к основам безопасного поведения на улицах, формирование у них устойчивых знаний и привычек способствует снижению детского травматизма и развивает социально значимые качества: ответственность, внимательность, дисциплинированность [2].

Данное направление работы в дошкольных



организациях не только отвечает требованиям времени, но и интегрировано в системный подход к воспитанию, заложенный в единой программе воспитания «Адал азамат» в Республике Казахстан.

В нашем детском саду создаются благоприятные условия для формирования у воспитанников основ безопасного поведения на дорогах. В каждой возрастной группе оформлены «Центры безопасности», обязательным содержанием которых являются материалы по ПДД: макеты улиц, перекрестков, светофоров, дорожные знаки, детская художественная литература, сюжетно-ролевые игры, видеоматериалы, презентации, продукты совместной творческой деятельности по данной тематике, разработки досугов, викторин, развлечений, совместных мероприятий с родителями.

Для эффективного формирования навыков безопасного поведения и соблюдения правил дорожного движения педагоги дошкольных групп сочетают различные формы, методы и приемы в работе с детьми.

1. Одной из основных форм организации работы с детьми по изучению правил дорожного движения является организованная деятельность. Педагогами используется специально разработанное методическое пособие с перспективным планированием, конспектами организованной деятельности и диагностическим материалом для мониторинга. Конспекты включают разнообразие видов деятельности: познавательная, коммуникативная, исследовательская, творческая, трудовая, физическое воспитание.

2. Беседы по изучению и закреплению правил дорожного движения в сопровождении наглядного материала являются одним из основных методов работы с детьми [3]. Их можно включать как в любой этап организованной деятельности, так и в режимные моменты в течение дня. Важной составляющей эффективности данного метода является продумывание и формулировка педагогом вопросов беседы, которые должны включать возможность высказываний детьми примеров, ощущений из личного жизненного опыта.

3. Экскурсии и целевые прогулки по близ-

лежащим улицам с переходом проезжей части по светофору и пешеходному переходу. Они дают возможность познакомиться и закрепить знания о дорожных знаках, о назначении и цветовых сигналах светофора, расширить представления детей о проезжей части, тротуаре, пешеходном переходе в естественных условиях. На экскурсиях и прогулках дети учатся наблюдать за движением транспорта на проезжей части, пешеходов - на тротуаре, закрепляют знания о видах наземного транспорта и правилах поведения на дороге. Поэтому экскурсии и прогулки неразрывно связаны с методом наблюдения [4].



4. Сюжетно-ролевые игры по изучению и закреплению правил дорожного движения помогают воспитанникам учиться применять полученные знания о ПДД в конкретных условиях, незамедлительно требующих принятия решения [5]. Организуются такие игры как «Автобус», «Пешеходы», «На дорогах города», «Мы – пассажиры» и много других. При организации сюжетно-ролевых игр педагогу необходимо позаботиться о наличии нужного инвентаря и декораций, отбирая их вместе с детьми. В ходе игры не-



навязчиво воспитатель задает наводящие вопросы, дает рекомендации, подводит к планированию хода игры и организации старшими дошкольниками игровой ситуации самостоятельно.

5. Праздники, досуги и развлечения с сюжетными линиями по ПДД вовлекают детей в различные ситуации на дорогах, выход из которых находят сами воспитанники. Такие мероприятия проводятся в основном на этапе обобщения и закрепления пройденного материала по определенной теме. Например, развлечение «Научим Винни-Пуха переходить дорогу», спортивный праздник «Путешествие по улицам города», досуг «Удивительная страна Светофория».



6. Периодически организуются выставки, конкурсы рисунков и поделок совместной деятельности детей и родителей «Безопасность на дороге», «Правила дорожные детям знать положено», «Лучший друг наш Светофор». Такие мероприятия развивают у детей способность отражать в продукте творческой изобразительной деятельности

представления о правилах безопасности на дорогах, объединяют детей и родителей общим делом.

7. Беседы с инспектором ГАИ, автобусные экскурсии на пост ГАИ в нашем саду стали традиционными, дети оживленно и с интересом ведут беседу с «настоящим» инспектором, отвечают на вопросы, вспоминают основные правила безопасного поведения на дорогах, закрепляют правила езды на велосипеде. Особенно детям нравятся экскурсионные наблюдения за транспортом с операторского зала стационарного поста ГАИ.



8. В целях профилактической работы по дорожному травматизму педагогами проводятся инструктажи с детьми по ознакомлению с правилами дорожного движения и поведения на улицах. Такие инструктажи эффективно проводить в игровой форме с введением любимых персонажей из сказок, рассказов, мультфильмов.

9. Нередко в нашей повседневной жизни можно увидеть такую неприглядную картину: взрослые перебегают проезжую часть в



неположенном месте, держа за руку ребенка. Поэтому, педагогам дошкольных организаций необходимо планировать работу с семьей в данном направлении, включая вопросы по безопасному поведению на дорогах в родительские собрания. В каждой группе для родителей оформляются информационные стенды с рекомендациями, буклетами, памятками по обучению детей ПДД, педагоги вовлекают родителей в совместные с детьми мероприятия.

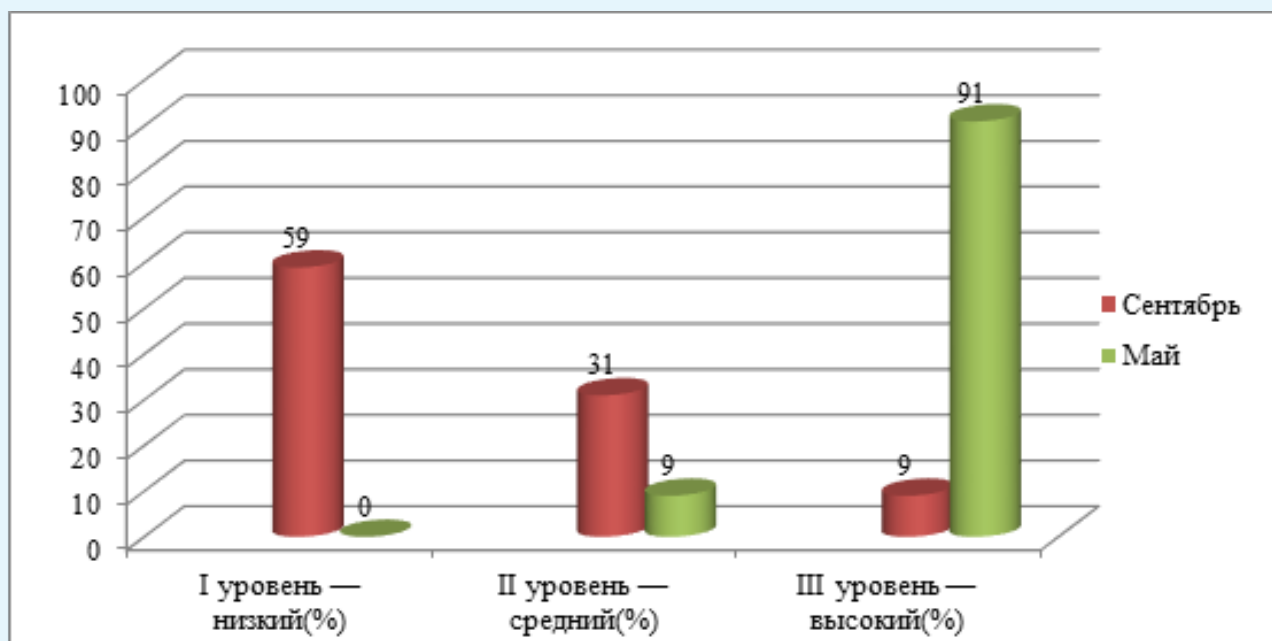
Кроме того, наш сад часто посещают детские театры с представлениями и спектаклями по тематике ПДД: «В гостях у светофора», «Как Пятачок оказался в больнице», «Безопасный путь к детскому саду», «Колобок изучает дорожные знаки». Дети с удовольствием пересказывают события в спектаклях педагогам, родителям, закрепляя таким об-

разом правила безопасности.

Данные методы, приемы и формы организации позволяют дошкольникам не только получать знания о безопасном поведении, но и вырабатывать устойчивые навыки, которые могут помочь предотвратить несчастные случаи и избежать опасных ситуаций [6]. Разнообразие методов и регулярность их применения способствуют формированию у детей ответственного отношения к собственной безопасности и безопасности окружающих.

Ниже в таблице и диаграмме представлены результаты мониторинга воспитанников дошкольной группы по уровням сформированности навыков безопасного поведения и правил дорожного движения на начало и конец учебного года.

Период диагностики детей	I уровень - низкий(%)	II уровень - средний(%)	III уровень —высокий(%)
Сентябрь	59	31	9
Май	0	9	91



Сравнительный анализ результатов диагностики позволяет сделать вывод о том,

что уровень знаний, умений и навыков дошкольников дошкольной группы повы-

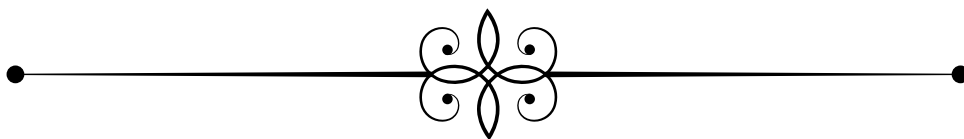


сился посредством сочетания проведенной работы с детьми по методическому пособию с перспективным планированием, конспектами организованной деятельности и других форм, методов и приемов организации деятельности в режимные моменты по обучению правилам дорожного движения. В результате систематической работы у детей формируются представления о ситуациях, опасных для человека [7].

Таким образом, комплекс проводимых в нашем детском саду мероприятий не только способствует снижению детского дорожно-транспортного травматизма, но и выполняет важную социально-педагогическую функцию - формирует у дошкольников основы безопасного поведения, необходимые для их успешной адаптации в окружающем мире и дальнейшего обучения в школе.

Список использованных литератур:

1. Об утверждении Типовых учебных программ дошкольного воспитания и обучения, Приказ и.о. Министра образования и науки Республики Казахстан от 12 августа 2016 года № 499. Зарегистрирован в Министерстве юстиции Республики Казахстан 14 сентября 2016 года № 14235.
2. Инструкция по обеспечению безопасности пребывания воспитанников в дошкольных организациях и предшкольных классах школ, лицеев и гимназий. Инструкция – Астана, 2024 г. – 76 стр.
3. Заскалина, Т. А. Формирование у детей старшего дошкольного возраста навыков безопасного поведения на дороге посредством ознакомления с правилами дорожного движения / Т. А. Заскалина. — Текст: непосредственный // Молодой ученый. — 2022. — № 43 (438). — С. 304-308.
4. Формирование культуры безопасного поведения у детей 3–7 лет: «Азбука безопасности», конспекты занятий, игры / авт. – сост. Н. В. Коломеец. – Изд. 2-е. – Волгоград: Учитель, 2015. – 168 с.
5. Флерова, А. С. ПДД для детей / А. С. Флерова. — Феникс+, 2021.
6. Ульева Е.А. Правила дорожного движения для детей. – Москва: Вакоша, 2021. – 64 с.
7. Правила дорожного движения для детей и взрослых (3D книга с оживающими персонажами). – Москва: Оникс, 2022. – 48 с.





БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫҢ ИНЖЕНЕРЛІК ОЙЛАУЫ МЕН ЗЕРТТЕУШІЛІК DAҒДЫЛАРЫН ОЙЫН АРҚЫЛЫ ДАМУ



Сарсебаева Жанерке Абылайхановна

Астана қаласы
№44 «Үркер» балабақшасының
меңгерушісі



Аңдатпа. Бұл мақалада балабақшадағы балалардың инженерлік ойлау қабілеті мен зерттеу дағдыларын ойын арқылы дамыту жолдары қарастырылады. Мектеп жасына дейінгі балалардың қиялы мен шығармашылығын жетілдіруде тәжірибелік әрекеттердің, құрастыру ойындарының, тәжірибелер мен жобалық жұмыстардың маңызы талданады. Сонымен қатар педагогтің балаларды ойлануға жетелеудегі, қолдаудағы және ынталандырудағы рөлі айқындалады. Инженерлік ойлау мен зерттеу дағдыларын қалыптастыру – болашақта жас ұрпақты ғылым мен техникаға қызығушылығы жоғары, шығармашылыққа бейім тұлға ретінде тәрбиелеудің негізгі алғышарты екендігі атап көрсетіледі.



Түйін сөздер: мектепке дейінгі тәрбие, инновациялық тәсіл, инженерлік қабілет, логикалық ойлау, технологияға қызығушылық, зерттеушілік әрекет, танымдық даму, шығармашылық ізденіс, тәжірибелік іс-әрекет.

Қазіргі заманғы қоғам ғылым мен техниканың қарқынды дамуына негізделген. Сондай-ақ, қоғамға шығармашылықпен ойлайтын, жаңа шешімдер қабылдай алатын, өмірлік мәселелерге икемді қарайтын тұлға қажет. Мұндай қасиеттердің бастауын ерте жастан қалыптастыру маңызды. Сондықтан мектеп жасына дейінгі балалардың инженерлік ойлауын, зерттеушілік қабілеттерін дамыту – олардың болашақтағы ғылыми-техникалық білімге, зерттеушілікке және шығармашылыққа бейімділігін қалыптастырудың негізгі қадамы болып саналады.

Инженерлік ойлау – тек техниканы меңгеру ғана емес, ол – логикалық пайымдау, мәселені шешу, құрастыру, тәжірибе жасау және жаңа идея ұсыну қабілеті. Ал мектеп жасына дейінгі балалардың зерттеушілік дағдылары – қоршаған ортадағы заттарды құрастырып, өзгертіп, қайта жасап шығару, түрлі материалдарды пайдаланып жаңа нәрсе ойлап табу, бақылау, салыстыру, сұрақ қою, болжам жасау және қорытынды шығару сияқты әре-

кеттер арқылы дамиды. Мұндай ойлау тәсілі балаға:

- мәселеге бірнеше қырынан қарауға;
- бөлшектерді біріктіруге;
- қарапайым механизмдермен танысуға;
- тәжірибе жасауға;
- қиялын нақты нәтижеге айналдыруға;
- сұрақ қою арқылы мәселенің шешімін іздеуге;
- шешім қабылдауда батыл болуға мүмкіндік береді.

Балабақша тәжірибесінен

Балалардың инженерлік ойлауын дамытуда нақты тәжірибелерді қолдану ерекше маңызды. Осы орайда, № 44 «Үркер» балабақшасында балалардың инженер-



лік қабілетін дамыту мақсатында арнайы ағаш құрылымдар пайдаланылады. Әртүрлі құрастыру жұмыстарын жүргізу – баланың ой-қиялын дамытуға, шыңдауға, тиімді жол. Ағаш құрылымдар балалар үшін қолайлы әрі қауіпсіз, табиғи және экологиялық таза материал ретінде таңдалды. Мысалы, қарапайым ағаш бөлшектерді, тақтайшалар мен таяқшаларды пайдалана отырып, балалар түрлі тұрмыстық және ойынға қажетті заттарды құрастыра алады. Олар көліктің шағын моделін немесе көпірдің үлгісін жасап, бөлшектерді біріктіру тәсілдерін үйренеді. Бұдан бөлек бұранда, шаеба сияқты қарапайым бекіту құралдарымен жұмыс істеп, өз жобасын жоспарлап, оны тәжірибеде іске асыруға машықтанады.

Жұмыс барысында балалардың инженерлік ойлау қабілеті ғана емес, зерттеушілік дағдылары да қоса дамыды. Олар өздері жасаған бұйымның мықтылығын тексеріп, «қалай берік болады?», «қай жерін өзгертсек ыңғайлы болады?» деген сұрақтарға жауап іздеді. Ағаш құрылымдарды жүйелі түрде пайдалану біздің балабақшада оң нәтиже берді. Балалардың шығармашылық белсенділігі артып, топпен бірлесіп жұмыс істеу дағдылары қалыптасты. Сонымен қатар тәжірибе жасауға қызығушылықтары оянып, ойын барысында туған идеяларын жүзеге асыруға деген талпыныстары күшейе түсті. Осылайша, №44 «Үркер» балабақшасында жүргізілген бұл жұмыс балалардың инженерлік ойлау қабілетін дамыту ісіне жаңа серпін берді және тәжірибені жалғастыруға, әрі қарай жандандыруға мүмкіндік тудырды.



Ағаштан жасалған бұйымдарды құрастыру үшін балаларға шағын, қауіпсіз құралдар қажет. Мысалы:

- шаеба (құрылыс бекіткіштері);
- бұранда мен гайка;

- ағаш детальдар мен тақтайшалар, дөңгелектер және т.б.;
- баланың жасына бейімделген шағын бұрағыштар мен балғалар.

Бұл құралдармен жұмыс жасау кезінде тәрбиеші олардың қауіпсіз қолданылуын қа-



дағалап отыруы керек. Қарапайым детальдарды біріктіру арқылы бала бөлшектердің бір-бірімен байланысын түсінеді, механикалық ойлау қабілеті дамиды.

Инженерлік қабілет – баланың қоршаған ортаны зерттеуге, тәжірибе жасауға, жаңа идея

ойлап табуға, мәселені шешуге деген құлшынысы мен бейімділігі. Ол ерте жаста ойын әрекеті арқылы, түрлі материалдармен жұмыс істеу барысында дамиды. Балабақшада бұл қабілетті қалыптастыру – болашақта ғылым мен техникаға қызығушылықтың негізін қалау деген сөз.



Мектепке дейінгі ұйымда инженерлік қабілеттерді дамыту үшін педагогтер әртүрлі әдіс-тәсілдерді қолдана алады:

1. Құрастыру және модельдеу – шығармашылықтапсырмалар беру. Мысалы: «Ағаш бөлшектерден көпір құрастыр», «Жиһаз макетін жаса».

2. Жобалық жұмыс – топтық жұмыс ұйымдастыру. Бірнеше бала бірігіп құрастыру арқылы ынтымақтастықты және командалық ойлауды дамытады.

3. Зерттеу жүргізу – балаларға дайын үлгіні қайталаудан бөлек, өз нұсқасын ойлап табуға мүмкіндік беру.

4. Қауіпсіздік дағдыларын үйрету. Әрбір құралдың қалай қолданылатынын дұрыс көрсету – болашақта еңбек мәдениетін қалыптастырады.

Инженерлік қабілеттерді дамытуда тәрбиешінің рөлі айрықша маңызды. Педагог әр баланың ойлау ерекшелігін ескере отырып, олардың қиялына еркіндік беріп, қызығушылығын қолдайды. Сонымен қатар қажетті құрал-жабдықтармен қамтамасыз етіп, бағыт-бағдар беріп ынталандырады. Баланың жетістігін дер кезінде мадақтап, оны жаңа идеяға жетелейді.



Балабақша мен ата-ананың бірлескен жұмысы

Ата-анамен бірлескен жұмыс – инженерлік қабілеттерді дамытудағы басты құралдардың бірі. Үйде ата-ананың көмегімен орындалған шағын жобалар баланың өзін-өзі танып, қолымен жасаған еңбегіне қуануына ықпал етеді. Мұндай жұмыстар ата-ана мен бала арасындағы байланысты нығайтып, ортақ тіл табысуға жол ашады. Осыған қоса, балабақша педагогтері мен ата-аналар бірлесіп ұйымдастырған шығармашылық көрмелер мен шеберлік сағаттары балалардың қызығушылығын арттырып, жаңа бастамаларға жетелейді.

Балалардың ойлауын дамыту үшін арнайы қымбат құрал-жабдықтар міндетті емес. Күнделікті тұрмыста қолданылатын қарапайым

материалдарды – картон, қағаз, пластикалық ыдыстар, сым темірлер, бұзылған ойыншықтардың бөлшектерін тиімді пайдалануға болады. Осындай материалдарды пайдалану арқылы қиялы мен ойлау қабілеті дамиды. Мысалы, картоннан тікұшақ немесе көлік құрастырып, пластик қақпақтар мен түтікшелерден қарапайым механизмдер жасауға болады. Сонымен қатар, түрлі шамдарды қолданып жарық қондырғыларын құрастыру балаларды шығармашылыққа баулиды.

Мұндай әрекеттер ата-анамен бірлесіп орындалғанда, баланың әлеуметтік байланысы күшейіп, отбасындағы қарым-қатынас нығая түседі. Ең бастысы, инженерлік бағыттағы ойындар мен тәжірибелер балалардың бос уақытын тиімді өткізуіне ықпал етіп, телефон мен түрлі гаджетке тәуелділігін азайтады.



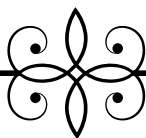


Қорытындылай келе, балабақшадағы инженерлік қабілетті дамыту – баланың болашағына салынған ең маңызды инвестициялардың бірі. Бұл бағыттағы жұмыстың жүйелі жүргізілуі балаларды зерттеушілікке бейім, жаңа ойға құштар, шығармашыллыққа ашық тұлға ретінде қалыптастыруға мүмкіндік береді. №44 «Үркер» балабақшасында ағаш құрылымдарды пайдалана отырып түрлі заттарды жасау – мектеп жасына дейінгі балалардың инженерлік ойлауын дамытудың тиімді әдістерінің бірі болып таңдалды. Қарапайым материалдармен ойлап табу, құрастыру, тәжірибе жасау –

балалардың өмірге қажетті дағдыларын қалыптастырып, шығармашылық әлеуетін арттырады және болашақта инженерлік салаға қызығушылығын оятады. Ата-ана мен балабақша арасындағы ынтымақтастық осы жұмыстың нәтижелілігін арттырып, балаларға қолайлы дамытушы орта қалыптастырады. Қарапайым материалдар арқылы жаңа ойыншықтар құрастыру мен тәжірибелер жүргізу – баланың ойлау қабілеттерін жетілдірудің, сонымен қатар ғылым мен техникаға бейім тұлға тәрбиелеудің тиімді жолы болып табылады.

Әдебиеттер:

1. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. – М., 1991.
2. Жұмабекова Ф.Н. Мектепке дейінгі педагогика. – Алматы: Рауан, 2018.
3. Piaget J. The Child's Conception of the World. – London, 1999.
4. Тұрғынбаева Б.А. Баланың шығармашылық қабілетін дамыту жолдары. – Алматы, 2017.
5. Хуторской А.В. Педагогическая инноватика: теория и практика. – М., 2003.





МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРҒА ҚАЗАҚ ТІЛІН ҮЙРЕТУДІҢ ТИІМДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ



Капарова Венера Серкешбаевна

Астана қаласы
№ 6 «Көктем» балабақшасының
меңгерушісі



Аңдатпа. Мақалада автор өз педагогтерінің мектеп жасына дейінгі балаларға қазақ тілін үйретудегі тиімді әдіс-тәсілдерімен ой бөлісіп отыр. «Тілге бойлау» бағдарламасын іске асыруда атқарылып жатқан жұмыстар туралы сөз етілген.



Түйін сөздер: «Тілге бойлау» бағдарламасы, мектеп жасына дейінгі балалар, қазақ тілі, тіл дамыту, әдіс-тәсілдер, ойын технологиясы, коммуникативтік әдіс, педагогтер.

Ерте жастан тіл меңгерту – баланың тұлғалық қалыптасуына, ойлау қабілетінің дамуына, қоршаған ортамен дұрыс қарым-қатынас орнатуына ықпал ететін маңызды процесс. Қазақстандағы көптілді ортада қазақ тілін мектепке дейінгі кезеңнен бастап жүйелі оқыту – мемлекеттік тіл мәртебесін көтерудің, жас ұрпақтың ұлттық құндылықтарға жақын болуын қамтамасыз етудің негізгі шарттарының бірі.

Баланың тілдік қабілеті 3–6 жас аралығында ерекше қарқынмен дамитыны белгілі. Бұл кезеңде бала сөзді жылдам қабылдайды, еліктейді, есте сақтау қабілеті жоғары, ойын арқылы білімді тез меңгереді.



Сондықтан мектеп жасына дейінгі балаларға қазақ тілін үйрету әдістемесі дәстүрлі тәсілдермен шектелмей, баланың табиғи даму ерекшелігіне бейімделген тиімді әдістер жүйесіне негізделуі қажет екендігін ескергендіктен болар еліміздегі басқа тілде оқытатын мектепке дейінгі ұымдарда қазақ тілін үйрету үшін «Тілге бойлау» бағдарламасы іске асырылып жатыр.

Ойын – мектеп жасына дейінгі баланың ең табиғи әрекеті. Ойын арқылы бала ережелерді сақтауға, мақсат қоюға, қарым-қатынас жасауға үйренеді. Қазақ тілін меңгертуде ойын технологиясы ең тиімді әдістердің бірі болып саналады. Мысалы, біздің педагогтер өз тәжірибелерінде тілдік ойындардың бірнеше түрлерін қолданады:





Лексикалық ойындар: «Не өзгерді?», «Бұл не?», «Тауып ал!», «Артық затты тап» және т.б.;

Дыбыстық ойындар: «Дыбысты тыңда», «Өз атын тап», «Эхо ойыны», т.б.;

Ситуациялық ойындар: «Дүкен», «Асхана», «Дәріхана», «Саябақ» және т.б. сюжетті-рөлдік ойындардағы диалогтарды ойын ретінде құру;

Қимыл-қозғалыс ойындары: шағын өлеңдер, санамақтар, тақпақтарды қимылмен орындау және т.б.

Бақылауымша, ойын әдісі баланың қызығушылығын арттырып, мазмұнды жеңіл қабылдауына мүмкіндік береді. Сөздерді есте сақтауға, сөйлеуге талпындырады.

Сонымен қатар, көрнекілік әдісін де қолданады. Көрнекілік – баланың қабылдауын күшейтетін маңызды дидактикалық құралдардың бірі. Көрнекіліктер балаға нақты образ, түсінік қалыптастырады. Яғни, суреттер, иллюстрациялар, көлемді ойыншықтар, фланелеграф, магнитті тақта, үлестірмелер, табиғи материалдар (жеміс-көкөніс, жануарлар мүсіні), мультимедиялық ресурстар.

Көрнекілік әдісі сөздік қорды кеңейту, зат атауларын меңгерту, түстерді, пішіндерді, әрекеттерді сипаттау сияқты дағдыларды қалыптастырады.

Тағы бір қолданатын әдістері-коммуникативтік әдіс. Коммуникативтік әдіс – тіл үйренушіге тілді қарым-қатынас құралы ретінде меңгертуді көздейді. Бұл әдісті педагогтеріміз шағын диалогтық жағдаяттар, сұрақ-жауап, сюжетті-рөлдік ойындар, қысқа сөйлесу үлгілерін қолдану арқылы іске асырып келеді. Мысалы:

- «Сенің атың кім?», «Бұл не?», «Қайда барамыз?» сияқты қарапайым диалогтар;
- амандасу, қоштасу, алғыс айту, өтініш білдіру формаларын үйрету;
- рөлдік жағдаяттар (қонақ күту, асханадағы әңгіме, ойыншық сатып алу) сияқты коммуникативтік жаттығуларды жасайды. Бұл әдіс балаларды еркін сөйлеуге, өз ойын жеткізуге ынталандырады.

Режимдік сәттерде ән, өлең, тақпақ арқылы үйрету әдісі. Балалар музыка мен ырғақты тез қабылдайды. Ән айту, хормен қайталау, санамақ, жаңылтпаш, тақпақ – баланың тілдік аппаратын жаттықтырып, қазақ тілінің әуезділігін сезіндіреді. Тиімді бағыттары:

- дыбыстарды дұрыс айту;
- артикуляциялық аппаратын дамыту;
- есте сақтауды күшейту;
- сөз тіркестерін шаблон ретінде есте қалдыру. Мысалы:

«Айгөлек», «Бөбек», «Қуырмаш», «Ақ санамақ» сияқты халықтық материалдарды қолдану баланың тіл мәдениетін қалыптастырады.

Қимыл-қозғалыс әдісі. Тіл мен қимыл тығыз байланысты. Қимылмен қатар жүретін тапсырмалар баланың есте сақтауын арттырады, тілдік бірліктерді әрекет арқылы бекітеді. Мысалы:

- «Орнымнан тұрамын – бір, қолымды созамын – екі...» деген тәрізді қимылды командалар;
- қимылмен суреттеу (жүгіру, секіру, қою, әкелу);
- қимылға негізделген рөлдік ойындар (хайуанаттар бағына саяхат, орманда серуен). Бұл әдіс әсіресе гипербелсенді балаларға өте тиімді.

Сахналық қойылымдар. Сахналау – баланың тілдік, эмоционалдық қабілетін дамытатын ерекше әдіс. Сахналық қойылымдарға қатысу барысында бала сөздерді саналы қолданады, кейіпкердің рөлін сезінеді. Педагогтеріміз қолданады:

- қысқа ертегілер (мысалы, «Бауырсақ», «Мақта қыз бен мысық»);
- шағын көріністер;
- қуыршақ театры;
- саусақ театры. Бұл әдіс балалардың өзіне сенімділігін арттырады, тілдік белсенділі-



гін күшейтеді.



STEAM және цифрлық технологияларды қолдану әдісі. Қазіргі білім беру кеңістігінде интерактивті құралдар балаларға тілді қызықты форматта меңгертуге мүмкіндік береді. Біздің бақшадағы құралдар:

- интерактивті тақтадағы тапсырмалар;
- қазақша мультфильмдер;
- балаларға арналған қазақ тіліндегі мобильді ойындар;
- аудио ертегілер;
- цифрлық үлестірмелер. Цифрлық орта баланың қызығушылығын арттырып, визуалды-аудиалды ақпаратты жеңіл сіңіруге көмектеседі. Балаларды ерте дамыту институты әзірлеп, ұсынып отырған хрестоматия, аудио ертегілер мен анимациялық ойындар да өз пайдасын тигізуде.

Жалпы қазақ тілін үйрету мазмұнын ұйымдастыруда «Тілге бойлау» бағдарламасында берілген міндеттерді жоғарыда аталған әдістер арқылы режимдік сәттерде, «Қазақ тілі» ұйымдастырылған іс-әрекеттерінде жүзеге асырып келе жатқан жайымыз бар.

Мектеп жасына дейінгі топтарда сөздік жұмыс жүйелі түрде жүргізілуі тиіс деп санаймын. Басты бағыттар:

- зат атаулары (ойыншықтар, үй, жануарлар, киім, тағам);
- қарапайым әрекеттер (жуу, қою, беру, алу);
- сын есімдер (үлкен-кіші, ыстық-суық, әдемі-жаман);

- негізгі етістіктер;
- сандар және түстер;
- күнделікті тұрмыстық тіркестер. Сөздерді тақырып бойынша топтастыру баланың ойлау жүйесін реттейді.

Сөйлеу мәдениеті – баланың тілдік тұлға ретінде қалыптасуының алғашқы баспалдағы. Негізгі талаптар:

- сөздерді дұрыс айту;
- сөйлемді дұрыс құру;
- сыпайылық сөздерді қолдану («рақмет», «өтінемін»);
- тыңдай білу, кезекпен сөйлеу. Тәрбиешілер бұл дағдыларды әр ұйымдастырылған іс-әрекеттерде, ойын кездерінде, күн тәртібіндегі барлық әрекетте бекітіп отырады.

Балабақшада қазақ тілін үйрету, жаңа сөздерді есіне сақтау аясында қазақ тілінде тілдік орта қалыптастырылған. Біздің тәжірибемізде тілдік ортаны:

- топ бөлмесінің атаулары (жатын бөлме, асхана, т.б.) қазақша жазулармен безендірілген;
- күн тәртібіндегі командаларды қазақша айтады;
- тәрбиеші мен ата-ананың қазақша сөйлесуі басты назарда;
- қазақша мультфильмдер мен әндерді қолданады;
- қазақ халқының салт-дәстүрлерін таныстыру, көрсету және т.б. жолдарымен құрылған. Қазақ тілінің күнделікті өмірде қолданылуы балаға тілді «ұйымдастырылған іс-әрекет үшін емес, өмір үшін» қажет екенін сезіндіргіміз келеді.

Мектеп жасына дейінгі балаларға қазақ тілін үйрету – мемлекеттік тіл саясатының маңызды саласы және баланың тұлғалық дамуына ықпал ететін кешенді жұмыс.



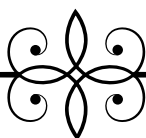
Тіл үйрету әдісі баланың жас ерекшелігіне сәйкес ұйымдастырылып, ойын, көрнекілік,

коммуникативтік тәсілдер, музыкалық және қимылды жаттығулар, драмалау, заманауи цифрлық құралдармен толықтырылғаны өте маңызды.

Басты мақсат – баланы тілдік ортаға енгізу, сөздік қорын байыту, қазақ тілінде қарым-қатынас жасауға ынталандыру. Тәрбиеші, ата-ана және балабақша ортасының үйлесімді жұмысы ғана тиімді нәтиже береді. Ерте жастан қазақ тілінде еркін сөйлейтін бала – болашақта ұлттық мәдениетті құрметтейтін, мемлекеттік тілге жанашыр азамат болып қалыптасады.

Әдебиеттер:

1. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты;
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы;
3. Үлгілік оқу бағдарламасына нұсқаулық;
4. 2025-2026 оқу жылына арналған әдістемелік нұсқау хат;
5. «Тілге бойлау» бағдарламасы;
6. Әбдіразақова А. «Балабақшада қазақ тілін оқыту». – Шымкент, 2021;
7. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. – М., 1991;
8. Пиаже Ж. Речь и мышление ребенка. – М., 1994.





МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ҰСАҚ ҚОЛ МОТОРИКАСЫН ДАМУЫ АРҚЫЛЫ СӨЙЛЕУ ТІЛІН ЖЕТІЛДІРУ



Танбаева Гулбаран Кадыровна

ШҚО Өскемен қаласы
«Алтын дән» арнайы мектеп-балабақшасы КММ
директоры



Аңдатпа. Бұл мақаланың мақсаты – мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеу тілін дамытуда ұсақ қол моторикасының рөлін ғылыми-әдістемелік тұрғыда талдау. Мақалада ұсақ моторика мен сөйлеудің физиологиялық байланысы, баланың тілдік дамуының жас ерекшеліктері, моторикаға негізделген әдістемелердің тиімділігі мен қолдану жолдары қарастырылды. Саусақ гимнастикасы, сенсорлық ойындар, шығармашылық әрекеттер және дидактикалық әдістердің сөйлеу тілін дамытуға қосатын үлесі баяндалды. Автор педагог пен ата-ана арасындағы бірлескен жұмыстың қажеттілігін негіздеп, практикалық ұсыныстар ұсынады. Тәрбиешілер, логопедтер, психологтар және осы салаға қызығушылық танытқан тұлғаларға арналған.



Түйін сөздер: ұсақ қол моторикасы, сөйлеу тілі, мектеп жасына дейінгі балалар, сенсорлық ойындар, саусақ гимнастикасы, логопедия, тілдік даму, нейропсихология.

Мектеп жасына дейінгі балалық шақ – баланың психикалық дамуының ең қарқынды кезеңдерінің бірі. Бұл жаста жүйке жүйесі белсенді жетіліп, танымдық процестер: қабылдау, ойлау, назар, есте сақтау, сөйлеу қалыптасады. Зерттеулерге сүйенсек, сөйлеу тілі дамуының 60–70%-ы дәл осы мектепке дейінгі кезеңде жүзеге асады. Сондықтан баланың сөйлеу тілін дамыту – балабақшадағы тәрбиелеу-білім беру процесінің маңызды міндеттерінің бірі.

Педагогика мен психологияда сөйлеу тілі дамуы мен қолдың ұсақ моторикасы бір-бірімен тығыз байланыста қарастырылады. Баланың саусақ қимылдары қаншалықты жетілген болса, оның сөйлеу белсенділігі де соншалықты жоғары болады. Бұл пікірді Л.С. Выготский, М.М. Кольцова, А.Р. Лурия, М. Монтессори сияқты көрнекті ғалымдар дәлелдеген.

Ұсақ моторика сөйлеу орталықтары орна-



ласқан маңдай бөлігімен тікелей байланысты болғандықтан, қол бұлшықеттерінің жетілуі сөйлеу мүшелерінің қызметіне әсер етеді. Осыған сәйкес, мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеу тілін жетілдіруде моторлық жаттығуларды жүйелі қолдану – ғылыми тұрғыдан дәлелденген тиімді әдіс.

Ұсақ қол моторикасы – қолдың және саусақтардың дәл, үйлесімді, икемді қимылдары. Баланың қозғалыс әрекеттері алдымен ірі моторикадан басталып, біртіндеп майда моторикаға ауысады. Саусақ қимылдарының дамуы мынадай дағдылардың қалыптасуына себеп болады.

Мен басқаратын балабақша дәл осы бағытта жұмыстың жүйелілігіне, тиімділігіне баса назар аударамыз. Сондай-ақ, өзіміздің тәжірибемізде саусақтар арқылы бала заттың пішінін, құрылымын, көлемін байқай алатындығын да көреміз. Бұл оның логикалық ойлау жүйесінің дамуына ықпал етеді. Саусақ жұмыстары ми қыртысындағы анализаторларды белсендіретіндіктен, зейін, қабылдау, есте сақтау процестері жақсарады.

Педагогтерім қолданатын ұсақ моторикаға арналған тапсырмалар баланың шыдамдылық, ұқыптылық, мақсатқа жету дағдыларын қалыптастырады. Қол еңбегімен айналысқан балалардың өзіне деген сенімділігі артып, эмоционалдық тұрақтылығы күшейетіндігін бәріміз білеміз.

Сондай-ақ, саусақ қимылдарын көзбен бақылау арқылы басқару қабілеті артады. Бұл болашақта мектепте жазуды үйренуге негіз болады. Демек, сауат ашу негіздерінен бағдарлама мазмұнындағы қолды жазуға үйретудің алғышарттарын қалыптастырамыз деген сөз.

Мидың моторлық орталықтары мен сөйлеу орталықтары бір-бірімен тығыз нейрондық байланыста орналасқан. Сондықтан саусақтарды дамыту сөйлеу процестерін белсендіріп, баланың сөздік қорын, фонетикалық сөйлеуін және грамматикалық құрылысын жақсартады.

Нейропсихологияда «қол-сөйлеу» байланысы ғылыми тұрғыдан бірнеше дәлелдер арқылы түсіндіріледі:

1. М.М. Кольцованың зерттеулері саусақ қозғалыстары сөйлеу орталығына терең әсер ететінін дәлелдеді.
2. Маңдай қыртысында орналасқан Брок аймағы сөйлеу тілін басқарумен қатар, қол қозғалыстарын да реттейді.
3. Саусақ гимнастикасы кезінде сөйлеу мүшелерінің қимылдары да активтенеді.
4. Сөйлеу кешеуілдеуі бар балалардың көпшілігінде ұсақ моторика дамымай қалғаны байқалды.

Қолдың белсенді әрекеттері мидағы жүйке импульстарын күшейтіп, артикуляциялық аппараттың жетілуіне көмектеседі. Бұл бүгінгі логопедияда қолданыстағы әдістемелердің ғылыми негізін құрайды.

Мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеу тілі төрт негізгі бағыт бойынша қалыптасады: Олар:

Фонетикалық даму. Артикуляциялық аппараттың жетілуіне байланысты дыбыстарды айту бірізділікпен қалыптасады. 5–6 жасқа дейін бала барлық дыбыстарды дұрыс айтуы тиіс.

Лексикалық даму. Бұл кезеңде бала жаңа сөздерді меңгеріп, сөздік қоры үздіксіз кеңейеді. Ұсақ моторикаға арналған тапсырмалар заттарды сипаттаумен қатар жүреді, сол арқылы білім тереңдейді.

Грамматикалық құрылыс. Балалар сөйлемдерді дұрыс құрастыруды, сөздерді септеуді, жіктеуді меңгереді.

Коммуникативтік дағдылар. Диалог пен монолог құрастыру, әңгімені бастау және жалғастыру қабілеті дамиды.

Егер сөйлеудің осы компоненттері дер кезінде қалыптаспаса, мектепке барғанда оқу мен жазуда қиындықтар туындайды.

Біздің балабақшада балалардың сөйлеу тілін дамытуда келесі әдістер кешенін кеңінен пайдаланамыз:

Саусақ гимнастикасы – әрекет пен сөздің үйлесуіне негізделген жаттығулар жүйесі.



Ол мидың екі жартышар арасындағы байланысты күшейтеді. Саусақ жаттығулары тақпақтармен, өлеңдермен, ритмдік сөздермен бірге орындалады. Мысалы, «Бес саусақ», «Қоянның құлағы», «Құмырсқалар», «Торғайлар биі» және т.б. Өз кезегінде бұл жаттығулар сөйлеу аппаратының моторикасын белсендіріп, есте сақтауды жақсартыды.

Сондай-ақ, сенсорлық ойындар, бұл ойындар баланың тактильдік, көру, есту сезімдерін дамыта отырып, жаңа сөздер мен түсініктерді игеруіне мүмкіндік береді. Қолданатын материалдарымыз құм, тұз, манка, түймелер, моншақтар, түрлі текстуралы маталар, тактильдік жолдар. Бұларды пайдаланып, «Құм ішіндегі қазына», «Сипап тап», «Сұрыпта да ата» сияқты ойындарды ойнатамыз.

Бұл бағыт баланың қимыл дәлдігін, зейінін, сөйлеуін бір уақытта дамытады. Демек, еңбек және шығармашылық әрекеттерді де кіріктіруге мүмкіндік береді. Яғни, ермексаздан мүсіндеу, жапсыру, қағаз қию, мозаика құрастыру, жіппен кестелеу (қауіпсіз нұсқада) сияқты шығармашылық тапсырмаларды да орындаймыз. Әр тапсырманы орындағаннан кейін бала жасаған жұмысын сипаттап айтып береді. Бұл оның сөздік қорын молайтады.

Сөйлеуді жетілдіруге арналған дидактикалық ойындар балалардың ойлауын, тілін, есту қабілетін дамытады. Мысалы, «Суреттерді ата», «Не өзгерді?», «Жоғалған бөлшекті тап», «Сипаттап бер» атты дидактикалық ойындарды осы күні балалар өзбетінше де ойнауға үйренген.

Сөйлеуді дамыту жұмыстары басқа да ұйымдастырылған іс-әрекеттермен де тығыз байланыста жүргізіледі.

1. Музыкамен интеграция – саусаққа арналған музыкалық-ырғақтық жаттығулар жасаймыз;
2. Көркем әдебиетпен интеграция – ертегілерді сахналау арқылы моторика мен сөйлеуді қатар дамытамыз;
3. Математика негіздерімен интеграция – санау, салыстыру, топтастыруды да үйретеміз;

4. Қоршаған әлеммен таныстырумен интеграция – заттарды зерттеу, сипаттау арқылы да қарапайым тәжірибелер жасауымыз.

Мұндай ауқымды жұмыстарды атқарған кезде әрине, ата-ананың да ықпалы орасан зор. Баланың сөйлеу тілін дамытуда ата-ананың рөлі педагогпен тең дәрежеде маңызды. Сол үшін ата-аналарға:

- үйде моторикаға арналған материалдар қолдану (моншақ, ермексаз, және т.б.);
- 10–15 минуттық күнделікті саусақ ойындарын өткізуге;
- қарапайым үй шаруасына тарту (картоп тазалау, киім түймелеу, т.б.);
- баламен жиі әңгімелесу, сұрақтарға толық жауап беруге үйретуге;
- баланың айтылымын түзетуде жұмсақ, қолдаушы тәсіл қолдануға ұсыныстар, кеңестер беріп отырамыз.

Ұсақ моторика мен сөйлеуді дамытудағы кездесетін қиындықтар да аз емес. Мысалы, жиі кездесетін мәселелер: баланың зейінінің тұрақсыздығы, материалдардан қорқу немесе қызықпау, сөйлемді толық құрай алмау. Әрине, ұжыммен оның шешу жолдарын да қарастытармын. Мысалы:

- тапсырмаларды ойын түрінде береміз;
- баланың қызығушылығын ескеріп материалды таңдаймыз;
- мадақтауды қолданамыз;
- топтық және жеке жұмысты алмастырамыз.

Негізі, ұсақ қол моторикасы мен сөйлеу тілінің дамуы өзара тығыз байланысты күрделі психофизиологиялық процесс екен. Моторикаға арналған жаттығулар сөйлеу орталықтарын белсендіру арқылы баланың тілдік дамуын айтарлықтай жеделдетеді.

Мектеп жасына дейінгі кезеңде моторлық және тілдік дағдылар бір уақытта қалыптасатынын ескерсек, бұл бағыттағы жүйелі жұ-



мыс баланың жалпы дамуына оң әсер етеді.

Саусақ гимнастикасы, сенсорлық ойындар, шығармашылық әрекеттер, дидактикалық тапсырмалар – сөйлеу тілін дамытуда тиімді әдістемелік құралдар екені анық. Оларды дұрыс ұйымдастыру үшін педагог пен ата-ана ынтымақтастығы, балаға жеке тәсіл қолдану, үдерістің жүйелілігі маңызды.

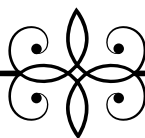
Ұсақ моторикаға негізделген әдістерді күнделікті режимдік сәттерде қолдану баланың

сөздік қорын байытады, дыбыстарды дұрыс айтуын қалыптастырады, сөйлем құрастыру дағдысын дамытады және мектепке даярлықтың маңызды компоненті – жазуға дайындықты қамтамасыз етеді.

Осылайша, ұсақ моторика мен сөйлеу тілі дамуының бірлігі баланың тұлғалық, зияткерлік және коммуникативтік дағдыларын қалыптастырудың негізгі шарты болып табылады.

Әдебиеттер

1. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты;
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы;
3. Выготский Л.С. Педагогическая психология. М.: Педагогика, 2005;
4. Лурия А.Р. Высшие корковые функции человека. М.: МГУ, 2008;
5. Кольцова М.М. Речь и моторика у детей. М.: Просвещение, 2010;
6. Монтессори М. Помоги мне сделать это самому. Методика М.Монтессори, 2014;
7. Айдарбекова Қ., Бектұрғанова Р. Мектепке дейінгі педагогика. Алматы, 2018;
8. Оразбаева Ф. Тіл дамыту әдістемесі. Алматы, 2012;
9. Жұбанова М., Тіл дамытудағы инновациялық әдістер. Астана, 2020;
10. Семенович А.В. Нейропсихология детского возраста. М. Академия, 2013;
11. Жұманова А. Мектеп жасына дейінгі балалардағы сөйлеуді дамыту. Алматы, 2021.





МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРҒА ЕҢБЕК ТӘРБИСЕНІҢ МАҢЫЗЫ



Әлменова Ботакөз Ақылбекқызы

Қызылорда облысы, Жаңақорған ауданы
№5 «Балғын» бөбекжай – бақшасының тәрбиешісі



Аңдатпа. Мақалада мектеп жасына дейінгі балаларды еңбекке баулудың маңыздылығы туралы жазылған. Мектеп жасына дейінгі балаларды еңбекке баулуда жобалау әрекетінің тиімділігі анықталып айтылған.



Түйін сөздер: Еңбек тәрбиесі, жобалау, ересектер еңбегі, еңбекке баулу

Адамның адам болып қалыптасуының бірден бір құралы ол - еңбек. Ал, осы еңбекке баулу мектепке дейінгі кезеңнен бастау алуы қажет. Мектепке дейінгі кезеңде балалардың негізгі әрекетінің түрі - ойын болғандықтан, еңбекке баулу да ойын арқылы жүзеге асырылуы қажет. Мектепке дейінгі шақта балалар еңбегінің бірнеше түрлері бар. Олар:

1. Қол еңбегі
2. Өзіне –өзі қызмет көрсету еңбегі
3. Табиғаттағы еңбек
4. Тұрмыстық-шаруашылық еңбек.

Ал, бұл еңбектің түрлері үш түрлі формада ұйымдастырылады. Олар: кезекшілік, тапсырма беру және ұжымдық еңбек. Бұл жұмыстар күнделікті ұйымдастырылған іс – әрекеттер, серуендер кезінде ойын түрінде жүзеге асырылады. Осы орайда Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік бағдарламасында мектеп жасына дейінгі балаларды еңбекке баулудың міндеттерін айқындап берген. Олар:

- Балалардың еңбек етуге деген оң көзқарастарын тәрбиелеу;
- Берілген тапсырмаға жауапкершіліпен қарауды қалыптастыру;

- Бастаған ісін аяғына дейін жеткізе білу, оны жақсы орындау;
- Шамасы келетін жұмыстарды орындау кезінде балалардың бастамасын қолдау: бөлме өсімдіктеріне күтім жасау, оларды суару т.б

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік бағдарламасындағы ересек жас топтарына берілген осы міндеттерді басшылыққа ала отырып, балалармен бірге «Құртқа толы өреміз, дәмін жақсы көреміз», «Пияз отырғызу» жобаларын ұйымдастырдым.

Жобаны жүзеге асыру үшін алдымен жоспарын құрып, сол жоспарға сай жұмыстар жүргізілді. Жоба үш кезеңнен тұрды. Олар:

- Жоспар құру;
- Жобаға қажетті мәліметтерді жинақтап, қажетті материалдарды әзірлеу;
- Жоба барысында жұмыстар жүргізу, жұмыстың нәтижесін бағалау.

Балалардың қызығушылығын ояту мақсатында ең алдымен балаларға әр жобаның тақырыбына сәйкес әңгімелесу жүргізіліп, балаларға ақпарат берілді.

«Құртқа толы өреміз, дәмін жақсы көреміз» жобасы бойынша балалармен құрт, айран,



сүт тақырыбында әңгіме жүргіздім. Одан әрі балалармен бірге мақсатты серуен ұйымдастырып, Нағима әженің үйіне барып, сиырмен, одан алынатын сүт өнімдерімен таныстырдым. Әже балаларға сиыр сауып сүт

алуды және сол алынған сүттен айран жасау жолын көрсетті. Одан әрі серуен барысында балалар айранды күбіде пісіп, оны дорбаға құюды үйренді.



Жобаның келесі кезеңінде Нағима әжені балабақшаға қонаққа шақырып, балалардың дорбаға құйған сүзбесінен өздері құрт жасап үйренді. Жоба барысында балалар ұлттық асымыз құртпен және оның жасалу жолымен, түрлерімен танысып, өздері де жасап көрді. Құрт жасау барысында әжеге құрт жасауға көмектесіп, қолына сую құйып ересектерге көмек беруді меңгерді. Сонымен бірге қазақтың бұрыннан келе жатқан салты үлкеннің қолына су құю дәстүрімен танысты. Үлкендерге көмектесу арқылы бата алатынын түсінді.

Бұл жоба арқылы балалар ауыл шаруашылығымен айналысатын адамдардың еңбегімен танысты. Сонымен бірге азық – түлік

өнімдеріне ұқыптылықпен қарауға тәрбиеленіп, өз еңбектерінің нәтижесін көре білуге үйренді. Ересектер еңбегіне көмектесу ниеттері қалыптасты.

Ал, «Пияз отырғызу» жобасы үш ай мерзімге созылды. Бұл жоба бойынша ата – аналармен байланыса отырып, балаларды ең алдымен үй жағдайында пиязбен таныстырып, балалар ас дайындауға аналарына көмек берді. Жобаның келесі кезеңінде балалар өздері еңбек әрекетін жасады. Ол үшін балалар балабақшада құтыларға пияз отырғызды. Пиязды отырғызбас бұрын балалар ең алдымен топырақты дайындап алды. Одан әрі пиязды екі түрлі тәсілмен отырғызды. Бірі тұқымы арқылы, екіншісі пиязшық арқылы.





Одан әрі балалар өздері отырғызған пияздарды жарық жерге қойып, күнделікті су құйып үш ай бойы күтім жасады. Пияз толық өсіп шыққаннан кейін өнімдерді жинап алып, балабақша аспазшысына апарып берді. Осылайша балалар өз еңбектерінің нәтижесіне жетті.

Үлгілік бағдарламада берілген міндеттерді осындай жобалар арқылы іске асыру өте тиімді екен. Себебі, балаға әңгіме жүргізіп, суреттер, бейнематериал арқылы көрсетуге қарағанда балалар өз қолдарымен еңбек етіп, оның нәтижесін көру балалаға әлдеқайда әсерлі, қызықты және нәтижелі. Сонымен қатар еңбек балалардың адамгершілік тәрбиесі үшін де аса маңызды. Себебі жобалар арқылы балаларды еңбекке баулумен қатар, ұжымда жұмыс жасай білуге, қамқорлыққа,

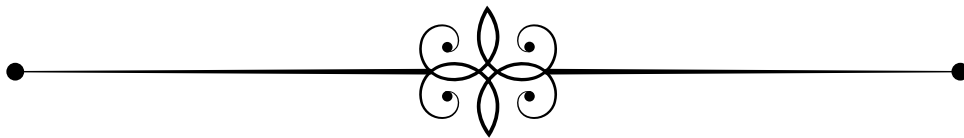
өзара көмек көрсете білуге тәрбиелей аламыз.

Бұндай жобалар арқылы балаларды еңбекке баулып қана қоймай, балалардың коммуникативтік, физикалық, танымдық және зияткерлік, шығармашылық, әлеуметтік – эмоционалдық дағдыларын дамытуға болады.

Сонымен қатар, осындай жобалар арқылы бала бойына ұлттық құндылықтарымызға деген құрмет сезімдерін қалыптастырып, балаларды ересектер еңбегін бағалауға, өзгелердің еңбегінің нәтижесіне құрметпен қарауға тәрбиелей аламыз. Сондықтан да мектеп жасына дейінгі балаларды түрлі ойындар мен жобалар арқылы еңбекке баулуға баса назар аударуымыз қажет.

Әдебиеттер

1. Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (ҚР Оқу – ағарту министрінің 2022 жылғы
2. 3 тамыздағы №348 бұйрығы)
3. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы
4. (ҚР БЖҒМ 2022 жылғы 14 қазандағы №422 бұйрығы)
5. Мектеп жасына дейінгі баланы еңбекке тәрбиелеу (В.Г.Нечаева, Р.С.Буре Ағарту, 1980)
6. Н.Құлжанова «Мектептен бұрынғы тәрбие» кітапбi
7. «Мектепке дейінгі педагогика» оқу құралы Р.К.Бекмагамбетова Алматы: Альманах, 2024 -268б





ТӘРБИЕЛЕУ-БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНДЕ АСЫҚ ОЙЫНДАРЫ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ



Кабей Жайнагул

Павлодар қаласы

№8 сәбилер бақшасының тәрбиешісі



Аңдатпа. Мақалада қазақ халқының дәстүрлі ұлттық мұрасы – асық ойындарының мектепке дейінгі тәрбиелеу-білім беру процесіндегі педагогикалық маңызы қарастырылады. Асық ойындарының танымдық, қозғалыстық, коммуникативтік және эмоционалдық дамуға әсері талданып, баланың қызығушылығын арттырудағы рөлі жан-жақты сипатталады. Мектеп жасына дейінгі балалардың жас ерекшелігіне сай асық ойындарын ұйымдастырудың әдіс-тәсілдері, тәрбиеші мен ата-ананың ынтымақтастықтағы жұмысы, сонымен бірге асық арқылы дамытылатын дағдылар жүйесі ғылыми негізделген. Мақалада асық ойындарын балабақшадағы оқу іс-әрекетіне, серуенге, дамытушы ортаны толықтыруға енгізудің тиімді жолдары көрсетілген.



Түйін сөздер: асық ойыны, ұлттық ойындар, мектеп жасына дейінгі балалар, қызығушылық, танымдық даму, қимыл-қозғалыс, тәрбиелеу-білім беру процесі.

Стандарт пен Үлгілік бағдарламаның мақсаты - ұлттық құндылықтарды тәрбиелеу мен оқыту мазмұнына кіріктіруі, жалпы мемлекеттік саясаттың маңызды бағыттарының бірі деп түсінемін.

Өйткені, ұлттық мәдени мұра келер ұрпақтың рухани дамуын, тұлғалық қалыптасуын, мәдени болмысын айқындайтын негіз болып табылады. Соның ішіндегі қазақ халқының көне мұраларының бірі – асық ойындары.

Асық – ғасырлар бойы ұрпақтан-ұрпаққа жеткен, тәрбиелік мәні зор, баланың ойы мен денесін қатар дамытатын халықтық педагогиканың бірегей құралы болып саналады.

Мектеп жасына дейінгі балалар үшін ойын – негізгі әрекет түрі. Ал, ұлттық ойындар, әсіресе асықпен байланысты ойындар баланың табиғатына жақын, қызықты, әрі оңай меңгерілетін қозғалыс әрекеттері ретінде дамытушылық мүмкіндігін кеңейтеді. Асықтың өзі

– балалардың зерттеушілік қабілетін арттыратын, тактильді сезінуін дамытатын, назарды тұрақтандыратын құрал. Оның ойындары математика негіздерін, кеңістікті бағдарлауды, ептілік пен дәлдікті, ойлау операцияларын, шыдамдылық пен тәртіптілікті дамытады.

Біздің балабақшадағы тәрбие-білім беру процесіне асық ойындарын енгіздік. Ол баланың қызығушылығын арттырумен қатар, ұлттық сана мен мәдениеттің дамуына үлкен ықпал етеді.

Асық ойыны – қазақ халқының бала тәрбиесінде кең қолданылған, жасөспірімдерді батылдыққа, шыдамдылыққа, әділдікке баулитын ұлттық мұра. Оның әрбір элементінде халықтың тұрмыс-тіршілігі, дүниетанымы, салт-дәстүрі көрініс тапқан. Ұлттық ойындар арқылы бала халқымыздың мәдениетін танып, ұлттық сөздік қорды меңгеріп, дәстүрге құрметпен қарауды үйренеді.

Сонымен қатар, танымдық қабілеттерді да-



мытудағы орны да бар. Асық ойындары баланың зейінін шоғырландыру, кеңістікті бағдарлау, есептеу дағдыларын, логикалық ойлауын, салыстыру және талдау қабілетін дамытуға ықпал етеді.

Мысалы, өзім жиі қолданатын «Ханталапай» ойынында бала тез ойлап, қай асықты алу керектігін жылдам таңдайды. «Үштабан», «Алшы», «Көкпар» ойындарында қашықтықты өлшеу, дәлдік және қимылды жоспарлау дағдылары бекітіледі.

Көбінесе, асық ойындары – қозғалыс белсенділігіне негізделген ойындар ретінде саусақ бұлшықеттерін дамытады, ірі моториканы жетілдіреді, көз-қол координациясын қалыптастырады, дәлдік пен ептілікті талап етеді, жүгіріп, еңкейіп, тұрып қозғалу арқылы төзімділік пен шапшаңдықты қалыптастырады. Ал, осы қасиеттер мектеп жасына дейінгі балалардың физикалық дамуы үшін аса маңызды.

Күні бойын ойын түрінде өткізілетін ұйымдастырылған іс-әрекеттерде балалардың қызығушылығын арттырудағы асық ойындарының мүмкіндіктері өте көп. Қазіргі балалар жаңа, ерекше, эмоционалды әсер беретін әрекеттерге қызығады. Асық – олардың назарын бірден аударатын ерекше құрал. Тобымдағы орталықтардағы асық ойындарын түрлі-түсті, пішіні өзгеше, қолмен ұстап көруге қызықты, қимыл әрекеті күрделі емес, ойын ережелері баланың жас ерекшелігіне икемдеуге келетіндей етіп ойластырамын. Сол кезде бала асықты қолға ұстағаннан бастап қызығушылығы артады. Бұл маған асықты дамытушы құрал ретінде тиімді пайдалануға мүмкіндік береді.

Асық ойыны балаларға қуаныш сыйлайды, жарысу элементтері оларды ерекше шабыттандырады. Қуану, таңдану, күлу, нәтижеге жетуге ұмтылу – баланың қызығушылық аймағын кеңейтетін эмоциялар ғой. Сондай-ақ, бірнеше бала бірігіп ойнайтын оңай, әрі қызықты ойындарды да пайдаланамын, өйткені ол балалардың тілдік қарым-қатынасын дамытуға, ойын ережесін сақтауға, ұжымда ойнауға бейімделуіне, серіктеске құрметпен қарауына ықпал етеді. Мысалы, «Кім шебер?», «Кім тез?» ойындары балаларды әділ жарысуға тәрбиелейді.

Тобымда «Ұлттық құндылықтар» орталығы құрылған. Сонымен қатар, асық үстелі, түрлі түске боялған үйретуші асықтар, ойын алаңы, қашықтық белгілері (сызық, шеңбер), нұсқаулықтар мен суреттермен жабдықталған. Бұл орталық баланың өздігінен ойнауына мүмкіндік береді, бұл қызығушылықтың артуына көмектеседі.

Балалардың түрлі әрекетін кіріктіре отырып өткізіп жүрген ұйымдастырылған іс-әрекеттерімде «Алшы» - асықты жоғары лақтырып ұстап алу, «Теңге алу» - асықты еңкейіп алу, «Кім дәл?» - нысанаға дәл тигізу сияқты қимыл-қозғалыс белсенділігін дамытамын.

Сондай-ақ, асық түстері арқылы математика негіздерін де, яғни, санау,

топтастыру, салыстыру, көлем мен қашықтықты анықтау, реттік санауды

үйретемін. Мысалы, «Қанша алшы?» ойынында бала түсі немесе пішініне қарай асықты санап, салыстырады.

Коммуникативтік дағдыларын дамытуда асық туралы жаңылтпаш, тақпақ, жұмбақ айту, асық атауларын (алшы, тәйкі, бүк, шігі, омпы) есте сақтау тілдік қорды байытамын.

Әлеуметтік-эмоционалдық дағдыларын дамытуда асық ойындары топтық қарым-қатынас орнатуға жақсы көмектеседі.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасына нұсқаулықтағы ұлттық ойындарды жас ерекшелігіне қарай топтастырып алдым. Мысалы, 3, 4 жастағы балаларға «Ханталапай» (жеңіл түрі), «Түсін тап», «Асықты жина», 4, 5 жастағы балаларға «Алшы тастау», «Кім тез?», «Омпы», 5 жастағы балаларға «Тоғызқұмалақтың жеңіл үлгісі» (асықпен), «Үштабан», «Қақпақыл», «Асық ату». Балалардың жасы өскен сайын ойынды күрделендіре түсемін, бұл қызығушылықты жоғарылатып, дамытушылық әсерін күшейтеді.

Тәрбиеші ретінде асық ойындарын дұрыс ұйымдастыруым қажет деп санаймын, мысалы, ойын ережесін түсіндіру, қауіпсіздікті сақтау, топқа дұрыс бөлу, әділ бақылау, баланы мадақтауды. Мұндағы мадақтау - баланың қызығушылығын арттырудағы маңызды



фактор болып табылады.

Күнделікті режимдік сәттерде асық ойындарын қолданып келемін ғой, сондағы байқаным, яғни дамытылатын негізгі дағдыларын да атай кеткім келеді.

Интеллектуалдық дағдылар: талдау, таңдау, бағытты анықтау, ой қорыту, шешім қабылдау. Бұл дағдылар мектепте оқуға дайындайды.

Коммуникативтік дағдылар: құрдастарымен келісу, кезек күту, бір-біріне көмек беру, өз ойын жеткізу.

Ерік-жігерлік қасиеттер: асық ойындарында жеңіске жету үшін табандылық, шыдамдылық, батылдық, жауапкершілік қажет. Бұл қасиеттер тәрбиенің маңызды компоненттері.

Асық ойындарын тәжірибемде жүйелі қолданудың нәтижелері де бар. Ойындар тек қызығушылықты ғана емес, балалардың жалпы даму деңгейін көтергендігі де анықталды:

- қимыл дәлдігі 30-40% артты;
- зейіннің тұрақтылығы жақсарды;
- жеке және топтық әрекетке бейімділік қалыптасады;
- танымдық белсенділік күшейді;
- ұлттық құндылықтарға қызығушылық өседі;
- тәрбиелеу-білім беру процесіне эмоционалды жағымды қатынас орнады. Жүйелі түрде қолданылған асық ойындары баланың жан-жақты дамуына ықпал ететін қуатты педагогикалық құралға айналды десем артық болмас.



Асық ойындары – балалардың қызығушылығын арттыруда, тәрбиелеу-білім беру процесін сапалы ұйымдастыруда тиімді ұлттық, әрі педагогикалық әдіс. Оның танымдық, қимыл-қозғалыс, әлеуметтік-эмоционалдық және ұлттық-мәдени бағыттағы дамытушылық мүмкіндіктері зор.

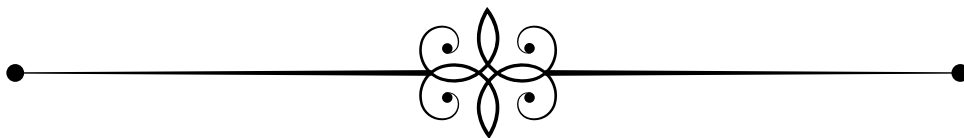
Әріптестеріміз де балабақшада асық ойындарын жүйелі түрде қолданса:

- ұлттық мәдениетті танытады;
- баланың денсаулығын нығайтады;
- қимыл-қозғалыс белсенділігін дамытады;
- ойлауын жетілдіреді;
- топта қарым-қатынас орнатуға көмектеседі;
- ұйымдастырылған іс-әрекеттерге деген қызығушылықты күшейтеді.

Сондықтан асылды сақтау, ұрпаққа жеткізу мақсатында асық ойындарын тәрбиелеу-білім беру процесіне кеңінен енгізу – заманауи мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытудың маңызды міндеттерінің бірі болып қала береді.

**Әдебиеттер:**

1. Үлгілік оқу бағдарламасы;
2. Бағдарламаға нұсқаулық;
3. Төтенаев Б. Қазақтың ұлттық ойындары. – Алматы: Рауан, 1994;
4. Сағындықов Е. Ұлттық ойындарды тәрбие жұмысында қолдану. – Алматы, 2007;
5. Жарықбаев Қ. Қазақ психологиясы. – Алматы, 2010;
6. Атамұратова Г. Мектепке дейінгі педагогика. – Алматы: Қазақ университеті, 2016;
7. Ыбырайымов Қ. Халық ойындарының педагогикалық мәні. – Шымкент, 2018;
8. Қасымбаев Ж. Дене тәрбиесінің теориясы мен әдістемесі. – Алматы, 2015.





ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ СЮЖЕТТІК-РӨЛДІК ОЙЫНДАРДЫҢ МАҢЫЗЫ



Абдуллина Акмарал

Алматы облысы, Жамбыл ауданы
«Бөбек» бөбекжайының
меңгерушісі

Аңдатпа. Бұл мақалада мектепке дейінгі ұйымдарда балалардың қаржылық сауаттылығын қалыптастырудың маңыздылығы және сюжеттік-рөлдік ойындардың осы процестегі педагогикалық рөлі жан-жақты қарастырылады. Қаржылық сауаттылықтың ерте жаста қалыптасуы баланың жауапкершілік, таңдау жасай білу, жоспарлау, үнемдеу, талдау және өзін-өзі бақылау сияқты негізгі дағдыларының дамуына ықпал ететіні дәлелденеді. Сюжеттік-рөлдік ойындардың табиғи даму механизмі ретінде балаға экономикалық құбылыстарды түсіндіруде тиімді екені талданады. «Дүкен», «Банк», «Қызмет көрсету орталығы», «Жәрмеңке», «Құрылыс компаниясы» сияқты ойындар арқылы балалардың ақша, баға, қызмет, еңбек және табыс туралы алғашқы түсініктері қалыптасатыны көрсетіледі.

Сонымен қатар, мақаладан педагогтерге арналған әдістемелік ұсыныстар, ойындарды ұйымдастыру жолдары, дамытушы орта құру ерекшеліктері және ойынның нәтижелерін бағалау тәсілдері берілген. Зерттеу нәтижесінде сюжеттік-рөлдік ойындар қаржылық сауаттылықты қалыптастырудың ең тиімді, ғылыми негізделген, баланың жас ерекшелігіне сай әдіс екені анықталады.

Түйін сөздер: мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту, сюжеттік-рөлдік ойын, қаржылық сауаттылық, экономикалық тәрбие, ақша туралы түсінік, жоспарлау дағдылары, үнемдеу, әлеуметтік-эмоциялық даму, педагогикалық әдістер, дамытушы орта.

Қазіргі қоғамның экономикалық қарқыны, цифрлық технологиялардың дамуы және жаңа әлеуметтік-экономикалық қатынастарға бейімделу қажеттілігі балалардың ерте жастан қаржылық сауаттылығын қалыптастырудың өзектілігін арттырып отыр.

Қаржылық сауаттылық – тек қана ақша туралы түсінік жиынтығы емес, ол баланың өмірде дұрыс шешім қабылдай білуі, жоспарлау, талдау, таңдау жасау, жауапкершілік сезіну қабілеті. Бүгінгі бала – ертеңгі тұтынушы, қызмет көрсетуші, кәсіпкер, азамат. Сондықтан қаржылық сауаттылықтың негіздері мектепке дейінгі кезеңнен басталуы тиіс деп санаймын.

Мектепке дейінгі ұйымдарда қаржылық сауаттылықты қалыптастыру әртүрлі әдіс-тәсіл-

дер арқылы жүзеге асырылғанымен, олардың ішіндегі ең тиімді және бала психологиясына сәйкес келетін тәсіл – сюжеттік-рөлдік ойындар. Бұл ойындар мектеп жасына дейінгі балалардың жас ерекшелігіне сай табиғи әрекеті болып саналады. Сюжеттік-рөлдік ойындар барысында бала қоршаған ортаның экономикалық элементтерімен танысып, үлкендердің қаржылық мінез-құлқын модельдейді, рөлдер арқылы нақты өмірдегі қарым-қатынастарды меңгереді. Сондықтан да сюжеттік-рөлдік ойындар – қаржылық сауаттылықты дамытудың педагогикалық тұрғыдан ең қолайлы, нәтижелі әдістерінің бірі.

Қаржылық сауаттылық – жеке тұлғаның қаржысын тиімді басқару қабілеті, өз қажеттіліктерін жоспарлау, шығын мен табыс



арақатынасын түсіну, қаражатты үнемді пайдалану, нақты жағдайға байланысты дұрыс қаржылық шешім қабылдай алу қабілеті.

Халықаралық зерттеулер (OECD, PISA, World Bank) қаржылық сауаттылықтың қалыптасуы ерте жастан басталғанда ғана тұрақты дағдыға айналатынын дәлелдейді. Демек, ерте балалық шақ – мінез-құлықтың, әдеттердің, құндылықтардың, жауапкершіліктің қалыптасу кезеңі.

Педагогтердің сюжетті-рөлдік ойындарды ұйымдастыруын бақылау барысында байқаным, бағдарламаның мазмұнын іске асыруға тиімділігі өте зор екені. Мысалы:

Ақша туралы алғашқы түсініктер қалыптасады. Балалар ақшаның құны, оның шектеулілігі және оны дұрыс жұмсау қажеттілігі туралы қарапайым түсініктерді меңгереді.

Жауапкершілік сезімі дамиды. Бала ойын барысында «Сатушы», «Клиент», «Банкир», «Кассир», «Қызмет көрсетуші» рөлдері арқылы өз әрекеттерінің салдарын түсінуге үйренеді.

Таңдау жасай білу қабілеті қалыптасады. Бұйымдарды сатып алу, бағалар арасынан таңдау, үнемдеу, жинақтау сияқты дағдылар ойын арқылы бекітіледі.

Танымдық-зияткерлік дағдылары дамиды. Логика, салыстыру, сандық түсініктер, уақытты жоспарлау, себеп-салдар байланысын түсіну сияқты қабілеттер жетіледі.

Әлеуметтік-эмоционалдық дағдылар қалыптасады. Қарым-қатынас, келіссөз жүргізу, өз ойын жеткізу, бірлесіп шешім қабылдау сияқты қабілеттер дамиды.

Демек, қаржылық сауаттылықты дамыту мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытудың маңызды компонентіне айналып отыр.

Сюжеттік-рөлдік ойындар – мектеп жасына дейінгі балалардың жетекші әрекеті. Бұл ойын түрінде балалар ересектердің өмірін белгілі бір сюжет бойынша модельдейді, олардың рөлдерін орындайды, қарым-қатынастарды, мінез-құлық үлгілерін қайталайды.

Яғни, әлеуметтік тәжірибені модельдейді. Бала шынайы өмірдегі мамандықтар, қызмет түрлері, қарым-қатынастар жайлы түсінік алады. Баланың бастамашылдығын дамытады. Ойын сюжеті, рөлдер, ережелер балалардың өздерімен белгіленеді. Ойлау, сөйлеу, шығармашылық қабілеттерді дамытады. Баланың ішкі мотивациясына негізделеді. Бала өзін ересек адам ретінде сезініп, әрекетке табиғи түрде қызығады.

Біздің педагогтер режимдік сәттерде, тәрбиелеу-білім беру процесінде қаржылық сауаттылықты дамытуға арналған сюжеттік-рөлдік ойындардың мынадай түрлерін қолданады:

1) «Дүкен» ойыны. Бұл ойын – қаржылық сауаттылықты дамытудың классикалық және ең нәтижелі формасы. Балалар меңгеретін дағдылар:

- баға түсінігі;
- сатып алу-сату әрекеті;
- өнімді таңдау;
- кассалық есеп;
- ақшаның шектеулілігі және үнемдеу және т.б. Сомдайтын рөлдері: сатушы, сатып алушы, кассир, қоймашы.

2) «Банк» ойыны. Балалар банк карточкасы, шот, сақталым, депозит сияқты ұғымдармен танысады. Балалар меңгеретін дағдылар ақшаны сақтау, жинақтау, ақша аудару, несие мен қарызды ажырата білу (қарапайым деңгейде).

3) «Қызмет көрсету орталығы» («Дүкен», «Шаштараз», «Мейрамхана», «Қонақ үй»). Бала «қызмет көрсету» мен «төлем» арасындағы байланысты түсінеді. Қалыптасатын дағдылар төлем түрлері, қызмет бағасы, тұтынушы мәдениеті, еңбекке құрмет.

4) «Жәрмеңке» ойыны. Балалар өздері жасаған заттарды (қағаздан бұйым, сурет, қолөнер) сатушыға айнала отырып, еңбек пен табыстың байланысын түсінеді.

5) «Құрылыс компаниясы». Кірпіштер, конструкторлар, макеттер арқылы «жоба», «жоспар», «бюджет» түсініктері енгізіледі.



б) «Саяхат бюросы». Бала «билет», «қызмет ақысы», «сақтандыру», «жоспар» ұғымдарымен танысады.

Бұл ойындар іске асатын, яғни балалардың өз идеяларын іске асыруға мүмкіндік беретін орталықтар да қарастырылған. Онда ойын валютасы (қағаз ақша, монета макеттері), касса, сөрелер, бағалар, төлем терминалы макеті, қызмет көрсету формалары, банк картасы (муляж), чек, квитанция үлгілерімен қамтамасыз етілген.

Ойын барысында педагогтің қатысуы басты назарда. Өйткені, педагог режиссер емес, бағыт беруші. Ол:

- ойынға жағдай жасайды;
- сұрақтар қою арқылы ойлануға жетелейді;
- қиындық туған кезде шешім табуға көмектеседі;
- бағалар, ақша туралы түсіндіреді;
- ойын соңында рефлексия өткізеді.

Қазіргі қоғамда қаржылық сауаттылық – әр азаматтың өмірлік қажетті дағдысы деп түсінеміз. Бұл дағдының негізі ерте жастан қаланған жағдайда ғана адамның саналы қаржылық мінез-құлқы қалыптасады.

Мектепке дейінгі ұйымдарда қаржылық сауаттылықты қалыптастырудың тиімді жолдарының бірі – сюжеттік-рөлдік ойындар. Олар баланың табиғи әрекеті болғандықтан, қаржылық сауаттылықты жеңіл, қызықты әрі өмірмен байланысты түрде меңгеруге мүмкіндік береді.

Осылайша, сюжеттік-рөлдік ойындар арқылы бала:

- ақшаның құнын түсінеді;
- таңдау жасауды үйренеді;
- еңбек пен табыстың байланысын ұғынады;
- үнемдеу мен жоспарлаудың маңызын сезінеді;
- тұлғалық, танымдық және әлеуметтік қабілеттерін дамытады.

Педагог сюжеттік-рөлдік ойындарды дұрыс ұйымдастыру арқылы балалардың қаржылық мәдениетінің негізін қалыптастырып, олардың өмірге икемді, жауапкершілігі жоғары, саналы азамат болып өсуіне ықпал етеді. Сондықтан сюжеттік-рөлдік ойындар қаржылық сауаттылықты дамытудың педагогикалық жүйесінде басты орын алуы тиімді деп есептеймін.

Әдебиеттер

1. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты;
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы;
3. Әдістемелік нұсқау хат. – Астана, 2025;
4. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. – М.: Педагогика, 1991;
5. Эльконин Д. Б. Психология игры. – М.: Педагогика, 1978
6. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М.: Смысл, 2005;
7. Маркова Т. А. Формирование элементарных экономических представлений у дошкольников. – М.: Просвещение, 2018;
8. Жұмабекова Ф. «Мектепке дейінгі балалардың экономикалық тәрбиесі». – Алматы: Қазақ университеті, 2020;
9. Бақтыбаева С. «Сюжеттік-рөлдік ойындар арқылы балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту». – Алматы: Рауан, 2019.



МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ҰСАҚ ҚОЛ МОТОРИКАСЫН ДАМУЫНЫҢ МАҢЫЗЫ



Жаксылыкова Сауле Есеновна

Қызылорда облысы, Шиелі ауданы
КМҚК «Жадыра» бөбекжай-бақшасының
тәрбиешісі



Аңдатпа. Мақалада ұсақ моториканы жетілдіруге арналған тиімді әдіс-тәсілдер, ойын түрлері, жаттығулар жүйесі, сондай-ақ ата-аналар мен педагогтардың рөлі талданып, балабақшадағы күнделікті тәрбиелеу-білім беру процесіне енгізудің әдістемелік ұсыныстары беріледі. Зерттеулерге сүйене отырып, бұл бағыттағы жұмыс жүйелі, қызықты және жас ерекшелігіне сай ұйымдастырылған жағдайда балалардың дайындық деңгейін жоғары көтеретіні көрсетіледі.



Түйін сөздер: ұсақ моторика, мектеп жасына дейінгі балалар, саусақ жаттығулары, сөйлеу дамуы, жазуға дайындық, қимыл-қозғалыс, психомоторлық даму, ойын технологиялары.

Мектеп жасына дейінгі кезең – баланың қарқынды дамып, қоршаған ортамен белсенді әрекеттесетін ерекше шағы. Осы кезеңде бала дене қозғалыстарын меңгереді, зерттеушілік қабілеті артады, ойлау мен сөйлеу қарқынды қалыптасады. Баланың дамуының маңызды көрсеткіштерінің бірі – қимыл белсенділігі, оның ішінде ұсақ қол моторикасының деңгейі.

Ұсақ моторика – бұл қолдың, білектің және саусақтардың дәл, координацияланған, бағытталған қимылдары. Ол баланың күнделікті іс-әрекетінде ерекше рөл атқарады: сурет салу, қию, түйме тағу, ұсақ заттарды ұстап жұмыс істеу сияқты әрекеттердің бәрі ұсақ моториканың дамуына байланысты.

Психологтар мен педагогтердің зерттеулері бойынша, саусақтардың қимылы ми қыртысының сөйлеу орталықтарымен тығыз байланыста болады. Сондықтан да ұсақ моториканы дамыту – сөйлеуді дамытуға, танымдық үдерістердің жетілуіне және кейінгі мектепте қажет дағдылардың қалыптасуына негіз болатын аса маңызды педагогикалық бағыт.

Баланың қол қимылы мен тілінің дамуы бір-бірімен тікелей байланысты. Бұл құбылысты алғаш рет ғылыми тұрғыдан дәлелдегендер – Л.С.Выготский, А.Р.Лурия сынды нейрорпсихологтар. Олар саусақ қимылының ми қызметін белсендіретінін, сөйлеу аймағын ынталандыратынын атап көрсеткен. Осыдан келіп, ерте жаста ұсақ моториканың жеткілікті деңгейде дамуы баланың:

- сөздік қорын байытуына;
- грамматикалық құрылымдарды меңгеруіне;
- зейін мен есте сақтауды жетілдіруге;
- логикалық ойлауын күшейтуге;
- кеңістікті бағдарлауына;
- жазу әрекетіне дайындығын қалыптастыруға айтарлықтай әсер етеді.

Педагогика ғылымында «саусақ – екінші жүрек» деген ой жиі айтылады. Өйткені, саусақ қимылдарының дамуы тек физикалық



деңгейде емес, интеллектуалдық, шығармашылық және эмоциялық дамуға да ықпал етеді.

3–6 жас аралығындағы балалардың жүйке жүйесі қарқынды дамып, ми қыртысында жаңа нейрондық байланыстар түзіледі. Осы кезеңде әртүрлі сенсорлық тәжірибе, қимыл дағдылары, қол мен көз координациясы белсенді дамиды. Саусақтардың нәзік бұлшық еттері дәл осы кезеңде жаттығу мен сан түрлі әрекет арқылы жетіледі.

Балалармен жұмыс барысында баланың ұсақ моторикасының деңгейін өзімізше бірнеше көрсеткіш бойынша бағалаймыз: затты дұрыс ұстауы (қарындаш, қылқалам, қайшы), сызықтарды, фигураларды бейнелеуі, мозайка, конструктор құрастыруы, түйме тағу, бау байлау сияқты тұрмыстық дағдылар, ырғағы бар саусақ ойындарын орындау қабілеті.

Менің өз тәрбиеленушілерімнен байқағаным, ұсақ моторикасы жақсы дамыған балада әрекетті жоспарлау, дәл орындау, бақылау және түзету қабілеттері жоғары болады екен. Бұл қуантарлық жайт, өйткені, дәл осы дағдылар мектепке барған кезде жазу мен оқу үдерісін жеңілдетеді.

Мектеп жасына дейінгі балалар үшін ең тиімді әдіс – ойын. Мен де барынша ойындарды қолдануға тырысамын. Мен қолданып отырған ұсақ моториканы дамытуға бағытталған ойындар адамгершілік пен ұқыптылықты тәрбиелейді, шығармашылық ойлауды дамытады, бала үшін қызықты әрі табиғи әрекет түрі болып табылады. Мысалы:

Саусақ ойындары мен жаттығулары: «Қуырмаш», «Бес саусақ», «Құмалақ теру», «Құстар», «Кішкентай үй» сияқты ырғақтық жаттығулар баланың қол икемділігін, қимыл дәлдігін және сөйлеуін қатар дамытады.

Құм және су ойындары: Құммен ойнау (ірі және ұсақ құм түйіршіктерін қолмен сезіну, қалыптарға салу, су құю) тактильді сезімталдықты дамытуға көмектеседі.

Дидактикалық материалдармен жұмыс: Мозайка, пазл, конструкторлар, логикалық блоктар саусақтарды жаттықтырып қана қоймай, ойлау процесін де белсендіреді.

Сурет салу, бояу: Қарындаш, қылқалам ұстау – қолдың бұлшық еттерін дамытатын ең табиғи әрекет. Саусақпен сурет салу, жіппен бейнелеу, кляксография балалардың шығармашылық қабілетін ашады.

Жапсыру, жырту, қию: Қағазбен жұмыс дәлдікке, көз–қол координациясына, сенсорлық қабілетке әсер етеді.

Жіпті өткізетін және түйме тағатын ойындар: Жейделерін түймелеу, жіпті тесіктер арқылы өткізу – кеңістікті бағдарлаумен қатар, логикалық ойлауды дамытады.

Мұндай ойындарды түрлі әрекеттерде жүзеге асыруға мүмкіндік беретін біздер, педагогтер ғой. Сондықтан біздің міндетіміз – баланың жас ерекшеліктеріне, жеке қабілеттеріне сәйкес ұйымдастырылған, жүйелі, мақсатты жұмыс жүргізу болмақ.

Сондай-ақ, балабақшада ұсақ моториканы дамыту бағытында тиімді жұмыс түрлерін атай кетейін:

- күнделікті саусақ жаттығуларын өткізу;
- баланың түрлі әрекеттерін кіріктіруде ұсақ моторикалық элементтерді қолдану;
- жеке тапсырмалар беру;
- дамытушы ортаны ұйымдастыру және қажетті материалдармен (құм, су, мозайка, жіп, түйме, табиғи материалдар, т.б.) қамтамасыз ету;
- ата-анамен байланыс орнату, яғни, отбасында орындалатын жаттығуларды ұсыну.

Балаға тапсырманы орындаудың дұрыс техникасын көрсетіп, оның әрекетіне бағыт-бағдар беремін, ынталандырамын, жетістіктерін мадақтап отырамын. Бұл баланың қызығушылығын арттырып, дамуына күшті мотивация береді екен.

Өзім қолданып жүрген жан-жақты дамытатын тиімді жаттығулар жүйесінен мысалдар ұсынамын:

1) Саусақ гимнастикасы – сөйлеу тілін дамытуға ықпал ететін қарапайым әрі тиімді әдіс.

**Мысалы:**

* «Бір үйде біз тұрамыз...» өлеңімен бірге саусақтарды бұгу;

* «Тербеледі ағаштар...» қимылдарын жасау;

* «Кім жылдам?» – саусақтарды кезекпен қозғалту. Бұл жаттығулар моториканы, ырғағы мен темпті сезінуді, қимыл үйлесімділігін дамытады.

2) Сенсорлық дамыту жаттығулары-дәндермен ойнау (күріш, үрме бұршақ), табиғи материалдармен жұмыс (жапырақ, жаңғақ, т.б), тактильді дорбалар.

3) Графикалық дайындық жаттығулары-сызықтар жүргізу (тік, көлденең, ирек), штрихтау, нүктелерді қосу, өрнек салу. Бұл жаттығулар қолды жазуға дайындайды, көз-қол байланысын дамытады.

4) Еңбек әрекеті-жапсыру, ермексазбен мүсіндеу, жіппен тоқу, бисермен жұмыс, қағаз бүктеу (оригами) – дамытудың ең нәтижелі тәсілдері.

Ұсақ моторикасы дамыған балада дыбыстарды дұрыс айту, сөздерді байланыстырып сөйлеу, сөйлем құрау қабілеті біршама жоғары болады.

Ұсақ қол моторикасының дамуы – мектеп жасына дейінгі бала дамуының негізгі компоненттерінің бірі. Ол баланың психологиялық, интеллектуалдық, тілдік және әлеуметтік дамуының сапасына тікелей әсер етеді. Қол моторикасы жақсы дамыған бала қоршаған ортамен белсенді әрекет етеді, өз ойын сенімді жеткізеді, жаңа ақпаратты тез меңгереді, жазуға және оқу үдерісіне жеңіл бейімделеді.

Біз, ата-ана және бала арасындағы ынтымақтастық ұсақ моториканы дамытудың тиімді нәтижесіне қол жеткізеді. Жүйелі ұйымдастырылған ойындар, шығармашылық әрекеттер, саусақ жаттығулары – баланың жан-жақты дамуына жол ашады.

Сондықтан біздің балабақшада бұл бағыттағы жұмысты күшейту, әдістемелік тұрғыдан жетілдіру, дамытушы ортаны кеңейту – басты назарда және маңызды міндеттеріміздің бірі болып саналады.

Әдебиеттер

1. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты;
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы;
3. Выготский Л.С. Психология развития ребенка. – М.: Педагогика, 1984;
4. Лурия А.Р. Высшие корковые функции и их нарушения. – М.: Академия, 2000;
5. Запорожец А.В. Развитие произвольных движений. – М., 1960;
6. Ельконин Д.Б. Психология игры. – М.: Педагогика, 1978;
7. Аймауытов Ж. Психология. – Алматы, 1995;
8. Тұрғынбаева Б. Мектепке дейінгі педагогика. – Алматы: Қазақ университеті, 2014;
9. Жарықбаев Қ., Қалиев С. Қазақстандағы педагогикалық ой-пікірлер. – Алматы, 1995.



МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАНЫҢ ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУЫН ЖЕТІЛДІРУДЕГІ ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕНІҢ МАҢЫЗЫ



Мусаева Гулжан Абайдилдаевна

Алматы облысы
КМҚК «Бөбек» бөбекжайының
тәрбиешісі



Аңдатпа. Мақалада мектеп жасына дейінгі балалардың логикалық ойлауын дамытудағы ұлттық тәрбиенің педагогикалық маңызы қарастырылады. Ұлттық мәдениет, салт-дәстүрлер, ертегі, жұмбақ, халық ойындары мен сәндік қолданбалы өнер балалардың логикалық ойлау, зейін, есте сақтау, қорытынды жасау қабілеттерін дамытатыны көрсетіледі.



Түйін сөздер: мектеп жасына дейінгі балалар, логикалық ойлау, ұлттық тәрбие, ертегі, жұмбақ, халық ойындары, сәндік қолданбалы өнер, педагогикалық әдістер, когнитивтік даму, ойлау қабілеті.

Қазіргі қоғамда әрбір адамның дамуы, соның ішінде логикалық ойлауы, балалық шақтан басталатын танымдық қабілеттерге байланысты.

Мектеп жасына дейінгі кезең – баланың ойлау, сөйлеу, есте сақтау, зейін, ой қорыту сияқты когнитивтік қабілеттерінің негізі қаланатын ерекше кезең. Логикалық ойлау – баланың қоршаған ортаны талдай, салыстыра, санай, сұрақ қоя білу қабілеті. Ол болашақта мектеп бағдарламасын меңгеруге, әлеуметтік және экономикалық тұрғыдан сауатты болуға ықпал етеді.

Қазақ ұлтының ұлттық тәрбиесі – балаға тек моральдық, эстетикалық құндылықтарды ғана емес, сонымен қатар, ойлау мәдениеті мен аналитикалық қабілеттерді дамытуға ықпал ететін фактор. Ұлттық мәдениет мен салт-дәстүрлер, ауыз әдебиеті, халық ойыны, мақал-мәтелдер, көркем шығармалар – барлығы баланың логикалық ойлауын қалыптастыруға қызмет етеді. Осы тұрғыдан ұлттық тәрбие мен логикалық ойлау арасындағы байланыс педагогика ғылымында өзекті зерттеу нысаны болып табылады.

Логикалық ойлау – заттар мен құбылыстар арасындағы себеп-салдар байланысын, ұқсастық пен айырмашылықтарды, сандық және сапалық қатынастарды түсіну, қорытынды жасау қабілеті. Ол баланың когнитивтік дамуының негізгі компоненті болып табылады. Мысалы:

1. Құбылыстарды салыстыру қабілеті: бала заттар мен құбылыстар арасындағы ұқсастық пен айырмашылықты көре бастайды. Күнделікті режимдік сәттерде балалардың түрлі әрекетінде жүзеге асырылады. Тіпті, тобымыздың ішіндегі заттарды да қолданамыз.
2. Қарапайым себеп-салдар байланысын түсіну: «неге?» және «нәтижесінде не болады?» сұрақтарына жауап іздейді. Серуен кезінде, зерттеу әрекеті барысында сұрақтар қойып, балалардың өздері жауап бергенін қолдаймыз.
3. Классификация және жүйелеу: ойыншықтарды, заттарды белгілі бір белгілер бойынша топтастыра алады. Әсіресе, еңбек әрекетін ұйымдастыру кезінде іске асады.



4. Сандық түсініктердің қалыптасуы: санау, салыстыру, реттік санаққа үйрену. Бұл да тәрбиелеу-білім беру процесі барысында кез-келген орталықтарда отырған балалармен атқарылады.

5. Қарапайым қорытынды жасау қабілеті: себеп пен нәтиже арасындағы байланыстарды тану. Серуен кезінде, зерттеу әрекеті барысында балалардың өз идеяларын іске асыруда атқарылады.

Логикалық ойлаудың дамуы баланың интеллектуалды, әлеуметтік және эмоционалдық дамуына тікелей ықпал етеді. Сондықтан бұл кезеңде арнайы педагогикалық тәсілдер мен іс-әрекеттерді қолдану өте маңызды.

Біздің ұлттық тәрбие – әр ұлттың мәдениеті, дәстүрі, салт-санасы арқылы баланы тәрбиелеу жүйесі. Қазақ ұлттық тәрбиесі баланы тек адамгершілікке, патриотизмге баптау ғана емес, сонымен қатар, оның ойлау қабілеттерін, логикасын, шығармашылық пен зеректілігін дамытуға бағытталған. Менің тәжірибемде қолданатын әдіс-тәсілдеріме мысал келтіре кетейін.

1. Мақал-мәтелдер мен жұмбақтар: Мақал-мәтелдер баланың салыстыру, салыстырмалы ойлау, себеп-салдар байланысын түсіну қабілетін дамытады. Ал, жұмбақтарды шешу логикалық ойлауды, зейінді, сөйлеу мәдениетін жетілдіреді.

2. Ұлттық ойындар: «Асық», «Бестемше», «Бес кеней» және т.б. дәстүрлі ойындар баланың есептеу, жылдам ойлау, стратегия құру дағдыларын дамытады. Өйткені, ойын барысында бала өздігінен шешім қабылдауға, құрдастарымен келісіп әрекет етуге үйренеді.

3. Салт-дәстүр мен тұрмыстық тәжірибе: Мерекелерде, «Әжелер мектебі», «Аналар мектебінің» жұмысы кезінде балалар ұлттық әрекет үлгілерін қайталап, оқиғаның себеп-салдар байланысын түсінеді. Мысалы, Наурыз мерекесі кезінде дастарқан жаю, тағам әзірлеу процесінде бала заттарды логикалық түрде орналастыруды үйренеді.

4. Ауыз әдебиеті: Қазақ ертегілері мен әңгімелерінде оқиғалардың логикалық

байланысы, себеп-салдарлық, кейіпкерлердің мінез-құлқының негізінде шешім қабылдау дағдылары көрсетіледі. Мысалы, «Алдар Көсе» және т.б. ертегілері балаларға ойлануға, жағдайды талдауға мүмкіндік береді.

5. Шығармашылық әрекеттер: Ұлттық ою-өрнектер, сурет салу, сәндік қолданбалы өнер баланың кеңістіктікте бағдарлауын, ойлауын, үлгі мен заңдылықты тану қабілетін жетілдіреді. Осылайша, ұлттық тәрбие логикалық ойлаудың дамуына қажетті танымдық, әлеуметтік, шығармашылық ортаны қалыптастырады.

Мектеп жасына дейінгі балалардың логикалық ойлауын дамытуда ұлттық тәрбиені қолдану осындай тиімді әдістермен үйлесуі тиіс. Яғни, қандай да бір тәсіл болмасын, ол баланың жас ерекшелігіне және бағдарламаның мазмұнына қарай бағытталу керек. Мысалы:

Сұрақ-жауап әдісі. Баланы ойландыратын сұрақтар қоямын: «Неліктен осылай болады?», «Не үшін қажет?». Мақал-мәтел, ертегі, жұмбақтарды талдаймыз.

Кластерлеу және топтастыру әдістері. Балалар заттарды: түсіне, формасына, көлеміне қарай топтастырады. Ұлттық ою-өрнектерді жүйелеу арқылы салыстырып, қорытынды жасайды.

Сюжеттік-рөлдік ойындар. Қазақ халқының дәстүрлі өмірін бейнелейтін ойындар: «Дастархан әзірлеу», «Наурыз мерекесі», «Жәрмеңке» және т.б. Балалар өздері рөлдерді бөліп ойнайды, ойын барысында себеп-салдар байланысын түсіндіреміз.

Логикалық тапсырмалар мен жұмбақтар. Жұмбақтарды шешеміз, мысалы «Таңмен көзін ашады, Әлемге нұрын шашады – бұл не?». Ертегіден сұрақтар қою: кейіпкер неге осылай әрекет етті?.

Жұптық және топтық жұмыс. Балаларды жұптар немесе топтарға бөліп, бір тапсырманы бірге шешеді. Өзара пікірталас жүргізіп, келісімге келуге ынталандырамыз.

Көрнекілік құралдар. Тобымызда ұлттық



бұйымдар, ойыншықтар, суреттер, киімдер жабдықталған орталық қарастырылған. Ол жерде заттардың өлшемін, санын, формасын салыстыру, топтастыру ойын арқылы іске асады.

Мұндай әдістер баланың ойлау мәдениетін, логикалық талдау, салыстыру, қорытынды жасау қабілеттерін тиімді дамытады.

Мектеп жасына дейінгі балалардың логикалық ойлауын жетілдіру ұлттық тәрбиенің негізгі міндеттерінің бірі болып табылады. Ұлттық мәдениет, салт-саналар, ертегі мен жұмбақтар, ұлттық ойындар мен сәндік қол-

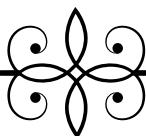
данбалы өнер баланың ойлау қабілетін, зейінін, есте сақтауын, логикалық қорытынды жасау қабілетін дамытады.

Біз бұл әрекеттерді ұйымдастырғанда ұлттық мазмұнды логикалық тапсырмалармен, ойындармен, көрнекі құралдармен үйлестірсе, баланың когнитивтік және әлеуметтік дамуына толық мүмкіндік жасайды.

Ұлттық тәрбие арқылы қалыптасқан логикалық ойлау баланың мектепке бейімделуін жеңілдетіп, болашақта аналитикалық, саналы және жауапты тұлға болуына ықпал етеді.

Әдебиеттер

1. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты;
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы;
3. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. – М.: Педагогика, 1991;
4. Эльконин Д. Б. Психология игры. – М.: Педагогика, 1978.;
5. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М.: Смысл, 2005.;
6. Жұмабекова Ф. «Мектепке дейінгі балалардың ойлау қабілетін қалыптастыру». – Алматы: Қазақ университеті, 2020.;
7. Бақтыбаева С. «Ұлттық ойындар арқылы мектеп жасына дейінгі балалардың логикалық ойлауын дамыту». – Алматы: Рауан, 2019.





СУ ДИІРМЕНІ АРҚЫЛЫ ЭЛЕКТР ЭНЕРГИЯСЫН ӨНДІРУДІ ЗЕРТТЕУ



Суртаева Г.М.

Алматы қаласы №124 көру және сөйлеу қабілеті бұзылған балаларға арналған МДҰ тәрбиешісі



Аңдатпа. Мақалада мектепке жасына дейінгі балалармен ұйымдастырылған «Су диірмені арқылы электр энергиясын өндіруді зерттеу» атты зерттеу әрекетінің мазмұны қарастырылады.

Зерттеу барысында балаларды су энергиясының мүмкіндіктерімен, экологиялық таза энергия көздерімен таныстыру және табиғатты аялау сезімін қалыптастыру мақсат етілген.

Практикалық жұмыс нәтижесінде балалар су диірменінің жұмыс принципін түсініп, энергия көздері туралы алғашқы ғылыми ұғымдарды меңгерді.



Түйін сөздер: су энергиясы, диірмен, экологиялық тәрбие, зерттеу іс-әрекеті.

Қазіргі таңда экологиялық қауіпсіз энергия көздерін іздеу мен пайдалану мәселесі бүкіл әлемде маңызды бағыттардың бірі болып отыр. Табиғи ресурстарды тиімді пайдалану, энергияны үнемдеу және қоршаған ортаны қорғау - заманауи тәрбиелеу-білім беру процесінің ажырамас бөлігі.

Жалпы, мектепке дейінгі білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі – баланың шығармашылық қабілеттерін, танымдық белсенділігін және зерттеушілік дағдыларын дамыту өзекті десек, артық болмас. Баланың қоршаған ортаға деген қызығушылығы, «Неге?», «Қалай?» деген сұрақтары оның табиғи зерттеушілік қасиетін көрсетеді.

Сондықтан мектепке дейінгі ұйымдарда зерттеу әрекетін жүйелі түрде ұйымдастыру - тұлғаның қалыптасуындағы маңызды бағыттардың бірі.

Мектепке дейінгі ұйымдарда экологиялық тәрбиені жүзеге асыру – бағдарламаның мазмұнында айқындалған балалардың табиғатқа деген сүйіспеншілігін оятып, таным-

дық белсенділігін арттыру міндеттерін шешудің тиімді жолы болып табылады.

Осы бағытта «Су диірмені арқылы электр энергиясын өндіруді зерттеу» атты зерттеу әрекетін ұйымдастырудағы тәжірибеммен бөліспекшімін.

Зерттеу әрекетін балаларды су диірменінің жұмыс принципімен таныстыру және су энергиясы арқылы электр энергиясын өндіру үдерісін тәжірибелік түрде көрсету мақсатында ұйымдастырылған болатын. Зерттеу барысында:

- балалардың қоршаған ортаға деген қызығушылығын арттыру;
- су энергиясын экологиялық таза қуат көзі ретінде қарастыру;
- табиғи ресурстарды ұтымды пайдаланудың маңызын түсіндіру;
- балалардың шығармашылық және ойлау қабілеттерін дамыту міндеттерін қара-



стырдым.

Әрекет барысында келесі көрнекіліктер мен құралдар пайдаланылды: су диірменінің макеті, су ағындарын бейнелейтін ватер колеса, жылыжай мен суғару жүйесінің үлгісі, су дыбыстық панелі мен LED экран және т.б.

Зерттеу барысында балалар бақылау, қарапайым тәжірибе жасау, салыстыру және талдау әдістерін жасады. Арасында ойын элементтерімен, сергіту жаттығулары және шығармашылық тапсырмалармен толықтырылды.

Ең әуелі жетекші сұрақтар қою арқылы жаңа зерттеу әрекетіне бет бұрдық. Мысалы, «Су диірменін білесіңдер ме? Ол қалай жұмыс істейді? Одан электр энергиясын қалай өндіруге болады дегенге сенесіңдер ме?» деген сұрақтарды қойып, балалардан жауап алынды.

Алдын ала әзірленген көрнекі материалдар арқылы балалар күн, жел, су және электр энергиясы туралы ақпарат алды. Әр энергия көзінің ерекшелігі мен қоршаған ортаға әсері талқыланды.

Сондай-ақ, шығармашылықпен айналысуға да мүмкіндік берілді. Балалар өз қолдарымен су диірменінің қарапайым моделін құрастырып, оны судың ағынымен іске қосты. Нәтижесінде су қозғалысы доңғалақты айналдырып, электр жарығын (шағын LED шам арқылы) іске қосқанын байқады.

Балалардың қарапайым зерттеулерге қызығатыны сөзсіз. Өйткені, олар өздерін бір сәт ересек адамның рөліне енуіне мүмкіндік береді. Мұндай қарапайым зерттеулердің нәтижесінде балалар су энергиясының мәнін түсініп, табиғи ресурстардың шектеулі және оны үнемдеу керектігін ұғынады.

Қойылған сұрақтарға жауап беруге тыры-

сады. Бұл өз кезегінде коммуникативтік дағдыларының да дамуына септігін тигізеді. Өйткені, бала өз пікірін білдіре алады, байланыстырып сөйлеуді, сұрақтарға толық жауап беруді, мысалдар келтіруді үйренеді.

Әрине, бұл жерде педагогтің де рөлі басым. Өйткені, біз педагогтер – зерттеу әрекетінің жетекшісі, әрі серіктесі болып табыламыз. Педагог:

- баланың сұрақтарын қолдап, бағыт береді;
- қажетті құрал-жабдықтар мен жағдай жасайды;
- қауіпсіздік ережелерін түсіндіреді, оны сақтай білуге шақырады;
- ойын арқылы балалардың ойлау және сөйлеу белсенділігін дамытады.

Педагог дайын ақпарат беруші емес, керісінше, баланың өз бетінше ізденуіне мүмкіндік беретін ұйымдастырушы болуы тиіс. Сонда ғана әрекет өз нәтижесін береді.

Осылайша, мектеп жасына дейінгі балалармен зерттеу әрекетін ұйымдастыру – олардың танымдық қабілеттерін дамытудың, өмірлік дағдыларды қалыптастырудың тиімді жолы.

Қарапайым зерттеулер арқылы бала өз тәжірибесін жинақтап, ойлау, талдау, салыстыру сияқты жоғары психикалық процестерді меңгереді. Сондықтан әрбір педагог баланың табиғи зерттеушілік қабілетін қолдап, оны дамытуға бағытталған жағдай жасауы қажет.

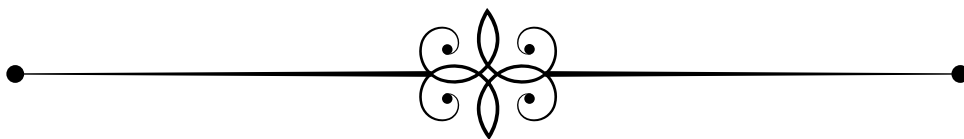
Бұл өз кезегінде балаларды қызықтырып қана қоймай, Үлгілік оқу бағдарламасының мазмұнын толықтай іске асыруға мүмкіндік болып табылады.

Әдебиеттер

1. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты;
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы;



3. Баймұқанова Н.Қ. Мектепке дейінгі экологиялық тәрбие негіздері. – Алматы: Рауан, 2020;
4. Төлеубекова Р.К. Бала тұлғасын дамытудағы зерттеу іс-әрекетінің рөлі. – Алматы, 2022;
5. Суртаева Г.М. Су диірмені арқылы экологиялық тәрбиенің элементтері. – Алматы, 2025;
6. Баялиева, С. «Мектепке дейінгі балалардың танымдық белсенділігін дамыту». – Алматы, 2022;
7. Меңжанова, А. «Мектепке дейінгі педагогика». – Алматы: Рауан, 2021.





ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУ ҚАЖЕТТІЛІКТЕРІ БАР БАЛАЛАРМЕН ДАМУ ЖҰМЫСТАРЫН ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ТИІМДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ



Мухаметжанова Асель Мубараковна

Астана қаласы
№17 Ер Төстік балабақшасының
меңгерушісі



Аңдатпа. Мақалада автор балабақшадағы мамандарының дамыту жұмыстарын ұйымдастыруда қолданып жүрген дәстүрлі әдістемелер мен заманауи инновациялық тәсілдерді үйлестіруі туралы айтпақшы. Дамыту жұмысының тиімді ұйымдастыру бағыттарына да тоқталады.



Түйін сөздер: ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар, мамандар, балалардың танымдық, эмоциялық және әлеуметтік дамуы, консультациялар мен тренингтер, психологиялық қолдау.

Қазіргі таңда Қазақстанда инклюзивті білім беруді дамыту – білім беру саясатының басым бағыттарының бірі. Ерекше білім беруді қажет ететін балалардың (ЕББҚ) қоғам өміріне толық қатысуына, әлеуетін ашуға және сапалы тәрбие мен білім алуына жағдай жасау – мемлекеттің басты міндеті.

ЮНЕСКО мен БҰҰ-ның білім саласындағы стратегияларында инклюзивті білім беру барлық балаға тең мүмкіндік жасау қағида-сына негізделген.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында (2007 ж., 2023 ж. өзгерістерімен) да ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың (ерекше балалар) білім алу құқықтары нақты бекітілген.

Мұндай балаларды дамытудың тиімді жүйесін құру педагогикалық, психологиялық және әлеуметтік тұрғыдан кешенді көзқарасты талап етеді.

Осы орайда біздің балабақшадағы мамандар дамыту жұмыстарын ұйымдастыруда дәстүрлі әдістемелер мен заманауи инновациялық тәсілдерді үйлестіре отырып қолданғанды маңызды деп санайды.

Ерекше балалардың даму ерекшеліктері. Ерекше балалар тобына түрлі даму ерекшеліктері бар балалар кіреді:

- көру, есту қабілеті бұзылғандар;
- сөйлеу тілінде бұзылысы барлар;
- тірек-қимыл аппараты бұзылғандар;
- зиятында бұзылысы бар балалар;
- эмоциялық-еріктік немесе мінез-құлық ауытқуы бар балалар;
- күрделі кемшілігі бар (бірнеше бұзылыстардың үйлесуі) балалар.

Біздің балабақшаға қатынайтын балаларда да аталған ерекшеліктердің бірқатары бар.

Бұл балалардың танымдық, эмоциялық және әлеуметтік дамуында өзіне тән ерекшеліктер байқалады. Сондықтан тәрбиелеу-білім беру процесінің мазмұны, әдістемесі мен технологиясы олардың жеке даму деңгейіне бейімделуі тиіс.

Балабақшаның мамандары (психолог, ло-



гопед, дефектолог) ерекше балалардың танымдық, коммуникативтік және әлеуметтік бейімделу дағдыларын қалыптастыру, жеке әлеуетін ашу және қоғамда толыққанды өмір сүруіне мүмкіндік жасау мақсатында дамыту жұмыстарын ұйымдастырады.

Олар:

1. Баланың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, Үлгілік оқу бағдарламасының мазмұнын жеңіл түрде іске асыру, яғни меңгерту;
2. Кешенді психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету;
3. Қарым-қатынас және әлеуметтік бейімделу дағдыларын дамыту;
4. Танымдық қызығушылық пен өзін-өзі реттеу қабілеттерін қалыптастыру;
5. Ата-аналар мен мамандар арасындағы ынтымақтастықты қамтамасыз ету міндеттерін шешу аясында жұмыстануда.

Дамыту жұмысының психологиялық-педагогикалық негіздері. Ерекше балалармен жүргізілетін дамыту жұмысы Л.С.Выготскийдің «Жақын даму аймағы» теориясына сүйенеді. Бұл тұжырым бойынша, бала дамуында педагогтің бағыттаушы көмегі мен қолдауы аса маңызды.

Сонымен қатар, А.Р.Лурия, С.Л.Рубинштейн, Ж.Пиже еңбектерінде даму және тәрбиелеу мен оқытудың өзара байланысы ерекше атап өтіледі. Ерекше балалар үшін оқыту тек білім беру емес, сонымен қатар, түзету және дамытушы сипатқа ие болуы тиіс.

Ол үшін ең әуелі балаға қызығушылығы мен жеке ерекшеліктерін ескере отырып ұйымдастырылған дамытушы орта да әсер етеді. Біздің бақшада мамандардың жеке кабинеттері қарастырылған және қажетті материалдармен жабдықталған.

Дамытушы орта – бұл баланың физикалық және эмоционалдық қауіпсіздігі қамтамасыз етілген, сенім мен қолдау сезімі басым орта. Демек, мамандарымыз әр бала өзін табысты сезініп, өз қабілетін көрсетуге мүмкіндік беріп, жағдай туғызады.

Балабақшадағы мамандарымыздың ерекше балалармен дамыту жұмысының тиімді ұйымдастыру бағыттарына тоқтала кетейін.

1. Диагностикалық бағыт. Дамыту жұмысының алғашқы кезеңі – психологиялық-педагогикалық диагностика. Ол баланың танымдық, сөйлеу, сенсо-моторлық, эмоционалдық және әлеуметтік даму деңгейін анықтауға бағытталады. Қолданатын әдістері:

- бақылау және әңгімелесу;
- даму картасын толтыру;
- сөйлеу мен моторика тестілері (ПМПК әдістемелері);
- педагогикалық портфолио жүргізу.

Диагностика нәтижесі бойынша жеке дамыту жұмыстарын жоспарлау мен жүзеге асыруды құрастырады.

2. Түзету-дамыту бағытындағы жұмыс. Бұл бағытта логопед, дефектолог, психолог бірлесе жұмыс істейді. Олардың қолданатын негізгі әдіс-тәсілдері:

- Логопедиялық жаттығулар: дыбыстарды дұрыс айтуға, сөйлеу қарқынын реттеуге арналған артикуляциялық гимнастика;
- Қимыл-қозғалыс терапиясы: моторика мен координацияны дамыту (ритмопластика, қимылды ойындар);
- Сенсорлық интеграция әдісі: түрлі түйсіктерді (көру, есту, сипап-сезу) біріктіріп дамыту;
- Психокоррекциялық ойындар: эмоцияны реттеу және әлеуметтік бейімделу дағдыларын қалыптастыру;
- Арт-терапия және музыкотерапия: шығармашылық арқылы өзін-өзі тануға және сенімділікке үйрету.

3. Әлеуметтік бейімдеу және қарым-қатынас мәдениетін дамыту. Ерекше балалардың қоғамда еркін өмір сүруі үшін қарым-қатынас дағдыларын дамыту аса маңызды. Ол үшін келесі әдістер қолданылады:



Топтық ойындар мен тренингтер – өзара түсіністік пен ынтымақтастық қалыптастырады;

Жеке әңгімелер мен ертегі терапиясы – эмоцияны тануға және оны басқаруға үйретеді;

Күнделікті өмірлік ситуацияларды модельдеу – бала нақты өмір жағдайында өзін дұрыс ұстауды үйренеді.

4. Ата-анамен жұмыс. Әрине, ерекше балаларды дамыту процесінде ата-ананың рөлі ерекше. Педагогтер ата-анамен тығыз байланыста болып, келесі бағыттарда жұмыс жүргізеді:

- консультациялар мен тренингтер өткізеді;
- үй жағдайында орындауға болатын жаттығулар мен ойындарды ұсынады;
- психологиялық қолдау көрсетеді;
- отбасында оң эмоционалды ахуал қалыптастыруға көмектеседі.

Мамандардың дамыту жұмыстарын ұйымдастыруда тиімді деп танып, қолданып жүрген әдіс-тәсілдері:

Ойын арқылы дамыту. Ең тиімді әдіс – ойын. Өйткені, мектеп жасына дейінгі балалардың жетекші, әрі негізгі әрекеті-ойын екені баршамызға мәлім. Әрине, бұны біздің педагогтер үнемі ескереді. Ерекше балалар үшін ойын танымдық, коммуникативтік және әлеуметтік функция атқарады. Мысалы: сюжетті-рөлдік ойындар (әлеуметтік мінез-құлықты үйретеді), дидактикалық ойындар (логикалық ойлауды дамытады), кимылды ойындар (моториканы жетілдіреді).

Визуалды қолдау әдісі. Суреттер, пиктограммалар, карточкалар арқылы балаға тапсырма мен атқарылатын әрекет түсінікті түрде беріледі. Бұл әдіс әсіресе сөйлеу бұзылысы бар балалармен тиімді екенін айтады мамандар.

Монтессори әдістемесі. Монтессоридің кабинеті толықтай жабдықталмаса да, жұмыс барысында элементтерін қолдану үстіндеміз. Бұл әдістеме ерекше балаларға өзін-

дік әрекет пен еркіндікті дамытуға мүмкіндік береді. Заттармен әрекет ету арқылы сенсорлық, ұсақ қол моторикасы және танымдық қабілеттері қалыптасады.

Когнитивті мінез-құлықтық тәсілдер. Мамандар бұл тәсілдерді балада оң мінез үлгілерін қалыптастыру, өзін-өзі бағалауды арттыру, қиын жағдайларды шешу дағдыларын дамыту мақсатында қолданады.

Елімізде соңғы жылдары ерекше балаларды қолдау бағытында бірқатар маңызды өзгерістер жүзеге асырылуда: ПМПК (Психологиялық-медициналық-педагогикалық консультациялар) желісі кеңейтілді, инклюзивті білім беру кабинеттері мен ресурстық орталықтар ашылуда, сонымен қатар, педагогтердің кәсіби даярлығын арттыру мақсатында дефектология, логопедия, инклюзивті педагогика бағыттарында біліктілікті арттыру курстары ұйымдастырылуда.

Десек те, бұл жұмыстар әлі де толықтырылып, күшею керек сияқты. Өйткені, ерекше балалар саны артып келеді. Әсіресе, мектеп жасына дейінгі балалармен мектепке дейінгі ұйымдарда дамыту, түзету жұмыстарын ұйымдастыруда мамандарымызға қиындық туғызып келе жатқанын жасыра алмаймыз. Арнайы бағдарламалардың, ресурстардың аздығы, тіптен жоқтығы десем те артық болмайды. Педагогтер барынша жұмыс бағыттарына қарай тиімді әдіс-тәсілдер мен, технологиялардың элементтерін пайдаланып, сондай-ақ, Үлгілік бағдарламаның мазмұнын жеңіл түрде іске асырумен айналысып келеді.

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды дамыту – оларға білім беру емес, бұл адамгершілік пен әлеуметтік жауапкершілік мәселесі. Әр бала табиғатынан қабілетті, тек оған дұрыс бағыт пен қолдау қажет.

Сондықтан біздің мамандардың тиімді ұйымдастырған дамыту жұмыстары:

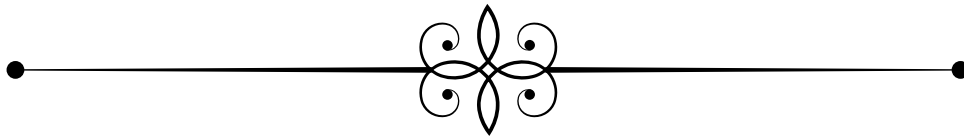
- баланың жеке әлеуетін ашуға;
- өзін-өзі бағалауды арттыруға;
- балабақшаға, жалпы қоғамға бейімделуге мүмкіндік береді.



Педагогтердің кәсіби шеберлігі, ата-ананың қолдауы және инклюзивті орта – ерекше баланың табысты дамуының басты кепілі деп есептеймін.

Әдебиеттер:

1. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты;
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы;
3. ҚР БҒМ. Инклюзивті білім беруді дамыту тұжырымдамасы, 2020 ж.;
4. Выготский Л.С. Психология развития человека. – М., 2005.;
5. Лурия А.Р. О мозге и психических процессах. – М., 1998.;
6. Назарова Н.М. Инклюзивное образование: теория и практика. – Алматы, 2021.;
7. Әбдіғалбарова У.А., Бекмұханбетова Р. Арнайы педагогика негіздері. – Алматы, 2022.;
8. UNESCO. Inclusive Education Policy Guidelines. – Paris, 2017.





«КІШКЕНТАЙ ЗЕРТТЕУШІЛЕР» АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ ЖӘНЕ ЗЕРТТЕУ ӘРЕКЕТІН ҰЙЫМДАСТЫРУ



Батырбаева Анаргул Бейсенбековна

Алматы облысы, Қарасай ауданы
«Сандуғаш» балабақшасы» КМҚК
әдіскері



Аңдатпа. Мақалада автор бес жастағы балаларға арналған «Кішкентай зерттеушілер» авторлық бағдарламасы арқылы балалардың танымдық және зерттеу әрекетін ұйымдастыру әдіс-тәсілдерімен, оның Үлгілік бағдарламаның мазмұнын іске асыруға тиімділігі туралы ой бөліспекші.



Түйін сөздер: тәжірибе жасау, мектеп жасына дейінгі балалар, танымдық және зерттеу әрекет, табиғатқа қызығушылық.

Қазіргі таңда мектепке дейінгі білім беру жүйесінің басты мақсаты – баланың жан-жақты дамуына, өздігінен ойлауына, ізденуіне және шығармашылық әлеуетін ашуға жағдай жасау болып табылады. Бұл міндеттерді жүзеге асыруда зерттеу әрекетін ұйымдастыру ерекше орын алады және тәрбиеленушілер аса зор қызығушылық танытады.

Зерттеу – баланың қоршаған ортаны тануындағы табиғи қажеттілігіне негізделген танымдық процесс. Ол арқылы бала өз тәжірибесін жинақтап, өзіндегі бар ақпаратты іс жүзінде қолдануды үйренеді.

Баланың алғашқы зерттеу әрекеттері – бұл сұрақ қою, бақылау, салыстыру, болжау және қорытынды жасау сияқты когнитивтік процестерден тұрады. Мұндағы педагогтің рөлі – осы әрекеттерді мақсатты түрде ұйымдастырып, баланың зерттеушілік қабілетін жүйелі дамыту болып санады.

Мектеп жасына дейінгі баланың зерттеу әрекетінің педагогикалық мәні неде? Зерттеу әрекеті – бұл баланың өз бетімен жаңа ақпарат алуына бағытталған танымдық белсенділік түрі. Ол баланың танымдық қы-

зығушылығын, шығармашылық қабілетін, қоршаған ортаға саналы қарым-қатынасын дамытады.

Л.С.Выготскийдің айтуынша, баланың дамуы оның әрекеті арқылы жүзеге асады, ал әрекеттің ең жоғары түрі – зерттеу әрекеті. Бұл тұрғыда зерттеу – тәрбиелеу мен оқытудың дамудың бірлігін қамтамасыз ететін тиімді құрал.

Зерттеу іс-әрекетінің педагогикалық мәні келесі бағыттарда айқындалады:

- балада проблемалық жағдайларды шешу қабілеті қалыптасады;
- сыни ойлау мен талдау дағдылары дами-ды;
- қоршаған ортаға бақылау, салыстыру, талдау және себеп-салдар байланыстарын табу арқылы көзқарасы тереңдейді;
- баланың өзбетінше шешім қабылдау, жауапкершілік және қызығушылық қасиеттері дамиды.



Жас ерекшелігі тұрғысынан алғанда, 3-6 жастағы балаларда зейіннің тұрақсыздығы, ойлау мен есте сақтаудың көрнекі-бейнелі түрі басым болады. Сондықтан зерттеу тапсырмалары ойын түрінде, көрнекі және тәжірибелік сипатта болуы тиіс екендігін ескере отырып, «Кішкентай зерттеушілер» атты авторлық бағдарлама жазған болатынымын.

Яғни, осы мақалада бес жастағы балаларға арналған «Кішкентай зерттеушілер» авторлық бағдарламасы арқылы балалардың танымдық және зерттеу әрекетін ұйымдастыру әдіс-тәсілдерімен, оның Үлгілік бағдарламаның мазмұнын іске асыруға тиімділігі туралы ой бөліспекшімін.

Қарапайым зерттеулер мен тәжірибелер – мектеп жасына дейінгі балалардың ізденіс-зерттеу қызметінің негізі деп түсінемін. Өйткені, бала табиғатынан-зерттеуші. Олардың мінез-құлқына тән басты белгілер-қызығушылық, байқағыштық, жаңалықтар мен әрекет етуге құштарлық, тәжірибе жасауға ұмтылыс және айналасындағы әлем туралы жаңа түсініктерді іздеу.

Ал, ересектердің міндеті - осы зерттеушілік белсенділікті сақтап, оны өзін-өзі тәрбиелеу және өзін-өзі дамыту үдерістерінің берік негізіне айналдыруға көмектесу болып табылады.

Зерттеу әрекеті балаға «Қалай?» және «Неге?» деген сұрақтарға өзбетінше жауап табуға жол ашады. Тәжірибелер мен қарапайым зерттеулер арқылы алынған ақпарат ұзақ уақыт есте қалады. Маңыздысы - әр бала тәжірибені өзі жасап көруі керек: ол тек бақылаушы емес, белсенді орындаушы болғаны жөн.

«Кішкентай зерттеушілер» авторлық бағдарламасын жаратылыстану-ғылыми және экологиялық таным: заттар мен құбылыстардың қасиеттерін тәжірибе арқылы танып-білу бағытында жаздым. Мұндағы жаңашылдық-бала «микроэксперимент» форматы (гипотеза – тәжірибе – талдау– қорытынды), баланың өз қолымен әрекет етуіне басымдық берілуінде.

Бағдарламаның ерекшелігі:

- Бағдарлама тәрбиелеу-білім беру және дамыту сипатына ие. Стандартта көзделген дағдылардың жүйелілігін қамтиды және белгілі бір даму деңгейіне қол жеткізуді қамтамасыз етеді;
- Балалардың жетекші әрекеті-ойын арқылы зерттеу әрекетіне басымдық берілген;
- балалардың шығармашылық ойлауын, танымдық қызығушылығын және белгісіз шешімі бар шығармашылық міндеттерді дербес шеше алу қабілетін дамытады;
- Бағдарлама дайын ақпаратты берумен шектелмейді. Ең алдымен зерттеу дағдыларын қалыптастыруға және жаңа ақпаратты өзбетінше игеруге бағытталады. Бұдан баланың ойлау үдерістері жанданады: талдау, синтез, салыстыру, жіктеу, жалпылау және болжау сияқты ой операцияларын орындау қажеттілігі тұрақты туындайды, коммуникативтік дағдылары дамиды: көргенін баяндап, анықталған заңдылықтар мен тұжырымдарды жүйелі түрде жеткізуге үйренеді;
- балалардың танымдық-зияткерлік дағдыларын арттыратын қызықты тақырыптар таңдалынды;
- балалар зерттелетін нысанның әртүрлі қырларын, оның өзге нысандармен және қоршаған орта-тіршілік жағдайымен байланысын нақты түсінеді;
- материалдар мазмұнында ойын кейіпкерінің болуы (Негеш).

Аталған бағдарлама балаларда зерттеушілік мәдениет пен ғылыми ойлаудың бастапқы дағдыларын қалыптастыру мақсатында әзірленді.

Жалпы, танымдық және зерттеу әрекеті балалардың табиғи қызығушылығына негізделуі тиіс. Бұл бағытта педагог баланы дайын ақпаратпен қамтамасыз етудің орнына, баланың өзін ізденіске, сұрақ қоюға, бақылауға және тәжірибе жасауға ынталандыру керек деп есептеймін. Яғни, зерттеу әрекетінің:



1. Мәселе қою (қызығушылықты ояту) – бала «Неліктен?», «Қалай?» деген сұрақтар қояды;
 2. Болжам жасау – өз түсінігі бойынша мүмкін себепті немесе шешімді ұсынады;
 3. Тәжірибе жасау – бақылау, салыстыру, өлшеу, өзгеріс енгізу;
 4. Қорытынды шығару – нәтижені сөзбен немесе бейнемен көрсету сияқты кезеңдерін сақтау өте маңызды.
- бақылау;
 - әңгіме;
 - ойын;
 - тәжірибе;
 - проблемалық сұрақ;
 - зерттеу арқылы баламен атқарылатын жұмыстардан мысалдар келтіре кетейін.

Педагог – баланың зерттеу іс-әрекетінің басты жетекшісі. Мұндағы педагогтің басты міндеті - баланың дербес ізденісін қолдау, дұрыс бағыт беру және нәтижені бекіту болып табылады. Ол баланың қызығушылығын оятады, сұрақ қояды, бағыт береді, бірақ дайын жауап ұсынбайды. Демек, педагог балаға өз бетінше ойлануға мүмкіндік жасауы тиіс. Ол үшін ең әуелі:

- зерттеуге арналған бұрыштар (табиғат, су, құм, «зертхана», табиғи және қалдық материалдар және т.б.);
- қарапайым зерттеу құралдары (лупа, тапсырма, шыны ыдыс, түрлі табиғи материалдар);
- ашық сұрақтар: «Қалай ойлайсың?», «Неге бұлай болды?», «Не өзгерді?» және т.б.;
- балалардың өзбетінше әрекетіне уақыт пен еркіндік беру жағдайын жасайды.

Зерттеу әрекеті іске асырылатын:

- қауіпсіз, қолжетімді материалдар;
- баланың таңдау еркіндігі;
- топпен, шағын топпен зерттеу мәдениетін қалыптастыру (бірлесіп талдау, пікір айту ж.б.) дамытушы орталықтың болуы да маңызды.

Мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық және зерттеу әрекеті балалардың табиғи қызығушылығына негізделуін ескере отырып:

№3 ҰІӘ тақырыбы: «Судың қасиеті»

Мақсаты: балаларды судың қасиетімен таныстыру, зерттеу әрекетіне деген қызығушылықтарын арттыру.

Керекті құралдар: Шыны стакандар, түрлі түсті бояулар, қылқаламдар, су, суретті карточкалар немесе кішкентай ойыншықтар, жылы су, суық су, жайпақ табақ, қант, тұз, секундомер.

Балалардың назары топқа кіріп келген Негешке аударылады. Негеш балалармен амандасады.

Аяғы жоқ, қолы жоқ,
Бірақ тыныш тұрмайды.
Сақтамасаң – қорын тек,
Барша тірлік құрайды. Ол не? (Негеш жұмбақ жасырады).

Негеш балалардың жұмбақ жауабына қатысты тәжірибе жасайтындығын айтады да, ең алдымен қауіпсіздік ережесін сақтауды естеріне салады.

Негеш балаларға су туралы сұрақ қояды.

1-тәжірибе: Судың түсі. Балалар берілген бояулардың ішінен бір түсті таңдап (қызыл, сары, көк, жасыл), қылқаламмен су құйылған стаканға тамызады. Түсі қанық болғанша араластырады. Екінші стақандағы суды боямайды. Балалар бояу тамызған судың түсінің не үшін өзгергіндігін айтады.

Тәжірибенің қорытындысы: судың түсі болмайды, су түссіз және мөлдір. Судың түсі белгілі бір затпен араластырғанда өзгереді



(бояу, топырақ, құм т.б.).

«Танып ал, ата» ойыны. Шарты: Тәжірибе жасаған сулардың артына сурет немесе затты қойып, не екенін табады және атайды.

2-тәжірибе: Судың формасы. Балаларға екі түрлі ыдыс беріледі (стақан және жайпақ табақ). Балалар суды стақанға және жайпақ табаққа құйып формасының өзгергендігін айтады.

Тәжірибенің қорытындысы: Судың формасы жоқ, ол орналасқан заттың формасын алады.

Соңында балалар тәжірибе жасау барысында алған әсерлерімен, пікірлерімен бөліседі. Бір-біріне сұрақ қойып, жауап алады.

Зерттеу әрекеті жеке, топтық немесе ұжымдық түрде ұйымдастырылуы болатындығын да айтқым келеді. Мысалы:

Жеке жұмыс: баланың өзбетінше бақылау жүргізуі;

Топтық жұмыс: шағын топтарда бір тақырып бойынша зерттеу жүргізуі;

Ұжымдық жұмыс: барлық топтың қатысуымен тәжірибе жасау немесе табиғат бұрышында зерттеу ұйымдастыру.

Мектеп жасына дейінгі балалардың зерттеу әрекетін ұйымдастыру – бұл баланың табиғи қызығушылығын қолдап, қоршаған ортамен белсенді байланыс орнатуға мүмкіндік беретін заманауи педагогикалық бағыт.

Зерттеу іс-әрекеті арқылы бала:

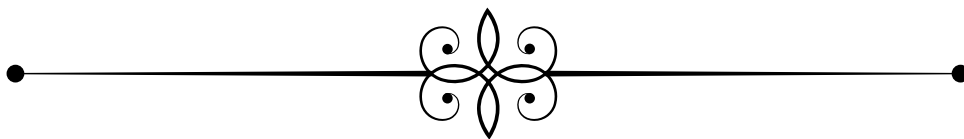
- әлемді өз бетінше танып, логикалық ойлауын дамытады;
- шығармашылық қабілетін ашады;
- өз еңбегінің нәтижесіне қуана білуді үйренеді.

Тәрбиеші үшін басты міндет – баланың сұрақтарына дайын жауап бермей, оны өзбетінше ізденуге жетелеу, «неге?» және «қалай?» деген сұрақтардың жауабын тәжірибе арқылы табуға бағыттау.

Бұл өз кезегінде, баланың танымдық белсенділігі арттырып, өз дамуының белсенді субъектісіне айналады.

Әдебиеттер

1. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты;
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы;
3. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасына нұсқаулық;
4. Выготский Л. С. Педагогическая психология. – М.: Педагогика, 1991;
5. Темірбекова Н. Ж. Мектепке дейінгі балалардың зерттеу әрекетін дамыту әдістемесі. – Астана, 2018.





БАЛАБАҚШАДАҒЫ ДЕНСАУЛЫҚ ӘЛІППЕСІ



Досимова Гульзат Абуовна

Қызылорда қаласы,
№32 «Қызғалдақ» санаториялық бөбекжай-бақшасы»
әдіскері



Андатпа. Балабақшадағы денсаулық әліппесі балаларға денсаулық сақтау мәдениетін қалыптастыруға бағытталған. Бұл әліппе балаларды дұрыс тамақтану, дене белсенділігін арттыру, жеке гигиена және қауіпсіздік ережелерін сақтау сияқты негізгі принциптермен таныстырады. Бұл әліппе балаға табиғаттың маңызын түсіндіріп, экологиялық таза ортада өсу үшін қажетті дағдыларды меңгеруге көмектеседі.



Түйін сөздер: Балабақша, денсаулық, әліппе, дұрыс тамақтану, дене белсенділігі, жеке гигиена.

Қазіргі қоғамның даму кезеңінде денсаулық – әрбір адамның басты құндылығы және өмір сапасының негізгі көрсеткіші. Денсаулықты сақтау мен нығайтуға бағытталған дағдыларды ерте жастан қалыптастыру – болашақ ұрпақтың салауатты өмір салтын ұстануының кепілі.

«Денсаулық әліппесі» атты бағдарлама – мектепке дейінгі ұйым

тәрбиеленушілерінің салауатты өмір салты негіздерімен танысуына, дене және психикалық саулығын нығайтуға, өз денсаулығына жауапкершілікпен қарау дағдыларын дамытуға арналған білім беру құралы болып табылады.

Бағдарламаның мақсаты:

- Балалардың жас ерекшеліктеріне сай, денсаулықты сақтау мәдениетін қалыптастыру, қозғалыс белсенділігін арттыру, жеке гигиена, дұрыс тамақтану және қауіпсіз мінез-құлық негіздерін меңгерту.
- Мектепке дейінгі жастағы балалардың бойында салауатты өмір салтын ұстану дағдыларын қалыптастыру, денсаулықты сақтау мен нығайтуға жауапкершілікпен қарауды үйрету, жеке гигиена, дұрыс тамақтану және қауіпсіз мінез-құлық мәдениетін дамыту.

Бағдарламаның міндеттері

- Балаларға денсаулық ұғымын түсіндіру және оның маңыздылығын ұғындыру;
- Қозғалыс, тыныс алу, сергіту және дене шынықтыру жаттығуларын үйрету;
- Жеке гигиена ережелерін меңгерту және күнделікті өмірде қолдануға үйрету.
- Дұрыс тамақтану мәдениетінің негіздерін қалыптастыру;
- Денсаулыққа зиянды әдеттердің алдын-алу туралы түсінік беру;
- Қауіпсіз мінез-құлық ережелерімен таныстыру.
- Психологиялық және эмоциялық тұрақтылықты дамыту.
- Эмоциялық тұрақтылық пен жағымды психологиялық ахуалды дамыту.
- Ата-аналарды салауатты өмір салты тәрбиесіне тарту, бірлескен іс-шараларды ұйымдастыру.

Баланың өмірге қадам басар алғашқы әлеуметтік ортасы – балабақша. Бұл кезеңде балалардың физикалық, психологиялық



және әлеуметтік дамуы қалыптасады. Сондықтан балабақшада тәрбиелеу мен оқытудың басты міндеттерінің бірі – балалардың денсаулығын сақтау және нығайту болып табылады. Балаларда денсаулық мәдениетін қалыптастыру – ұзақ мерзімді әрі жүйелі жұмыс. «Денсаулық әліппесі» – бұл балаларға денсаулық туралы алғашқы білім беретін, денесін күтуге, дұрыс тамақтануға, тазалықты сақтауға және белсенді өмір салтын ұстануға үйрететін бағдарлама. Ол баланың жас ерекшелігіне сәйкес қызықты әрі түсінікті түрде ұйымдастырылады. Бұл әліппе арқылы бала өзінің денсаулығына жауапкершілікпен қарауға, денсаулығын бағалауға және салауатты өмір салтын ұстануға дағдыланады. Балабақшадағы тәрбиешілер мен ата-аналар біріге отырып, баланың денсаулығын сақтауға бағытталған жұмыстарды жүйелі жүргізгенде ғана оң нәтиже береді. Осы мақалада «Денсаулық әліппесінің» негізгі бағыттары мен оның тәрбие жұмысындағы рөлі туралы кеңінен қарастырамыз.

Негізгі мазмұны

1. Гигиена ережелері

Балаларға жеке бас гигиенасын сақтау – денсаулық кепілі екенін үйрету өте маңызды. Біздің бақшада тәрбиешілер балаларға күнделікті қол жуу, тіс тазалау, мұрын тазалау, шаш және тырнақ күтімі туралы түсінік береді. Бұл әрекеттер ойын арқылы, көрнекі құралдармен немесе арнайы қойылымдармен бекітіледі. Балалар сабынды қолдануды, сүлгіні дұрыс пайдалануды үйренеді, осылайша жұқпалы аурулардың алдын алу мүмкін болады.

- Қол жуу тәртібі;
- Тіс тазалау;
- Таза киім кию және шаш күтімі.

2. Тамақтану мәдениеті

Дұрыс тамақтану – денсаулық негізі. Балалар пайдалы және зиянды тағамдарды ажыратуға үйренеді. Тәрбиешілер витаминдерге бай көкөніс пен жемістердің пайдасы туралы әңгімелейді. Балаларға шай, шырын, сүт өнімдерін ұнатуға тәрбиелеу – иммунитетті күшейтудің бір жолы. Сонымен қатар, та-

мақтану уақытын сақтау, асықпай тамақтану дағдылары да денсаулық әліппесіне енеді.

- Пайдалы және зиянды тағамдарды ажырату;
- Күнделікті су ішу қажеттілігі;
- Тағам режимін сақтау.

3. Дене белсенділігі

Қозғалыс – баланың табиғи қажеттілігі. Балабақшада таңғы жаттығу, қимылды ойындар, спорттық жаттығулар мен серуендер міндетті түрде өткізіледі. Қимылды белсенділіктің арқасында балалардың бұлшық еттері дамып, төзімділігі артады, дұрыс тыныс алу және жүрек соғысы қалыптасады. Баланың денсаулығын нығайту үшін серуенге күнделікті шығу маңызды. Осы тұста дене тәрбиесі нұсқаушысы, тәрбиешілер балалармен түрлі спорттық, ұлттық ойындар, қимылды ойындар ұйымдастырып, олардың қызығушылықтарын оятуға, салауатты өмір салтын ұстануға тәрбиелеуде.

- Таңғы жаттығу;
- Қимылды ойындар;
- Спорттық шаралар мен серуендер.

4. Дұрыс демалу

Баланың дамуы мен денсаулығы үшін жеткілікті ұйқы қажет. Балабақшада тынығу уақыты белгіленген режиммен ұйымдастырылады. Күндізгі ұйқыдан кейін балалар сергек әрі көңілді болады. Ұйқы алдында тыныс алу жаттығулары немесе тыныш музыка қосу арқылы релаксация жасау – эмоциялық жағдайды тұрақтандырады. Педагогтер балалармен денсаулық технологияларын қолдана отырып, қимыл-қозғалыс тәжірибесін дамыту мақсатында жұмыстар жүргізуде.

- Уақытында ұйықтау;
- Теледидар мен гаджеттерді шектеулі пайдалану;
- Тыныс алу жаттығулары және релаксация.



5. Психологиялық саулық

Эмоциялық тұрақтылық – жалпы денсаулықтың бір бөлігі. Балабақшада балаларға өз эмоцияларын танып, оларды дұрыс білдіруге үйретеді. Біздің бақшада психолог маманы, тәрбиешілер «Қуаныш бұрышы», «Сезімдер күнделігі», «Сиқырлы сөздер» сияқты ойындар арқылы балаларды достыққа, мейірімділікке тәрбиелейді. Педагог баланың ішкі дүниесіне мән беріп, қолдау көрсетсе, ол өз-өзіне сенімді бола бастайды.

- Эмоцияларды тану мен басқару;
- Достық пен қарым-қатынас мәдениеті;
- Қиын жағдайлардан шығу жолдары.

6. Тұз бөлмесі

Соңғы жылдары балалардың иммунитетін күшейтіп, тыныс алу жолдарын жақсартуға бағытталған баламалы әдістер кеңінен қолданылып келеді. Соның бірі – тұзды шахта, яғни тұз бөлмесі. Бұл емдік-сауықтыру әдісі біздің бөбекжай-бақшада да іске асырылып жатыр.

Тұзды шахта – қабырғалары мен едені табиғи теңіз немесе таулы тұздармен қапталған арнайы бөлме. Бөлмеде құрғақ тұздың микробөлшектері ауаға таралып, тыныс алу арқылы адам ағзасына енеді. Бұл процесс галотерапия деп аталады.

Балалар үшін тұз бөлмесінің пайдасы

1. Тыныс алу жолдарын жақсартады

Тұз бөлмесі тыныс алу жолдарын ашып, өкпе мен мұрын жұтқыншақтың қабынуын азайтады. Бронхит, астма, аллергиямен ауыратын балалар үшін өте пайдалы.

2. Иммунитетті нығайтады

Тұз бөлмесінде бірнеше сеанстан кейін балалардың иммундық жүйесі күшейіп, жиі суық тиюден сақтайды.

3. Жүйке жүйесіне оң әсер етеді

Тұздың тыныштандыратын әсері бар. Мұндай ортада балалар өзін жайлы сезінеді, ұй-

қысы түзеліп, көңіл-күйі жақсарады.

4. Тері ауруларына көмектеседі

Тұз бөлмесі экзема, дерматит, псориаз секілді тері ауруларымен күресте де тиімді.

Біздің бөбекжай-бақшада тұз бөлмесінде балалар 15–20 минут шамасында ойнап, тынығып, емдік сеансты алады.

Қауіпсіздік және ұсыныстар

- Тұз бөлмесіне барған балалардың киімі таза, жеңіл болуы керек.
- Балабақша дәрігері немесе медбикесі балалардың жағдайын бақылап отыруы тиіс.
- Сеанс саны мен ұзақтығы әр баланың денсаулығына байланысты белгіленеді.
- Қарсы көрсетілімдер де болуы мүмкін: жүрек-қан тамырлары аурулары, жоғары температура, жедел инфекциялық аурулар кезінде кіруге болмайды.

Балабақшадағы тұзды шахта – балалардың денсаулығына оң әсер етіп қана қоймай, олардың көңіл күйін де көтеретін, табиғи әрі тиімді әдіс. Мұндай инновациялық шешім ата-аналар мен тәрбиешілер тарапынан жоғары бағаланып келеді.





Қорытынды

«Денсаулық әліппесі» – баланың өмір бойы денсаулығын сақтауға негіз болатын алғашқы дағдылар мен түсініктерді қалыптастыратын маңызды бағыт. Балабақшада бұл жұмыс жүйелі және мақсатты түрде жүргізілгенде ғана нақты нәтиже береді. Баланың бойында тазалыққа, ұқыптылыққа, дұрыс тамақтануға, қозғалысқа және өз денсаулығына деген жауапкершілікке баулу – оның болашақ өміріне жасалған үлкен инвестиция. Салауатты өмір салты туралы білім беру тек тәрбиешінің емес, ата-ананың да ортақ міндеті. Баланың үй мен балабақшадағы әрекеттері бір-бірін толықтырғанда, денсаулыққа қатысты дұрыс көзқарас қалыптасады.

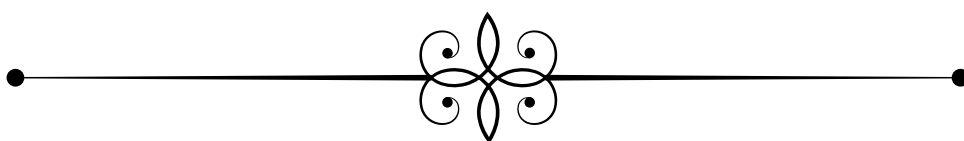
Денсаулықты сақтау – тек емделу емес, оның алдын алу екенін бала жастайынан түсінсе, болашақта өз өмір сапасына мән беретін саналы азамат болып өседі. Сондықтан, балабақшада «Денсаулық әліппесі» жобасын қолдану – уақыт талабы. Бұл тек дене тәрбиесі ғана емес, жан-жақты, үйлесімді дамыған ұрпақ тәрбиелеудің бірден-бір жолы. «Денсаулық әліппесі» бағдарламасы арқылы мектепке дейінгі ұйым тәрбиеленушілері салауатты өмір салтының негіздерін меңгереді, өзінің және өзгелердің денсаулығын бағалауды үйренеді, белсенді, көңілді және сергек болуға ұмтылады. Бұл нәтижелер балалардың салауатты өмір салты мәдениетін қалыптастырудың алғашқы әрі маңызды баспалдағы болады.

Әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы.
2. «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты» – ҚР Оқу-ағарту министрінің 03.08.2022ж. №348 бұйрығы.



3. Айтжанова Ж.Ж. «Мектепке дейінгі балалардың денсаулығын сақтау технологиялары». – Алматы: «Өрлеу» БАҰО, 2021.
4. Тұрғынбаева Б.А. «Мектепке дейінгі ұйымдарда денсаулықты сақтау бағытындағы жұмыс». – Алматы, 2019.
5. Журнал: «Мектепке дейінгі білім», №1–4, 2023 ж.
6. Сәбиева Г.Ж. «Балабақшада дене тәрбиесін ұйымдастыру жолдары». – Алматы: «Фолиант», 2022ж.
7. Әдістемелік құрал: «Денсаулық әліппесі», балабақша тәрбиешілеріне арналған нұсқаулық. – Нұр-Сұлтан, 2020ж.





«ЗЕЛЁНЫЙ ДЕТСКИЙ САД»: СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ И ЛЮБОВЬ К ПРИРОДЕ С ДЕТСТВА



Радченко Светлана Александровна

Область Жетысу,
г.Уштобе, Каратальский район
ГККП Ясли-детский сад «Балбобек»
Воспитатель



Аннотация. В статье рассматривается проблема воспитания в детях осознанного отношения к окружающему миру. Экология, устойчивое развитие, забота о природе — эти темы становятся частью воспитательно-образовательного процесса с самых ранних лет. Именно поэтому концепция «Зелёного детского сада» приобретает всё большую популярность.



Ключевые слова: Зеленый детский сад, экологическое воспитание, бережное отношение к природе, растения, забота.

В условиях современных экологических вызовов формирование у детей бережного отношения к природе становится приоритетной задачей дошкольного воспитания и обучения.

Дошкольные организации играют важную роль в формировании у детей осознанного отношения к окружающему миру. Концепция нашего проекта «Зелёный детский сад» направлена на воспитание экологически грамотной, сознательной личности с раннего возраста.

Одним из ярких примеров является реализация проекта «Зелёный детский сад», в котором гармонично сочетаются современные технологии, традиции и забота о природе.

Что такое «Зелёный детский сад»? Это развивающая среда, в которой созданы условия для практического освоения основ экологической культуры: от сортировки мусора и экономии ресурсов до выращивания растений, и изучения природы.

Здесь экология становится не отдельным

направлением, а частью ежедневной жизни. Это не просто место, где дети играют среди растений. Это система, в которой всё — от архитектуры до воспитательной программы — подчинено идее экологичности и бережного отношения к природе.

Здесь учат не только мыть руки, но и экономить воду. Не просто рисовать, а использовать переработанную бумагу. Не только гулять на свежем воздухе, но и понимать, как важно его сохранять чистым. Зелёный детский сад — шаг к экологичному будущему.

Цели и задачи:

- формировать у детей любовь к природе через наблюдение, труд и игру;
- вовлекать родителей в совместные эко-мероприятия;
- развивать у детей чувство ответственности за окружающий мир.



В нашем детском саду была создана ЭкоЛаборатория, где дети знакомятся с инновационным методом выращивания растений — гидропоникой. Это технология, при которой растения растут без почвы, в специальном растворе, насыщенном питательными веществами.

Гидропоника — путь к зелёному будущему. Благодаря гидропонике дети наглядно учатся сеять, а затем и наблюдать за всходами и дальнейшим их развитием.



Такой способ выращивания позволяет:

- познакомить детей с циклами роста растений;

- обогатить рацион витаминами;
- воспитывать культуру питания и интерес к здоровому образу жизни.

Эко-воспитание через практику. В рамках проекта проводятся организованные деятельности, экологические акции, дни заботы о природе, мини-исследования.



Родители активно вовлекаются в процесс: совместные посадки, мастер-классы, конкурсы поделок из вторсырья.

Дети — как губки. Всё, что они видят и слышат, становится частью их внутреннего мира. Если с детства показать им, как заботиться о растениях, животных и ресурсах, они вырастут с уважением к природе. У нас дети сами выращивают овощи, ухаживают за клумбами, участвуют в сортировке мусора и узнают, зачем это нужно. Примеры реализации:

- создание эко-лаборатории в группах;
- выращивание овощей и цветов;
- мини-огород и уход за растениями.
- проведение акций «Посади дерево», «Чистый двор»;

Таким образом, у детей формируется устойчивый интерес к природе, развивается наблюдательность, трудолюбие и уважение к труду взрослых. Вовлеченность родителей также растёт — ведь экология начинается с семьи.



Роль воспитателей и родителей. Важна не только среда, но и пример. Воспитатели становятся проводниками экологических деятельности, а родители — их союзниками. Совместные эко-акции, субботники, проекты по озеленению — всё это объединяет детей и взрослых.

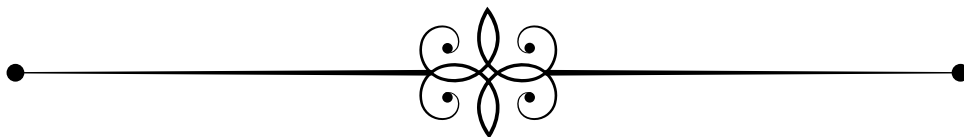
Проект «Зелёный детский сад» с элементами гидропоники и выращивания микрозелени — это эффективная развивающая среда, в которой дети с малых лет учатся быть экологически грамотными, заботливыми и любознательными.

Именно такие проекты формируют новое поколение — осознанных и ответственных граждан. Это шаг к воспитанию поколения, которое будет не просто жить на планете, но беречь её. А любовь к природе, привитая с детства, остаётся на всю жизнь.

«Зелёный детский сад» — это не просто проект, а образ жизни, способствующий формированию экологического сознания с дошкольного возраста. Именно такие инициативы являются фундаментом для воспитания поколения, которое будет беречь природу и жить в гармонии с окружающим миром.

Список использованных литератур:

1. Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения;
2. Типовая учебная программа дошкольного воспитания и обучения;
3. Инструктивно-методические письма по организации воспитательно-образовательного процесса в дошкольных организациях и предшкольных классах школ, лицеев и гимназий Республики Казахстан;
4. Методические разработки Института раннего развития детей.





ОЙЫН АРҚЫЛЫ ЗЕРТТЕУ – БАЛАНЫҢ ӘЛЕМДІ ТАҢУ ТӘСІЛІ



Бугибаева Меруерт Баглановна

Шымкент қаласы,
№122 «Ақ көгершін» бөбекжай –
бақшасының тәрбиешісі



Аңдатпа. Бұл мақалада мектепке дейінгі жастағы балалардың танымдық дамуын қалыптастыруда «ойын арқылы зерттеу» әдісінің рөлі қарастырылады. Зерттеу әрекеті – баланың қоршаған ортаны табиғи жолмен, қызығушылық пен тәжірибе арқылы танып-білуінің ең тиімді тәсілдерінің бірі. Мектепке дейінгі ұйымдарда эксперименттік-тәжірибелік тапсырмалар, проблемалық жағдаяттар, табиғи құбылыстарды бақылау, зерттеуге негізделген ойын түрлері арқылы баланың ойлау, сөйлеу, елестету, сұрақ қоя білу және шешім табу қабілеттері дамитыны айқындалады. Мақала зерттеу ойындарын ұйымдастырудың тиімді жолдарын, педагогтің жетекшілік рөлін және балалардың дағдыларды өздігінен меңгеру барысындағы ішкі мотивацияның ерекшелігін ашып көрсетеді.



Түйін сөздер: зерттеу әрекеті, ойын технологиясы, танымдық даму, эксперимент, қызығушылық, мектепке дейінгі тәрбие, даму ортасы.

Мектепке дейінгі шақ – баланың әлемді танып-білуге деген табиғи құштарлығы ерекше жоғары болатын кезең. Осы жаста бала сұрақ қойып, байқап, салыстырып, өз бетінше шешім қабылдауға талпынады. Осындай табиғи қажеттілікке сай келетін тиімді құралдың бірі – ойын арқылы зерттеу. Бұл әдіс баланы жалықтырмайды, керісінше оның іс-әрекетке белсенді қатысуын арттырып, білімді тәжірибе арқылы меңгеруге мүмкіндік береді.

Қазіргі педагогикада зерттеу тәсілдерін бала әрекетінің барлық саласына енгізу қажеттілігі жиі айтылып келеді. Себебі зерттеу дағдысы ерте қалыптасқан бала болашақта сыни ойлауға, сұрақ қоюға, себеп-салдарлық байланыстарды анықтауға бейім болады. Ойын баланың үйлесімді дамуы үшін аса маңызды болғандықтан, Біріккен Ұлттар Ұйымы оны әрбір баланың негізгі құқығы ретінде нақтылаған. Балалар ойын арқылы дамиды. Баланы ерте жастан бастап өз бетінше білім алуға, үйренгенін қолдана білуге дағдыландыру аса маңызды. Педагогтің білімді өз бетінше, шығармашылықпен

үйрену процесін дұрыс және тиімді ұйымдастыруы маңызды болып табылады. Л. Выготский сонымен қатар «мектепке дейінгі балалық шақты ерекше ұйымдастырудың» маңыздылығын атап көрсеткен.

Ойын арқылы зерттеудің мәні мен ерекшелігі: Ойын – мектепке дейінгі кезеңдегі жетекші іс-әрекет. Бала ойын барысында қоршаған ортаның заттары мен құбылыстарын бақылап, оларды өзгертіп, сынап көреді. Ал зерттеу әрекеті ойынға кіріктірілгенде, бала үшін үйрену табиғи және қызықты үдеріс ретінде өтеді.

Ойын арқылы зерттеудің ерекшеліктері:

ҰІӘ міндеттерінің ойын сюжетіне табиғи енуі; зерттеу тапсырмаларының проблемалық, қызықты сипатта берілуі; нәтижеге емес, процестің өзі баланы қызықтыруы; тәжірибе жасау, салыстыру, болжау сияқты әрекеттердің еркін орындалуы.

Балалар зерттеу барысында қорытынды шығаруға емес, заттың немесе құбылыстың



қалай жұмыс істейтінін түсінуге тырысады. Сондықтан педагог үшін негізгі міндет – олардың сұрағын қолдап, әрекетке жағдай жасау.

Мектепке дейінгі ұйымдарда зерттеуге негізделген ойындарды ұйымдастыру, ойын арқылы зерттеу арнайы жоспарлау мен орта құруды талап етеді. Тәрбиеші балалардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, қарапайым тәжірибелерден бастап күрделірек бақылауларға дейін ұйымдастыра алады.

Эксперименттік ойындар өз тәжірибемде қолдана отырып.

Эксперимент жасау – зерттеу ойындарының негізгі түрлерімен бөліскім келеді.

Мысалы:

- суға бататын және батпайтын заттарды салыстыру;
- судың түсін, температурасын өзгерту тәжірибелері;
- магниттің қасиеттерін ойын сюжетіне енгізу;
- өсімдіктің өсуіне жарық пен судың әсерін бақылау.

Эксперименттік тапсырмалар баланың табиғи қызығушылығын арттырып, «Неге?», «Қалай?» деген сұрақтардың туындауына мүмкіндік береді.

Ойын баланың қиялын өсіреді дегендей, «Ойнай білу дегеніміз ойлай білуге үйрету» және «Балаға керегі – ойын. Ең мағыналы, пайдалы мектебі, бар қызығы ойын. Ойында бала көрген білгендеріне еліктейді, үйренгендерін нығайтып, бекітеді», – дейді, Н. Құлжанова. Мектепке дейінгі тәрбиенің басты бағыты баланың физикалық, танымдық, зияткерлік, коммуникативтік, шығармашылық, әлеуметтік дамуы болғандықтан, бала кез келген әрекетте ойнай отырып дамиды.

Бала қоршаған ортадағы өзгерістерді ойын арқылы қабылдағанда құбылыстар арасындағы байланыстарды оңай түсінеді.

Мысалы:

- «Бұлттың қайда кетіп бара жатқанын бақылау»;
- «Желдің бағытын ойын құралдарымен анықтау»;
- «Өзгерістер күнделігін жүргізу»;
- «Ауа райын болжаушы» рөлдік ойыны.

Зерттеуге негізделген рөлдік ойындар. Рөлдік ойын – зерттеушілік дағдыларды қалыптастырудың қуатты құралы. Ойын арқылы балалардың бойында өмірлік маңызы бар дағдыларды қалыптастыруға болады. Ойын балалардың дамуы барысында оқытудың кең ауқымын қамти отырып, олардың эмоционалдық игілігін демеп отырады деп есептеледі. Ойын түрлерін оқыту әдісі ретінде қолдану балалардың танымдық қызығушылығын арттыруға ықпал етеді. Сюжеттер арқылы баламен зерттеу әрекетіне ойын түрінде «Зертхана», «Табиғат қорғаушы», «Кіші биолог», «Археолог» сияқты ойындарды қарастыруға болады.

Ойын арқылы оқыту технологиясының негізгі элементтері:

- ойынның алдына нақты оқу мақсаты қойылады;
- нақты педагогикалық нәтижеге қол жеткізіледі;
- іс әрекет ойын тәртібіне бағынады;
- оқу материалдары ойын құралдары болып табылады.

Балаларда ойын барысында дағдылар қалай дамиды? Бала өзі үшін аса маңызды дербес әрекет ету сезімін дамытады. Бұл балаға әрекетін өз бетінше жасауына, өз мүмкіндігін сынап көруіне, қателіктер жасап, олардың салдарын түсінуіне мүмкіндік береді, өзінің жасаған іс-әрекетіне қана-ғаттану сезімін сезінуіне, сондай-ақ өзінің атқарған жұмысы үшін мадақтау алуына және өзінің пайдалылығын сезінуіне мүмкіндік береді. Бала өз өмірін бақылауды үйренуі маңызды.



Танымдық процестердің дамуы. Зерттеу әрекеті:

- зейінді,
- есте сақтауды,
- қиялды,
- логикалық ойлауды дамытады.

Нәтижесінде бала қорытынды жасап, себеп-салдар байланысын табуға үйренеді.

Тілдік және коммуникативтік қабілеттер

Зерттеу барысында балалар бір-бірімен сөйлеседі, пікір алмасады, бақылауын жеткізеді. Бұл сөйлеу мәдениетін, сөздік қорын, сұрақ қоя білу дағдыларын дамытады.

Әлеуметтік-эмоционалдық даму

Ойын формасындағы зерттеу балаларды ынтымақтастыққа, өз әрекетіне жауапты болуға, шешім қабылдауға үйретеді. Қателесу қорқынышы азайып, өзіндік сенімділік артады.

Шығармашылық қабілетті дамыту

Балалар тәжірибе барысында өз гипотезасын ұсынады, жаңа тәсілдер ойлап табады, нәтижелерді түрліше түсіндіреді. Бұл шығармашылық ойлауды күшейтеді.

Балалардың дербес ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін ескере отырып, педагог балалардың іс-әрекетін мұқият басқарып отырғаны жөн. Ол балалардың біреуіне жаңа ойыншықпен ойнауды үйренуіне көмектеседі, енді біреуіне бірге доп ойнауды ұсынады, ал тағы біреуіне тыныш отырып ойнайтын ойын тауып бере алады. Әдетте кішкентай балалар, әсіресе, кіші тобының балалары жеке ойнағанды жақсы көретінін ескере отырып, педагог олардың жеке ойнауына

мүмкіндік беруі тиіс, сонымен қатар балаларды бірлескен ойынға тартуға ұмтылуы керек. Әрбір бала ойнай алады, оған ойнауды үйретудің қажеті жоқ, тек баланың еркін ойнауына жағдай жасау керек.

Мұнда педагогтің жетекшілік рөлі маңызды деп білемін

Ойын арқылы зерттеу тиімді болуы үшін тәрбиешінің дұрыс бағыт беруі аса маңызды. Педагог:

- зерттеуге қолайлы орта құруы;
- қауіпсіздік талаптарын сақтау;
- сұрақ қоюға ынталандыру;
- балалардың әрекетін бақылау, қолдау;
- қорытындыны бірге талдау;
- зерттеу материалдарын (үлкейткіш, ыдыстар, табиғи материалдар) қолжетімді ету сияқты міндеттерді атқарады.

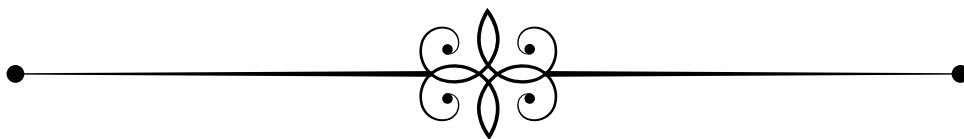
Педагог дайын білім бермей, баланың өзіндік ізденісіне жағдай жасағанда зерттеу әрекеті шынайы тиімді болады. Ойын арқылы зерттеу – баланың қоршаған әлемді тануының ең табиғи, тиімді және қызықты тәсілі. Бұл әдіс баланың жеке тәжірибеге негізделген дағдыларды меңгеруіне мүмкіндік береді. Зерттеу ойындары танымдық, тілдік, әлеуметтік, шығармашылық қабілеттерді дамытып, баланың ішкі мотивациясын күшейтеді.

Мектепке дейінгі ұйымдарда ойын мен зерттеуді ұштастыру – болашақта ғылыми ойлауға бейім, сұрақ қоя алатын, шешім таба білетін тұлғаны қалыптастырудың негізі. Сондықтан, біз ойынды балалардың өміріне тікелей ықпал ететін адамдардың ойлауы мен іс-әрекетіндегі оқытудың өзекті саласы ретінде қарастыруымыз керек.



Әдебиеттер

1. Выготский Л.С. «Ойын және дамудың психологиялық негіздері».
2. Давыдов В.В., Эльконин Д.Б. «Балалардың танымдық әрекетін дамыту теориясы».
3. Жұмабекова Ф. Мектепке дейінгі педагогика. – Алматы, 2020.
4. Байтұрсынова А., Сәрсенбаева Қ. «Мектепке дейінгі балалардың зерттеу іс-әрекетін дамыту әдістері». – Алматы, 2019.
5. Пауло Фрейре. «Баланың еркін дамуы және тәжірибелік таным».





МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА ЕРТЕГІЛЕРДІ ПАЙДАЛАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ



Сариева Акбаян Базаровна

Батыс Қазақстан облысы, Ақжайық ауданы, Лбішін ауылы
«Еркемай» бөбекжайы МКҚК
Тәрбиешісі



Аңдатпа. Мақалада мектепке дейінгі ұйымдарда ертегілерді пайдаланудың маңызы, әдіс-тәсілдері қарастырылады. Ертегі арқылы баланың тілін дамыту, қиялын кеңейту, ұлттық құндылықтарды бойына сіңіру жолдары талданады. Сонымен қатар, педагогикалық тәжірибеде ертегі терапиясы, драматизация, сюжеттік-рөлдік ойындар, заманауи мультимедиялық технологияларды қолданудың тиімділігі көрсетіледі.



Түйін сөздер: ертегі, мектепке дейінгі ұйым, халық ауыз әдебиеті, бала тәрбиесі, шығармашылық, тіл дамыту, ұлттық құндылық, ертегі терапиясы.

Мектепке дейінгі жастағы балаларға тәрбие мен білім берудің басты мақсаты – олардың жеке тұлғалық дамуын қамтамасыз ету, ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарға баулу. Осы мақсатқа жетуде халық ауыз әдебиеті, әсіресе ертегілердің алатын орны ерекше.

Ертегі – халық даналығының асыл қазынасы. Ол балаға тек қана қызықты оқиға сыйлап қоймайды, сонымен қатар өмірлік сабақ береді, жақсылық пен жамандықты ажыратуға үйретеді. Мектепке дейінгі ұйымдарда ертегілерді жүйелі түрде пайдалану – тәрбиелік жұмыстың сапасын арттыруға ықпал етеді.

Ертегінің тәрбиелік мәні

Халық ертегілерінің мазмұны балаларды адалдыққа, еңбекқорлыққа, батылдыққа тәрбиелейді. Әрбір кейіпкердің іс-әрекеті арқылы балаға үлгі-өнеге беріледі.

- Адамгершілік тұрғыдан: ертегі мейірімділікке, әділеттілікке, шыншылдыққа баулиды.
- Эстетикалық тұрғыдан: әдемі тіл өрнектері арқылы сөздік қорын байытады.

- Танымдық тұрғыдан: қоршаған ортаны, табиғат құбылыстарын тануға көмектеседі.
- Ұлттық тұрғыдан: халық дәстүрін, әдет-ғұрпын, мәдениетін үйретеді.

Мысалы, «Алдар көсе туралы ертегілер» баланы тапқырлыққа, әділетсіздікке қарсы тұруға тәрбиелесе, «Ер Төстік» қиял-ғажайып ертегісі балалардың қиялын ұштап, елін, жерін қорғауға үндейді.

Ертегіні пайдаланудың әдіс-тәсілдері

Мектепке дейінгі ұйымдарда ертегілерді қолдану әртүрлі педагогикалық әдістер арқылы жүзеге асады:

1. Мәнерлеп оқу және әңгімелеу.

Тәрбиеші ертегіні әсерлі тілмен жеткізіп, балалардың қиялына қанат бітіреді.

2. Сұрақ-жауап әдісі.

Балалардың тыңдаған ертегіні түсіну деңгейін анықтап, ойлануға жетелейді.

3. Сюжеттік-рөлдік ойындар.



Балалар кейіпкерлердің рөлін ойнап, олардың мінез-құлқын бойына сіңіреді.

4. Драматизация.

Ертегі кейіпкерлерін сахналау арқылы балалар шығармашылыққа үйренеді, сөйлеу дағдысы дамиды.

5. Шығармашылық тапсырмалар.

Ертегі бойынша сурет салу, кейіпкерлерге жаңа оқиға ойлап табу, ертегіні жалғастыру тапсырмалары беріледі.

6. Ертегі терапиясы.

Бұл әдіс арқылы бала ішкі жан дүниесін еркін жеткізеді. Мысалы, қорқақ балаға батыр кейіпкердің рөлін беру – оның сенімділігін арттырады.

7. Заманауи технологияларды қолдану.

Интерактивті тақта, мультимедиялық ертегілер, анимациялық фильмдер балалардың қызығушылығын арттырады.

Практикалық тәжірибеден мысалдар

Тәрбиеші тәжірибесінде ертегіні әртүрлі ұйымдастырылған іс-әрекеттерде қолдануға болады:

- Тіл дамытуда: «Шалқан» ертегісі арқылы реттік санды, үлкен-кіші ұғымын меңгереді.
- Қоршаған әлеммен таныстыруда: «Жеті

лақ» ертегісі арқылы жануарлардың ерекшеліктерін таниды.

- Музыкада: ертегі кейіпкерлерін ән арқылы сипаттап, қимылды ойын ұйымдастыруға болады.
- Сурет салуда: «Бауырсақ» ертегісінің кейіпкерлерін бейнелеу балалардың қиялын дамытады.

Мәселен, топтағы балаларға «Мақта қыз бен мысық» ертегісін сахналық қойылым түрінде ұсынғанда, әр бала өз рөлін жауапкершілікпен орындауға тырысады. Бұл олардың бір-бірімен ынтымақтаса әрекет етуіне мүмкіндік береді.

Ертегі – мектепке дейінгі ұйымдардағы ең тиімді тәрбие құралы. Ол баланың ой-өрісін кеңейтіп қана қоймайды, сонымен бірге ұлттық құндылықтарға баулиды, адамгершілікке тәрбиелейді.

Педагог ертегіні түрлі әдіс-тәсілдермен шебер қолдана білсе, бала бойында:

- мейірімділік,
- еңбекқорлық,
- шыншылдық,
- батылдық сияқты қасиеттер қалыптасады.

Сондықтан ертегіні мектепке дейінгі ұйымдарда тәрбиелеу-білім беру процестерінде жиі әрі жүйелі пайдалану – заман талабы.

Әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты». – Астана, 2023.
2. Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды дамытудың тұжырымдамасы. – Астана, 2022.
3. Сүлейменова Р. Балалар әдебиеті. – Алматы: Қазақ университеті, 2020.
4. Мұқанова Г. Балаларға арналған халық ауыз әдебиеті. – Алматы: Білім, 2018.
5. Әуезов М. Әдебиет тарихы. – Алматы: Санат, 2017.

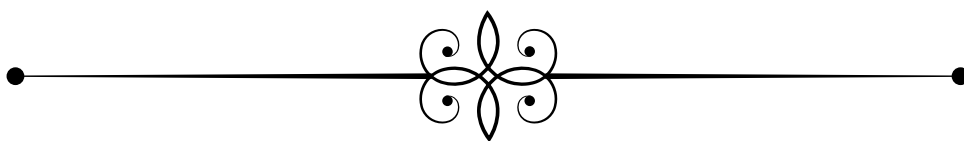


Әдістемелік құралдар мен ұсынымдар:

1. Жұмабаева Ф. Мектепке дейінгі ұйымдарда ертегі терапиясын қолдану. – Алматы: Қазақ университеті, 2019.

Мерзімді басылымдар мен журнал мақалаларынан:

1. «Мектепке дейінгі білім» журналы, №3, 2021.





ЭКОЛОГИЯЛЫҚ МӘДЕНИЕТ ПЕН ЕҢБЕКТИ ИНТЕГРАЦИЯЛАУ: МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДАҒЫ ИНТЕГРАЦИЯЛАНҒАН ТӘРБИЕ ӘДІСТЕМЕСІ



Ермаханова Ақерке Еркінқызы

Қызылорда облысы, Жалағаш ауданы
«Күн шуақ» бөбекжай-бақшасы КМҚК
әдіскері



Аңдатпа. Бұл мақалада мектепке дейінгі ұйымдарда «Жасыл балабақша» желісін кеңейту аясында экологиялық тәрбие мен еңбекке баулуды интеграциялау мәселелері қарастырылады.

Экологиялық мәдениетті ерте жастан қалыптастырудың маңыздылығы отандық және шетелдік педагогикалық зерттеулер негізінде ашып көрсетіледі. Мақалада интеграцияланған ұйымдастырылған іс-әрекеттер, ойын технологиялары, жобалық әдіс және тәжірибелік-зерттеу тапсырмаларының балалардың табиғатқа жауапкершілігін, еңбек дағдыларын және адамгершілік қатынасын дамытуға ықпалы талданады.

Сонымен қатар балабақшада экологиялық ортаны ұйымдастыру, ата-аналармен ынтымақтастық және «Жасыл балабақша – табиғат пен еңбек интеграциясы» жобасы аясында жүргізілген іс-шаралар мазмұны сипатталады. Мақала нәтижесінде мектепке дейінгі кезеңде экологиялық мәдениет қалыптастыру – тұлғаның табиғатқа жанашырлық қатынасын дамытудағы негізгі бағыт екендігі тұжырымдалады.



Түйін сөздер: экологиялық тәрбие, ұжымдық мәдениет, интеграциялау, еңбекке баулу, ойын.

Мектепке дейінгі жастағы балаларда экологиялық мәдениетті қалыптастыру аса өзекті, себебі дәл осы кезеңде балада табиғи ортаға деген көзқарасының іргетасы қаланатын кезең және өмірлік маңызды құндылықтары қалыптасады.

Биылғы оқу жылының негізгі ерекшеліктерінің бірі «Жасыл балабақша» желісін кеңейту – экологиялық білім беру және экологиялық мәдениетті қалыптастыру болып табылады. [7] Балаға экологиялық тәрбие, білім, мәдениетті еңбек әрекетімен интеграциялау арқылы жүзеге асыру тиімді деп ойлаймын. Себебі, еңбек үдерісінде бала табиғат құбылыстарын тікелей бақылайды,

өсімдіктер мен жануарларға күтім жасауға қатысады, жауапкершілік пен ұқыптылық дағдыларын меңгереді. Сонымен қатар, еңбек балалардың табиғи ортаға жанашырлық сезімін арттырып, экологиялық сананың қалыптасуына әсер етеді.

Экологиялық тәрбие мен еңбекке баулуды біріктіру арқылы балалардың табиғатқа сүйіспеншілігін арттыру және еңбек дағдыларын дамыту мәселелері мектепке дейінгі ұйымдарда қарастырылады. Зерттеу нәтижесінде отандық және шетелдік педагогикалық еңбектерге талдау жасалды. Мақалада интеграцияланған ұйымдастырылған іс-әрекеттер, ойын және іс-шаралар, сон-



дай-ақ тәжірибелік жұмыстардың бала дамуына тигізетін әсері туралы ой қозғаймын. Экологиялық мәдениет пен интеграцияланған тәрбие әдістемесі арқылы балалардың табиғи ортаға жауапкершілігі, тәжірибелік ептілігі және топтық еңбек мәдениеті қалыптасатыны туралы атап өтіледі.

Қазір елімізде мектепке дейінгі білім беруді дамыту бойынша кешенді шаралар жүзеге асырылуда. Мемлекеттік саясат балалардың тең мүмкіндіктері мен қолжетімділігін қамтамасыз етуге бағытталған. Осы бағытта балаларға экологиялық тәрбие беру арқылы еңбекке баулу мәселесі қолға алынды. Өйткені, әлемдік деңгейде экологиялық дағдарыстар мен табиғи ресурстардың сарқылуы өскелең ұрпақтың табиғатқа жауапкершілікпен қарауды маңызды деп санайды. Әрбір баланың бойында табиғи ресурстарға қамқорлықпен, үнемдеушілікпен қарауды қажет етеді. Бұл дегеніміз экологиялық мәдениеттің төмендеуіне және экологиялық мәселелердің маңыздылығына мән бермеуге әкеледі. Біздің алдымыздағы басты міндеттердің бірі қоршаған ортаның ластануына, ауа, су және топырақтың бұзылуына жол бермеу. Қоршаған ортаның ластануы өсімдіктерге, жануарларға және адам денсаулығына зиянын тигізеді. Сондықтан әр адам табиғатпен байланысын мойындап, оны болашақ ұрпақ үшін сақтау керектігін түсінуі қажет.

Экологиялық тәрбие мәселесі жөнінде әлемдік және отандық ғалымдар зерттеулер жүргізіп, балалардың бойына ерте жастан бастап экологиялық тәрбиені қалыптастыру қажет екенін атап өтті. Орыстың атақты ғалымы К.Д.Ушинский экологиялық тәрбие мәселесі бойынша өз еңбегінде: экологиялық білім мен тәрбие беру арқылы мәдениеттің жоғары деңгейі мен жауапкершіліктің қалыптасуының негізгі тетігі ретінде көрсетті. Осы мәселе төңірегінде құнды пікірлер білдірген және балалардың бойында экологиялық білім, білік, дағдыларды қалыптастыру бойынша баса назар аударған Н.С.Сарыбеков, Ж.Б.Шілдебаев, Ә.С.Бейсенова, ал С.Әбубәкіров, Ө.Т.Танабаев, Қ.Нұрланова, Д.Н.Сарыбеков, т.б. ғалымдардың зерттеу еңбектері экологиялық білім мен тәрбие берудің әдістемесін қарастырды.

Жоғарыда аталған еңбектерге сүйене оты-

рып, мектепке дейінгі жастағы балаларды ерте жастан экологиялық мәдениетті қалыптастыру маңызды деген тұжырымға келемін. Экологиялық сауатты тұлға қалыптастыру балабақшадан басталады, онда тек қоршаған орта туралы білім беріп қана қоймай үнемшілдік, қамқорлық, сезімдерін ояту, табиғат туралы алғашқы білімдерін алады.

Қазақстанның «жасыл» экономикаға көшу тұжырымдамасы [1] білім беру жүйесіне кіріктіру арқылы педагогтерге бірнеше міндеттерді ұсынады.

- қоғамның материалдық және рухани дамуының қайнар көзі ретінде табиғаттың құндылығын тсінуді дамыту;
- тәрбиеленушілердің бойында табиғатқа деген қамқорлықпен қарау және мінез-құлық мәдениетінің қарапайым дағдыларын қалыптастыру;
- туған өлкенің табиғатымен танысу арқылы өңірлік компонентті іске асыру. [4] Осы міндеттерден балабақшадағы ұйымдастырылған іс-әрекеттерге, ойындарға кіріктіру әдістемесі, инновациялық әдіс-тәсілдер жүйесі енеді.

Аталған міндеттерді жүзеге асыруда бөбекжай-бақшада экологиялық тәрбиені еңбекпен ұштастыруды басым бағыт ретінде жүргізеді. Осы бағыттың міндетін жүзеге асыру құралдары: серуен кезіндегі бақылаулар, халық ауыз әдебиетінің әңгіме-шығармалары, мақал-мәтелдері, экологиялық ойындар, зерттеу әрекеттері. [6] Көрсетілген әрекеттер барысында балалардың экологиялық білімі тереңдей түседі, бекітіледі және табиғатқа белсенді адамгершілік қатынас қалыптасады – бұл ғылыми тұрғыдан дәлелденген.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасында экологиялық мәдениетті қалыптастыру үшін әр жас тобына қарапайым дағдыларды меңгерту бойынша төмендегі міндеттерге басымдық береді.

- тірі және өлі табиғат заттары мен құбылыстары туралы алған білімдерін кеңейту;
- табиғат аясында болғанда балаларды экологиялық мінез-құлық мәдениетінің



бастапқы дағдыларына тәрбиелеу;

- жануарлар мен өсімдіктерге күтім жасауда балаларды көмек көрсетуге тарту;
- өсімдіктердің өсуі мен дамуы туралы түсініктерін қалыптастыру;
- табиғатқа қамқорлықпен қарауға тәрбиелеу. [3]

Экологиялық тәрбие негіздерін әлеуметтік-эмоционалды дағдыларды қалыптастыра отырып, күн сайын ойын түрінде және қоршаған әлеммен таныстыру ұйымдастырылған іс-әрекеті арқылы іске асырылады.

Бөбекжай-бақшамызда «Жасыл балабақша – табиғат пен еңбек интеграциясы» жобасы 2024-2025 оқу жылынан бастап жүзеге асырылуда. Жоба аясында тәрбиеленушілермен күн, жел, су, тас, топырақ және т.б. тәжірибелік-зерттеу жұмыстарын, топтағы кезекшілікті ұйымдастыру арқылы өсімдіктерге күтім жасау, электр энергиясын ұтымды пайдалану, суды үнемдеу, қоршаған ортаға жанашырлықпен қарауға бағытталатын жұмыстар жүргізілуде.

«Өсімдіктерге қамқор бол» акциясы ұйымдастырылып, тәрбиеленушілер гүлдерді суару, жапырақтарын тазалау, жарыққа қою сияқты жұмыстарды кезекшілік арқылы орындады. Бұл акция арқылы балалардың өсімдіктерге деген қамқорлық сезімін нығайтты.

Жоба барысында ата – аналармен ынтымақтастыққа ерекше көңіл бөлінді. Бұл тұрғыда педагогтер мен ата – аналар бірлесе

отырып, маңызды рөл атқарады, олар балаларға туған өлкесінің табиғатын құрметтеуге, сүйуге, қамқорлықпен қарауға ынтықтасып оята алады. «Жасыл аула» тал егу акциясы бойынша «Әкелер мектебін», «Жас аналар мектебі» «Табиғатты аяла» – экологиялық бұйымдар қайта өңделген материалдардан жасалған қолданбалы шығармашылық жәрмеңкесі өткізіліп, қолөнер бұйымдары көрмеге қойылды. Бұл шараларға ата-аналар белсенді қатысып, отбасылық экологиялық мәдениет нығайтылды.

Мектепке дейінгі жастағы балаларға тәрбиелеу-білім беру процесінде экологиялық тәрбиені мазмұнды жүргізуде экологиялық орта ұйымдастырылуы тиіс. Ол үшін Стандарт талаптарын ескеріп, [2] баланың қабілеттері мен қызығушылықтарын оятатын, табиғи материалдарды қолданып, тәжірибе жинақтайтын дамытушы экологиялық орта құрылуы қажет. Ол топтағы табиғат бұрышы, балабақша ауласындағы гүлзар, өсімдіктер егетін және т.б. учаскілерді құрайды. Педагогтің көмегімен тәрбиеленушілер табиғатқа саналы қарауға үйренеді.

Экологиялық тәрбиені табиғатпен үндесе отырып жүргізу, педагогтың сауатты, әрі ұтымды жоспарлауына негіз болады. Қолданған әр тәсіл, әр әдіс баланың туған өлкесінің табиғи байлықтарын, ресурстарын ұқыпты қолдануға және еңбек етуге, қоршаған ортаға, тіршілік иелеріне мейріммен қарауға тәрбиелейді деп ойлаймын. Біз балаға тек білім беріп қана қоймай, оларды табиғаттың жанашыры ретінде тәрбиелеуіміз керек.

Әдебиеттер

1. «Қазақстан Республикасының «жасыл экономикаға» көшуі жөніндегі тұжырымдама туралы»: Қазақстан Республикасы Президентінің 2013 жылғы 30 мамырдағы №577 Жарлығының мазмұнына өзгерістер енгізілді 10.06.2024 №568 Жарлығымен.
2. «Білім берудің барлық деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 604 бұйрығына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы №348 бұйрығы.
3. «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің міндетін атқарушының 2016 жылғы 12 тамыздағы № 499 бұйрығына өзгерістер енгізу туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің



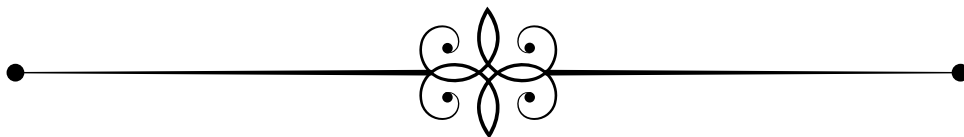
2022 жылғы 14 қазандағы № 422 бұйрығы.

Кітаптар:

4. Иванова А. И. Методика организации экологических наблюдений и экспериментов в детском саду: Пособие для работников дошкольных учреждений. - М.: ТЦ Сфера, 2004.
5. Әлинов М.Ш. Экология және тұрақты даму. Алматы: Бастау, 2012.

Әдістемелік құралдар мен ұсынымдар:

6. Мектеп жасына дейінгі балаларда экологиялық мәдениетті қалыптастыру: әдістемелік ұсынымдар. Астана, 2024.
7. 2025-2026 оқу жылында қазақстан республикасының мектепке дейінгі ұйымдары мен мектептердің, лицейлер мен гимназиялардың мектепалды сыныптарында тәрбиелеу-білім беру процесін ұйымдастыру: әдістемелік нұсқау хат. Астана, 2025.





ПРОЕКТНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК ИНСТРУМЕНТ ФОРМИРОВАНИЯ ЛИЧНОСТИ И РАСКРЫТИЯ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ДОШКОЛЬНИКОВ



Балюк Оксана Сергеевна

Карагандинская область, город Шахтинск
КГКП «Ясли-сад «Берёзка»
методист



Бачурина Екатерина Вячеславовна,

Карагандинская область, город Шахтинск
КГКП «Ясли-сад «Берёзка»
воспитатель



Аннотация. Интеграция проектно-исследовательских методов в обучение стимулирует формирование самостоятельной, креативной и социально приспособленной личности, отвечающей требованиям современного общества, и одновременно делает образовательную среду детского сада более доступной и вовлекающей для всех заинтересованных сторон.



Ключевые слова: проектная деятельность, экспериментальная деятельность.

Современные тенденции в образовании обуславливают расширение обязанностей педагога, который теперь выступает как консультант, разработчик, исследователь и другие специалисты.

Анализ результатов мониторинга развития компетенций дошкольников по всем образовательным направлениям, представленный на педагогическом совете, побудил нас к поиску эффективных способов повышения качества обучения. В результате совместного обсуждения коллеги решили внедрить метод проектной деятельности для решения этой задачи.

Основная цель заключается в создании в детском саду системы мероприятий, направленных на интеграцию метода проектной деятельности в образовательный процесс для стимулирования личностного роста и творческих способностей воспитан-

ников.

Нашей задачей было сформировать заинтересованность всех участников образовательного процесса в освоении инновационных подходов. В связи с этим мы создали положение методической работы, связанной с проектной деятельностью, и утвердили план поэтапного внедрения этого метода в практику работы детского сада.

В детском саду организована творческая команда, задача которой – обеспечить условия для развития инноваций. Данная группа подготовила методические рекомендации для педагогов по применению проектного метода, а также разработаны алгоритмы создания проектов и последовательность действий взрослых и детей. Важно отметить, что перед началом реализации совместных проектов с детьми, педагогам необходимо овладеть навыками самостоятельного пла-



нирования собственной профессиональной деятельности.

Для повышения квалификации педагогов провели практические семинары: «Организация воспитательно-образовательного процесса с использованием проектного метода», «Разработка проектов образовательного процесса», «Применение проектного подхода как залог эффективного взаимодействия всех участников».

На этом этапе педагоги анализировали собственный опыт, определяли его достоинства и недостатки, проводили проблемный анализ образовательной деятельности, кадровых ресурсов, нормативной документации и методических материалов. Также выявлялись существующие противоречия и препятствия, изучались причины их возникновения и разрабатывались возможные пути решения.

На завершающем этапе, проведенном с помощью анкетирования, были получены данные о том, что проектная деятельность оказывает положительное влияние на развитие профессионального потенциала, уровень квалификации и компетентность педагогов детского сада, а также способствует раскрытию индивидуальных способностей и творческого ресурса каждого участника образовательного процесса.

Для педагогов был запущен долгосрочный проект «Самообразование», направленный на формирование мотивации к самовыражению и творчеству в работе, умению анализировать результаты собственной деятельности и делиться опытом для повышения своего профессионального мастерства.

Воспитатель Бачурина Е.В. поделится своим опытом самообразования на тему «Опытно-экспериментальная деятельность».

В модели развития дошкольного воспитания образования в пункте «Изменение подходов к процессам развития, воспитания и обучения, в главе 23 говорится о том что: «Ребенок должен восприниматься как активный участник своего обучения, у которого есть право и возможности конструировать свое собственное понимание мира», ребенок является активным субъектом сво-

его обучения, имеющим право и возможность самостоятельно формировать своё представление об окружающем мире. (1).

После ознакомления с информацией от методиста возникла идея создания проектной работы в группе для трехлетних детей. Учитывая индивидуальные особенности и возможности воспитанников, было предложено несколько тем. На родительском собрании, после обсуждения этих вариантов, совместно с родителями решили выбрать тему «Опытно-экспериментальная деятельность», поскольку она способствует развитию таких важных качеств, как любознательность, терпение, исследовательский интерес к миру, самосознание, понимание личных границ и умение взаимодействовать в обществе. Начав работу над проектом, мы определили следующие цели: развитие исследовательских навыков у дошкольников посредством опытно-экспериментальной деятельности.

Для достижения этой цели были сформулированы следующие задачи:

- * Привитие детям навыков опытно-экспериментальной деятельности, стимулирование познавательной активности и самостоятельности.
- * Обучение проведению простых и понятных экспериментов, поиску ответов на вопросы и формулированию базовых выводов.
- * Формирование знаний о физических свойствах неживой природы (воды, воздуха, песка и бумаги).
- * Развитие познавательного интереса к исследовательской деятельности через организацию наблюдений, экспериментов и опытов.

Был разработан учебный план, соответствующий Типовой учебной программе и учитывающий возрастные особенности и индивидуальные потребности детей.

Содержание работы организовано в тематические блоки для последовательного и поэтапного изучения объектов и явлений окружающего мира: «Растения», «Вода»,



«Воздух», «Песок, глина, камни».

Для оценки усвоения знаний и навыков детей были определены критерии, предусматривающие три уровня. Затем был проведен начальный мониторинг.

Предметно-развивающая среда была расширена за счет добавления оборудования и материалов, необходимых для проведения опытов. Родители активно участвовали в создании уголка для экспериментирования.

Работа по блоку «Вода» с детьми от 3-х лет проводили в октябре и феврале. В течение октября мы изучали свойства воды. Эксперименты включались как в организованную деятельность, так и в самостоятельную деятельность: дети узнавали, что вода не имеет вкуса и запаха, принимает форму сосуда, а также является необходимой для роста растений.

После изучения свойств воды посредством экспериментов, на рисовании мы продолжили развитие творческих способностей детей путем использования различных техник. Дети рисовали по воде, смешанной с клеем и посыпанной солью, создавая необычные изображения. Также они «раздували» краски через трубочки, получая забавные кляксы, и выкладывали казахские орнаменты из цветного льда, знакомясь таким образом с национальной культурой. Эта деятельность стимулировала воображение и интуицию, креативность и гибкость мышления, укрепляла уверенность в себе. И самое важное - благодаря творческому самовыражению дети учатся проявлять свою индивидуальность, что станет важным фактором их будущего успеха в любой области жизни.

В феврале мы перешли к изучению свойств воды в твердом состоянии — исследовали тайны снега и льда. После прогулок и обсуждений у детей появлялось много вопросов, вызванных познавательным интересом. Например, их волновало, почему варежки после нагревания становятся сухими и куда девается вода. Вместо того чтобы сразу давать ответы, я помогала детям самим находить решения. Во время прогулок, используя разноцветную воду, мы рисовали картины на снегу, тем самым развивая твор-

ческие способности детей и предоставляя им возможность применить полученные знания на практике.

В марте месяце проходила неделя естественно – познавательной грамотности от «Учебно-методического центра развития образования Карагандинской области» управления образования Карагандинской области.

В течение недели был выделен специальный день для проведения опытно-экспериментальной деятельности. Мы решили расширить рамки запланированных опытов и продолжили стимулировать познавательный интерес детей, проведя дополнительные эксперименты: «Рисование на молоке» и «Очистка воды». Это помогло детям повторно закрепить полученные знания и испытать радость от совместной исследовательской работы.

Результаты и выводы экспериментов мы обсуждали устно или записывали в виде рисунков и схем. Родители также приняли участие в мастер-классе «Это чудо из чудес», где вместе с детьми закрепили полученные знания и навыки.

Благодаря неоценимой поддержке родителей, которые активно участвуют в образовательном процессе, находя и проводя опыты дома вместе со своими детьми, а затем делаясь результатами в группе, мы добились значительных успехов.

По итогам итогового мониторинга стало очевидно, что дети освоили навыки фиксации результатов опытов, формулирования гипотез и построения выводов. Они научились применять опорные схемы для определения последовательности действий при проведении экспериментов и самостоятельно подбирать необходимые материалы. Заметно возросла их активность, целеустремленность и интерес к изучению окружающего мира. Однако, ограничения по технике безопасности в детском саду (например, запрет на использование легковоспламеняющихся материалов или проведение опытов в стесненных условиях) иногда препятствовали реализации задуманных экспериментов.

В этом году мы переходим в старшую группу



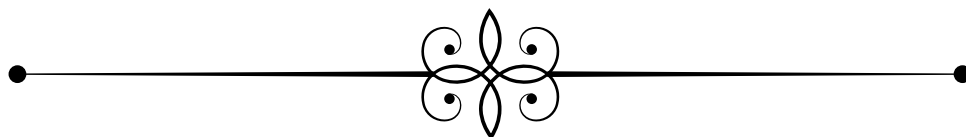
и продолжим развивать творческий потенциал и личные качества детей посредством опытно-экспериментальной деятельности.

В перспективе планируем стимулировать педагогов к внедрению проектного подхода в различные области развития воспи-

танников: речевое, познавательное, социально-коммуникативное, а также укреплять сотрудничество с социальными партнерами и родителями для реализации проектов, направленных на расширение материально-технической базы детского сада.

Список использованных литератур

1. Об утверждении модели развития дошкольного воспитания и обучения Постановление Правительства Республики Казахстан от 15 марта 2021 года № 137.
2. Методические рекомендации по проведению мониторинга по усвоению детьми дошкольного возраста содержания Типовой учебной программы дошкольного воспитания и обучения, – Астана, 2023 - 61 л.
3. Земсков Ю. П. Основы проектной деятельности : учебное пособие / Ю. П. Земсков, Е. В. Асмолова. – 2-е изд., стер. – Санкт-Петербург : Лань, 2020. – 184 с. <https://e.lanbook.com/reader/book/130487/#2>
4. Александр Ильич Савенков Материалы курса «Детское исследование как метод обучения старших дошкольников»: Лекции 5–8. — М.: Педагогический университет «Первое сентября» 2007. — 92 с.
5. Савенков А.И. Исследовательское обучение и проектирование в современном образовании / А.И. Савенков // Школьные технологии. – 2004. №4. С. 82.





РАННЕЕ РАЗВИТИЕ РЕБЁНКА: ИНСТРУМЕНТЫ ОЗНАКОМЛЕНИЯ С ОКРУЖАЮЩИМ МИРОМ



Бритвина Елена Владимировна

г. Лисаковск,
КГКП «Ясли-сад «Улыбка» отдел образования
города Лисаковска» УОАКО
Методист



Аннотация. В статье раскрывается проблема формирования активной познавательной позиции ребёнка младшего возраста. Педагогам представлен методический инструментарий для внедрения новой модели дошкольного воспитания, подразумевающая интеграцию различных видов деятельности, в основу которых заложена игра как основной вид деятельности дошкольника.



Ключевые слова: раннее развитие, исследовательская любознательность, национальные особенности, интеграция.

Будущее нашей страны определяет целостное развитие ребёнка раннего возраста. Ведь именно в эти первые годы закладывается фундамент личности, формируются привычки, взгляды, способности и самое главное — отношение к миру и к людям.

Сегодня, когда мир стремительно меняется, а дошкольное образование становится ключом к успешному будущему, мы сталкиваемся с важной задачей: как объединить современные теории детского развития с национальными особенностями, сохранив богатое культурное наследие Казахстана.

Когда мы говорим о целостности раннего развития, важно помнить: ребёнок — это не набор отдельных функций, а живой организм, где интеллектуальное, эмоциональное, нравственное и физическое развитие взаимосвязаны. Всё это возможно лишь в условиях гармонии: между семьёй и детским садом, между традицией и инновацией, между национальным и универсальным.

Особое место в целостном развитии ребёнка занимает его первое знакомство с окружающим миром, его исследовательская любознательность, выступающая двигателем

развития на первых этапах жизни. У ребёнка до трёх лет действия — не просто игры, а формы познания. Через них запускается сенсорное, моторное, речевое и эмоциональное развитие. Ребёнок не разделяет мир на «обучение», «игру» и «общение» — для него всё это единый процесс. Когда он исследует предмет (например, кубик): сенсорное развитие — он ощущает форму, текстуру, вес; познавательное развитие — понимает, что кубик может катиться или складываться; речь — начинает обозначать предмет словом («кубик», «большой»); социально-эмоциональное развитие — делится находкой с взрослым, радуется совместным действиям. Исследовательская активность сама по себе может быть хаотичной. Взрослый, создавая безопасную и стимулирующую среду, направляет её: показывает способы действия, называет предметы и явления, поддерживает эмоции ребёнка. Это превращает спонтанную любознательность в целостный образовательный процесс. Если в раннем возрасте поддерживать любознательность, то у ребёнка формируется: умение задавать вопросы и искать ответы; уверенность в собственных открытиях; интерес к познанию, который станет основой учебной мотивации в будущем.



Проблема в том, что в некоторых дошкольных организациях деятельность малышей ограничивается преимущественно ритуальными и игровыми действиями по образцу, без достаточного пространства для самостоятельных проб. Это замедляет формирование активной познавательной позиции.

Если взрослые создают условия для свободного, но организованного исследования, ребёнок получает мощный толчок к интеллектуальному и личностному развитию. Однако на практике в работе с малышами иногда преобладают стандартные игры по образцу. Это снижает инициативу ребёнка и его готовность экспериментировать. Чтобы избежать этого, важно использовать методы, которые позволяют детям самостоятельно находить ответы на вопросы, даже если они пока выражаются в форме жестов, звуков и коротких слов.

Задача педагога — не просто дать ответ, а научить ребёнка чувствовать и понимать мир. Национальные особенности помогают сделать это познание ближе и теплее. Ознакомление с природой можно строить через народные сказания о земле и животных, через обряды, через сезонные традиции. Когда ребёнок слышит: «Наурыз — это пробуждение природы», он связывает знания о смене времён года с культурным опытом своего народа. Таким образом, знакомство с окружающим миром становится не просто передачей знаний, а формированием мировоззрения, где природа, культура и человек связаны в единое целое.

В арсенал инструментов для обеспечения целостности процесса раннего развития ребенка на основе сочетания современных теорий с национальными особенностями входит УМК «Ознакомление с окружающим миром» для детей 2-х лет, авторами которого являюсь я и Яндулова Татьяна Леонидовна. Методическими принципами учебно-методического комплекса являются игра прежде всего, а именно, все задания подаются как интересная ситуация; свобода проб - ребёнку разрешается действовать так, как он хочет, если это безопасно; минимум подсказок - взрослый сопровождает процесс вопросами («А что будет, если...?»), а не готовыми ответами.

Целью методического пособия явилось оказание помощи педагогу через предоставление методического инструментария для внедрения новой модели дошкольного воспитания, которая подразумевает интеграцию различных видов деятельности, в основу которых заложена игра как основной вид деятельности дошкольника.

В УМК предлагается авторская система по проектированию и организации жизнедеятельности младшей группы с включением ежедневной интеграции различных видов детской деятельности (карта продвижения ребенка 2-х лет). Акцент делается на приоритете эмоционального познания окружающего мира, приобщении детей к национальным ценностям казахского народа и семейным ценностям через формирование у ребенка образа «Я», формировании знаний о семье.

Ознакомление с окружающим миром осуществляется ежедневно в соответствии с режимом дня через наблюдение за объектами природы, общение, игровую деятельность, исследование, экспериментирование, чтение, беседу. Познавательно-практическая деятельность разработана с целью формирования социального опыта, личностных качеств на основе вхождения в систему социальных отношений в различных ситуациях, с которыми ребенок сталкивается в повседневной жизни. В карте продвижения ребенка прописаны ожидаемые результаты, которые станут для педагога и родителя ориентиром в достижении цели по освоению программного материала.

Согласно современным требованиям к повышению качества дошкольного образования и учитывая имеющийся опыт работы по внедрению Шкал комплексной оценки ECERS, в УМК включено проектирование предметно-пространственной развивающей среды. Ознакомление с окружающим миром происходит в течение дня через различные виды детской деятельности, и среда выступает как третий педагог.

В карте продвижения представлены все виды игр: сюжетно-ролевые, подвижные, музыкально-дидактические, настольные, словесные, строительно-конструктивные, театрализованные, речевые. Предлагаемые



ссылки на ресурсы, оборудование (предметы, игрушки, художественная литература, материалы, инструменты) подобраны в соответствии с возрастом детей и отражают содержание Типовой программы. Проектирование ежедневной интеграции разработано с указанием ресурсов на казахстанские цифровые платформы. Данный материал могут использовать как педагоги дошкольных организаций, так и родители малышей. С целью активизации сотрудничества с родителями в УМК включены рекомендации родителям, цель которых объединить усилия всех участников воспитательно-образовательного процесса для полноценного развития ребенка и успешной адаптации в окружающем мире.

Интерес педагогов, работающих с детьми раннего возраста, вызывает именно интегративный подход, помогающий удерживать внимание малышей, так как они быстро переключаются, а соединение разных видов деятельности поддерживает интерес.

Как выглядит интегрированный подход в ознакомлении с окружающим миром детей раннего возраста? Интеграция с развитием речи прослеживается в побуждении к рассматриванию природных объектов (цветы, камешки, листья) и введения в словарь малышей новых понятий: «гладкий», «шершавый», «зелёный», «круглый». Интеграция с творческим развитием позволяет сформировать связь – впечатления от увиденного – творческое выражение в рисовании, леп-

ке. Аппликации – закрепление навыков и умений в самостоятельной деятельности. Интеграция с музыкальной деятельностью – ознакомление с временами года может сопровождаться песнями и мелодиями, отражающими настроение природы, например, весеннее таяние снега можно передать через лёгкую музыку, а летний степной простор — через ритмичные казахские кюи. Интеграция с физическим воспитанием через подвижные игры в помещении и на улице помогают закрепить знания о природных объектах через движение. Дети не только узнают, где «высокое дерево» и где «низкий куст», но и физически взаимодействуют с предметами. Интеграция с социально-эмоциональным воспитанием осуществляется через знакомство с природой дети учатся бережному отношению к миру: «Не рви все цветы», «Накорми птицу», «Не ломай ветку». Это формирует основы экологического сознания и уважения к живому. В итоге ребёнок получает целостный образ весны — не только картинку, но и звук, движение, эмоциональное впечатление и ценностный смысл.

Современное дошкольное образование в Казахстане должно быть не только инновационным, но и национально ориентированным. Лишь сочетая современные теории с традициями, мы можем обеспечить целостное развитие личности ребёнка — воспитанного, любознательного, уверенного в себе и укоренённого в культуре своего народа.

Список использованных литератур

Книги:

1. Дыбина О.В. Ознакомление социальным окружением. Младшая группа. – М.: Мозаика-Синтез, 2014 – 96с

Методические рекомендации и пособия:

1. Методические рекомендации по организации видов детской деятельности в дошкольных организациях в соответствии с возрастной периодизацией: Методические рекомендации. – Астана, 2025. – 27 стр.

Нормативно-правовая база:

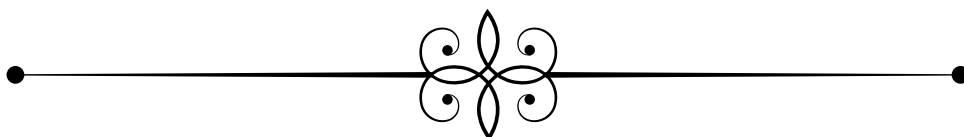
1. «Об утверждении государственных общеобязательных стандартов дошкольного воспитания и обучения, начального, основного среднего и общего среднего, технического и профессионального,



последнего образования» (Приказ Министерства просвещения Республики Казахстан от 3 августа 2022 года № 348).

Электронный ресурс:

1. Бритвина Е.В., Яндулова Т.Л. Методическое пособие для педагогов младшей группы (дети 2-х лет) «Ознакомление с окружающим миром». Электронные учебники издательства Алматыкітап на платформе www.topi8g.kz// ISBN 978-601-01-4919-9
1. Атарова А.Н. Детские виды деятельности в образовательном процессе детского сада / А.Н. Атарова [Электронный ресурс] // Киберленинка – сайт – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/detskie-vidy-deyatelnosti-v-obrazovatelnomprotssesse-detskogo-sada>





ФОРМИРОВАНИЕ НРАВСТВЕННОГО ВОСПИТАНИЯ ДОШКОЛЬНИКА



Куршева Аурика Павловна
Павлодарская область,
город Экибастуз «Ясли-сад № 4»
методист

 **Аннотация.** В статье рассматривается педагогический подход нравственного воспитания. Также в статье рассматриваются их роль в формировании патриотизма, коллективизма, коммуникативных и творческих навыков у детей, а также в популяризации национального наследия в современном воспитательном процессе.

 **Ключевые слова:** нравственность, духовное богатство, мировоззрение, национальная, литература, развитие, сказки.

Забота о личности каждого ребенка в национальном духе, для морального развития — это требование сегодняшнего дня и грядущих дней, к которому требуется ежедневное внимание воспитателей.

Педагогический фактор, формирующий национальный дух нравственности, — это правильное отношение членов семьи, нравственное воспитание ребенка. Духовное богатство используется в семье мировоззрения, понимания, духа, веры. Националь-

ная воспитательная сфера богата содержанием.

В художественной литературе рассказывают истории, отрывки из сказок, новеллы, расширяют кругозор, язык, говорят загадки, набирают очки на то, что умеют отгадывать загадки, либо дарят подарки, хвалят ребенка, который не заинтересован в их решении, чествуют ребенка, не заучивающего пословицы, заучивают ораторские слова и т.д.





Дальнейшее развитие национального воспитания в детских садах будут организованы через национально-фольклорные представления, музыкальные игры, и т.д. Для всех используются сказки, загадки, национальные игры. Получая отрывки из сказок и готовя интересные постановки, стараются

отследить образ персонажа, его место в жизни и показать его.

Воспитатель организует игры в загадочный айтыс, чтение, произношение. Чтобы игра была интересной, она сопровождается песней, хорошим настроением.



В своей методической работе слежу за тем, чтобы воспитатели применяли рациональные методы проведения организованной деятельности. Провожу показательную акцию для молодых специалистов. Демонстрирую методы привлечения детей дошкольного возраста. Это позволит использовать инновационные подходы в организации педагогического процесса. Моя главная цель в использовании новых педагогических технологий в детском саду: воспитание всесторонней, образованной, компетентной личности с использованием элементов инновационной игровой технологии в воспитании и обучении.

Использование рациональных методов и инновационных подходов в работе с детьми дошкольного возраста действительно может значительно повысить качество педагогического процесса. Например, интерактивные игры и упражнения. Необходимо включить в программу игры, которые способствуют развитию различных навыков, таких как коммуникация, сотрудничество и критическое мышление. Например, игры на основе ролевого взаимодействия могут помочь детям развивать социальные навыки

и эмоциональный интеллект. Также можно предложить проектную деятельность. Это может быть создание простых поделок, проведение экспериментов или изучение окружающей природы. Проектный метод способствует развитию самостоятельности и инициативности.

Особое воспитательное значение имеет умение формировать национальное воспитание в кукольных играх. С помощью «разговора» кукол он не замечает, что успел выучить много песен и сыграть много представлений. Воспитательная эффективность кукольных игр зависит от организаторских способностей воспитателя.

В детском саду основы национальных традиций и обрядов необходимо обучать и тренировать в качестве образцов, требовать их на практике. Это должно иметь широкое место в программе детского сада.

Знаем ли мы сами, то есть воспитатели, национальные традиции казахского народа? Давайте подумаем об этом. Национальное воспитание детей невозможно без полного знания традиций, обычаев и обычаев казах-



ского народа. В любом случае, важнейшим условием национального подъема является наука. Национальное воспитание — это актуальная проблема и сегодня, и завтра, без национальной культуры национальность не сохранится. А детский сад является первой ступенью развития и национальной, и национальной культуры.

Актуальным вопросом образования на новом этапе является нравственно-духовное воспитание молодого поколения. Приобретение ценностей, формирование духовно богатого человека должно начинаться с момента его рождения.

Семья и воспитатели играют решающую роль в воспитании у ребенка с раннего возраста гуманизма, милосердия, благотворительности, то есть самоуверенности, прививая ему нравственные ценности.

Направление активного отношения ребенка к жизни воспитывается через взрослых. Содержание и формы воспитательной, образовательной работы уточняются с учетом возможностей детей. Нравственное, трудовое воспитание в национальном духе реализуется планомерно в повседневной жизни, в процессе организации работы, в игровой и организованной деятельности взрослых.

Самые ранние формы воспитателя реализуются в содержательном общении с детьми,

всесторонней деятельности, при ознакомлении с явлениями общественной жизни, на основе знакомства с детскими произведениями, произведениями художников.

Такая целенаправленная воспитательная работа способствует воспитанию трудолюбия, гуманизма, инициативы коллективизма и патриотизма, развитию умений делать многое своими руками и радоваться созданному миру, оценивать результаты труда взрослых.

С момента рождения человек постоянно растет в рамках традиций. В воспитании ребенка важное воспитательное значение имеет раскрытие причин возникновения, особенностей развития народных, бытовых традиций. В дошкольных организациях необходимо руководствоваться традициями предков и народной педагогики в соответствии с возрастными особенностями детей, организовывать и проводить воспитательную работу на научной основе.

Я в своей методической работе включаю регулярную обратную связь. Это может быть как от вас, так и от самих детей, педагогов. Позвольте им делиться своими впечатлениями о проведенных занятиях, что поможет Вам корректировать методику и делать обучение более эффективным. Регулярные семинары, мастер-классы и обмен опытом помогут создать атмосферу постоянного обучения.



У детей появляется желание заниматься общей полезной работой, играть вместе, чем-то заниматься, ставить общую цель и участвовать в ее реализации. Все это опре-



деляет общественную направленность личности ребенка, постепенно формирует его активную жизненную позицию.

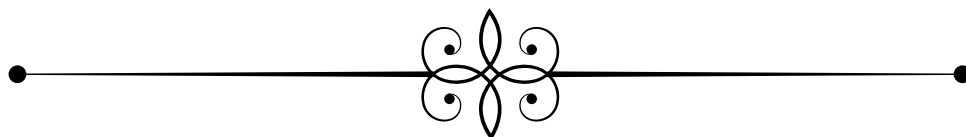


Поэтому необходимо ценить традиции и обычаи нашего народа, которые передаются из поколения в поколение, и уделять вни-

мание комплексной организации воспитательной работы в детском саду.

Список использованных литератур:

1. Қалиев С. Қазақ этнопедагогикасының теориялық мәселелері және тарихы. – Алматы: «Білім» 2004 ж.
2. Бородич А.М. Методика развития речи детей. – М., 2012.
3. Гербова В.В. Развитие речи в детском саду. – М., 2020.
4. https://www.almau.edu.kz/news/poliiazychnoe_obrazovanie_konkretnyi_mekhanizm_realizacii_a-10116





БАЛАНЫҢ ОЙЫНЫ – БАЛАНЫҢ БОЛАШАҒЫ



Сеитбекова Гульмира Жолдасқызы,
Жамбыл облысы, Оқу-әдістемелік орталығының
«Мектепке дейінгі білім беруді дамыту»
бөлім жетекшісі



Аңдатпа. Мақалада ұйымдастырылған заттық дамытушы орта баланың үйлесімді дамуы мен тәрбиеленуінде маңызды рөл атқаратындығы туралы жазылған. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасының мазмұнына сәйкес ерте жастан бастап балаларды толыққанды дамыту үшін олардың қимыл белсенділігін арттыру маңызына тоқталған. Заттық-дамытушы орта туралы баяндалып, балабақшада қолданылатын ойын түрлері, жұмыс түрлері ұсынылған.



Түйін сөздер: іс-әрекет, үлгілік оқу бағдарламасы, ұлттық ойындар, заттық дамытушы орта, зияткерлік, әлеуметтік.

Баланы дамытуда алғашқы іс-әрекетінің түрі ойын екені сөзсіз. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасының мазмұнына сәйкес ерте жастан бастап балаларды толыққанды дамыту үшін олардың қимыл белсенділігін арттыру маңызды. Қимыл белсенділігі - ойын түрлерін енгізу, балаларды зерттеу-эксперименттер жасауға қызықтыру, танымдық белсенділікке баулу арқылы қалыптасады. Ол үшін әрбір ұйымда баланың қызығушылықтары мен жас ерекшеліктеріне қарай құрылған заттық дамытушы орталар жұмыс жасауы керек. Міне, осы өзекті мәселелер, бағдарлама мазмұнын жүзеге асырудың басым бағыттары балабақша мамандарымен жан-жақты талқыланып, кеңес беріліп, бүгінгі таңда тиісті жұмыстар қолға алынуда.

Ұлттық мектепке дейінгі педагогиканың негізін салушы педагог, ғалым Назипа Құлжанова өз еңбектерінде ерте жастан баланы тәрбиелеу мен өсіруде ұлттық ойындардың маңыздылығын ерекше атаған. Сонымен бірге, балалардың айналаны білуге деген құмарлығын, сөйлеуге, сұрақтар беруге бейім болатынын, сол арқылы олардың ой-өрістері өсіп жетілетінін де айтқан. Қолданыстағы Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды дамыту моделінің 26 және 34 тармақтарында да ойынның баланың

қызығып араласатын негізгі әрекеті екені нақты айтылған яғни, тәрбиеші топтағы тәрбиеленушілердің негізгі дағдыларын ойын нысандарында іске асыруы тиіс делінген. Осыған сәйкес бүгінгі таңда балабақша тәрбиешілері ұйымдастырылған іс-әрекеттер барысында, серуенде, күннің II жартысында жүргізілетін жұмыстар барысында тәрбиеленушілердің жас ерекшеліктерін ескере отырып, ойын түрлерін қолдануға басымдық беріп, ойын арқылы оқытуға балаларды тартып, «ойын алаңдарын» жабдықтау кезінде қауіпсіз, қолжетімді, әртүрлі, көп атқарымды және өзгермелі болуы керек немесе белгілі бір ойын шартын жүзеге асыру кезінде ойыншықтар, көрнекі-құралдар қажет және олар тәрбиеленушілерге жеткілікті болуы керек.

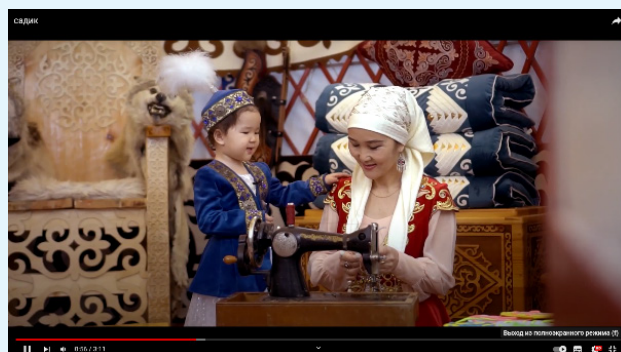
Мақсатты ұйымдастырылған заттық дамытушы орта баланың үйлесімді дамуы мен тәрбиеленуінде маңызды рөл атқарады. Дұрыс ұйымдастырылған заттық - дамытушы орта балаларға қуаныш сезімін сыйлап, балабақшаға деген жағымды эмоциялық қарым-қатынасты, оған келуге деген ынтасын қалыптастырады, жаңа әсерлер мен білімдермен байытады, шығармашылыққа деген белсенділігін арттырады, мектепке дейінгі балалардың зияткерлік және әлеуметтік дамуына мүмкіндік береді.

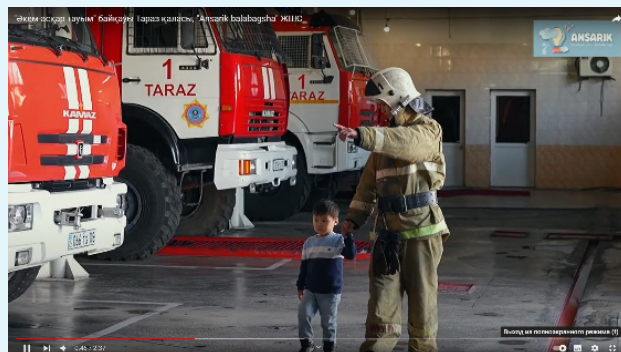


Модельдің 44 тармағында педагогтер белсенді зерттеуші және балалармен жұмыс істеудің жаңа нысандарын жасаушы, жаңашыл және жауапты болуға тиіс делінген. Бұл дегеніміз, шығармашылық ойларыңызды жүзеге асырыңыз. Балабақшада еркін күн режимін жоспарлаңыз. Балалардың танымдық қызығушылықтарына қарай ойын түрлерін енгізіп, тәрбиелеу және оқыту тәсілдеріңізді қалауыңызбен өзгертіңіз. Осы аталған жұмыстардың нәтижесін көру үшін ата-аналарды да белсенді әрекетке тарту жолдарын қарастыру қажет. Яғни шығармашылық ізденіске жол ашық. Ең бастысы, баланың алғашқы дағдыларын қалыптастыру және оны әрі қарай дамыту мектепке дейінгі ұйым педагогтеріне жүктелген маңызды міндет екенін ұмытпай, түсінуіміз керек деп ойлаймын.

Облысымызда осы ата-аналармен жұмысты жандандыруда баланың дамуы үшін мектепке дейінгі ұйыммен бірге ата-аналардың ортақ жауапкершілігін арттыру мақсатында You Tube арнасында «Бақытты отбасы» каналы ашылып жұмыс жасауда.

Мектепке дейінгі ұйымдарда мектепке дейінгі ұйымға бармайтын балалардың ата-аналары (заңды өкілдері) үшін консультациялық пункттер ашылды. Консультациялық пункттердің жұмысын жандандыру бағытында телеграмм каналында «Талантты бөбек» кеңес беру айдары және мектепке дейінгі ұйымдарға барамаған баллар үшін You Tube арнасында «Самға балапан» каналы жұмыс жасайды.





Ойын түрлері тәрбиеленушілердің дағдыларын дамытуға бағытталуы керек. Балабақша әдіскерлері осыған назар аудары тиіс. Мектепке дейінгі ұйымда тәрбиелеу мен оқыту процесін жүзеге асырушы педагогтерге әдістемелік қолдау көрсетіп, бағыт беріп, жаңашыл әдістерді таныстырып, білім сапасын арттыруда әдіскердің алатын орны ерекше. Әрбір педагог өз тәжірибесін жетілдіріп отырса, шығармашылық ізденіс үздіксіз болса, сонда ғана сапалы білім, жақсы нәтиже болатынына сенемін.

Түйіндей келе, нәтижелі ұйымдастырылған дамытушы орта, балаларға қуаныш сезімін, балабақшаға деген жағымды қарым-қатынасын, балабақшаға келуге деген тілекті шақырады, жаңа әсерлер береді және білімдермен байытады. Белсенді шығармашылық әрекетті тудырады, мектепке дейінгі балалардың зияткерлік және әлеуметтік дамуына мүмкіндік беріп, баланың шығармашылық әлеуетін ашуға ықпал етері сөзсіз.



Әдебиеттер:

1. ҚР Үкіметінің 2021 жылғы 15 наурыздағы №137 қаулысымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды дамыту моделі;
2. ҚР Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы №348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты;
3. ҚР Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 9 қыркүйектегі №394 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың Үлгілік оқу жоспарлары;
4. ҚР Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 14 қазандағы №422 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың Үлгілік оқу бағдарламасы;
5. Элконин Д.Б. Ойын психологиясы. М., 1999 1 тарау.
6. Н.Құлжанованың «Мектептен бұрынғы тәрбие» еңбегі.



МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК ҚАБІЛЕТТЕРІН ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТӘРБИЕ АРҚЫЛЫ ДАМУ



Белекова Гулзада Максатканқызы

Астана қаласы,
№69 «Еркем-ай» балабақшасының
тәрбиешісі



Аңдатпа. Танымдық және зияткерлік дағдыларды дамыту тәрбиеленушілердің қоршаған әлеммен өзара қарым-қатынас жасауына қажетті танымдық және зерттеушілік әрекеттің қарапайым дағдыларын меңгертуді қарастырады. Ол үшін балалардың өздерінің бақылаулары негізінде жасаған ой тұжырымдары маңызды болып табылады. Осы мақалада мектеп жасына дейінгі балалардың зерттеушілік қабілеттерін экологиялық тәрбие арқылы дамытудың теориялық негіздері мен практикалық әдіс-тәсілдері ұсынылады.



Түйін сөздер: эксперимент, танымдық қызығушылық, ізденушілік, болжам, тұжырым, құзыреттілік.

«Айтыңызшы - мен ұмытып кетемін, көрсетіңіз – соны есімде сақтаймын, өзім жасап көрсем – онда мен түсінемін» деген қытай мақал-мәтелінде айтылғандай, бала естігенде, көргенде және өзі жасағанда ғана бәрі берік және ұзақ уақыт бойына есте сақталады. Мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық қабілеттерін дамытуға арналған зерттеу осы мақал-мәтелге негізделгендей.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 15 наурыздағы № 137 қаулысымен «Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды дамыту моделінің» 21-тармағында оны іске асыру мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту саласында ғылыми зерттеулер жүргізіп, білім беру қызметтерінің сапасын, даму жағдайларын жақсарту және арттыру міндеті айқындалған.

Сондықтан, мектеп жасына дейінгі балалардың зерттеу әрекетін ұйымдастыру, әсіресе, қазіргі кезеңде өзекті болып табылады. Өйткені, ол балалардың қызығушылығын, ақыл-ойының ізденгіштігін дамытады және олардың негізінде тұрақты танымдық қызығушылықтарды қалыптасады.

Сыртқы әлеммен байланыс пен өзара әрекеттесуге ұмтылу, жаңа міндеттерді табуға және шешуге деген ұмтылыс адамның маңызды қасиеті болып табылады. Бала туылғаннан бастап, қоршаған әлемді ашушы, зерттеуші болып табылады.

Балабақшаға бірінші рет келіп, бала неге және не үшін келгенін ойлана бастайды, ол мұнда келді, ол жылай бастайды, қыңыр және анасынан қорғаныс іздейді, балабақшадағы барлық бейтаныс адамдар оған ұнамайды, ол қорқады. Бірақ, күн сайын балабақшаға келіп, бала бейімделіп, үйрене бастайды, айналасындағы заттарға, адамдарға қызығушылық танытады, айналасындағыларды білгісі келеді, көптеген достар табады, олармен ойнауға, сөйлесуге, жаңалық ашуға қызығушылық танытады.

Бала жалғыз емес екенін түсінеді. Оның жанында оған көмектесетін және көмекті қажет ететін адамдар бар. Ата - аналар мен тәрбиешілердің ортақ міндеті-оған балабақша өміріне ауыртпалықсыз кіруге көмектесу.

Мектепке дейінгі ұйым әр баланың өзін-өзі



дамытуын және өзін-өзі жүзеге асыруын қамтамасыз етуге, балалардың зерттеу белсенділігі мен бастамасын дамытуға ықпал етуге арналған.

Мектеп жасына дейінгі балалардың зерттеу белсенділігін дамытудың тиімді құралдарын іздеу теориялық және практикалық шешімді қажет ететін өзекті мәселені ұсынады.

Мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық белсенділігін дамытудың мүмкін құралдарының ішінде зерттеу әрекеті ерекше назар аударуға тұрарлық.

Зерттеу әрекеті-бұл іздеу белсенділігіне және зерттеу мінез-құлқына негізделген интеллектуалды және шығармашылық қызметтің ерекше түрі. Сондай-ақ, бұл баланың іс-әрекеті, заттардың құрылымын, қоршаған әлем құбылыстары арасындағы байланыстарды түсінуге, оларды ұйымдастыруға және жүйелеуге бағытталған. Іздеу қызметі неғұрлым әртүрлі және қарқынды болса, бала соғұрлым жаңа ақпарат алады, ол тезірек және толыққанды дамиды.

Бала бір нәрсені естігенде, көргенде және жасағанда ғана бойына сіңеді. Балалар табиғаты бойынша зерттеушілер, олар қоршаған әлемді қуана-қуана ашады. Олар бәріне қызығушылық танытады. Әлем балаға өзінің жеке сезімдері, іс-әрекеттері, тәжірибелері арқылы ашылады. Бала әлемді қалай және не істей алатындығын зерттейді, ол тіпті ең кішкентай жаңалыққа қуанады.

Бірақ балалардың көпшілігі өскен сайын зерттеуге деген қызығушылықты жоғалтады. Мүмкін бұған біз ересектер кінәлі шығармыз?

Көбіне байқамай, біз балаға: «шалшықтан алыста, кір боласың! Құмды қолыңмен ұстама, ол лас! Бұл жағымсыз нәрсені таста! Қарды алма! Аспанға қарама, әйтпесе сүрінесің!». Осылайша, ересектер, яғни әкелер мен аналар, ата-әжелер, тәрбиешілер өздері қаламай, баланың зерттеуге деген табиғи қызығушылығын жойып жатамыз.

Уақыт өтіп, ол ағаштардан жапырақтардың неге түсіп жатқанын, кемпірқосақ жасырынып жатқанын, жаңбыр жауатын жерді, жұлдыздар неге құлап кетпейтінін мүлдем қы-

зықтырмайды.

Балалардың қоршаған әлемге деген қызығушылығын жоғалтпауы үшін олардың зерттеуге деген ұмтылысын қолдау маңызды. Осы орайда, біздің міндетіміз-балалардың зерттеуге деген қызығушылығын белсенді дамыту болып табылады.

Мектеп жасына дейінгі балаларда зерттеу дағдыларын дамыту ерекшеліктерін зерттеу қазіргі уақытта тәрбие мен білім беруді сапалы жаңарту процесі белсенді жүріп жатқандығына, оның даму және жеке әлеуетінің артуына байланысты. Зерттеу қызметін дамыту тақырыбы көптеген ғасырлар бойы әртүрлі бағыттар өкілдерінің назарын да аударды, олар: Ю.К.Бабанский, И.Д.Зверева, В.В.Запорожец, Н.Н.Поддъяков.

Экологиялық тәрбие – баланың табиғатпен үйлесімді қарым-қатынасын қалыптастыру, экологиялық мәдениетті меңгерту, табиғи процестерді түсіндіру арқылы тұлғаның жан-жақты дамуына жағдай жасау. Оның маңызы:

- Баланың табиғат туралы түсінігін қалыптастырады;
- Зиян келтірмей әрекет ету дағдыларын дамытады;
- Қоршаған ортаға жауапкершілік сезімін оятады;
- Танымдық және зерттеушілік қабілеттердің дамуына ықпал етеді.

Зерттеушілік әрекеті баланың «неге?», «қалай?», «қашан?», «не үшін?» деген сұрақтарға жауап іздеуі арқылы пайда болатын табиғи танымдық процесс.

Алдындағы тәрбиеленушілерде дамып келе жатқан негізгі зерттеу дағдылары: бақылау жасау, объектілерді салыстыру, құбылыстар байланысын анықтау, болжам айту, қарапайым тәжірибе жасау, сондай-ақ, нәтижені талқылау және қорытынды шығаруға деген қызығушылықтарын да байқаймын.

Өте қуантарлық жайт, өйткені, бұл дағдылар болашақтағы логикалық ойлау, ғылыми сауаттылық, талдау мәдениетінің негізін қалай-



ды.

Бұдан әрі өзімде тәжірибеде қолданып жүрген экологиялық тәрбие арқылы зерттеушілік қабілетті дамытатын нақты әрекеттер, жобалар, ойындар мен тәжірибелерден мысалдар ұсынғып келеді.

Күнделікті бақылаулар жасау. Балалармен бірге:

- ауа райын бақылау;
- желдің бағытын анықтау;
- бұлт түрлерін ажырату;
- өсімдіктердің өсуін байқау;
- құстардың әрекетін бақылау дәстүрге айналды. Сонымен қатар балаларға зерттеу сұрақтарын да: «Неге бүгін жел күшті?», «Күн жылыған кезде не өзгереді?», «Өсімдікке су аз құйылса не болады?» қойып, олардың жауаптарын алуға тырысамын. Бұл өз кезегінде коммуникативтік дағдыларының да дамуына үлес қосады.

Бақылау күнделігі. Әр балаға жеке дәптер беріп, күнделікті өзгерістерді суретпен белгілейміз. Табиғат бұрышында да шартты белгілермен белгілеуге балалар үйренген.

Тәжірибелер (эксперименттер). Мысалы, су қасиеттері:

№1 тәжірибе: «Су қайда сіңеді?» мақта, топырақ, құм, тас. Нәтижені салыстырамыз. Бұл бақылау, болжау, қорытынды жасау сияқты зерттеу дағдыларын арттыруға ықпал етеді.

№2 тәжірибе: Бірдей үш өсімдікті түрлі жағдайға қоямыз: жарық – бар/жоқ, су – бар/жоқ, жылу – бар/жоқ. Балалар апта сайын салыстырады.

№3 ластану тәжірибесі. Таза суға май, топырақ немесе бояу қосу → сүзу арқылы тазарту. Балалар қорытынды шығарады: суды ластау оңай, тазарту қиын екеніне көздері жетеді.

Экологиялық зерттеу ойындары. «Табиғат детективтері». Шарты: Балаларға табиғаттағы бір объект беремін (жапырақ, тастың түрі, құстың қауырсыны). Сосын «Ол қайдан табылған?», «Қандай ерекшелігі бар?», «Не үшін қажет?» деген тапсырмалар ұсынамын. Балалардан жауап күтемін.

Мектеп жасына дейінгі кезең – баланың зерттеушілік қабілеттерін қалыптастыруға ең қолайлы уақыт. Экологиялық тәрбие арқылы бала табиғатты танып, оның заңдылықтарын түсініп, тәжірибелер арқылы ғылыми ойлау дағдыларын дамытады.

Күнделікті табиғи материалдармен жұмыс істеу, бақылау, тәжірибе жүргізу, жобалық жұмыс жасау – баланың табиғатқа деген қызығушылығын арттырып қана қоймай, зерттеушілік қабілетін, танымдық белсенділігін, логикалық ойлауын дамытады.

Әдебиеттер:

1. Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды дамыту моделін бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 15 наурыздағы №137 қаулысы;
2. Үлгілік оқу бағдарламасы;
3. Әдістемелік нұсқау хаттар;
4. Абашина, В. В. Управление учебно-познавательной деятельностью детей дошкольного возраста (на материале математики): учебное пособие для студентов факультетов дошкольного образования высших учебных заведений. - 2-е изд., испр. и доп. - Сургут: РИО СурГПИ, 2005. -137 с.
5. Морозова, Н. Г. Педагогу о познавательном интересе/ Н. Г. Морозова // Психология и педагогика. -2009



ТӘРБИЕШІ МЕН ПЕДАГОГТЕРГЕ ӘДІСТЕМЕЛІК КӨМЕК КӨРСЕТУ



Амерханова Алмагуль Нурлыбековна

Павлодар облысы,
Екібастұз қаласы
№ 4 сәбилер бақшасы
меңгерушісі



Аңдатпа. Бұл мақалада мектепке дейінгі ұйымдардың тәрбиешілері мен педагогтеріне әдістемелік көмек көрсетудің тиімді жолдары қарастырылған. Педагогтер жұмыс барысында қандай оқу-әдістемелік кешен пайдалану керектігі, оны қайдан алуға болатындығы туралы айтылады.



Түйін сөздер: стандарт, бағдарлама, тізбе, оқу-әдістемелік кешен.

Бала – адам өмірінің мәні де сәні. Баланың балалық шағын бақытты қылу үшін ата-ана, заңды өкілі, қоғам, оның ішінде мектепке дейінгі ұйымдардың өкілдері барлық жағынан жағдай жасауы қажет.

Баланың жас кезеңі бөбек жасы, мектепке дейінгі жас деп бөлінеді де, тәрбиелеуге де әртүрлі талаптар қойылады. Бұл талаптарды орындау үшін балаларды мектепке дейінгі ұйымдарға берген дұрыс болады.

Мектепке дейінгі ұйым жұмысын басқаруда алдымен, педагогтердің дайындығына көңіл бөлу керек. Тәрбиешілер мен педагогтер Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығы), Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу жоспарлары (ҚР Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 09 қыркүйектегі № 394 бұйрығы), Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасымен (Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 14 қазандағы № 422 бұйрығы) танысып, қыр-сырын толық қамту қажет. Сондай-ақ тәрбиешілер мен педагогтер қажетті тақырыптар бойынша біліктілігін арттыру курстарынан өтеді, білімдерін жетілдіреді.

Ұйымдастырылған іс-әрекетті ұтымды ұйымдастыру үшін оқу-әдістемелік кешендерді пайдалануын да қадағалаған жөн. Осы ретте мен басшылық жұмысымда тәрбиеші мен педагогтердің Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 22 мамырдағы «Орта білім беру ұйымдарына арналған оқулықтардың, мектепке дейінгі ұйымдарға, орта білім беру ұйымдарына арналған оқу-әдістемелік кешендердің, оның ішінде электрондық нысандағы тізбесін бекіту туралы» № 216 бұйрығымен танысуын қадағалаймын. Өйткені аталған тізбеде сараптамадан өткен, толық тексерілген оқу-әдістемелік кешендер берілген. Тізбе үнемі толықтырылып, талапқа сай бекітіліп отырады.

Орта білім беру ұйымдарына арналған оқулықтарды және мектепке дейінгі ұйымдарға, орта білім беру ұйымдарына арналған оқу-әдістемелік кешендерді дайындау, сараптау, сынақтан өткізу және мониторинг жүргізу, басып шығару жөніндегі қағидаларды бекіту туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 24 шілдедегі № 344 бұйрығына сәйкес мектепке дейінгі білім беруге арналған оқу-әдістемелік кешенді Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты, мектепке дейінгі тәрбие



мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасына, оқу-әдістемелік кешендердің құрылымы мен мазмұнына қойылатын талаптарға сәйкес келетін және ұйымдастырылған іс-әрекет ескеріліп, құрамына жұмыс дәптері, демонстрациялық, үлестірме, аудио және бейне материалдар, хрестоматия, дидактикалық ойындар мен альбомдар кіретін оқу және әдістемелік басылымдар жиынтығы деп білеміз.

Қолға тізбені алып қарасақ, ерте жас тобы мен мектепалды топ, мектептегі (лицейдегі, гимназиядағы) мектепалды сынып аралығындағы топтарда қолдануға болатын оқу-әдістемелік кешендер берілген. Осы жерден тәрбиешілер мен педагогтер өздеріне қажетті әдістемелік нұсқаулықтарды таңдай алады. Сондай-ақ педагогтер тәрбиеленушілермен жұмыс жасауға қажетті демонстрациялық және үлестірімелі материалдарды, жұмыс дәптерін, альбомдарды таңдай алады.

Әдістемелік нұсқаулықтарға қосымша ретінде берілген демонстрациялық және үлестірімелі материалдар, жұмыс дәптері, альбом, хрестоматиялар беріледі. Әр тәрбиеші мен педагог ұйымдастырылған іс-әрекетті өткізерде тізбеде берілген әдістемелік нұсқаулықтарға сүйене отырып, қай бағытта жұмыс жасайтынын бағдарлайды. Сондай-ақ ұй-

ымдастырылған іс-әрекетті ұтымды жүргізу үшін тапсырмалар, дидактикалық ойындар, сергіту сәттеріне қажетті материалдарды сараптамадан өткен оқу-әдістемелік кешендерден ала алады.

Мен басшылық қызметімде нормативтік-құқықтық құжаттардың орындалуына көңіл бөлемін. 2022 жылы мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту саласында енгізілген оң өзгерістер мектепке дейінгі ұйымдар жұмысына серпіліс әкелді. Балабақша қызметкерлері өзгерістерге сай біліктіліктерін арттыру курстарынан толық өтті. Сондай-ақ қалалық және облыстық іс-тәжірибемен бөлісу семинарларына педагогтер мен тәрбиешілерді қатыстыруды көздейміз.

Балабақшамызда жоспарға сай ай сайын әдістемелік отырыстар өткізіледі. Отырыстар тақырыптары белгіленген, соның ішінде нормативтік-құқықтық құжаттарға ерекше көңіл бөлінеді. Ең алдымен, «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесіне (<https://adilet.zan.kz/kaz>) жүгініп, өзгерістерді таныстырамыз. Сондай-ақ «Балаларды ерте дамыту институты» РММ ресми сайтындағы материалдармен танысамыз. Оған жауапты адамдарды белгілеп отырамын.



Мектеп дейінгі ұйымдар басшыларының жұмысындағы басты бағдары нормативтік-құқықтық құжаттармен қатар, жоғарыда аталған тізбе де болу керек.

Мектепке дейінгі білім беру деңгейі бойынша Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу жоспарында болған өзгеріс бойынша әдістемелік отырыста талқылау жүргізілді.



Тәрбиеші мен педагогтерге әдістемелік көмек көрсетудің әртүрлі жолдарын қолданамыз. Мысалы, тәлімгерлік мектебінің мүшелері жас мамандарға ашық күн өткізеді. Әдістемелік отырыс барысында пікір алмасу, құқықтық оқулар, дебаттар өткіземіз. Балабақшаның психологы тренингтер арқылы әр қызметкердің өз ойын ашық айтуына жағдай жасайды.

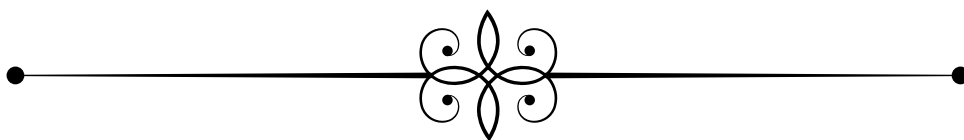
Ұйымдастырылған іс-әрекеттерді өткізу барысында қолданатын әдіс-тәсілдері бой-

ынша дөңгелек үстел, ашық есік күні, тақырыптық апталықтар жүргізіледі. Әдістемелік отырыста қорытындысы шығарылып, әр тәрбиеші өз ойын ортаға салады.

Жан-жақты дамыған ұрпақ тәрбиелеу ісінде өзін-өзі дамыту ең алдыңғы қатарда тұр. Сол себепті оқу, даму үздіксіз жүреді. Балабақшаларда тәрбиешілер мен педагогтерге үздіксіз іздену қажет екенін әрқашан ойда ұстау қажет. Білімді де білікті маман жан-жақты дамыған ұрпақты тәрбиелейді.

Әдебиеттер:

1. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығы);
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу жоспарлары (ҚР Оқу-ағарту министрінің 09.09.2022 № 394 бұйрығы);
3. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасымен (Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 14.10.2022 № 422 бұйрығы);
4. «Орта білім беру ұйымдарына арналған оқулықтардың, мектепке дейінгі ұйымдарға, орта білім беру ұйымдарына арналған оқу-әдістемелік кешендердің, оның ішінде электрондық нысандағы тізбесін бекіту туралы» ҚР БҒМ 2020 жылғы 22 мамырдағы № 216 бұйрығы.





МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДА БАЛАЛАРҒА ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУДЕГІ МЕҢГЕРУШІНІҢ БАСҚАРУШЫЛЫҚ РОЛІ



Нұрлан Эльмира

Астана қаласы
№37 «Арман» балабақшасының
меңгерушісі

 **Аңдатпа.** Мақалада мектепке дейінгі ұйымдардағы балаларға патриоттық тәрбие беру үдерісінде меңгерушінің басқарушылық қызметі мен рөлінің мазмұны қарастырылған. Автор педагогикалық ұжым, ата-аналар және қоғам арасындағы өзара іс-қимыл тетіктерін талдай отырып, патриоттық тәрбиенің мазмұнын тиімді жүзеге асыру жолдарын сипаттайды. Сонымен қатар, басқару іс-әрекетінде қолданылатын инновациялық тәсілдердің маңызы және патриоттық құндылықтарды тәрбиеленушілердің күнделікті өміріне енгізудің ұйымдастырушылық аспектілері ашып көрсетіледі.

 **Түйін сөздер:** патриоттық тәрбие, басқару үдерісі, мектепке дейінгі ұйым, педагогикалық менеджмент, ұлттық құндылықтар, отансүйгіштік, тәрбие жүйесі.

Бүгінгі таңда Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінде ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарға сүйенген тұлға тәрбиелеу мемлекеттік саясаттың маңызды бағыты ретінде айқындалған. Ел болашағының іргетасы – баланың бойында қалыптасқан рухани-адамгершілік және отансүйгіштік қасиеттердің деңгейі. Осы орайда мектепке дейінгі ұйымдарда патриоттық сезімді ерте жастан дарыту педагогикалық жүйенің ажырамас бөлігі болып табылады.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік стандарты патриоттық бағыттағы тәрбиенің басымдықтарын айқындайды. Бұл нормативтік құжаттарда жас ұрпақтың азаматтық жауапкершілігін арттыру, мемлекет пен қоғамға құрмет сезімін қалыптастыру, ұлттық сана мен рухани тұтастықты нығайту міндеттері белгіленген. Патриоттық тәрбиенің өзектілігі елдің стратегиялық даму құжаттарында, соның ішінде Президент Жолдауларында, «Білім туралы» заңында және басқа да мемлекеттік бағдарламаларда көрініс табады [1].

Бұл бағытта жүзеге асырылып жатқан «Адал азамат» біртұтас тәрбие бағдарламасы – баланың бойында жауапкершілік, әділдік, еңбексүйгіштік және отаншылдық сияқты негізгі қасиеттерді қалыптастыруға бағытталған кешенді бастама болып саналады [2]. Бағдарламаның мазмұнында баланы қоғам өміріне белсенді қатысуға, өз елінің тарихы мен мәдениетін құрметтеуге тәрбиелеудің заманауи тәсілдері қамтылған.

Меңгерушінің басқарушылық рөлі осы тәрбие мазмұнын жүзеге асыруда шешуші мәнге ие. Ол педагогикалық процесті үйлестіреді, ұжымдық ынтымақтастықты қамтамасыз етеді, ата-аналармен серіктестік байланыс орнатады және тәрбиелік ортаның құндылықтық бағыттылығын қалыптастырады. Инновациялық басқару тетіктерін пайдалану арқылы педагогтар мен ата-аналардың өзара әрекетін тиімді ұйымдастыру патриоттық тәрбиенің нәтижелілігін арттыруға мүмкіндік береді.

Қазіргі әлемдегі мемлекеттердің дамуы тек экономикалық немесе саяси жетістіктерімен



ғана айқындалмайды, сонымен бірге азаматтардың өз еліне деген шынайы сүйіспеншілігі мен ұлттық құндылықтарға деген құрмет деңгейімен өлшенеді. Осындай рухани және мәдени негіздер адамның жеке тұлға ретінде қалыптасуына ықпал етіп, қоғамның тұтастығын қамтамасыз етеді. Мұндай құндылықтар жүйесінің іргетасы балалық шақтан бастап қалануы тиіс. Сондықтан Қазақстанның білім беру саясатының басты бағыттарының бірі – жас ұрпақтың бойында патриоттық сезімді, елжандылық пен азаматтық жауапкершілікті қалыптастыру болып табылады.

Қоғамның басты міндеттерінің бірі - өскелең ұрпақтың бойына елге деген сүйіспеншілік пен ұлттық бірегейлікті сіңіру. Тәуелсіз Қазақстан өзінің даму тарихында жаңа сапалы кезеңге аяқ басты: экономикалық жетістіктер, халықаралық қатынастардағы белсенділік, мәдени жаңғыру және ұлттық бірлікті сақтау бүгінде мемлекеттің тұрақтылығы мен өркендеуінің негізгі өлшемдері болып отыр. Осы тұрғыда мектепке дейінгі ұйымдарда балаларды патриоттық рухта тәрбиелеу ерекше мәнге ие.

Жас ұрпақты елжандылыққа баулу қазіргі таңда мемлекеттік идеологияның негізгі бағыттарының бірі ретінде қарастырылады. Балабақшадағы тәрбиелеу-білім беру процесінде патриоттық құндылықтарды жүйелі енгізу баланың болашақ азаматтық ұстанымын, қоғамға деген жауапкершілік сезімін қалыптастыруға мүмкіндік береді. Мұндай мақсатқа жету үшін басқарушы тұлға - балабақша меңгерушісінің рөлі айрықша. Ол педагогикалық ұжымның көшбасшысы ретінде тәрбиелеу-білім беру процесінің барлық бағыттарын үйлестіреді, ата-аналармен және қоғам өкілдерімен өзара іс-қимылды жолға қояды.

Меңгерушінің басқарушылық қызметі - тәрбиелік жұмыстың жүйелілігі мен нәтижелілігін қамтамасыз ететін негізгі тетік. Оның ұйымдастырушылық қабілеті мен педагогикалық шеберлігі патриоттық тәрбиенің тиімділігін арттыруға тікелей әсер етеді. Басқару қызметінің сапасы мектепке дейінгі ұйымның жалпы дамуына, ұжымдағы шығармашылық ахуал мен тәрбие мазмұнының нәтижелілігіне ықпал етеді [3].

Мектепке дейінгі кезең - баланың жеке тұлғалық қасиеттері қалыптасып, алғашқы әлеуметтік тәжірибесі жинақталатын және қоршаған орта туралы түсінігі кеңейетін ерекше маңызды өмірлік саты. Бұл шақта бала әлемді ең алдымен сезім арқылы қабылдайды: туған жердің табиғатына сүйсіну, ата-ананың еңбегіне құрметпен қарау, ұлттық мерекелер мен дәстүрлерге қатысу, мемлекеттік рәміздермен танысу сияқты қарапайым тәжірибелер оның санасында отансүйгіштік сезімнің алғашқы ұрығын себеді. Осыған байланысты мектепке дейінгі ұйымдардағы патриоттық тәрбие жұмысы тұлғаның ұлттық сана-сезімінің іргетасын қалайды және оның рухани-адамгершілік дамуының бастауы болып табылады.

Патриоттық тәрбие - ел болашағын айқындайтын стратегиялық бағыттардың бірі. Мектепке дейінгі ұйымдарда бұл бағыттағы жұмыстың нәтижелілігі көбіне басқару процесін ұйымдастыратын тұлға – меңгерушінің кәсіби шеберлігі мен көшбасшылық қабілетіне тәуелді. Меңгеруші педагогикалық ұжымның қызметін үйлестірумен қатар, тәрбие мазмұнын жаңғырту, ұлттық және рухани құндылықтарды енгізу, тәрбиешілердің кәсіби құзыреттілігін арттыру сияқты маңызды міндеттерді атқарады.

Патриоттық тәрбиенің мазмұны мен мәні - баланың тұлғалық дамуында туған еліне, жеріне және халқына сүйіспеншілік сезімін қалыптастыруға, ұлттық мәдениет пен дәстүрлерді қадірлеуге, елінің жетістіктерін мақтан тұта білуге бағытталған үздіксіз педагогикалық процесс. Бұл бағыттағы тәрбие жұмысы баланың жас және психологиялық ерекшеліктерін ескере отырып жүзеге асырылады. Мектепке дейінгі ұйымдарда патриоттық сезімді дамыту ойын әрекеті, шығармашылық тапсырмалар, көркем әдебиет, бейнелеу өнері, музыкалық және еңбек іс-әрекеттері арқылы іске асырылады [4].

Патриоттық тәрбиенің негізгі мазмұндық бағыттары төмендегіше айқындалады:

1. Туған жерге сүйіспеншілікті қалыптастыру. Баланың туған өлкесінің табиғаты, тарихы мен мәдениеті туралы түсінігін кеңейту арқылы оның туған жерге деген құрметі мен қорғауға деген ынтасын да-



мыту. Табиғаттың сұлулығын сезіну мен оны аялау сезімін тәрбиелеу арқылы экологиялық және патриоттық сана біртұтас қалыптасады.

2. Мемлекеттік рәміздерге құрмет сезімін дарыту. Ту, Елтаңба және Әнұран сияқты ұлттық нышандардың мәнін түсіндіру арқылы балаларда мемлекеттік нышандарға деген құрмет пен мақтаныш сезімін қалыптастыру маңызды.
3. Ұлттық мәдениет пен дәстүрге құрмет. Қазақ халқының әдет-ғұрыптарын, салт-дәстүрлерін, ұлттық ойындары мен мерекелерін таныстыру арқылы баланың рухани дүниесін байыту және ұлттық сәйкестігін күшейту көзделеді.
4. Қоғамға адал қызмет ету ұстанымын қалыптастыру. Адалдық, еңбексүйгіштік, әділдік, жауапкершілік және мейірімділік сияқты моральдық-адамгершілік құндылықтарды меңгерту арқылы азаматтық сана қалыптасады.
5. Ұлтаралық достық пен толеранттылықты тәрбиелеу. Қазақстанның көпұлтты қоғамында бейбітшілік, өзара құрмет және келісім қағидаттарын дәріптеу арқылы балаларды басқа ұлт өкілдеріне сыйластықпен қарауға үйрету.

Мектепке дейінгі ұйым меңгерушісінің басқарушылық рөлі осы міндеттердің орындалуында шешуші маңызға ие. Меңгеруші тек педагогикалық ұжымды ұйымдастырып, тәрбие процесін жоспарлап, бақылап қана қоймай, сонымен қатар инновациялық тәсілдерді енгізуші, тәрбиешілердің кәсіби дамуын үйлестіруші және ата-аналар мен қоғамды біріктіруші тұлға ретінде әрекет етеді. Оның басқарушылық шешімдері мен әдістемелік жетекшілігі тәрбиелеу-білім беру процесінің тиімділігін арттыруда негізгі фактор болып табылады.

Басқарушылық әрекеттің сапасы мектепке дейінгі ұйымдағы патриоттық тәрбие жұмысының мазмұны мен нәтижелілігін айқындайды. Меңгеруші қызметінің тиімділігі тәрбиешілердің кәсіби құзыреттілігін арттыруға, ата-аналармен серіктестік қарым-қатынасты нығайтуға және балаларда отансүйгіштік құндылықтарды жүйелі түрде қалыптасты-

руға ықпал етеді. Сондықтан да балаларға патриоттық тәрбие берудегі меңгерушінің басқарушылық рөлін жан-жақты зерттеу, оның әдістемелік, ұйымдастырушылық және көшбасшылық қызметін талдау – бүгінгі күннің өзекті талабы. Мұндай зерттеулер мектепке дейінгі тәрбие жүйесін жаңғыртуға және жас ұрпақты елжандылыққа тәрбиелеу сапасын арттыруға мүмкіндік береді [4].

Меңгерушінің патриоттық тәрбиедегі басқарушылық рөлі көпқырлы сипатқа ие және бірнеше өзара байланысты бағыттар арқылы жүзеге асырылады.

1. Жоспарлау және ұйымдастыру қызметі. Меңгеруші патриоттық тәрбиеге қатысты іс-шараларды тәрбиелеу-білім беру процесі жұмысының жылдық жоспарына енгізіп, оларды жүйелі түрде іске асыруды қамтамасыз етеді. Бұл бағытта мерекелік, мәдени және тәрбиелік жобаларды ұйымдастыру, олардың мазмұнын ұлттық және азаматтық құндылықтармен байыту маңызды.
2. Кадрлық әлеуетті дамыту. Педагогтардың кәсіби құзыреттілігін арттыру – басқарушылық қызметтің басты құрамдас бөлігі. Меңгеруші тәрбиешілердің патриоттық тәрбие бойынша әдістемелік білімін жетілдіру мақсатында семинарлар, тәжірибе алмасу алаңдары мен тренингтер ұйымдастырады. Мұндай жұмыс педагогтардың шығармашылық әлеуетін арттырып, патриоттық мазмұнды іс-шараларды тиімді жоспарлауға мүмкіндік береді.
3. Серіктестік байланыстарды дамыту. Балалардың отансүйгіштік сезімін қалыптастыруда отбасы мен қоғамның бірлескен рөлі ерекше. Осы мақсатта меңгеруші ата-аналар, қоғамдық ұйымдар, мәдени орталықтар және кітапханалармен серіктестік орната отырып, тәрбиенің біртұтас кеңістігін қалыптастырады. Мұндай ынтымақтастық ұлттық сана мен рухани бірегейлікті нығайтуға ықпал етеді.
4. Инновациялық тәсілдерді енгізу. Қазіргі цифрлық дәуірде патриоттық тәрбие мазмұнын жаңғырту өзекті міндеттердің бірі. Меңгеруші интерактивті ойындар, мультимедиялық ресурстар, цифрлық



платформалар мен жобалық әдістер арқылы балалардың танымдық белсенділігін арттыруға жағдай жасайды. Мұндай инновациялық тәсілдер патриоттық құндылықтарды заманауи форматта меңгеруге мүмкіндік береді [5].

5. Бақылау және талдау қызметі. Меңгеруші педагогтардың жұмысының нәтижелілігін жүйелі түрде бағалап, тәрбие процесінің тиімділігін талдау арқылы кері байланыс орнатады. Бұл үдеріс білім беру сапасын арттыруға және әдісте-

мелік жұмысты жетілдіруге бағытталған.

Аталған бағыттарды тәжірибеде тиімді іске асыру мақсатында №37 «Арман» балабақшасында ата-аналар мен педагогтардың бірлескен іс-шараларына арналған жылдық жұмыс жоспары ұсынылады. Бұл жоспар патриоттық тәрбиенің мазмұнын тереңдетуге, ұжым мен отбасы арасындағы өзара байланыстарды нығайтуға және балалардың ұлттық сана-сезімін қалыптастыруға бағытталған.

Кесте – 1. Ата-аналар мен педагогтардың бірлескен іс-шараларының жоспары

Айы	Іс-шара тақырыбы	Мақсаты	Іс-шара түрі мен форматы	Жауаптылар
Қыркүйек	«Мен – Қазақстан азаматымын»	Отанға деген мақтаныш сезімін қалыптастыру	«Менің Отаным – Қазақстан» сурет көрмесі, ант қабылдау рәсімі	Меңгеруші, тәрбиешілер, музыкалық жетекші
Қазан	«Мемлекеттік рәміздер – ел мақтанышы»	Мемлекеттік рәміздердің мәнін түсіндіру, құрмет сезімін қалыптастыру	«Рәміздер – менің мақтанышым» танымдық сағаты, шығармашылық кеш	Тәрбиешілер, әдіскер, ата-аналар
Желтоқсан	«Тәуелсіз елдің ұландары»	Тәуелсіз ел тарихына құрмет сезімін дамыту, ұлттық сана қалыптастыру	«Мен – тәуелсіз елдің перзентімін» мерекелік концерт, «Қазақстан – менің жүрегімде» көрмесі	Меңгеруші, тәрбиешілер, музыка және дене жетекшіс
Қаңтар	«Менің отбасым – менің Отаным»	Отбасылық құндылықтар арқылы отанға сүйіспеншілік сезімін қалыптастыру	Отбасылық фотокөрме, «Менің отбасымның шежіресі» жобасы, ата-аналармен кездесу	Меңгеруші, тәрбиешілер, ата-аналар комитеті
Ақпан	«Туған жерімнің табиғатын қорғаймын»	Табиғатты қорғау арқылы туған жерге деген сүйіспеншілікті арттыру	Эко-акция, ағаш отырғызу, бейнеролик көру, сурет байқауы	Тәрбиешілер, экологиялық жетекші, ата-аналар
Наурыз	«Ұлттық мерекелер – ел бірлігінің негізі»	Ұлттық дәстүрлерді дәріптеу арқылы бірлік пен ынтымаққа тәрбиелеу	«Наурыз думан» мерекелік шарасы, ұлттық киімдер көрмесі	Меңгеруші, музыкалық жетекші, тәрбиешілер
Сәуір	«Ел қорғайтын батырлар»	Батырлық пен ерлік үлгілерін таныстыру, Отан қорғауға құрмет қалыптастыру	«Батырлар елі – Қазақстан» патриоттық кеші, ата-аналармен викторина	Әдіскер, тәрбиешілер, ата-аналар



Мамыр	«Отанға тағзым»	Жеңіс күніне орай ел тарихына тағзым етуге тәрбиелеу	«Мәңгілік даңқ» бұрышы, ардагерлермен кездесу, естелік концерт	Меңгеруші, тәрбиешілер, ата-аналар
Маусым	«Бейбіт елдің балалары»	Балаларды достыққа, ынтымаққа баулу	«Достық керуені» ойын фестивалі, бейбітшілік суреттер көрмесі	Тәрбиешілер, психолог, ата-аналар

Меңгеруші - мектепке дейінгі ұйымдағы тәрбиелік және педагогикалық процестің негізгі үйлестірушісі әрі басқару жүйесінің өзегі. Оның қабылдайтын басқарушылық шешімдері мен ұйымдастырушылық әрекеттері патриоттық тәрбиенің мазмұны мен сапасына тікелей ықпал етеді. Тиімді басқару жүйесі арқылы балабақшада балалардың ұлттық сана-сезімін қалыптастыруға, туған жерге деген сүйіспеншілігін және елжандылық қасиеттерін дамытуға қолайлы жағдай жасалады.

Ойымызды қорыта келе, мектепке дейінгі ұйымдарда патриоттық тәрбие беру - ұлт болашағын қалыптастырудың маңызды тетігі болып табылады. Бұл үдерістің тиімділігін қамтамасыз етуде меңгерушінің басқарушылық рөлі айрықша мәнге ие. Ол педагогикалық ұжым мен ата-аналар қауымдастығы арасындағы өзара серікте-

стікті ұйымдастырып, тәрбиелік жұмыстың мазмұнын жүйелі түрде бағыттайды. Мұндай үйлесімді басқару тәрбиенің тұтастығын қамтамасыз етіп, балалардың бойында ұлттық және рухани құндылықтарға құрмет сезімін нығайтады. Жылдық жоспар негізінде жүзеге асырылатын бірлескен іс-шаралар баланың туған жеріне, еліне және халқына деген сүйіспеншілігін арттыруға, азаматтық жауапкершілігі мен ұлттық сана-сезімін қалыптастыруға бағытталады. Бұл үдерістің нәтижелілігі басқарушының стратегиялық көзқарасына, педагогтардың кәсіби құзыреттілігіне және ата-аналардың тәрбиелік процестегі белсенділігіне байланысты. Осылайша, мектепке дейінгі ұйымдағы біртұтас тәрбиелік орта - елін сүйетін, рухы биік, ұлттық құндылықтарды қадірлей білетін ұрпақты қалыптастырудың негізгі кепілі болып табылады. Мұндай ортада әрбір бала өзін қоғамның ажырамас бөлігі ретінде сезініп, отансүйгіш тұлға ретінде дамиды.

Әдебиеттер

1. «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік стандарты». ҚР Оқу-ағарту министрлігі. №348 бұйрығы, 2022 ж.
2. «Адал азамат» біртұтас тәрбие бағдарламасы. 2025 ж.
3. Жумабекова Ф.Н. Мектепке дейінгі тәрбие. Оқулық, «Ай Пи Ар Медиа» компаниясы ЖШҚ, 2025.-510 б.
4. «Менің елім – менің жерім» мектепке дейінгі жастағы балаларды патриоттық тәрбиелеу бойынша әдістемелік ұсыным. Мектепке дейінгі балалық шақ республикалық орталығы, 2014 –Астана, –2014 ж. – 32 б.
5. Бейсенбекова Г.Б Мектепке дейінгі білім беруді ұйымдастыру және басқару. Оқу құралы. Қарағанды. «Ақнұр» баспасы.2021. – 170 б.



БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛІН ДАМУДА ОЙЫН МЕН ЖАТТЫҒУЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ



Ратқұл Элмира Асқарқызы

Астана қаласы
№28 «Жұлдыз» санаториялық
балабақшасының
тәрбиешісі



Аңдапна. Мақалада мектеп жасына дейінгі балалардың тілін дамыту үдерісінде ойын мен тілдік жаттығуларды қолданудың педагогикалық тиімділігі қарастырылды. Ойынның бала тұлғасын жан-жақты дамытатын әмбебап құрал ретіндегі рөлі, сөйлеу дағдыларының қалыптасуына ықпал ететін әдістемелік тәсілдері сипатталды. Сонымен қатар, жаттығулар арқылы балалардың сөздік қорын байыту, дыбыстық мәдениетін жетілдіру, байланыстырып сөйлеу қабілетін арттыру жолдары көрсетілді.



Түйін сөздер: тіл дамыту, ойын, жаттығу, сөйлеу әрекеті, байланыстырып сөйлеу, сөздік қор, коммуникативтік дағды, мектепке дейінгі жас.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандартында коммуникативтік дағдыларды дамыту балалардың жеке ерекшеліктері мен қажеттіліктерін ескере отырып, ауызекі сөйлеуді, сөздік қорды қалыптастыруды қарастыратыны көрсетілген. Балалардың сөздік қорын байыту, байланыстырып сөйлеу дағдыларын қалыптастыру, диалогтік сөйлеуін және тілін дамытуда ойын әдістерін қолдану қажеттілігі атап өтіледі [1].

Қазіргі таңда мектепке дейінгі білім беру жүйесінің негізгі міндеттерінің бірі - баланың тұлғалық дамуын кешенді түрде қамтамасыз ету. Бұл ретте тілдік даму жетекші орын алады. Өйткені тіл - баланың ойлау, есте сақтау, қабылдау, қиялдау сияқты психикалық процестерінің қалыптасуы мен жетілуінің негізі болумен қатар, оның әлеуметтік ортаға бейімделуінің, қоршаған ортамен тиімді қарым-қатынас орнатуының басты құралы болып табылады. Зерттеулер мен педагогикалық тәжірибе көрсеткендей, тілдік қабілеті жоғары дамыған бала мектепке жеңіл бейімделеді, оқу материалын тез меңгереді, өз ойын еркін және жүйелі жеткізе алады. Ал сөйлеу тілі кештеу қалыптасқан

балалар мектепте оқуда қиындыққа тап болады, өз ортасына толықтай сіңісе алмайды. Сондықтан мектепке дейінгі жаста тіл дамыту жұмыстары - болашақ оқу жетістіктерінің іргетасы болып саналады [2].

Баланың тілін дамытуда ойын мен жаттығу-табиғи және тиімді әдіс. Ойын барысында бала еркін қарым-қатынас жасап, тілдік белсенділігін арттырады, сөйлеу жағдаяттарына икемделеді. Рөлдік және дидактикалық ойындар арқылы жаңа сөздерді меңгеру, сөйлем құрау, сұрақ-жауап түрінде сөйлесу машықтары дамины. Тілдік жаттығулар дыбыстарды дұрыс айтуға, грамматикалық құрылымдарды меңгеруге және сөйлеу қарқынын реттеуге бағытталады. Педагог ойын мен жаттығуды кіріктіріп ұйымдастырғанда балалардың қызығушылығы мен танымдық белсенділігі артып, тілдік даму нәтижелі болады. Ойын элементтері сөйлеу мәдениетін қалыптастырумен қатар, эмоциялық және әлеуметтік дағдыларды да дамытады. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, жүйелі қолданылған ойын мен жаттығулар балалардың сөздік қорын 00–40%-ға арттырып, еркін сөйлесу деңгейін айтарлықтай жақ-



сартады.

Мектепке дейінгі жастағы баланың тілі - оның ойлау, қарым-қатынас және таным үдерісінің негізгі құралы. Тілді меңгеру тек дайын білімді қабылдау арқылы емес, белсенді әрекет пен тәжірибе барысында қалыптасады. Сондықтан ойын мен жаттығу-тілдік дамудың ең табиғи және нәтижелі тәсілдері. Баланың тілін тіл дамытуда ойын мен жаттығуды жүйелі қолдану - балалардың сөздік қорын молайтып, сөйлеу мәдениетін қалыптастырудың ең тиімді жолы. Ойын - бала дамуының жетекші әрекеті болғандықтан олар қоршаған ортаны таниды, жаңа ұғымдарды меңгереді, сөйлеу жағдаяттарын табиғи жағдайда қолданады. Ойын процесінде бала өз ойын еркін жеткізіп, жаңа сөздерді есте сақтайды, сөйлем құруға дағдыланады [3].

Балалардың тілін дамытуға арналған ойындардың негізгі түрлері: дидактикалық ойындар (сөздік қорды кеңейтуге арналған); рөлдік ойындар (қарым-қатынас дағдыларын дамыту); қимылды ойындар (сөйлеуді қимылмен байланыстыру); шығармашылық ойындар (сюжеттік әңгімелер мен диалогтар құрастыру). Мектепке дейінгі ұйымдарда балалардың тілін дамыту үшін ойын әдісі ерекше тиімді құрал болып табылады. Ойын барысында бала қоршаған ортамен қарым-қатынас орнатып, жаңа сөздерді меңгереді, сөйлем құрау, өз ойын еркін жеткізу дағдыларын дамытады. Төменде тәжірибемізде қолданған бірнеше ойын түрлерін ұсынамыз:

Ойынның атауы: «Сиқырлы қап»

Мақсаты: Сөздік қорды байыту, зат атауларын бекіту.

Жүргізілуі: Қаптың ішіне әртүрлі заттар салынады (доп, қасық, кітап, т.б.). Бала қолымен бір затты алып, сипап, оның не екенін табады және сол сөзбен сөйлем құрайды.

Ойынның атауы: «Кім тез айтады?»

Мақсаты: Сөз тіркестері мен сөйлемдерді дұрыс және тез айтуға жаттықтыру. Жүргізілуі: Тәрбиеші суреттер көрсетіп, балалардан сол суретке байланысты 4-5 сөйлем айтуын сұрайды.

Ойынның атауы: «Сурет арқылы әңгіме»

Мақсаты: Әңгімелеу қабілетін дамыту.

Жүргізілуі: Балаларға бір көрініс бейнеленген сурет беріледі. Әр бала өз нұсқасын айтып шығады, ал тәрбиеші дұрыс сөйлем құрылымын бекітеді.

Мұндай ойындар баланың қызығушылығын арттырып, тілдік белсенділігін, есте сақтауын және ойлау қабілетін жетілдіреді.

Баланың тілін дамытуға арналған жаттығулардың да маңызы зор. Баланың тілін дамыту - оның танымдық, әлеуметтік және эмоционалдық дамуының негізгі бөлігі. Тілдік жаттығулар арқылы бала сөздік қорын байытып, сөйлеу мүшелерін жаттықтырады, дыбыстарды дұрыс айтуға, сөздерді орынды қолдануға, байланыстырып сөйлеуге үйренеді. Мұндай жаттығулар балалардың сөйлеу мәдениетін, өз ойын анық жеткізу қабілетін қалыптастырады және логикалық ойлауын дамытады. Осындай жаттығуларды тәжірибеде қолдану үлгісі ұсамыз.

Жаттығу атауы: «Айт та, қайтала!»

Мақсаты: Дыбыстарды дұрыс айтуға және фонематикалық естуін дамыту. Өткізу тәсілі: Тәрбиеші белгілі бір дыбысты (мысалы, «с», «р») айтады, балалар оны бірнеше рет қайталайды және сол дыбыстан басталатын сөздер айтады.

Жаттығу атауы: «Жоғалған сөзді тап!»

Мақсаты: Сөйлемдегі сөздердің байланысын түсінуге және сөйлеу құрылымын жетілдіруге үйрету.

Өткізу тәсілі: Тәрбиеші сөйлем айтады: «Бала орманда ... көрді». Балалар бос орынды сөзбен (қоян, құс, аю) толтырады.

Жаттығу атауы: «Кім тез айтады?»

Мақсаты: Артикуляция мен сөйлеу жылдамдығын дамыту.

Өткізу тәсілі: Балаларға жаңылтпаштар мен қысқа сөз тіркестері беріледі. Кім тез және анық айтады - сол жеңімпаз.



Жаттығу атауы: «Сурет бойынша әңгіме құра»

Мақсаты: Байланыстырып сөйлеу мен ойлау қабілетін жетілдіру.

Өткізу тәсілі: Балаларға бір сурет көрсетіледі. Әр бала сурет бойынша қысқа әңгіме немесе 5-6 сөйлем құрайды.

Мұндай жаттығуларды жүйелі қолдану балалардың сөйлеу дағдыларын жетілдіріп, тілдің грамматикалық құрылымын меңгеруге, шығармашылық ойлау мен өз ойын еркін жеткізуге көмектеседі. Конеч форміТілдік жаттығулар баланың артикуляциялық аппаратын дамытады, дыбыстарды дұрыс айтуға және сөйлемді грамматикалық тұрғыдан дұрыс құрастыруға үйретеді. Олар үш бағытта ұйымдастырылады: Фонетикалық жаттығулар - дыбыстарды ажырату, интонацияны реттеу. Лексикалық жаттығулар - сөздерді мағынасына қарай топтау, синоним-антоним табу. Грамматикалық жаттығулар - сөйлем құрастыру, сөз түрлендіру [3].

Жаттығулардың баланың тілін дамытуға және қазіргі кезде жиі кездесетін тіл мүкістігі бар балаларға ықпалы өте зор. Тілдің табиғи дамуына әсері: Тілдік жаттығулар арқылы бала дыбыстарды дұрыс айтуға, сөзді анық естіп, қайталауға, сөйлем құрылымын меңгеруге үйренеді. Бұл-сөйлеудің фонематикалық, лексикалық және грамматикалық жағын бірдей дамытады. Баланың ойлау, есте сақтау, зейін қою сияқты психикалық процестері де белсенді жұмыс істейді.

Тіл мүкістігі бар балалармен жұмыс жасауға да ықпалы зор. Қазіргі уақытта баланың сөйлеуіндегі кемшіліктер - мысалы, дыбыстарды бұрмалау, кей сөздерді тастап кету, байланыстырылған сөйлеудің әлсіздігі жиі байқалады. Жаттығулар мұндай балаларға: артикуляциялық бұлшықеттерін жаттықтыруға, дыбыстарды дұрыс айтуға және ажыратуға, сөздік қорын кеңейтуге, байланыстырып сөйлеуге, өз ойларын жүйелі жеткізуге көмектеседі.

Тәжірибедегі тиімділігі: Мысалы, тіл мүкістігі бар балаларға арналған «Дыбысты тап», «Сурет арқылы сөйлем құра», «Жаңылтпашты қайтала» сияқты жаттығулар фонематикалық қабылдауды, есту және көру арқылы

есте сақтауды дамытады. Мұндай жүйелі жұмыс логопедиялық түзету сабақтарымен қатар жүрсе, сөйлеу сапасы айтарлықтай жақсарады. Педагогикалық тәжірибе көрсеткендей, ойын мен жаттығуларды біріктіріп қолдану балалардың тілдік белсенділігін арттырады және логикалық ойлауын дамытады. Ойын мен жаттығуларды біріктіріп қолдану - баланың тілін дамытудың ең тиімді әдістерінің бірі. Бұл тәсіл оқыту мен тәрбиелеу процесін қызықты, эмоционалды және белсенді етеді [4].

Ойын мен жаттығуларды біріктіріп қолдандудың негізгі ерекшеліктері:

1. Интеграциялық сипатта болады - ойын арқылы бала еркін сөйлейді, ал жаттығу арқылы дағдыларын бекітеді.
2. Мотивацияны арттырады - ойын элементтері тіл дамыту жаттығуларын зеріктірмей, табиғи ортада өткізуге мүмкіндік береді.
3. Коммуникативтік белсенділікті күшейтеді - балалар бір-бірімен сөйлесіп, сұрақ қояды, жауап береді, яғни тіл қарым-қатынасы дамиды.
4. Шығармашылық пен қиялды дамытады - ойын сюжеті мен жаттығулар мазмұны баланың ойлау және елестету қабілетін кеңейтеді.

Ойын мен жаттығуларды біріктіріп қолдандудың артықшылықтары:

1. Тілді табиғи жағдайда меңгеру-бала жаңа сөздерді, сөйлем құрылымдарын ойнау барысында өздігінен қолдана бастайды.
2. Қызығушылық пен белсенділік - ойын-жаттығу сабақтары баланың ішкі уәжін арттырады, зейін мен есте сақтауды күшейтеді.
3. Эмоциялық жайлылық - ойын атмосферасы баланың өз ойын еркін айтуына мүмкіндік береді.
4. Кешенді даму - тілмен қатар логикалық ойлау, моторика, қимыл-қозғалыс, тыңдау және көру қабілеттері қатар да-



миды [5].

Сондықтан ойын мен жаттығуды біріктіру - баланың тілін дамытуда жүйелілік пен қызығушылықты сақтай отырып, тиімді нәтижеге жеткізетін заманауи педагогикалық тәсіл.

Жас ерекшелігіне сай балалардың тілін дамыту үдерісінде ойын мен тілдік жаттығуларды біріктіріп қолдану тілдік дағдыларды қалыптастырудың ең нәтижелі тәсілдерінің бірі. Ойын баланың табиғи қажеттілігіне сүйеніп, қызығушылығын арттырса, жаттығулар сол тілдік қабілеттерді нақты бекітуге мүмкіндік береді. Екеуін ұштастыра қолдану арқылы бала сөздік қорын байытып, сөйлеу мәдениетін, дұрыс дыбыстау мен байланыстырып сөйлеу дағдыларын дамытады. Сонымен қатар бұл әдіс тіл мүкістігі бар балалардың сөйлеу мүшелерін белсенді жұмысқа қосып, логопедиялық түзетуге көмектеседі. Нәтижесінде балалардың коммуникативтік құзыреттілігі артып, өз ойын еркін жеткізе алатын, тілдік тұрғыдан белсенді тұлға қалыптасады.

Ойын мен тілдік жаттығуларды қатар қолдану баланың тілін дамытудың табиғи, белсенді және нәтижелі жолы болып табылады. Оның тиімділігі бірнеше бағытта көрінеді:

Тілдік белсенділікті арттырады. Балалар ойын барысында еркін сөйлеп, жаңа сөздерді қолдануға талпынады. Жаттығулар арқылы бұл дағды бекіп, сөйлеу әрекеті тұрақты қалыптасады.

Фонематикалық және артикуляциялық қабілеттерді дамытады. Тілдік жаттығулар сөйлеу мүшелерін жаттықтырып, дыбыстарды дұрыс айтуға көмектеседі. Бұл әсіресе тіл

мүкістігі бар балалар үшін өте маңызды.

Сөздік қорды кеңейтеді. Ойындар мен жаттығулар жаңа сөздерді үйренуге, олардың мағынасын түсінуге және сөйлемде орынды қолдануға мүмкіндік береді. Коммуникативтік және әлеуметтік дағдыларды қалыптастырады. Бірлескен ойындар балаларды тыңдауға, сұрақ қоюға, өз ойын айтуға, пікір алмасуға үйретеді.

Эмоциялық жайлылық пен мотивация тудырады. Балалар ойын арқылы қызығушылықпен үйренеді, бұл тіл үйрету процесін табиғи әрі тартымды етеді. Шығармашылық және когнитивтік қабілеттерді дамытады. Сюжеттік ойындар мен тілдік тапсырмалар қиялды, ойлауды, есте сақтауды белсендіреді. Осылайша, ойын мен тілдік жаттығуларды үйлестіріп қолдану баланың сөйлеу қабілетін кешенді түрде дамытады, тілдік мәдениетін қалыптастырады және тұлғалық өсуіне оң әсер етеді.

Ойымызды қорытындылай келе, балалардың тілін дамытуда ойын мен жаттығуларды қолдану тәрбиелеу-білім беру процесінің ажырамас бөлігі болып табылады. Ойын - баланың сөйлеуге деген табиғи ынтасын оятады, ал жаттығу - оны жүйелеп, тілдік нормаларды бекітеді. Педагог екі әдісті үйлестіре отырып, тілдік белсенділік пен коммуникативтік қабілеттердің қалыптасуына жағдай жасайды. Тілдік жаттығулар тек қалыпты дамып келе жатқан балалардың ғана емес, сөйлеу бұзылысы бар балалардың да тілін, ойлауын, коммуникативтік қабілетін дамытудың басты құралы болып табылады.

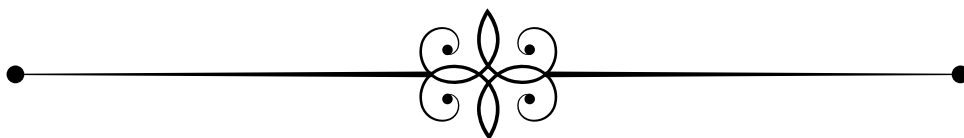
Әдебиеттер

1. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығы).
2. Жиенбаева С.Н., Адамова М.Е., Сағалиева Ж.К., Ерманова М.Н. Мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеуін дамыту әдістемесі: Әдістемелік құрал. Астана: БИКА, 2025, 80 б.
3. Метербаева К., Искакова А. Мектеп жасына дейінгі балалардың тілін дамыту әдістемесі. оқу құралы – Астана : Фолиант, 2017.
4. Ақылбекова А.М. Мектепке дейінгі балалардың тілін дамытуда ойын технологиясының маңызы //



Altyn bilim kily. – 2022. - № 2.

5. Жәнәбілова Ү.А. Ойын арқылы мектеп жасына дейінгі балалар тілінің дыбыстық мәдениетін тәрбиелеудің педагогикалық ерекшеліктері // Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті Хабаршы«Педагогика ғылымдары» сериясы, №1(65), 2020





МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДЫ БАСҚАРУДЫҢ ЗАМАНАУИ ТӘСІЛДЕРІ



Ихсанова Дария Хакимовна
БҚО, Орал қаласы,
№21 “Алпамыс” бөбекжайы МКҚК
менгерушісі



Аңдапта. Мақалада білім мазмұнын жаңарту жағдайында мектепке дейінгі ұйымды басқарудың заманауи үрдістері қарастырылады. Басшының негізгі функциялары, басқарудағы инновациялық тәсілдер, корпоративтік мәдениеттің маңызы мен басқару процестерін цифрландырудың рөлі ашып көрсетіледі. Ерекше назар педагогтардан құралған кәсіби команданы қалыптастыруға, қолайлы білім беру ортасын жасауға және көрсетілетін білім беру қызметтерінің сапасын арттыруға аударылады.



Түйін сөздері: мектепке дейінгі ұйым, басқару, көшбасшылық, инновация, цифрландыру, білім сапасы, ұжым.

Қазіргі мектепке дейінгі білім беру жүйесі мазмұнды жаңарту, инновациялық технологияларды енгізу және басқару процестерін цифрландырумен байланысты белсенді өзгерістер кезеңін бастан кешіруде. Мектепке дейінгі ұйымның меңгерушісі енді тек әкімші ғана емес, ортақ мақсаттарға ұжымды бағыттайтын, тәрбиелеу-білім беру процесінің тиімділігін қамтамасыз ететін және ұйымның оң имиджін қалыптастыратын стратегиялық көшбасшыға айналады.

Мектепке дейінгі ұйымды басқару бүгінгі таңда педагогикалық құзыреттілікті, ұйымдастырушылық қабілетті және талдау жасау дағдысын қажет ететін күрделі әрі көпқырлы қызмет болып табылады.

1. Заманауи басқарудың теориялық негіздері

Мектепке дейінгі ұйымды басқаруды жоспарлау, ұйымдастыру, үйлестіру, уәждеу және бақылау кезеңдерін қамтиды. Заманауи басқару тәсілдері келесі қағидаларға сүйенеді:

Басқаруды гуманизациялау – педагог пен баланың тұлғасын басты құндылық ретінде тану;

Демократиялылық пен ашықтық – педагогтар мен ата-аналарды шешім қабылдау процесіне тарту;

Инновациялылық – өзгерістерге ашық болу және жаңа шешімдерді іздеу;

Серіктестік және командалық өзара іс-қимыл.

Балабақша меңгерушісі қазіргі заманғы менеджмент құралдарын меңгеріп, жағдайды талдай отырып, ұйымның даму стратегиясын құра білуі тиіс.

2. Басқарудағы инновациялық тәсілдер

Заманауи басқару технологиялары процестердің тиімділігі мен ашықтығын арттыруға бағытталған. олардың қатарында:

Жобалық басқару – ұйым қызметін нақты жобалар арқылы ұйымдастыру (мысалы, экологиялық тәрбие, цифрлық сауаттылық, патриоттық тәрбие).

Модульдік жоспарлау – әр педагог өз функционалдық бағытына жауап беретін икемді басқару жүйесі.



Білім сапасын басқару – педагогикалық қызметтің нәтижелерін талдауға, өзіндік бағалауға және ішкі мониторингке негізделген жүйе.

Басқаруды цифрландыру – электронды журналдар, онлайн-сауалнамалар, виртуалды жиналыстар, Google формалары мен корпоративтік чаттар арқылы өзара әрекеттесуді оңтайландыру.

Бұл тәсілдер басқаруды неғұрлым ашық, икемді және нәтижеге бағытталған етеді.

3. Педагогикалық ұжымның көшбасшысы ретіндегі меңгерушінің рөлі

Қазіргі заманғы басшы – ұжымды ынталандыра алатын және серіктестік атмосфера-сын қалыптастыратын көшбасшы.

Тиімді көшбасшы:

- ұйымның миссиясын және құндылықтарын қалыптастырады;
- қызметкерлердің кәсіби өсуіне жағдай жасайды;
- педагогтардың шығармашылық бастамаларын қолдайды;
- тәжірибе алмасу мен тәлімгерлікті ұйымдастырады;
- корпоративтік мәдениетті дамытады.

Балабақша меңгерушісі менеджердің, педагогтың және психологтың функцияларын біріктіре білуі керек. Ол ұйымның жалпы жұмыс ырғағын анықтап, ұжымда жағымды психологиялық климат пен инновациялық белсенділікті қалыптастырады.

4. Басқарудың заманауи технологиялары және цифрландыру

Цифрлық технологиялар басқару қызметінің ажырамас бөлігіне айналууда.

Ақпараттық-коммуникациялық құралдарды пайдалану мүмкіндік береді:

- құжат айналымын автоматтандыруға;

- ақпарат алмасу жылдамдығын арттыруға;
- барлық қатысушылар арасындағы коммуникацияны жақсартуға;
- ұйым жұмысының көрсеткіштерін мониторингтеу мен талдауға.

Smartion, Google Workspace, Telegram арналары, онлайн сауалнамалар сияқты платформаларды қолдану жұмысты оңтайландырып қана қоймай, басқаруды заманауи әрі ашық етеді.

5. Табысты басқарудың негізі – педагогикалық ұжым

Мектепке дейінгі ұйымның басты ресурсы – оның педагогикалық ұжымы. Қазіргі тәсілдер меңгерушіден келесі жағдайларды жасауды талап етеді:

- педагогтардың кәсіби және тұлғалық дамуына мүмкіндік беру;
- тәлімгерлік пен коучингті енгізу;
- жетістіктерді мойындау арқылы уәждеу;
- біртұтас команда рухын қалыптастыру.

ортақ мақсаттар мен құндылықтар біріктірген ұжым жоғары нәтижелерге жетіп, ұйымның тұрақты дамуын қамтамасыз ете алады.

Мектепке дейінгі ұйымды басқарудың заманауи тәсілдері тиімді, ашық және инновацияға бағытталған жүйені қалыптастыруға бағытталған. Жаңа үлгідегі басшы – бұл стратег, коммуникация жасаушы және шабыт беруші тұлға, ол педагогикалық миссия мен заманауи басқару технологияларын ұштастыра біледі. Оның құзыреттілігіне, икемділігіне және көшбасшылық қасиеттеріне тек ұжымның жетістігі ғана емес, сонымен қатар балаларға көрсетілетін білім сапасы да тәуелді.

Қазіргі заманда мектепке дейінгі ұйымды басқару тек әкімшілік қызметпен шектелмейді. Ол — стратегиялық ойлауды, инновациялық көзқарасты және үздіксіз кәсіби дамуды қажет ететін күрделі жүйе. Басшының міндеті – ұжымды ортақ мақсатқа жұмылды-



ру, педагогтардың шығармашылық әлеуетін дамыту және білім беру сапасын жаңа деңгейге көтеру.

Практикалық ұсыныстар:

- **Басқарудағы цифрлық сауаттылықты арттыру.** Менгерушілер мен әдіскерлерге арналған цифрлық менеджмент курстарын ұйымдастыру — басқару тиімділігін арттырады.
- **Кәсіби даму жүйесін құру.** Педагогтар арасында тәлімгерлік (наставничество), коучинг және кәсіби қоғамдастықтар құру арқылы үздік тәжірибе алмасуды жүйелеу.
- **Ата-аналармен серіктестік қатынасты дамыту.** Интерактивті кездесулер, ата-аналар мектептері мен бірлескен жобалар балалардың дамуына қолайлы орта қалыптастырады.
- **Білім беру сапасын мониторингтеу жүйесін жетілдіру.** Ішкі бақылау тек есеп үшін емес, педагогтардың кәсіби өсуіне бағытталған қолдау құралы болуы қажет.

- **Корпоративтік мәдениетті нығайту.** Ұжымішілік құндылықтар мен дәстүрлерді дамыту ұйымның тұрақтылығын қамтамасыз етеді.

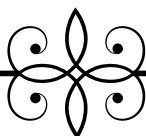
Болашақ бағыттар:

- Балабақшаларды басқаруда **жасанды интеллект пен big data технологияларын** кезең-кезеңмен енгізу;
- **Эко-басқару** және «жасыл балабақша» тұжырымдамасын дамыту;
- Балалардың әл-ауқатын бағалаудың **индикаторлық жүйесін** қалыптастыру;
- Педагогтардың эмоционалды әл-ауқатын сақтау мен **психологиялық менеджмент** элементтерін енгізу.

Қорытындылай келе, заманауи басшы – бұл жаңашылдыққа ашық, ұжыммен серіктестік орната алатын және басқару процесінде адамгершілік пен жауапкершілікті үйлестіре білетін тұлға. осындай басқару мәдениеті ғана мектепке дейінгі ұйымды дамудың жаңа сапалы деңгейіне шығара алады.

Әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы.
2. Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты.
3. Назарбаева С.А. *Білім берудегі басқарудың заманауи тәсілдері.* — Астана, 2022.
4. Щетинина Н.Ф. *Мектепке дейінгі білім беру жүйесіндегі менеджмент.* — Алматы, 2021.
5. Омарова Г.К. *Мектепке дейінгі ұйымдарды басқарудағы инновациялық технологиялар.* — Нұр-Сұлтан, 2023.
6. Левина Е.В. *Мектепке дейінгі білім берудегі педагогикалық менеджмент.* — Мәскеу, 2020.





МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРҒА КӘСІПТІК БАҒДАР БЕРЕ ОТЫРЫП ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ



Сулейманова Жаркын Кузембаевна

Астана қаласы
№60 «Арай» балабақшасының
меңгерушісі



Аңдатпа. Бұл мақала мектеп жасына дейінгі балаларға кәсіптік бағдар бере отырып қаржылық сауаттылықты қалыптастыру жолдарын қарастырады. Кәсіптік бағдар беру элементтері балалардың еңбекке, ақшаны дұрыс пайдалануға және экономикалық түсініктерді меңгеруге деген қызығушылығын арттырады.



Түйін сөздер: қаржылық сауаттылық, мектеп жасына дейінгі балалар, кәсіптік бағдар, ерте даму, еңбекке баулу, жауапкершілік, білім беру, дағдыларды қалыптастыру.

Қазіргі қоғамда қаржылық сауаттылық – тұлғаның әлеуметтік-тұрмыстық және экономикалық әл-ауқатын қамтамасыз ететін маңызды құзыреттіліктердің бірі. Қаржыны дұрыс басқару, еңбек пен мамандықтың құнын түсіну, қаражатты жоспарлау сияқты дағдылар неғұрлым ерте қалыптасса, соғұрлым бала болашақта саналы қаржылық мінез-құлыққа ие болады. Осы тұрғыдан алғанда мектеп жасына дейінгі кезең – негізгі ұғымдардың алғашқы негізін салуға ең қолайлы уақыт.

Бүгінгі таңда балабақшада жүргізілетін кәсіптік бағдар беру жұмыстары балаларды түрлі мамандықтармен таныстырумен шектелмей, еңбек пен ақша арасындағы байланысты түсіндіру, заттардың құны, шығын мен үнемдеу, қаражатқа жауапкершілікпен қарау сияқты бастапқы қаржылық дағдыларды қалыптастырумен толықтырылуда.

Сондықтан осы кезеңде кәсіптік бағдар беру элементтерін енгізу арқылы қаржылық сауаттылықтың бастапқы дағдыларын қалыптастыру өзекті мәселе болып отыр.

Мектеп жасына дейінгі балаларға қарапайым еңбек түрлерін, мамандықтар әлемін та-

ныстыру арқылы еңбекқорлық, үнемшілдік, жауапкершілік және ақылмен шешім қабылдау қабілеттері дарытылады. Бұл қасиеттер болашақта қаржыны дұрыс басқарудың негізін қалайды.

Мектепке дейінгі ұйымдарда кәсіптік бағдар беру элементтерін қолдану арқылы балалардың қаржылық сауаттылық дағдыларын қалыптастырудың тиімді жолдарын айқындау біздің негізгі жұмыс бағыттарымыздың бірі. Алға қойып отырған міндеттеріміз:

- Қаржылық сауаттылық ұғымының мектеп жасына дейінгі шақтағы маңыздылығын анықтау;
- Кәсіптік бағдар берудің мазмұнын Үлгілік бағдарламаға незідеу;
- Тәжірибелік іс-шаралар арқылы балалардың қарапайым экономикалық түсініктерін (ақша, еңбек, заттың құны, үнемдеу) қалыптастыру әдістерін ұсыну;
- Педагогтер мен ата-аналардың ынтымақтастығы негізінде баланың экономикалық мінез-құлқын дамыту жолдарын көрсету.



Қаржылық сауаттылық — бұл адамның табыс табу, қаражатты үнемдеу, жоспарлау және тиімді пайдалану қабілеттері.

Мектепке дейінгі кезеңде балалар ақшаның нақты мәнін толық түсінбесе де, «заттың бағасы», «еңбекпен табыс табу», «ойын арқылы айырбас жасау» сияқты қарапайым ұғымдарды меңгере алады.

Мысалы, «Дүкен» ойыны кезінде бала сатушы мен сатып алушы рөлін атқарып, тауар мен ақша арасындағы айырбасты түсінеді. Бұл тәжірибе оның экономикалық ойлау қабілетінің дамуына ықпал етеді.

Кәсіптік бағдар беру — бұл баланың әртүрлі мамандықтармен танысуы және еңбекке деген қызығушылығын арттыру процесі. Біз өз тәжірибеміздегі бұл бағыттағы келесі іс-әрекеттер тиімді деп танымыз:

Сюжетті-рөлдік ойындар: «Дәрігер мен науқас», «Шаштараз», «Құрылысшы», «Аспаз», «Сатушы» т.б.

Еңбек әрекеттері: бөлме гүлдерін күту, үстел жинау, ойыншықтарды реттеу.

Кәсіп иелерімен кездесу: ата-аналар өз мамандықтары жайлы әңгімелейді.

Экономикалық ойындар: «Тиынды жина», «Ақша санаймыз», «Қажетті мен қалаулыны ажырат» т.б.

Қаржылық сауаттылықты қалыптастыруда педагогтеріміз келесі педагогикалық шарттарды ұстанады:

- Тәрбиелеу-білім беру процесінде экономикалық мазмұнды ойындар жүйесін енгізеді;
- Баланың жас ерекшелігіне сай қарапайым экономикалық терминдерді қолданады;
- Ата-аналармен бірлескен жобалар ұйымдастырады («Менің армандаған мамандығым», «Отбасылық бюджет» тақырыптарында);
- Педагогтердің қаржылық мәдениетін арттыру мақсатында семинар-тренингтер өткіземіз.

Балабақшамызда жүргізілген эксперимент барысында «Еңбек пен ақша» тақырыбына арналған ойындар циклінен кейін балалар:

- ақшаның не үшін қажет екенін түсінді (87%);
- «үнемдеу» және «бөлісу» ұғымдарын қолдана бастады (73%);
- «менің болашақ мамандығым» тақырыбында өз ойларын еркін жеткізді (90%).

Бұл көрсеткіштер кәсіптік бағдар беру элементтерінің балалардың қаржылық сауаттылығын дамытуда тиімді екенін дәлелдейді.

Мектеп жасына дейінгі балаларға кәсіптік бағдар беру — тек еңбекке баулу емес, сонымен қатар, қаржылық мәдениеттің алғашқы баспалдағы. Еңбек пен табыс арасындағы байланысты ерте жастан түсіну баланың болашақтағы жауапкершілігін, үнемшілдігін және саналы тұтынушылық мінез-құлқын қалыптастырады.

Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, мектеп жасына дейінгі кезең - баланың тұлғалық, әлеуметтік және экономикалық санасының қалыптасуындағы шешуші саты болып табылады. Дәл осы жаста баланың қоршаған ортаға деген қызығушылығы, еліктеу қабілеті, ойлау мен қиял белсенділігі жоғары болады.

Сондықтан кәсіптік бағдар мен қаржылық сауаттылықты қалыптастырудың бастауын осы кезеңнен бастау – ғылыми тұрғыдан да, педагогикалық тұрғыдан да тиімді шешім. Кәсіптік бағдар беру әрекеттері арқылы бала түрлі мамандықтармен танысып, әрбір еңбектің қоғамдағы орнын түсінеді.

Ол «еңбек – табыстың көзі» деген ұғымды ерте санасына сіңіреді. Осы түсінік қаржылық мәдениеттің негізі болып табылады. Бала өз еңбегінің нәтижесін бағалауды, ақшаның мәнін түсінуді, қажетті мен қалаулыны ажыратуды үйренеді. Мұндай тәжірибе болашақта саналы тұтынушы, ұқыпты азамат ретінде қалыптасуына ықпал етеді.

Қаржылық сауаттылықты дамыту тек эконо-



микалық ұғымдарды меңгертумен шектелмейді; ол – баланың мінез-құлқын, өмірлік құндылықтарын, жоспарлау және шешім қабылдау қабілеттерін дамытудың кешенді үдерісі. Педагогикалық тұрғыдан алғанда, бұл бағытты тиімді жүзеге асыру үшін төмендегідей шарттар маңызды деп санаймыз:

1. Әдіс-тәсілдерді жаңарту: Тәрбиелеу-білім беру процесін қаржылық сауаттылыққа және кәсіптік бағдарға бағытталған тапсырмалар мен ойын түрлерін жүйелі енгізу;
2. Ойын арқылы үйрету: Балалардың жас ерекшеліктеріне сай рөлдік, іскерлік және сюжеттік ойындар арқылы экономикалық жағдайларды модельдеу;
3. Ата-анамен серіктестік: Үй жағдайында да қаржы және еңбек туралы түсініктерді қалыптастыру үшін ата-аналарды педагогикалық үдеріске тарту;
4. Педагогтердің кәсіби дайындығы: Тәрбиешілердің экономикалық және қаржылық мәдениетін арттыру, әдістемелік құралдармен қамтамасыз ету;
5. Жобалық және зерттеу әрекетін кеңйту: «Менің армандаған мамандығым», «Отбасылық бюджет», «Ақша қалай пайда болады?» сияқты шағын жобалар арқылы балалардың қызығушылығын арттыру.

Педагогтеріміздің тәжірибесінде қаржылық сауаттылық элементтерін енгізу жолдары:

- а) Сюжеттік-рөлдік ойындар. «Дүкен», «Супермаркет», «Мейрамхана», «Банк», «Шеберхана» сияқты ойындар ақша айналымын түсіндіреді. Балалар сатып алу, сату, айырбастау, ақшаны үнемдеу дағдыларын тәжірибеде қолданады. «Кім қандай мамандықта жұмыс істеп ақша табады?» тақырыбы нақты байланыс орнатады.
- ә) Тәжірибелік тапсырмалар «Жинақ банкі» жасау. Апталық «шағын бюджет» жоспарлау (ойын ақшасымен). Заттардың салыстырмалы құнын талқылау.
- б) Кәсіп иелерімен таныстыру. Балабақшаға ата-аналарды немесе мамандарды

шақыру арқылы: олардың еңбегі; қызмет нәтижесі; табыс табудың жолдары түсіндіріледі. Бұл қаржылық білімнің шынайылығын арттырады.

- в) Экономикалық мазмұндағы көркем әдебиет пен мультфильмдер. Балалар әдебиетіндегі мысалдар арқылы еңбек, жауапкершілік, үнемдеу мәні түсіндіріледі.
- г) Жобалық іс-әрекеттер «Менің болашақ мамандығым» жобасы аясында: мамандықтың қоғамға пайдасы; еңбек пен ақша арасындағы байланыс; қажетті құралдар мен шығындар талқыланады.
- д) Ата-аналармен жұмыс. Ата-аналардың көзқарасы мен үйдегі қаржылық тәрбие тәсілдері баланың дағдысына тікелей әсер етеді. Атқарылған жұмыстар: «Отбасылық бюджет» тақырыбында тренинг; бірге орындауға арналған экономикалық тапсырмалар; қаржылық тәрбие жөнінде ақпараттық парақшалар. Үй мен балабақшаның бірлескен жұмысы қаржылық мінез-құлықтың тұрақты қалыптасуына мүмкіндік береді.

Кәсіптік бағдар мен қаржылық сауаттылықты біріктіре үйрету балалардың қызығушылығын күшейтеді. Балалар еңбекке құрметпен қарауды, мамандықтың маңызын сезінуді бастайды. Ойын ақшасын қолдану арқылы бюджеттеу, таңдау жасау, үнемдеу дағдылары көріне бастайды.

Сюжеттік ойындарда балалар ақшаны бейберекет шашпай, мақсатқа сай жинақтауға талпынады. Әлеуметтік-экономикалық жайлы сөздік қоры («жалақы», «қызмет», «сатып алу», «үнемдеу») кеңейеді.

Байқаным, жүйелі ұйымдастырылған кәсіптік бағдар беру элементтері балалардың экономикалық ойлауын, еңбекке қызығушылығын және қаржылық сауаттылық дағдыларын айтарлықтай жетілдіреді. Балаларда ақша мен еңбекке деген жауапкершілік, үнемшілдік, табысқа жетуге ұмтылыс және жоспарлау қабілеттері қалыптасады.

Мектеп жасына дейінгі балаларға кәсіптік бағдар беру арқылы қаржылық сауаттылықты қалыптастыру – болашақ қоғам-



ның экономикалық мәдениетін арттырудың алғашқы және маңызды баспалдағы. Бұл бағыттағы жұмыстарды ұлттық деңгейде

жүйелеу, тәрбиелеу-білім беру процесінде қамту – Қазақстанның білім беру жүйесінің стратегиялық міндеттерінің бірі болуы тиіс.

Әдебиеттер:

1. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты;
2. Үлгілік оқу бағдарламасы;
3. Мектепке дейінгі ересек жастағы балалардың қаржылық сауаттылығын қалыптастыру бойынша әдістемелік құралы;
4. Мырзабаева Н. «Балаларға қаржылық сауаттылықты үйретудің әдістері». – Алматы, 2022.
5. OECD. Financial Education for Early Childhood: Guidelines and Practices. – Paris, 2021.
6. Төлеубекова Р.К. «Мектепке дейінгі педагогика». – Алматы, 2020.



ОТБАСЫ МЕН БАЛАБАҚША СЕРІКТЕСТІГІ – БАЛАНЫҢ ТАБЫСТЫ ДАМУЫНЫҢ КЕПІЛІ



Құйқалақова Гулшакира Қожахметовна
Жетісу облысы, Қаратал ауданы
№25 бөбекжай бақшасының меңгерушісі



Аңдатпа. Бұл мақалада мектепке дейінгі ұйым мен отбасының өзара серіктестігі бала дамуының табысты болуына әсер ететін маңызды фактор ретінде қарастырылады. Отбасымен балабақша арасындағы өзара байланыс, педагогикалықынтымақтастықтың формалары мен әдістері талданады. Баланың тұлғалық, эмоциялық және әлеуметтік дамуының негізі отбасынан басталып, балабақшада жалғасатыны ғылыми және практикалық тұрғыдан дәйектеледі.

Сонымен қатар, ата-аналар мен педагогтердің бірлескен жұмысының тиімді жолдары ұсынылады. Мақаланың мақсаты – заманауи педагогикадағы «ата-ана – бала – педагог» үштігінің маңызын айқындау және осы бағыттағы серіктестіктің бала дамуына тигізетін оң ықпалын көрсету.



Түйін сөздер: отбасы, балабақша, серіктестік, бала дамуы, педагогикалық ынтымақтастық, тәрбие, әлеуметтік бейімделу, ата-ана мен педагог байланысы.

Бүгінгі таңда білім беру жүйесінің ең басты міндеттерінің бірі – баланың жан-жақты, үйлесімді дамуын қамтамасыз ету өзекті болып отыр. Бұл үдерістің бастауында отбасы мен балабақша тұрады.

Отбасы – баланың алғашқы әлеуметтену ортасы болса, балабақша – оның қоғаммен қарым-қатынасқа түсуінің алғашқы баспалдағы. Осы екі институттың үйлесімді өзара әрекеттесуі баланың тұлғалық қалыптасуы

мен табысты дамуының басты кепілі болып табылады.

Біздің тәжірибеде жиі кездесетін мәселе – отбасы мен балабақша арасындағы өзара байланыс әлсіздігі. Кейде ата-аналар балабақшадағы тәрбиені толық педагогтерге жүктесе, кейде керісінше, тәрбиешілер отбасындағы тәрбиелік үрдістерге мән бермей жатады. Мұндай жағдайда баланың дамуы мен мінез-құлық ерекшеліктерінде үйлесім-



сіздік туындайды. Сондықтан да отбасы мен балабақша арасындағы серіктестік қатынас орнату–қазіргі заманның өзекті педагогикалық талабы десек, артық болмас.

Отбасы – баланың алғашқы әлеуметтік ортасы, оның мінез-құлқының, әдеттерінің және құндылықтарының қалыптасатын негізгі алаңы екені бәрімізге белгілі. Бала алғаш рет адамгершілік, мейірімділік, қамқорлық, еңбекқорлық сияқты қасиеттерді отбасында бойына сіңіреді.

Ата-ананың тәрбиелік ұстанымы, отбасындағы эмоционалды климат, өзара қарым-қатынас мәдениеті баланың психологиялық дамуына тікелей әсер етеді. Мысалы, ата-ананың бір-біріне және балаға деген құрметі, мейірімі, қолдауы – баланың өзін-өзі бағалауына, сенімді болуына ықпал етеді.

Сонымен қатар, қазіргі заман ата-аналарының педагогикалық мәдениетінің деңгейі де маңызды. Бала тәрбиесінде білім, ақпарат және психологиялық қолдау жетіспеген жағдайда ата-ана балабақшамен тығыз байланыс орнату арқылы бұл олқылықтың орнын толтыра алады. Ата-аналардың педагогикалық мәдениетін арттыру Модельде де айқындалған.

Мектепке дейінгі ұйым – баланың интеллектуалды, танымдық және әлеуметтік-эмоционалды дағдыларын қалыптастыратын маңызды орта. Мұнда бала өз құрдастарымен және ересектермен өзара қарым-қатынас орнатуды, ережелерді сақтауды, командада жұмыс істеуді үйренеді. Бұл міндеттер бағдарламаның мазмұнында да қарастырылған.

Педагогтер балалардың жас және жеке ерекшеліктерін ескере отырып, тәрбиелеу-білім беру процесін күні бойы ойын түрінде ұйымдастырады. Олар қауіпсіз, жайлы дамытушы орта құру арқылы шығармашылық, физикалық, танымдық-зияткерлік, коммуникативтік, әлеуметтік-эмоционалды дағдыларын балалардың түрлі әрекетін кіріктіру әдістерін қолданады. Дегенмен, педагогикалық жұмыстың тиімділігі тек балабақша ішіндегі үдерістермен шектелмейді – ол ата-аналармен серіктестікке де тікелей байланысты болу керек деп санаймын.

Серіктестік ұғымы педагогикада екі тараптың тең дәрежедегі, өзара жауапты қарым-қатынасын білдіреді. Яғни, ата-ана мен тәрбиеші баланың мүддесі үшін ортақ мақсатта бірігіп әрекет етеді. Мұндай ынтымақтастықтың негізгі қағидаларына мыналар жатады:

1. Өзара құрмет пен сенім;
2. Ақпарат алмасу мен ашықтық;
3. Тәрбиелік мақсаттың бірлігі;
4. Әр тараптың жауапкершілігі мен белсенділігі.

Біздің балабақшада отбасы мен балабақша арасындағы серіктестік тек кездесу немесе ата-аналар жиналысы деңгейінде шектелмейді. Ол тұрақты, жүйелі және мақсатты сипатқа ие.

Тәжірибеде ата-аналармен жұмыстың әртүрлі заманауи формалары қолданылады. Оларды шартты түрде дәстүрлі және инновациялық деп бөлуге болады. Мысалы, дәстүрлі формалар:

- ата-аналар жиналысы;
- ашық есік күндері;
- баланың жетістіктерін талқылау;
- отбасылық мерекелер мен іс-шаралар.
- Инновациялық формалар:
- онлайн-консультациялар, мессенджерлер арқылы байланыс;
- «Әжелер мектебі», «Әклер мектебі», «Аналар мектебі», «Отбасылық студия» жобалары;
- педагогикалық тренингтер мен шеберлік сыныптары;
- «Бала мен ата-ананың бір күнгі өмірі» атты тәжірибелік жобалар;
- отбасы мен балабақшаның бірлескен әлеуметтік-мәдени жобалары (ағаш отырғызу акциялары, қайырымдылық акци-



ялар, шығармашылық көрмелер т.б.).

Осындай көпқырлы жұмыс түрлері ата-аналардың тәрбиелеу-білім беру процесіне белсенді қатысуына мүмкіндік беріп келеді. Мұның нәтижесінде бала екі ортада да - үйде және балабақшада - бірдей құндылықтар мен ережелерге негізделген тәрбиені алады.

Біздің педагогтер пен ата-ананың байланысы әр баланың жеке дамуына бағытталады. Педагог ата-ананы сынаушы емес, серіктес ретінде қабылдап, оның бала тәрбиесіндегі тәжірибесіне құрметпен қарауы басты назарда. Ал, ата-ана педагогтің кәсіби білімі мен тәжірибесіне сенім білдіретінің де сеземіз.

Педагогтерімнің практикада тиімді қарым-қатынас орнатудың мынадай жолдарын қолданады. Мысалы:

- диалог пен кеңес беру: ата-анамен жеке сұхбат, психологиялық кеңес, кері байланыс орнатады;
- бірлескен жоспарлау: баланың даму бағдарламасын бірге талқылайды;
- мадақтау мен қолдау: баланың жетістіктерін бірге атап өтеді;
- ақпараттық серіктестік: ата-аналарға арналған ақпараттық бюллетеньдер, онлайн-парақшалар жүргізеді.

Балабақшадағы бақылаулар мен педагогикалық тәжірибе көрсеткендей, отбасы мен балабақша арасындағы берік байланыс келесі нәтижелерге әкеледі екен:

- Баланың эмоционалды тұрақтылығы артады;
- Өзін-өзі бағалауы мен сенімділігі қалыптасады;
- Тілдік және когнитивтік дағдылары жақсарады;
- Қоғамдық ережелерді түсіну және сақтау қабілеті дамиды;
- Баланың мектепке дайындығы жоғары

деңгейде болады.

Яғни, ата-ана мен тәрбиешінің ортақ күш-жігері баланың жеке әлеуетін толық ашуға мүмкіндік береді дегенді көрсетті. Мұндай жағдайда бала өзін қауіпсіз, бағалы және сүйікті сезінеді, бұл оның табысты дамуының басты шарты.

Қазіргі цифрлық дәуірде ата-аналармен қарым-қатынастың жаңа формалары да пайда болып жатыр ғой. Яғни, онлайн-коммуникация, әлеуметтік желілер, мобильді қосымшалар арқылы педагогтер ата-аналармен жедел әрі тиімді байланыс орнатып отыр. Алайда, мұнда да педагогикалық этика мен жеке мәліметтер қауіпсіздігін сақтау маңызды екенін жадымыздан шығармаймыз.

Сонымен қатар, урбанизация, ата-аналардың жұмысбастылығы, көпшілігінің уақытының тапшылығы – серіктестіктің басты кедергілерінің бірі десек, қателеспейтөн шығармын.

Сондықтан педагогтерім ата-аналарды тартудың икемді әдістерін қолданады. Мысалы, қысқа форматтағы онлайн-кеңестер, бейнежолдау, қысқа сауалнамалар, үй тапсырмасындағы отбасылық элементтер және т.б.

Отбасы мен балабақша серіктестігі – баланың табысты дамуының негізгі кепілі. Балаға көрсетілетін тәрбиелік ықпал екі жақтан да үйлесімді болған жағдайда ғана толыққанды нәтиже береді. Тәрбиеші мен ата-ана арасындағы өзара құрмет пен сенімге негізделген серіктестік баланың тұлғалық, әлеуметтік және интеллектуалдық дамуын қамтамасыз етеді.

Осы бағытта педагогтердің кәсіби құзыреттілігін арттыру, ата-аналардың педагогикалық мәдениетін көтеру және екі тарап арасындағы тиімді байланыс механизмдерін жетілдіру – бүгінгі білім беру жүйесінің өзекті міндеттерінің бірі болып қала береді.

Осылайша, бірлескен күш-жігердің арқасында балабақшадағы тәрбиелеу-білім беру сапасы артып, Стандарттың талаптарын, бағдарламаның мазмұнының іске асыруға мүмкіндік артады. Бұны жоғары педагогтерімнің қолданып жүрген әдіс-тәсілдері көрсетіп отыр.

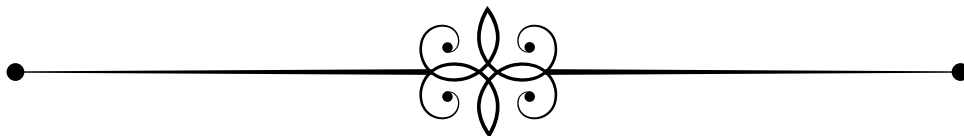


Болашақта отбасы мен балабақша ынтымақтастығын ғылыми тұрғыда терең зерттеп, ұлттық және заманауи тәжірибелерді

ұштастыру – баланың табысты өмірлік жолына берік негіз қалаудың басты шарты болмақ.

Әдебиеттер:

1. Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды дамыту моделі;
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты;
3. Выготский Л.С. «Педагогикалық психология». – М., 1991.;
4. Қоянбаев Ж.Б., Қоянбаев Р.М. «Педагогика». – Алматы, 2019.;
5. Мұқанова К. «Мектепке дейінгі педагогика». – Алматы, 2022.





БАЛАБАҚША МЕН АТА-АНАНЫҢ СЕРІКТЕСТІГІН НЫҒАЙТУДЫҢ ЗАМАНАУИ ЖОЛДАРЫ



Даулетбаева Р.Ж.

Астана қаласы
№24 «Айналайын»
балабақшасының меңгерушісі



Аңдатпа. Бұл мақала мектепке дейінгі білім беру ұйымдары мен отбасы арасындағы серіктестікті нығайтудың өзекті мәселелерін қарастырады. Дәстүрлі қарым-қатынас әдістерінің тиімсіздігіне назар аударылып, қазіргі заман талаптарына сай цифрлық технологияларға, икемді форматтарға және бірлескен жобалауға негізделген жаңа тәсілдер ұсынылады. Серіктестіктің бала дамуындағы маңыздылығы, Smart-серіктестік, «Ашық процесс» форматы және ата-аналар қоғамдастығын құрудағы заманауи жолдар сипатталған. Сонымен қатар, Финляндия, Ұлыбритания және АҚШ елдерінің озық тәжірибелері, балабақшаларға тең құқылы және жемісті серіктестік құрудың нақты құралдарын ұсыну келтірілген.



Түйін сөздер: Серіктестік, ата-ана, балабақша, заманауи жолдар, цифрлық технологиялар, Smart-серіктестік, ерте даму, бірлескен жобалау, ата-аналар қауымдастығы.

Баланың үйлесімді дамуы мен табысты әлеуметтенуі – бұл балабақша мен отбасының тең құқылы және сындарлы ынтымақтастығының нәтижесі. Бұл қағида Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды дамыту моделінде (ҚРҰ 2021 жылғы 15 наурыздағы № 137 қаулысы), айқын көрсетілген [1].

Бұл модел мектепке дейінгі ұйымдардың алдына нақты міндеттер қояды:

- Баланың өмірі мен дамуына ықпал ететін барлық факторларды (әлеуметтік жағдай, салт-дәстүрлер, мінез-құлық ерекшеліктері) ескеру.
- Ата-аналардың жауапкершілігін арттыру және оларды тәрбиелеу білім беру процесіне тарту.

Бүгінгі таңда бұл қарым-қатынас тек баланы қарау немесе ақпарат берумен шектелмей, тең құқылы серіктестік деңгейіне көтерілуі тиіс.

Серіктестік дегеніміз – баланың мүддесі үшін ортақ мақсаттар мен міндеттерді айқындайтын, бір-біріне деген сенім мен жауапкершілікке негізделген қарым-қатынас. Ол баланың эмоционалды, когнитивті және әлеуметтік дамуындағы оң нәтижелердің кілті болып табылады.

Кеңес Үкіметі кезеңінен келе жатқан ата-аналар жиналыстары мен бұрыштар (стендтер) әлі де қолданыста, бірақ олардың тиімділігі төмендеген.

Заманауи ата-аналар:

1. Уақыт тапшылығына байланысты ұзақ жиналыстарға қатыса алмайды.
2. Жеке тәсілді және баласының дамуына қатысты нақты ақпаратты қалайды.
3. Цифрлық құралдарды (әлеуметтік желілер, мессенджерлер, мобильді қосымшалар) пайдалануға әлдеқайда бейім.



Осыған орай, балабақшалар серіктестікті дамытудың жаңа, икемді және цифрлық әдістеріне бет бұруда.

Балабақшалар мен ата-аналардың өзара әрекетін тиімді ұйымдастыру үшін келесі тәсілдерді қолдану ұсынылады:

1. Smart-Серіктестік: Цифрлық ашықтық

Әр тәрбиеленушінің отбасымен әріптестік қарым-қатынас орнату талабын цифрлық қосымшалар арқылы шешуге болады [4]:

Қысқа видео-нұсқаулар: Педагогтер тарапынан ата-аналарға арналған 2-3 минуттық «Дамытушы ойындар», «Тәртіпке үйрету» тақырыптарындағы бейне-кеңестерді, «Үйде не істеу керек?» «Сөйлеуді дамытудың әдістері» сияқты тақырыптарда 2-3 минуттық бейнероликтер дайындап, мессенджер арқылы тарату. Бұл ата-аналардың педагогикалық мәдениетін уақытты үнемдей отырып арттырады.

Күн видеосы (режимдік сәттерді қарау): Балабақша режиміндегі қызықты сәттерді (ойын, шығармашылық) қысқаша бейнеге түсіріп жіберу арқылы ата-анаға баланы «таңсық қырынан көруге» мүмкіндік береді [1].

Мобильді қосымшалар (Ақпараттық жеделдік): Арнайы мектепке дейінгі білім беруге арналған қосымшалар арқылы ата-аналар баласының күнделікті іс-әрекеті, ас мәзірі, ұйқы уақыты туралы жедел хабарлама алады. Педагогтер баланың балабақшадағы жетістіктерінің фото/видео арқылы жіберіп отырады.

2. «Ашық процесс»: Белсенді қатысу

Ата-аналарды ұйымның қызметіне тарту

мақсатында дәстүрлі «Ашық есік күндерінің» орнына икемді тәсілдерді қолдану:

Қысқа мерзімді волонтерлік: Ата-аналарға топтағы арнайы іс-шараларға (мысалы, «Кітап күні», «Мамандық сағаты») бір сағатқа ғана келу ұсынылады. Ата-ана өз өнерімен немесе кәсібімен бөліседі. Бұл – ортақ іске қосқан құнды үлес. [1].

Екі апталық портфолио: Ата-аналар мен балабақша қызметкерлері екі аптада бір рет баланың еңбектерін, жетістіктерін бірлесіп талқылап, келесі даму мақсаттарын бірлесе белгілейді.

3. Ата-аналар қоғамдастығын құру (Peer-to-Peer)

Топтық коучинг (Тренинг): Педагог емес, психолог мамандар шақырылып, ата-аналардың сұранысы бойынша өзекті мәселелерді (тәртіп, эмоционалды интеллект, «Балалардың агрессиясы») талқылайтын шағын топтық тренингтер мен пікірталас (ток-шоу) ұйымдастырылады.

Әкелер клубы Әкелерді тәрбие процесіне белсенді қатыстыруға бағытталған арнайы іс-шаралар арқылы қарым-қатынасқа деген оң көзқарасты қалыптастыру [1]. Әкелердің бала тәрбиесіне белсенді араласуын ынталандыру үшін арнайы ұйымдастырылған іс-шаралар (спорттық жарыстар, шеберлік сағаттары).

4. Ата-ананы жобаның авторы ету

Педагог жоспарлаған іс-шараларды орындаушы ретінде ғана емес, жаңа жобалардың бастамашысы ретінде қатыстыру. Мысалы, «Балабақша ауласын көгалдандыру» жобасына идеялар жинау және оны жүзеге асыруды ата-аналар комитетіне жүктеу. [2].



Шетелдік тәжірибеден мысалдар:

Ел	Тәжірибе атауы	Серіктестікті нығайту тәсілі
Финляндия	(Parental Education Council)	Финляндияда бала балабақшаға барғанда, оның қажеттіліктері мен даму мақсаттарын қамтитын жеке білім беру жоспары (Individual Education Plan) жасалады. Ата-ана бұл жоспарды әзірлеуде тек ақпарат беруші ретінде емес, шешім қабылдаушы және жоспарлаудың тең құқылы мүшесі ретінде қатысады. Жоспарды педагог, арнайы мұғалім және ата-ана бірлесіп жасайды. [3].
Ұлыбритания	Home-School Link worker	Ұлыбритания мектепке дейінгі ұйымдарындағы (МДҰ) ата-аналар мен білім беру мекемесі арасындағы көпір қызметін атқаратын арнайы дайындалған маман. Бұл қызмет баланың мекеме ішіндегі табысты болуына кедергі келтіретін үй жағдайындағы немесе әлеуметтік қиындықтарды жоюға бағытталған. [3].
АҚШ	Take-Home Packs (үйге арналған құралдар)	Take-Home Packs (Үйге арналған жинақтар) – бұл мектепке дейінгі білім беру ұйымдары (МДҰ) балаларға үйге алып кетуге арнап дайындайтын, арнайы оқу-дамыту құралдары мен тапсырмалар жиынтығы. Негізгі мақсаты – балабақшада меңгерген білімдерін, дағдыларын үй жағдайында ата-анасымен бірге іс жүзінде қолдануға және тереңдетуге мүмкіндік беру. [3].

Өзімнің балабақшамда қазіргі таңда, осы бағытта ұйымдастырылып отырған іс-шаралар ата-аналардың педагогикалық мәдениетін арттыруға, тәрбие жұмысының сапасын жақсартуға және баланың жан-жақты дамуына жағдай жасауға бағытталған.

Балабақшада жоспарлы ата-аналар жиналыстары тұрақты түрде өткізіліп, «Баланың мектепке дейінгі даму ерекшеліктері» және «Отбасы мен балабақша ынтымақтастығы» тақырыптарында ақпараттық-түсіндіру жұмыстары жүргізілуде. Сонымен қатар ата-аналардың педагогикалық сауаттылығын арттыру мақсатында «Бала тәрбиесіндегі ата-ананың рөлі» атты семинарлар ұйымдастырылады. Ашық есік күндері ата-аналарға балаларды бақылап, олармен бірге іс-әрекетке қатысуға мүмкіндік береді. Мысалы, «Менің баламның бір күні» іс-шарасы ата-аналардың балабақшадағы тәрбиелеу-білім беру процесімен жақынырақ танысуына жол ашады.

Балалардың шығармашылығын дамыту бағытында «Отбасылық қолөнер көрмесі» және «Әкем, анам және мен – спорттық отбасы» сияқты шаралар өткізіліп, ата-аналардың белсенді қатысуына жағдай жасалады. Ұлттық мерекелер мен дәстүрлерді дәріптеу мақсатында «Наурыз – ұлттық дәстүрлерім» және «Жаңа жыл мерекелік қойылымы»

сынды кең ауқымды мәдени іс-шаралар ұйымдастырылды.

Балабақша жанындағы «Педагогикалық қолдау орталығының» қызметі ата-аналарға кәсіби кеңес беру жүйесін жетілдіруге бағытталған. Орталық мамандары «Балаға эмоционалдық қолдау көрсету жолдары», «Жас ерекшелік дағдарыстары» сияқты тақырыптарда кездесулер өткізіп, психолог пен логопед тарапынан балаларға жеке диагностика жүргізіледі. Диагностика нәтижесі бойынша ата-аналарға сөйлеуді дамыту, эмоционалдық және әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру бойынша ұсыныстар беріледі.

Ата-аналармен жұмыстың жаңа формалары ретінде «Әкелер мектебі», «Аналар мектебі» және «Әжелер мектебі» жобалары табысты жүзеге асуда. Әкелер мектебінде әкенің тәрбиедегі рөлі, жауапкершілігі талқыланса, Аналар мектебінде балалардың эмоционалдық дамуы мен мейірімділік тәрбиесі қарастырылады. Әжелер мектебіндегі шаралар ұлттық құндылықтарды сақтау, отбасы дәстүрлерін жалғастыру тақырыптарына бағытталған.

Сонымен қатар, балабақшада ата-аналарға арналған ақпараттық бұрыштар үнемі жаңартылып, қауіпсіздік, денсаулық сақтау және мәдени қарым-қатынас ережелері



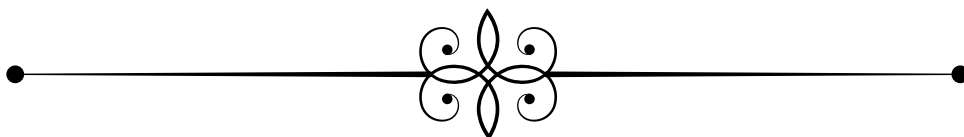
бойынша материалдар ұсынылады. Ал мессенджерлер арқылы күнделікті ақпарат пен хабарландырулардың уақытылы жеткізілуі ата-аналармен байланыс тиімділігін арттырып отыр.

Балабақша мен ата-ана серіктестігін нығай-

тудың заманауи жолдары – бұл сенімді, ашықтықты және цифрлық технологияларды барынша пайдалануға негізделген жаңа бағыт. Бұл бірлескен жұмыс баланың үй мен балабақша ортасы арасындағы сәйкестікті арттырып, оның табысты және бақытты тұлға болып қалыптасуына негізін қалайды.

Әдебиеттер

1. Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды дамыту моделі (ҚРҰ 2021 жылғы 15 наурыздағы № 137 қаулысы)
2. Гринспен, С. (2012). Ата-ана мен балабақшаның серіктестігінің психологиялық негіздері. Ақыл-ой дамуы журналы.
3. Henderson, A., & Mapp, K. (2002). A New Wave of Evidence: The Impact of School, Family, and Community Connections on Student Achievement. National Center for Family & Community Connections with Schools. (Шетелдік тәжірибеге қатысты).
4. Сейдахметова, К. (2023). Цифрлық дәуірдегі білім беру: Қарым-қатынас құралдары. «Педагогикалық Диалог» ғылыми-әдістемелік журналы.





МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ АТА-АНАЛАРЫМЕН ЖҰМЫС ЖАСАУДАҒЫ ЭТНОПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТӘСІЛ «АНАЛАР, ӘЖЕЛЕР МЕКТЕБІ»



Раисова Лидия Зинуллаевна

Атырау облысы, Құрманғазы ауданы
«Мерей» бөбекжай балабақшасы
Тәрбиеші



Аңдатпа. «Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды дамыту моделінде»: «балаларды ерте жастан дамытуда ұлттық құндылықтарды заманауи теорияларымен үйлестіру, ұлттық мәдениет пен дәстүр арқылы рухани-адамгершілік құндылықтар негізінде баланың жеке қасиеттерін қалыптастыру, отбасымен ынтымақтастық нысандарын кеңейту» қажеттілігі нақты айтылған. Ата-аналармен жұмыстың түрлері мен әдістері ата-аналардың педагогикалық мәдениетін арттыруға, мектепке дейінгі ұйым мен отбасы арасындағы өзара байланысты нығайтуға, отбасылық дәстүрлерді сақтауға, тәрбие беру әлеуетін күшейтуге бағытталған.



Түйін сөздер: Ұлттық құндылық, ата-аналармен жұмыс, этнопедагогика.

Қазіргі уақытта ұлттық дәстүрлерде тәрбиелеуге, этнопедагогика идеяларын таратуға, халықтың даналығы мен тарихи тәжірибесінің сарқылмас қайнар көзін жаңғырту, сақтау және дамыту мақсатында балаларды ұлттық мәдениеттер қазынасымен таныстыруға көп көңіл бөлінеді.

Халық педагогикасы - бұл ұлттық қазына. Ұлттық тәрбие беру мәселесі Әл-Фарабидің, Ж.Баласағұнидің, М.Қашқаридің еңбектерінде көрініс табады.

Халқымыздың кемеңгер ағартушылары Ш.Уәлихановтың, Ы.Алтынсариннің, А.Құнанбаевтың, Ш.Құдайбердиевтің, М.Жұмабаевтың, А.Байтұрсыновтың, Ж.Аймауытовтың, М.Дулатовтың, т.б. педагогикалық мұрасында тұлғаның қалыптасуы мен дамуындағы ұлттық тәрбиенің маңыздылығы мен мазмұны ашып көрсетілді.

«Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды дамыту моделінде» «балаларды ерте жастан дамытуда ұлттық құндылықтарды заманауи

теорияларымен үйлестіру, ұлттық мәдениет пен дәстүр арқылы рухани-адамгершілік құндылықтар негізінде баланың жеке қасиеттерін қалыптастыру, отбасымен ынтымақтастық нысандарын кеңейту» қажеттілігі нақты айтылған

Сондықтан да, алдыма ата-аналарға әдістемелік көмек көрсету жолымен оларды педагогикалық процеске белсенді қатысушылар ретінде тартуда этнопедагогиканы қолдану мақсатын қойған болатынымын.

Батыр бабамыз Бауыржан Момышұлы бір сөзінде: «Біріншіден, бесік жырын айта-тын келіндердің азайып бара жатқанынан қорқамын, екіншіден, немерелеріне ертегі айтып бере алмайтын әжелердің көбейіп бара жатқанынан қорқамын, үшіншіден, дәстүрді сыйламайтын балалардың өсіп келе жатқанынан қорқамын. Өйткені бесік жырын естіп, ертегі тыңдап, дәстүрді бойына сіңіріп өспеген баланың көкірек көзі көр бола ма деп қорқамын...» деген екен.



Қазақ халқы ғасырлар бойы қалыптасқан дәстүрден ажырап бара жатыр. Қазақтың бесік жырын шетелдің даңғаза әуені алмастырса, ертегінің орнын телеарна мен компьютердегі ойындар, түрлі мультфильмдер алмастырды. Ал әженің орнын техника басты.

Белгілі драматург Сая Қасымбек балаға да, немереге де өнеге болу үшін алдымен ата-ананың өзін тәрбиелеу керек дейді.

Осы мәселені көтеру мақсатында «Аналар, әжелер мектебі» жоспары жасақталып, ата-аналармен түрлі жұмыстар жүргізілді.

Бүгінгі күні балабақша педагогтерінің балалар ата-аналарымен өзара ықпалдастығының дәстүрлі түрлері замануи инновациялық технологиялармен үйлестірілген. Ата-аналармен жұмыста әртүрлі құралдар қолданылады:

- топ чаты;
- ұялы байланыс;
- инстаграм, фейсбук парақшалары.

Аналар, әжелер мектебі жоспары аясында келесі жұмыстар жүргізілді;

«Мәңгілік ел ананың жүрегінде» «Қыз тәрбиесі-ұлт тәрбиесі» дөңгелек үстелдер, шығармашылық шеберхана «Өнерлі ана-өнерлі қыз») ұйымдастырылды.

Әжелер мен аналарды көркем әдебиет, тіл дамыту ұйымдастырылған іс-әрекеттерінде «Әжемнің ертегісі», «Анамның әңгімесі» тақырыптар бойынша балаларға әңгімелер мен ертегілерді баяндап беруге шақырдым.

Кітап бұрышы мен мобильді кітапхананы кітаптармен толықтыруда «Менің кішкентай кітабым» атты байқау өткізілді. Түскі ұйықы алдында әжелер мен аналарды шақырып, ертегілерді айтуды ұсындым.

Ежелден қазақ халқы үшін ақ дастарханнан әрі дәмнен үлкен нәрсе болмаған. «Ас адамның арқауы» деп есептеген қазақтың ұлттық дастарханында бұрыннан қолданылған тағамдардың негізгі түрлерін еттен, сүттен, қымыздан, сарымайдан, құрттан және мал

өнімдерінен әзірлеген.

Аналар, әжелер қазақ халқының ұлттық тағамдарының жасалу жолымен балаларды таныстырып, танымдық білімдерін жетілдірді. Ата-аналарға жұмсақ төсеніштер мен көрпешелерді жасап, оны қазақтың ою өрнектерімен безендіруге қыздарды тартуға ұсынылды, яғни оларды қолөнерге баулу, сондай-ақ қолдың ұсақ моторикасын дамыту үшін оюларды қиюды, орналастыру.

Сайыс түрінде «Әжелер сөзі – тәрбие көзі» тәрбиелік кеш ұйымдастырып, өткіздім. Мақсаты: қазақтың салт-дәстүрін, әдеп-ғұрыптарын бойға сіңіру арқылы жас ұрпақты тәрбиелеу. Әже тәрбиесін үлгі ету, әрі олардың өнегесін күнделікті өмірде пайдалану. Шара бағыттары бойынша әжелеріміз қазақ халқының ұлттық салт-дәстүрлерін, әдет-ғұрыптарын жас ұрпаққа көрсетіп, маңызды ақпараттармен бөлісті.

Балабақшаға ата-аналар қатысуымен бірге, үй тапсырмалары да беріліп тұрды. Мысалы, аналар «Үйдегі ана мектебі» (үйдегі ана тәрбиесі туралы бейнероликтер түсіру), «Қыздың көркі шаш» (шаш өру үлгісі), тақырыптарында бейнелеролик түсірді

Этнопедагогика үшін алтын ереже бар: «Жады жоқтың (тарихи)дәстүрі жоқ, дәстүрі жоқтың мәдениеті жоқ, мәдениеті жоқтың тәрбиесі жоқ, тәрбиесі жоқтың руханияті жоқ, руханияті жоқтың тұлғасы жоқ, тұлғасы жоқтың халығы жоқ». Қаншама заман өтсе де, маңызын жоймаған халықтық педагогиканы тәлім-тәрбиенің туы қазығына айналдыру ата-ананың да, балабақшаның да басты борышы. Халықтық педагогика дәуірдің небір қатал сынынан өтіп, жаңарып, шым болаттай тіршілік тынысы және салт-дәстүрлері мен біте қайнасып, бірге жасалып келе жатқан қазына.

Қорытындылай келе, отбасы мен балабақша - бұл екі тәрбиелік құбылыс, олардың әрқайсысы балаға әлеуметтік тәжірибе береді, бірақ тек бір-бірімен үйлескенде, олар кішкентай адамның үлкен әлемге енуі үшін қажетті жағдайларды жасайды.

«Алып анадан туады», - дейді қазақ. Абай, Шоқандай ұлы тұлғалардың болашаққа өшпестей із қалдырып білімді, дана, ағар-

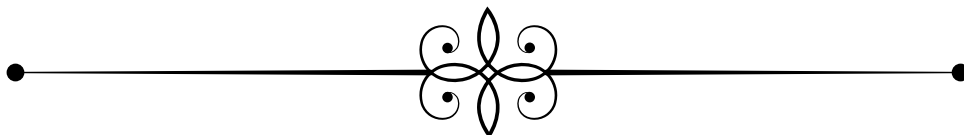


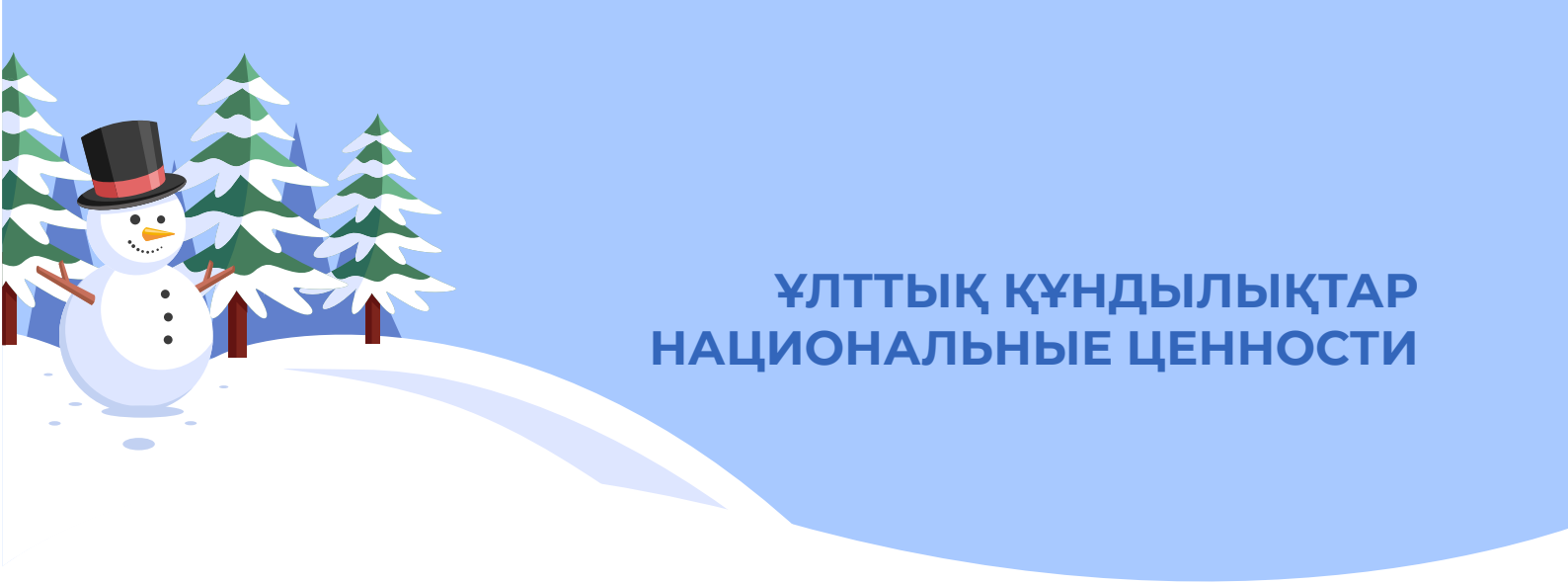
тушы, ғалым, болып қалыптасуына, өсуіне жастайынан бойына сіңірген Ұлжандай, Зейнептей аналардың, Айғанымдай, Зере-

дей әжелердің берген тәлімі мен тәрбиесі зор маңызға ие болған.

Әдебиеттер:

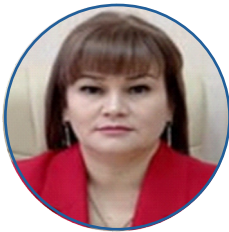
1. «Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды дамыту моделі» (ҚР Үкіметінің 2021 жылғы 15 наурыздағы № 137 қаулысы).
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпығаміндетті стандарты (ҚР ОАМ 2022 жылғы 3 тамыздағы №348 бұйрығы).
3. «Мәңгілік ел» ұлттық идеясын мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында жүзеге асырудың шарттары. «Қазақстанда мектепке дейінгі білім берудің ғасырлық тарихи шежіресі» атты Республикалық педагогикалық оқу. Қостанай. 2017.
4. Жұмабекова Ф.Н. Мектепке дейінгі педагогика – Алматы: Фолиант, 2008.
5. Балабақшалар жанында «Әжелер мектебін», «Аналар мектебін», «Әкелер мектебін» ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар – Астана, 2024.
6. «Мектепке дейінгі ұйымдарда ата-аналармен жүргізілетін жұмыстың түрлері» әдістемелік ұсынымдары – Астана, 2017 ж.





ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР НАЦИОНАЛЬНЫЕ ЦЕННОСТИ

ЖАЛПЫ АДАМИ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР НЕГІЗІНДЕ БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУ ЖӘНЕ ПАТРИОТИЗМГЕ БАУЛУ



Әбдірашова Ажаркүл Тілесқызы

Қызылорда облысы, Қармақшы ауданы
№ 23 “Балдырған” бөбекжай – бақшасының
меңгерушісі



Аңдатпа. Бұл мақалада мектеп жасына дейінгі балаларының адами және ұлттық құндылықтар негізінде әлеуметтік дағдыларын дамыту және патриотизмге баулудың маңызы туралы қарастырылады. Баланың ерте жастан ойын арқылы әлеуметтік дағдыларына қажетті қабілеттерін дамыту, танымдық қызығушылығын жетілдірудегі көрнекті психологтар мен педагогтердің еңбектеріне шолу жасалынған



Түйін сөздер: патриотизм, дағды, құндылық, әлеуметтік, жауапкершілік.

Қоғамның тұрақты дамуы мен ұлттық бірлігін қамтамасыз ету үшін балаларды тәрбиелеу бүгінгі күнде аса маңызды. Баланы тек қана біліммен қамтамасыз ету жеткіліксіз, оның тұлға ретінде қалыптасуына бағытталған тәрбие жұмысы жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтарды меңгертуге негізделуі тиіс. Сонымен қатар, патриотизм, азаматтық жауапкершілік пен әлеуметтік дағдылар балаларға ерте жастан үйретілетін маңызды компоненттер болып табылады. Осы тұрғыдан алғанда, мектепке дейінгі ұйымдардың басты міндеттерінің бірі – баланың әлеумет-

тік дағдыларын дамыту және патриотизмге тәрбиелеу іс-әрекеттерін жүйелі түрде ұйымдастыруға бағыттау.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Ұлттық құрылтайдың «Әділетті Қазақстан – Адал азамат» атты екінші отырысында балалар арасында жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтарды дәріптеудің маңыздылығын атап, білім беру ұйымдарында тәрбие ісіне ерекше назар аударуды тапсырды [1]. Сол себептен 2023 жылы әзірленген «Біртұтас тәрбие» бағдарламасы барлық



білім беру ұйымдарына енгізілді.

Осы талаптарды іске асыру мақсатында №23 «Балдырған» бөбекжай-бақшасында 2025–2026 оқу жылына арналған «Ұлттық құндылықтар негізінде әлеуметтік дағдыларды дамыту және патриотизмге баулу» жобасы әзірленді. Жобаның негізгі мақсаты – балалардың әлеуметтік дағдыларын жалпыадамзаттық құндылықтар арқылы дамыту және патриотизмге тәрбиелеу тәсілдерін зерттеу, тәжірибеде қолдану.

Қазіргі таңда Қазақстанның тәрбие жүйесінде Отанына қызмет етуге дайын, азаматтық позициясы берік ұрпақ тәрбиелеу міндеті алдыңғы қатарда тұр. «Адал азамат» біртұтас тәрбие бағдарламасы – адал, еңбекқор, елжанды азаматтарды тәрбиелеуге бағытталған [2].

Педагогика ғылымында «жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтар, адам өмірі мен денсаулығы, тұлғаның еркін дамуының басымдықтары» деп көрсетілсе, Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023–2029 жылдарға арналған тұжырымдамасында: «Мектепке дейінгі ұйымдар қоғамдағы негізгі ұлттық құндылықтарды қалыптастыруда аса үлкен әлеуетке ие» деп айтылған [3]. Демек, адамгершілік пен жалпыадамзаттық құндылықтар – тәрбие жүйесінің басты негізі болып табылады.

Ғалымдардың айтуынша, мектепке дейінгі жас – әлеуметтік дағдыларды игеру үшін өте маңызды кезең. Бала ойын және қарым-қатынас арқылы достарымен байланыс орнатуды, топта жұмыс істеуді, басқалардың пікірін сыйлауды және мәселелерді шешуді үйренеді.

Ұлттық құндылықтарды меңгертуде №23 «Балдырған» бөбекжай-бақшасында «Күй күмбірі», «8 минуттық оқу», «Үнемді тұтыну», «Ұлттық ойын – ұлт қазынасы», «Өнегелі 15 минут» тәрізді тәрбие шаралары аптаның әр күніне «Әдеп күні», «Денсаулық күні», «Ұлттық құндылықтар күні» деп белгіленіп, дәстүрлі түрде өткізіледі.

Жоба аясында «Ұлттық құндылықтар бөлмесі», «Ұлттық өнер – қазына» кабинеттері, «Ұлттық қазына бұрышы», «Ұлттық би алаңы»,

«Тігін шеберханасы», «Тоқыма бұйымдары» ойын алаңдары жабдықталып, балаларға ұлттық мұраны қадірлеу, қазақ тілін және мемлекеттік рәміздерді құрметтеу, ынтымақ пен патриотизмге тәрбиелеу мүмкіндігі жасалды.

Қазіргі цифрлық технологиялар дәуірінде тарихи және мәдени кодтарды сақтау өте өзекті мәселе. Баланың ұлттық құндылықтар арқылы қоршаған әлемді танып-білуі психология мен педагогика ғылымдарында зерттеліп келеді. Ертедегі ойшылдар Жүсіп Баласұғын, Әл-Фараби, Абай өз еңбектерінде ұлттық тәрбиенің маңызын ерекше атап өткен [4].

Жобада «патриотизм», «еңбек», «құндылық», «әлеуметтік дағды» ұғымдары мен баланың ұлттық құндылықтарға қызығушылығын ояту жолдары қарастырылды. Баланың еңбек дағдылары мен құндылықты меңгеруі оның қоршаған ортасымен, қарым-қатынас жасайтын адамдарымен тікелей байланысты. Сондықтан ойын және іс-әрекет барысында балаларда ұйымшылдық, тәртіптілік және қызығушылық қасиеттері дамыды.

Е.О. Смирнова мен Г.А. Урунтаеваның еңбектері және тәрбиешілердің жүргізген бақылауларына сүйене отырып, балалардың:

- өзара жақын байланыс орнатуы,
- бір-бірін сезінуі,
- қарым-қатынас жасау және әрекет етуі үшін жағдай жасау маңызды [5].

Тәрбиешілер балаларға келесі жағдайларды жасау арқылы әлеуметтік дағдыларды дамытуға қол жеткізді:

- қолайлы қоршаған орта,
- педагог немесе ата-ананың мейірімі,
- қызықты идеяларды қолдау және баға беру,
- тәжірибелік жаттығулар орындауға мүмкіндік,
- үлгі көрсету,



- бала сұрағына жауап беру,
- оқу немесе ойын барысында өз ойын білдіру мүмкіндігі,
- бір істі орындай алмаған жағдайда түсіністік пен қолдау көрсету [6].

Баланың дамуы үшін алғашқы жүргізілген жұмыс түрі – «Көңілді сәлемдесу». Бұл шаралар үлкенге құрмет, кішіге ізет көрсетуге үйретеді.

STEAM әдістемесі (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) арқылы ұлттық өрнектерді геометриялық фигуралармен құрастыру, киіз үй құрылысын түсіндіру сияқты тәжірибелік ойындар жүргізілді.

CLIL әдістемесі (Content and Language Integrated Learning) іс әрекет мазмұнын тілмен біріктіреді. Мысалы, қазақтың ұлттық тағамдарын қазақ және ағылшын тілінде айтуға үйрету.

Геймификация, ТРИЗ әдістері балалардың логикалық ойлау, шығармашылық шешім қабылдау қабілетін дамытты. Мысалы: «Егер мен батыр болсам...», «Менің қиялымдағы балабақшам...» ойындарын орындау арқылы балалардың логикалық, шығармашылық қабілеті артты.

Ал, Монтессори әдістемесі ұлттық құралдар арқылы баланың дербестігін және өздігінен таңдау қабілетін дамытуда тиімді болды [7].

Edutainment әдісі ертегілер мен ұлттық мультфильмдерді көру, тыңдау, сахналау арқылы білім мен ойын-сауықты ұштастыруда маңызды әдіс болды.

Флешмоб, квест әдістері арқылы балалар ұлттық ән-күйге би билеп, топтық тапсырмаларды орындайды, бұл олардың әлеуметтік дағдыларын тиімді қалыптастыруға жақсы мүмкіндік берді.

Балалардың әлеуметтік дағдыларды қалыптастыруда түрлі проблемалық жағдаяттарды, рөлдік, топтық ойындарды, шығармашылық тапсырмаларды қолдану жақсы нәтижелер береді. Бұл жұмыс түрлерінде балаларда достық, мейірімділік, ынтымақтастық, жауапкершілік, өзгені тыңдау мен түсіну, қолдау сияқты қасиеттері дамиды.

Қорытынды және ұсыныстар:

Балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту және ұлттық патриотизмге тәрбиелеу үшін:

- Ойын арқылы үйрету және күнделікті іс-әрекетте қолдану,
- Проблемалық жағдаяттарды талдау, шешім қабылдауға мүмкіндік беру,
- Эмоцияны басқаруға бағытталған психологиялық жаттығулар орындау,
- Тәрбиешінің үлгісі арқылы жағымды мінез-құлық қалыптастыру,
- Топтық тапсырмалар арқылы ұжымдық жауапкершілік, көмек сезімін дамыту,
- Ата-аналармен байланыс, жетістіктер мен нәтижелерді үнемі бөлісу.

Ұлттық құндылықтар негізінде әлеуметтік дағдыларды меңгертуде баланы белсенді әрекет етуші етіп тәрбиелеу қажет. Балалық шақтағы тәрбие – болашақ қоғамның сапалы қалыптасуының негізі болып табылады. Жалпы адамзаттық құндылықтар, патриотизммен ұштасқанда балада азаматтық оң позиция қалыптасады. Бұл өз кезегінде тәрбиенің тиімділігін арттыратын басты құрал болып табылады. Әлеуметтік дағдылары қалыптасқан, өз елін сүйетін, қоғамға шынайы қызмет көрсететін азамат тәрбиелеу – біздің баршамыздың ортақ мақсатымыз.

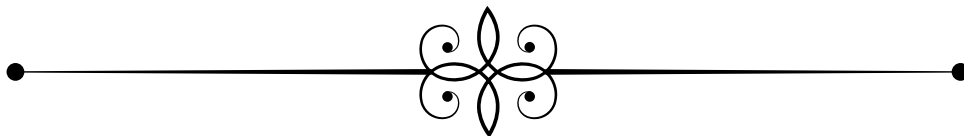


Әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы. 2023ж
2. «Адал азамат» біртұтас тәрбие бағдарламасы» – Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі. 2025ж
3. Мемлекет басшысы ҚасымЖомарт Тоқаевтың «Білім келешегі: адал азамат, кәсіби маман» атты тағмыз конференциясындағы сөзі 2025.
4. Аралбаева Р. К.Мектепке дейінгі педагогика. Оқулық Алматы
5. Кыра Пиродди. Метод Монтессори. Развитие через игру.2018

Әдістемелік құралдар мен ұсынымдар:

1. Жалпы адами және ұлттық құндылықтар негізінде еңбекқор, адал, саналы, жасампаз азаматты тәрбиелеу бойынша әдістемелік ұсынымдар – Астана, 2024 ж.
2. Адал азамат тәрбиелеу міндеті. Егемен Қазақстан 2025





ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ БАЛА ТІЛІН ДАМУ



Харитоновна Гулдана Хамзаевна

Астана қаласы

№ 39 «Меруерт» балабақшасының
тәрбиешісі



Аңдатпа. Мақалада автор баланың тілін дамытудағы өз тәжірибесінде үнемі қолданып жүрген ұлттық және дидактикалық ойындарға және оның коммуникативтік дағдылардың дамуына әсері жайлы ой бөліспекші.



Түйін сөздер: ұлттық ойындар, коммуникативтік дағдылар, дидактикалық ойындар.

Ойын - мектеп жасына дейінгі балалардың негізгі іс-әрекеті. Ұлы ақын Абай Құнанбаев атамыз: «Ойын ойнап ән салмай, өсер бала бала болар ма?» -деп айтқандай, баланың өмірінде ойын ерекше орын алады.

Ойын балалар өмірінің нәрі, яғни оның рухани жетілуі мен табиғи өсуінің қажетті алғы шарты және халықтың салтын үйренуде, табиғат құбылыстарын тануда олардың көру, естіу, сезу қабілеттерін, зейіндік пен тапқырлықтарын дамытады.

Бүгінде бала дамуының ең маңызды кезеңдерінің бірі 2-5 жас аралығы екендігін білеміз. Балалар бұл кезде балабақшада тәрбиеленіп, өз қатарымен бірге өсіп жатады. Балалардың қалыптасуына әсер ететін фактордың бірі, дәстүрлі мәдениетіміздің бір бағыты – халықтың ұлттық ойындары.

Ұлттық ойын - баланың жан – жақты дамуын көздейтін, оның тілін жаттықтыратын, қимыл – қозғалысын жетілдіретін, белсенділігін арттыратын, басқа адамдармен қарым – қатынасын реттеуге негіз болып табылады.

Қазақтың ұлттық ойындары ерлікті, өжеттілікті, батылдықты, дененің шынығуын қажет етеді. «Халық айтса қалт айтпайды» демекші, тәрбие басын тал бесіктен бастағанның өзі де еліміздің ертеңін ойлаған яғни, атадан балаға жалғасып келе жатқан әдет-ғұрпы-

мызды, салт-дәстірімізді, тілімізді, дінімізді қадірлеуді балаға сәби кезінен қалыптастырған жөн.

Енді, баланың тілін дамытудағы өзін үнемі қолданып жүрген ұлттық және дидактикалық ойындарға және оның коммуникативтік дағдылардың дамуына әсеріне тоқталайын. Мысалы:

1. «Асық ату» ойыны. Балалар асық арқылы ережеге сай әрекет жасап, сан, түс, бағыт ұғымдарын меңгереді. Сөйлеу кезінде нақты нұсқаулар мен диалог жүргізу қабілеті дамиды.
2. «Теңге ілу». Қимыл-қозғалыс пен көз мөлшерін дамытумен қатар, сөздік белсенділікті арттырады. Балалар нұсқауларды тыңдап, қысқа сөйлемдермен әрекет жасайды.
3. «Арқан тарту». Топтық ынтымақ, тыңдау және өз ойын айту дағдылары дамытылады. Балалар бағыт, күш, санау сөздерін қолданады.
4. «Тоғызқұмалақ». Ойын арқылы логикалық ойлау және есептік тілдік құрылымдар дамиды. Балалар сандар мен сандық ұғымдарды дұрыс қолдануға үйренеді.
5. «Алтын сақа». Дәстүрлі ойынның шарттарын орындай отырып, балалар сөйлеу мен



еске сақтау қабілеттерін жетілдіреді. Түс, пішін, зат атауларын бекітеді.

6. «Сақина салу». Балалар тыңдап түсіну және сұрақ қою дағдыларын ойын арқылы дамытады. Эмоциялық сөздер мен қимылдық тіл бірлігі қалыптасады.

7. «Ақ серек – көк серек». Балалар қимылдық және эмоциялық тілмен өз ойын білдіреді. Ұжымдық байланыс пен сөйлеу мәдениеті дамиды.

8. «Кім жылдам?». Жылдам ойлау және нұсқауларды тез орындау қабілеті дамиды. Балалар етістік пен сын есімдерді қолдана отырып әрекет жасайды.

9. «Орамал тастау». Балаларда әдептілік пен тілдік жауап қайтару қабілеті қалыптасады. Ойын барысында сөйлеу этикеті мен өзгені тыңдау үйретіледі.

10. «Бестас». Дәлдік, шоғырлану және сөзбен сипаттау машығы дамиды. Балалар әр қимылды сөзбен айтып, өз ойларын жүйелейді.

11. «Аударыспақ». Ойын арқылы батылдық пен бір-бірін сыйлау сезімі қалыптасады. Балалар қарсыласына тілдік нұсқаулар беруді үйренеді.

12. «Көкпар» (бейімделген нұсқа). Балалар бірлесе әрекет етуді және диалогтік сөйлеуді меңгереді. Ұжымдық жауапкершілік пен өзара көмек тілі дамиды.

13. «Тақия тастамақ». Балалар есте сақтау және тыңдау қабілетін жетілдіреді. Диалог арқылы сұрақ қою мен жауап беру машығы дамиды.

14. «Белбеу тастау». Қозғалыс пен эмоциялық сөйлеу үйлеседі. Балалар өз әрекеттерін сөзбен жеткізуді үйренеді.

15. «Жаяу жарыс». Жарыс арқылы мақсат қою мен нәтижені айту тілдік дағдысы дамиды. Балалар сөйлем құрауға машықтанады.

16. «Кім шымыр?». Физикалық белсенділікпен қатар, сипаттау сөздері меңгеріледі. Балалар әрекеттерін сөзбен дәл бейнелейді.

17. «Соқыртеке». Сенсорлық сезім мен тыңдауға бағытталған тіл дамиды. Балалар бағыт сұрау, жауап беру құрылымдарын қолданады.

18. «Қуыр-қуыр қуырмаш». Қимыл мен ырғақ арқылы дыбыстық сөйлеу жетілдіріледі. Дауыс, интонация және мәнерлі сөйлеу дағдылары дамиды.

19. «Айгөлек». Ән мен қимыл үйлесімі арқылы балалардың сөздік қорын байытады. Ұжымдық әрекетте қарым-қатынас тілі дамиды.

20. «Жамбы ату» (бейімделген). Дәлдік пен көз мөлшерін жаттықтырумен қатар, нұсқауларды түсініп орындау дағдысы дамиды. Балалар есептік және сипаттау сөздерді қолданады.

21. «Қарақұмық» дидактикалық ойыны. Есте сақтау және ойын арқылы сөйлеу белсенділігін арттыру көзделеді. Балалар жаңа сөздерді тәжірибе арқылы бекітеді.

22. «Құмырсқа» дидактикалық ойыны. Балалар қимыл арқылы еңбек пен ынтымақ мәнін ұғынады. Сипаттау сөйлемдері арқылы байланыстырып сөйлеу қабілеті дамиды.

23. «Қарлығаш пен торғай» дидактикалық ойыны. Табиғат бейнелері арқылы балалардың елестету және баяндау тілін дамыту. Кейіпкерлердің іс-әрекетін сипаттап айту машығы жетілдіріледі.

24. «Сақпан ату» дидактикалық ойыны. Көз мөлшерін, дәлдік пен шапшаңдықты дамыта отырып, ойын шартын сөзбен түсіндіру машығы қалыптасады. Балалар сөйлеуде етістік пен зат есімдерді дұрыс қолданады.

25. «Қояндар мен қасқырлар» дидактикалық ойыны. Балалар рөлдік ойын арқылы қорқыныш, қуаныш сезімдерін сөзбен білдіреді. Диалог пен эмоциялық тіл қалыптасады.

26. «Жұмбақ ойындар әлемі» дидактикалық ойыны. Балалар жұмбақ шешу арқылы ойлау мен сөйлеу байланысын дамытады. Тілдік логика және сөз қорын кеңейту жүзеге асады.

27. «Табиғат және ұлттық ойын» дидактикалық ойыны. Табиғат құбылыстарын ұлттық



ойын арқылы сипаттау. Балалар табиғи сөздерді сөйлемде дұрыс қолдануға үйренеді.

28. «Достық ойыны» дидактикалық ойыны. Ынтымақ пен бірлік ұғымдарын ойын арқылы бекітеді. Балалар бір-біріне жылы сөз айтуға машықтанады.

29. «Менің сүйікті ойыным» дидактикалық ойыны. Балалар өз таңдаған ойыны туралы әңгімелеу арқылы байланыстырып сөйлеуін дамытады. Сөйлеу мәнері мен эмоциялық тіл жетілдіріледі.

Сондай-ақ, «Ұлттық ойындар апталықтарын» өткіземіз. Апталық аясында балалар түрлі ойындарды қайталап, тілдік белсенділігін көрсетеді. Шығармашылық және сөйлеу еркіндігі дамиды.

Ұлттық ойындарды ойнату нәтижесінде:

- қазақ тілінде еркін, анық және мазмұнды сөйлеу;
- жаңа сөздерді дұрыс қолдану және сөйлем құрау;
- тыңдау, жауап беру, диалог құру дағдылары;

- топтық әрекетке бейімделу, бір-бірін тыңдау және сыйлау мәдениеті дағдылары қалыптасады.

Ойымды қорытындылай келе, ұлттық ойын ұйымдастыру жағынан қарапайым болғанымен, көбірек кеңесті талап етеді. Әрбір мектепке дейінгі ұйымдар – мемлекеттің шағын бөлшегі. Ал, әрбір бала – қоғамның дербес мүшесі.

Еліміздің бүгіні мен ертеңі болашақ ұрпақ қолында екенін ескере отырып, жан-жақты дамыған тұлға тәрбиелеу – кезек күттірмейтін мәселелердің бірі деп білемін.

Сондықтан патриот ұрпақ тәрбиелеу үшін «Ұлттық ойындардың» маңызы зор. Балаларға ұлттық ойындарды үйретіп, оған өзгеше әр беріп, жаңартып өткізіп отыруды бір сәтте естен шығармаған абзал. Өйткені, жас бүлдіршіндер ойнай да, күле де, ойлай да білу керек!

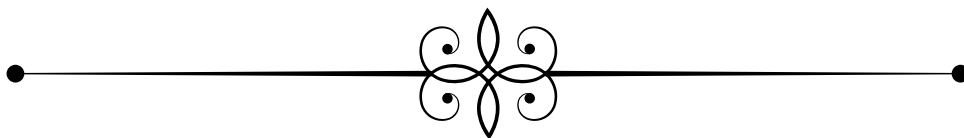
Ұлттық ойындар – ұлттың рухани байлығы мен мәдени жадын сақтаудың қуатты тетігі. Сол себепті оларды мектепке дейінгі ұйымдарда тіл дамыту жұмысына енгізу тек тәрбиелеу-білім беру сапасын арттырып қана қоймай, ұлттық сана мен патриоттық сезімді де қалыптастырамыз.

Әдебиеттер:

1. Үлгілік оқу бағдарламасы;
2. Бағдарламаға нұсқаулық;
3. Алтынсарин Ы. Таңдамалы шығармалар. – Алматы: Білім, 2020. – 180 б.;
4. Байтұрсынұлы А. Тіл құралы. – Алматы: Ана тілі, 2019. – 156 б.;
5. Қалиев Б. Қазақтың ұлттық ойындары. – Алматы: Рауан, 2018. – 120 б.;
6. Сапарбаев Ә. Менің Отаным – Қазақстан. – Астана: Атамұра, 2021. – 64 б.;
7. Омарова Г. Балалар әлемі: ойын арқылы үйренеміз. – Алматы: Арман-ПВ, 2020. – 90 б.;
8. Әлімжанова Қ. Қазақ ертегілері мен ойындары. – Алматы: Қазақпарат, 2022. – 102 б.;
9. Сейітова А. Қызықты тіл сабағы. – Астана: Фолиант, 2020. – 88 б.;
10. Бекенова С. Балабақшадағы ұлттық тәрбие. – Алматы: Дарын, 2021. – 70 б.;



11. Мұхамбетова Н. Ойын арқылы тіл үйренемін. – Астана: Білім, 2022. – 76 б.;
12. Нұрпейісова Л. Мен сөйлей аламын! – Алматы: Келешек-2030, 2023. – 65 б.;
13. Абдрахманова Р. Мектепке дейінгі білім беруде ұлттық ойындарды қолдану әдістемесі. – Алматы: НЗМ, 2022. – 134 б.;
14. Адамбаев Б. Халық даналығы. – Алматы: Жазушы, 2019. – 210 б.





«ULTTYQ KOD» - ҰЛТ БОЛМЫСЫНЫҢ БАСТАУЫ



Ахметова Марал Кулькеновна

Астана қаласы

«№69 «Еркем-ай» балабқшасы»

МКҚК меңгерушісі



Аңдатпа. Аталған мақалада автор «ULTTYQ KOD» жобасының тиімділігімен және оның қолданудағы нәтижелерімен ой бөліспекші. Жұмыстың негізгі бағыты көпсалалы және әр баланың жан-жақты дамуына мүмкіндік беретін бірнеше стратегиялық аймақтардан тұратындығын айтып, оларға кеңінен тоқталып отыр. Сонымен қатар, «Мектеп жасына дейінгі балаларда ұлттық кодты қалыптастыру» тақырыбындағы эксперименттік алаң жұмысы туралы сөз қозғалған.



Түйін сөздер: «ULTTYQ KOD» жобасы, мектеп жасына дейінгі балалар, материалдық және рухани болмыс, эксперименттік алаң.

Философ-ғалым Досым Омаров «...Әрбір ұлттың қалыптасу тарихы және басқалардан өзгешеліктері бар. Ұлттың жойылып кетпеуі үшін ол өзгешеліктерді сақтай білу керек...» - деп айтқан.

Ең әуелі ұлттық кодтың не екенін өзін анықтап алайық.

Ұлттық код дегеніміз – әрбір ұлттың басқалардан айырмашылығын көрсететін ерекше қасиеттері, ішкі және сыртқы көріністері және солардың пайда болу факторлары. Ұлттық код әрбір ұлттың ерекшелігін ашып, оның сыр-сипатын түсінуге мүмкіндік береді. Бұл сипатқа ұлттың әдет-ғұрпы, салт-дәстүрі, тілі, діні, ділі, моральдық-этикалық нормалары тәрізді өзіндік ерекшеліктері жатады.

Әлемдегі барлық құбылыстың материалдық және рухани болмысы болады. Әрбір ұлттың да осындай екі болмысы бар. Оның материалдық болмысы – сыртқы сымбаты, ұлттық коды. Ұлттың рухани болмысы – оның ішкі сыры. Ішкі сыры – адамның ар-намыс, ұят, әділеттілік, сана-сезім, мейірімділік тәрізді адами қасиеттері. Рухани болмыс барлық ұлттарда бірдей, ортақ қасиеттер болып табылады.

Ұлттың ішкі сыры өзгермейтін құндылық болса, оның сыртқы сымбаты үнемі өзгерісте және жеке ұлтқа ғана тән. Ұлттық кодтың сыртқы сымбаты оның ішкі сырын қалыптастырып, сақтауға мүмкіндік береді.

Әдет-ғұрпы өзгеріске түскенде ұлттар өздерінің ерекшеліктерін жоғалтып, басқа ұлттармен араласады, тіпті мұндай синтезден жаңа ұлт пайда болуы да мүмкін.

Ұлт та табиғаттың бір бөлігі. Ол да басқа ұлттардың арасында өзін-өзі сақтау үшін үнемі күресте. Бұл күресте оның құралы – ұлттық код. Кімнің ұлттық коды мықты болса – сол жеңеді.

Қазақ халқы тарих сахнасынан жойылып кетпес үшін біз де өз ұлттық кодымызды дұрыс түсініп, сақтауға ұмтылуымыз керек.

Осы мақсатты алға қойып, 2022 жылдан балабақшада балалардың рухани болмысын, ұлттық құндылықтарды түсінуін қалыптастыру мақсатында эксперименттік алаңның ашылуына дайындық жұмыстары басталды.

2023 жылы Көкшетау қаласы Ш.Уалиханов университетінде «Ұлттық ұстаз» академиясының ұйымдастыруымен өткен «Білім берудегі менеджмент. Білім беру ұйымдарының жетістікті акселераторы» тақырыбында ре-



спубликалық конференцияда, балабақшаның ««Ұлттық код» балабақша болашақтың бастауы» стратегиялық жоспарын жоғары деңгейде қорғап шықты.

Қазіргі жаһандану дәуірінде ұлттық болмысты сақтау және оны жас ұрпақтың бойына дарыту – мектепке дейінгі білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі десек, мектепке дейінгі ұйым – тұлға қалыптасуының алғашқы баспалдағы, сондықтан бала бойына ұлттық құндылықтарды ерте жастан сіңіру қоғам дамуының кепілі болып табылады.

Осы бағытта балабақшада 2025–2028 жылдарға арналған «Мектеп жасына дейінгі балаларда ұлттық кодты қалыптастыру» тақырыбындағы эксперименттік алаң өз жұмысын бастады.

Миссиямыз: әлеуметтік жауапкершілігі жоғары, жаһандық ойлау қабілеті бар, ұлттық коды қалыптасқан, Отанын сүйетін, халқының тарихын, салт-дәстүрін, әдет-ғұрпын және ана тілін құрметтейтін тұлғаны тәрбиелеу болып табылады.

Баланың бойына туған жерге, Отанға, ана тіліне және ұлттық дәстүрлерге деген сүйіспеншілік, патриотизм, ұлттық бірегейлік, руханилық секілді құндылықтарды сіңіруді қолға алдық.

Зерттеулер көрсеткендей, соңғы жылдары мектеп жасына дейінгі балаларда ұлттық идентификация ұғымы толық қалыптаса қоймаған. Балалардың өз ұлтының мәдениеті, тілі мен дәстүрін түсінуі олардың тұлғалық дамуына тікелей ықпал етеді.

«ULTTYQ KOD» жобасы осы қажеттілікті өтеуді, яғни ұлттық сананы заманауи білім беру технологияларымен сабақтастыра дамытуды мақсат етеді.

Жұмыстың негізгі бағыты көпсалалы және әр баланың жан-жақты дамуына мүмкіндік беретін бірнеше стратегиялық аймақтардан тұрады:

1. Қолданбалы математика – «Бестемше»: тұрмыстық жағдайларды ойын арқылы модельдеу, логикалық ойлауды дамыту. Математикалық қабілеттерін дамыту;

2. Ғаламдық ойлау – «Әлем ертегілерінде» жобасы арқылы әртүрлі халықтардың ертегілерін сахналау арқылы өз ұлтының ерекшелігін түсіну, 3D панельдер арқылы визуализация.

3. IT-технологиялар: робототехника, жасанды интеллект элементтері арқылы инновациялық тәрбиелеу-білім беру.

4. Сахналық өнер: ораторлық шеберлік, поэзия, театрландырылған қойылымдар, ұлттық ойындар арқылы жеке орындаушылық қабілеттерді жетілдіру.

5. Sport Club: ұлттық және заманауи спорттық бағыттарды (қазақша күрес, бестемше, каратэ, футбол т.б.) меңгеру арқылы салауатты өмір салтын қалыптастыру.

6. Музыкалық лаборатория, Ғарыш және геология әлемі (коворкинг бұрышы), Реджио педагогикасы әдістемесіне негізделген шығармашылық шеберхана – баланың қиялы мен зерттеушілік дағдысын дамытуға арналған кеңістіктер.

7. «Өсімдіктер әлемі» гидропоникамен қамтылған табиғи лаборатория жұмысы арқылы экологиялық тәрбие беру;

8. «Мамандықтар әлемі» әртүрлі мамандық иесінің жұмысымен практика жүзінде танысатын Kidburg жұмысы;

9. «Сарыарқа төрінде» қабырғасы арқылы балалардың отбасы құндылықтары, ата-ананың рөлі туралы мәлімет алып, үй жануарларының төлдері, ерекшеліктерін меңгереді;

10. «Кітапхана әлемі» коворкинг орталығы балалардың ата-аналармен бірге кітап оқып, талдауына мүмкіндік беру мақсатында қолжетімді түрде ұйымдастырылған.

Аталған жобаларға педагогтер, тәрбиешілер тағайындалып, жүйелі түрде жұмыс жүргізіліп келеді. Жобаның кезеңдік жоспарына сәйкес, инфрақұрылымдық нысандар біртіндеп іске қосылуда.

Сондай-ақ, 2023 жылы «Ризашылық бұлағы» шығармашылық аллеясы, алаңдағы сахна-



ның салтанатты ашылуы болды.

Бұл жаңартулар балалардың когнитивті, эмоционалды және физикалық дамуына қолайлы орта қалыптастыруға бағытталған.

Балабақшамыздың қабырғасында педагогтердің кәсіби дамуына ерекше мән беріледі. Назарбаев Зияткерлік мектептері Педагогикалық шеберлік орталығының ұйымдастыруымен «Lesson Study», «Іс-әрекеттегі зерттеу» тақырыбында топтарында зерттеу жұмыстары жүргізіліп, жас мамандарды қолдау мақсатында «Шеберлік мектебі» мен тәлімгерлік бағдарламасы іске асырылуда.

Сондай-ақ, педагогтеріміз халықаралық тағылымдамалар арқылы тәжірибе алмасуға мүмкіндік алады. Мысалы, тәрбиешілер Г.М.Белекова, З.Қ.Көзжанова «Педагог» орталығының ұйымдастыруымен «Ormanda Oup» «Орман мектебі және табиғат педагогикасы» халықаралық курсынан, А.Қ.Жолдаспаева, А.Б.Джазбаева, Ж.С.Калимусаева Санкт-Петербург қаласында «Современные тенденции инновационной деятельности в дошкольном образовании» тақырыбында біліктіліктерін арттырып келді.

Сонымен қатар, балабақшамызда «Ата-аналар мектебінің» жұмысы оң жолға қойылып, «Аналар институты», «Әкелер мектебі», «Әжелер академиясы» жобалары жүйелі жүзеге асырылып келеді.

Астана қаласының Білім басқармасы, Әдістемелік орталық МКҚК жетекшілігімен «Ұлттық құндылықты ұлықтайық», «Мектеп жасына дейінгі балаларды ұлттық кодты қалыптастыру» тақырыптарында қалалық семинарлар, әлеуметтік серіктестер «Тоғызқұмалақ Зияткерлік Қауымдастығы» РҚБ президенті Шотаев Мақсат Есенбекұлымен бірлесіп «Бестемше» ойынынан Солтүстік өңірлері бойынша Павлодар, Петропавл, Көкшетау, Қарағанды, Теміртау қалалары балабақшасының педагогтері және тәрбиеленушілері арасында «Бестемше» ойынын турнир ұйымдастырылып, педагогтерге алдағы уақытта да бұл жұмыс өз жалғасын табатын болады.

Сондай-ақ, балабақша педагогтері әлеуметтік серіктестер Ы.Алтынсарин атындағы №83 мектеп-гимназиясы, Астана халықара-

лық университетінің жоғары педагогикалық колледжі, М.Жұмабаев атындағы жоғары колледжімен қалалық, республикалық деңгейдегі конференция, семинарларға қатысып, тәжірибе алмасады.

Аталған жобаны жүргізу барысында көптеген жетістіктерге де қол жеткіздік. Атап айтсақ, тәрбиеші А.Ж.Таждинова Чехияның Пардубице қаласында өткен Әлем кубогында «Бестемше» ойынының блиц категориясы бойынша бас жүлдеге ие болса, «Астана дарыны» дарынды балалар мен талантты жастарды анықтау және қолдау орталығының ұйымдастырумен өткен Солтүстік өңірлері бойынша мектеп жасына дейінгі балаларға арналған Республикалық жарыста «Айгөлек» мектепалды тобының тәрбиеленушісі Ұлубек Мансур «Бас жүлде» иеленді. Балабақшамыздың түлегі Касым Ернатұлы Тоғызқұмалақтан 9 жасқа дейінгі балалар арасында блиц турнирінен Астана қаласының чемпионы болып, Тоғызқұмалақтан Спорт шеберіне үміткер атанды.

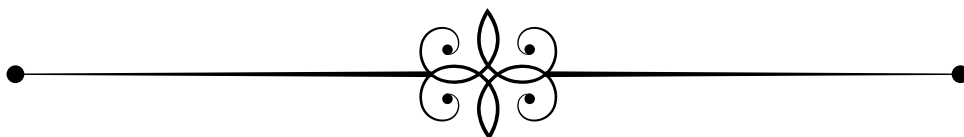
Аталған эксперименттік жобалар мен алаңның жұмысының тиімді, әрі жүйелі жүруіне ғылыми жетекшілік ететін Астана Халықаралық университетінің профессоры, доктор Ғалиябану Махметовна Кертаева.

Балабақша қабырғасында педагогтердің ғылыми зерттеу жұмысының нәтижесінде М.К.Ахметова, Н.А.Жолымбетованың «Баланың жан саулығын сақтау-денсаулықтың кепілі», С.И.Досекееваның «Тіл үйретуге тиімді тәсіл» «KIKUS» тіл үйрету бағдарламасын қолдану бойынша А.С.Мудрусованың «Музыка ұйымдастырылған іс-әрекетте дидактикалық ойындарды пайдалану» әдістемелік құралдары қалалық деңгейде таратылды.

«ULTTYQ KOD» жобасы – мектепке дейінгі білім беру саласында ұлттық құндылықтар мен заманауи инновацияларды ұштастыратын бірегей үлгі. Жоба балалардың ұлттық санасын нығайтып қана қоймай, олардың шығармашылық, зияткерлік және әлеуметтік әлеуетін дамытуға кең жол ашады. Бұл бастама мектепке дейінгі ұйымдардың жаңа буын моделін қалыптастырып, Қазақстандағы ұлттық тәрбиенің дамуына серпін береді.

**Әдебиеттер:**

1. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты;
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы;
3. Білімгер / Bilimger.kz — мақалалар жинағы: «Ұлттық құндылықтар негізінде мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу» (2023–2025 жарияланымдар). (2023–2025). - Балабақшада ұлттық ойындар, дәстүрлер, тіл мен салт-дәстүр арқылы тәрбие беру тәжірибелері мен әдістерін талдайтын мақалалар сериясы. (практикалық мысалдар мен бағдарламаларға пайдалы).
4. «Жаңа Қазақстанның құндылық бағыттары» - жинақ (Қазақстандық қоғамдық даму институты және т.б.). (2022–2024). — елдік-мәдени құндылықтарды, мемлекеттік құндылық бағдарларын және білім саласына енгізу идеяларын талдайтын жинақ; мектепке дейінгі тәрбиеге қатысты құндылықтық бағыттама бар.





ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕ НЕГІЗІНДЕ БАЛАЛАРДЫҢ ЖАН-ЖАҚТЫ ДАМУЫНА ЖӘНЕ АДАЛ АЗАМАТ РЕТІНДЕ ҚАЛЫПТАСУЫНА ҚОЛАЙЛЫ ЖАҒДАЙ ЖАСАУ



Алимбекова Камшат Багисбековна

Астана қаласы
№69 «Еркем-ай» балабақшасының
әдіскері



Аңдатпа. Бұл мақалада автор ұлттық тәрбие мен заттық дамытушының ортаның үйлендегі нәтижелерімен ой бөліспекші. Дұрыс ұйымдастырылған заттық дамытушы ортаның бағдарламаның мазмұнын іске асыруға тигізетін ықпалы туралы айтылған.



Түйін сөздер: заттық дамытушы орта, педагог, Үлгілік оқу бағдарламасы, ұлттық тәрбие, ұлттық құндылықтар.

Қазіргі таңда өскелең ұрпақ тәрбиесінде білім беру жүйесінің алдында тұрған мақсаттарының бірі – жан-жақты ұлтжанды, иманды, адамгершілігі жоғары, туған жерге, елге деген адал азаматты тәрбиелеу.

Бүгінгі бала мемлекетіміздің ертеңгі болашағы десек, жас ұрпақтың дамуы мен тәрбиесі басты назарда болуы маңызды. Балаларға сапалы тәрбие мен білім арқылы ғана біз еліміздің болашағына нық қадам басамыз.

Мектеп жасына дейінгі баланы жан-жақты дамытудың тиімді жолдарының бірі - заттық дамытушы ортаны еркін, жайлы, баланың өз идеяларын іске асыруға мүмкіндік беретіндей толыққанды ұйымдастыру болып табылады.

Осы орайда ұлттық тәрбие мен заттық дамытушы ортаның үйлесімділігі маңызды рөл атқарады. Аталған қос негіз баланың рухани-адамгершілік дамуына, елге, жерге деген патриоттық сезімінің қалыптасуына, елін сүйетін адал азамат болып жетілуіне ықпал етеді.

Ұлттық тәрбие – бұл ата-бабамыздан келе

жатқан дәстүрлер, салт-сана, тіл, діл, ұлт мәдениеті, тарихы мен рухани құндылықтарды жас ұрпақтың бойына сіңіру. Бағдарламаның да мазмұнында осындай міндеттер айқындалған.

Ұлттық тәрбие – тәрбие мен білім беру кеңістігінің рухани негізі десем, артық болмас.

Бүгінгі таңда мектепке дейінгі ұйымдардағы ұлттық құндылықтарға негізделген «Тілге бойлау», «Адал азамат» бағдарламаларының болуы – осы бағыттағы ұлт құндылығын ұлықтаудағы жұмыстың жүйелі түрде жүргізілуіне септігі тиіп отыр. Себебі ұлттық тәрбиеден сусындаған бала:

- өз халқының тарихын, мәдениетін, тілін құрметтеуді үйренеді;
- ата-анасына сыйластықпен қарау, үлкенге құрмет, кішіге ізет көрсету дағдыларын бойына сіңіреді;
- елін, жерін сүйетін патриот азамат болып қалыптасады.

Ұлттық тәрбиемен тығыз байланыста бо-



латын ажырамас бағыт – заттық дамытушы орта десем артық болмас.

Заттық дамытушы орта дегеніміз – танымдық және шығармашылық қабілеттердің бастауы. Бұл – баланың қоршаған ортамен өзара әрекеттесуіне, жаңа идеялар мен дағдыларды игеруіне жағдай жасайтын кеңістік.

Дұрыс ұйымдастырылған дамытушы орта – баланың жан-жақты дамуына, танымдық белсенділігіне, қызығушылығына, шығармашылығына қолайлы жағдай жасайтын арнайы ұйымдастырылған тәрбие кеңістігі болып табылады. Бұл мектепке дейінгі ұйымдарда өте маңызды рөл атқарады: ойын бұрыштары, танымдық құралдар, ұлттық ойын элементтері, ұлттық бұйымдар, табиғи материалдар, технологиялық құрылғылар, т.б. жатады.

Біз балабақшамызда заттық дамытушы ортаны мынадай бөлімдерге бөлеміз:

Заттық материалдық: баланың ойнауына, зерттеуіне әрекет етуіне арналған құрал жабдықтар мен ойыншықтармен байтылған;

Ақпараттық орта: баланың танымын кеңейтіп, шығармашылық әлеуетін байытатын құралдар;

Әлеуметтік орта: баланы қоршаған әлеммен, ересек адамдарша қарым-қатынас орнатуға мүмкіндік беретін жағдайлар;

Табиғи орта: баланың табиғатпен байланысын дамытып, бақылау мен зерттеу дағдыларын қалыптастырады;

Эстетикалық орта: баланың талғамын көркемдік қабілетін арттырып, сұлулықты сезінуіне мүмкіндік береді.

Қазіргі таңда біздегі тәрбиеленішулер үшін ықпалы мол. Себебі, баланың қоршаған кеңістігін ұлттық тәрбиеге сай етіп ұйымдастыру – баланың дүниетанымын тереңдетудің, ой-санасын жетілдірудің және рухани дамуының кепілі.

Ұлттық тәрбие тәрбие мен білім берудің мазмұны болса, заттық дамытушы орта – тәрбиелеу мен оқытуды ұйымдастырудың құралы. Дамытушы орта баланың өзіндік

ойлау қабілетін дамытып, танымдық қызығушылығын арттырады.

Біздің балабақшадағы дамытушы орта балалардың айналасындағы заттарды қолымен ұстап, көзімен көріп тануға мүмкіндік береді, шығармашылық ойлау мен өзін-өзі еркін көрсетуге жол ашады. Бұл екі бағыт бір-бірін толықтырып, балаға халықтың ұлттық мәдениетін, тілін, салт-дәстүрін, рухани құндылықтарын сіңіруді көздейді.

Балалар үшін мұндай еркін заттық-кеңістіктік дамытушы орта құру арқылы тәрбиелеу мен оқыту жүйесі тәрбиеленушіге қауіпсіз, қолжетімді, әртүрлі, мазмұнды көп атқарымды, өзгермелі, тартымды болғандықтан баланың қабылдауы оңай, әрі есінде қалады.

Балалар үшін бұл орталықтарда барлық әрекет түрлері ойын арқылы, ұстап көру арқылы жүзеге асырылады. Ал, ата-анаға мектеп жасына дейінгі балаларды тиімді тәрбиелеу мен оқыту, яғни тәрбиеленушілер Үлгілік бағдарламаның мазмұнын еш қиындықсыз, шаршамай, денсаулықтарына күш келтірмей, болашақта оқуға деген құштарлығын сақтай отырып, тәрбиелеу мен білім алуға деген ынтасын арттыру маңызды. Тәрбиешілер үшін бағдарламаның мазмұнын сәтті жүзеге асырып, оңай, әрі тиімді жолмен, қажетті құрал-жабдықтар арқылы ізденімпаз, өз ойын еркін жеткізе алатын, командада жұмыс жасай алатын түлекті дайындап мектепке жіберу өте маңызды.

Ұлттық тәрбие мен дамытушы орта өзара үйлескенде, баланың танымдық (ойлау, есте сақтау, зейін, қабылдау); әлеуметтік-эмоционалдық (қарым-қатынас, өзін-өзі ұстау, сезім, мінез, ерік); шығармашылық (сурет салу, музыка, би, құрастыру) қабілеттері жан-жақты дамиды.

Мұндай даму процесінде бала үшін маңызды рөл атқаратын екі тарап ол ата-ана мен тәрбиеші. Отбасында берілетін тәрбие балабақшадағы ұлттық тәрбие мазмұнымен қайшы келмей, керісінше, бір-бірін толықтырып тұруын үнемі назарда ұстаймыз. Адал, елін сүйетін, мәдениетті, рухани бай ұрпақ тәрбиелеу үшін отбасы мен тәрбиеші ортақ мақсатта жұмыс жасап, рухани құндылықтар үйде де, балабақшада да кеңінен насихатталуы керек деп түсінемін. Бұл баланың



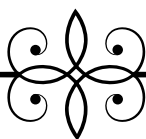
тұлғалық дамуын жетілдіреді және рухани құндылықтардың бала бойында терең орнығуына ықпал ететіні сөзсіз.

Қорыта айтқанда, ұлттық тәрбие мен заттық дамытушы орта – баланың жан-жақты дамуы мен болашақта адал азамат болып қалыпта-

суының берік іргетасы. Бұл бағыттағы жүйелі жұмыс еліміздің болашағына сеніммен қарауға жол ашады. Сондықтан әрбір тәрбиеші мен ата-ана баланың ұлттық рухпен тәрбиеленуіне, дамуына қолайлы орта жасауға жауапты.

Әдебиеттер:

1. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты;
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы;
3. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасына нұсқаулық;
4. Бозжанова Т.Қ. «Мектепке дейінгі жастағы балалардың зияткерлік қабілеттерін дамыту әдістемесі». – Нұр-Сұлтан, 2021;
5. Пиаже Ж. «Баланың ақыл-ойының дамуы». – М., 1997.



ОЗЫҚ ТӘЖІРИБЕ ПЕРЕДОВОЙ ОПЫТ



**«Мектепке дейінгі ұйымның жыл әдіскері»
республикалық байқауының қорытындысы**

БАС ЖҮЛДЕ



**Абылаева
Жадыра Сырлыбаевна**

Жамбыл облысы, Жамбыл ауданы
«Балдырған» бөбекжай-бақшасының
әдіскері





I орын

**Мұсабекова
Нұрлы Оразалықызы**

Алматы облысы, Талғар ауданы
№7 «Айгөлек» бөбекжай-бақшасының
әдіскері



I орын

**Токсанбаева
Индира Арызбаевна**

Қызылорда облысы, Шиелі ауданы
«Айналайын» бөбекжай-бақшасының
әдіскері





II орын

Жанбырбаева Айерке Сериковна

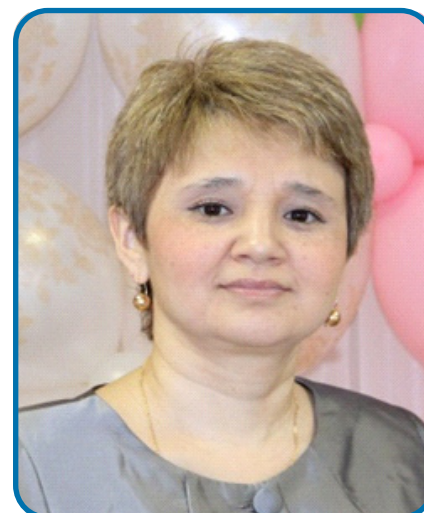
Жетісу облысы, Талдықорған қаласы
«Құрама үлгідегі №2 бөбекжай-
бақшасының әдіскері



II орын

Унгарова Асия Канаткалиевна

Қостанай облысы, Рудный қаласы
«№10» бөбекжай бақшасының
әдіскері



II орын

Қожахмет Әсел Ергенқызы

Маңғыстау облысы, Қарақия ауданы
«Айналайын» бөбекжай-бақшасының
әдіскері



**III орын****Арышева
Арай Талгатовна**

Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы
№9 «Еркемай» бөбекжайының
әдіскері

**III орын****Аскарова
Ляйла
Амангельдиевна**

Павлодар облысы, Ақсу қаласы
«Балапан» бөбекжайының
әдіскері

**III орын****Абдикаримова
Шолпан Мауленовна**

Ұлытау облысы, Жаңаарқа ауданы
«Қарлығаш» бөбекжайының
әдіскері

**III орын****Куралбаева
Айбарша
Абдуназаровна**

Шымкент қаласы №60 «Тараз»
бөбекжай-бақшасының
әдіскері





«Іскер әдіскер» номинация иегері

**Нысанова
Парида Батырхановна**

Ақмола облысы, Ақмол ауылы
«Жұлдыз» балабақшасының әдіскері



«Іскер әдіскер» номинация иегері

**Алькенова
Айсулу Бауыржановна**

Қарағанды облысы, Қарағанды қаласы
«Балақай» бөбекжай-бақшасының әдіскері

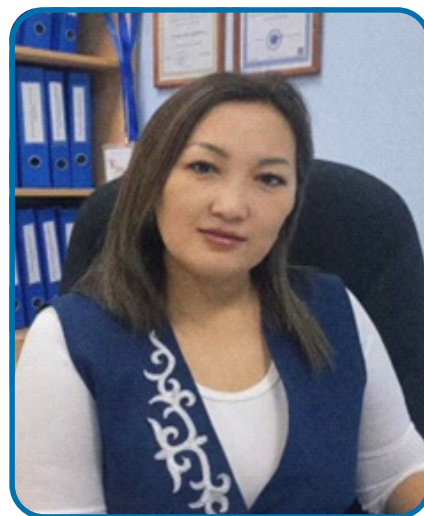




«Жаңашыл әдіскер» номинация иегері

**Талипова
Алия Сапаровна**

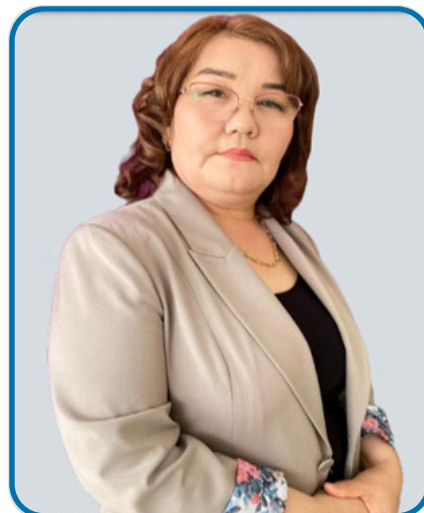
Астана қаласы
№54 «Нұр-Ай» балабақшасының әдіскері



«Жаңашыл әдіскер» номинация иегері

**Жолдыбаева
Саним Сабыровна**

Атырау облысы, Исатай ауданы
«Нұршуақ» бөбекжай-бақшасының әдіскері



«Кретивті әдіскер» номинация иегері

**Жариева
Жаина Абылаиевна**

Ақтөбе облысы, Мұғалжар ауданы
«Күншуақ» бөбекжай-бақшасының әдіскері

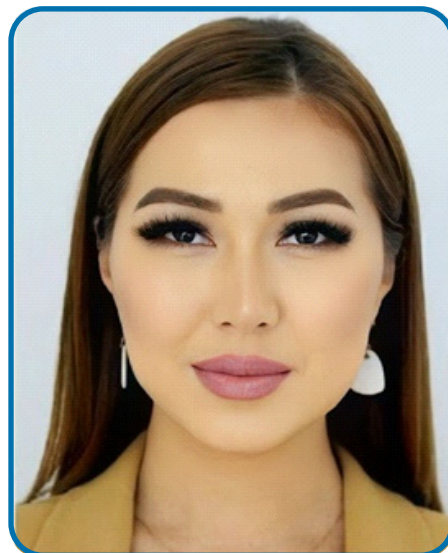




**«Көшбасшы әдіскер»
номинация иегері**

**Сартаева
Несібелі Әбубәкірқызы**

Алматы қаласы
«№72 бөбекжай-бақшасының әдіскері



**«Көшбасшы әдіскер»
номинация иегері**

**Ескулова
Анар Маденгалиевна**

Солтүстік Қазақстан облысы, Петропавл қаласы
«Алтын бесік» бөбекжай-бақшасының әдіскері





Алғыс хат иегері

**Ахметова
Ардак Серикбаевна**

Абай облысы, Ақсуат ауданы
«Балдырған» бөбекжайының әдіскері



Алғыс хат иегері

**Кулыншакова
Жанат Нурбековна**

Түркістан облысы, Мақтаарал ауданы
№3 «А.Әуметхан» бөбекжай-бақшасының
әдіскері



Алғыс хат иегері

**Қайырбаева
Гүлдана Мемлетханқызы**

Шығыс Қазақстан облысы, Өскемен қаласы
«№3 «Балбөбек» бөбекжай-бақшасының
әдіскері





ЖЕҢІМПАЗДАРДЫ ҚҰТТЫҚТАЙМЫЗ!



www.irrd.kz
«Балаларды ерте дамыту институты» РММ
Астана қаласы, Түркістан 8/2
e-mail: rcdd_info@mail.ru